

ความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญาในจรรยาบรรณนิโคมาเคียน

นางสาวเหมือนมาต มุกข์ประดิษฐ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา

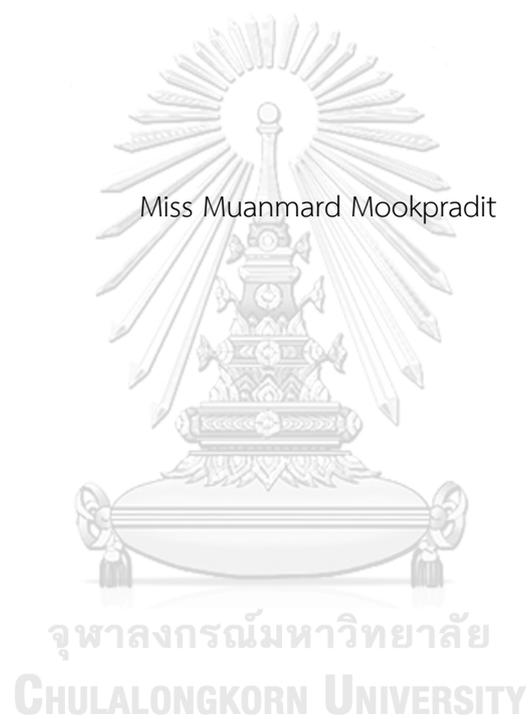
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Moral and Intellectual Virtues in *Nicomachean Ethics*

Miss Muanmard Mookpradit

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Philosophy

Department of Philosophy

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญาใน
จริยศาสตร์นิโคมาเคียน

โดย

นางสาวเหมือนมาต มุกข์ประดิษฐ์

สาขาวิชา

ปรัชญา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกษม เพ็ญภินันท์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภัคทวี อมาตยกุล

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ดร. ปิยฤดี ไชยพร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกษม เพ็ญภินันท์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภัคทวี อมาตยกุล)

.....กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริประภา ชวะนะญาณ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ เนืองน้อย บุญเนตร)

เ ห มี อ น ม า ด มุ ก ข์ ป ร ะ ดิ ษ ฐ์ :
 ความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญาในจริยศาสตร์นิโคมาเคียน (Moral and Intellectual Virtues in *Nicomachean Ethics*) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. เกษม เพ็ญภินันท์, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ผศ. ดร. สุภัควดี อมาตยกุล, 111 หน้า.
 บทคัดย่อ

จ ริ ย ศ า ส ต ร์ ข อ ง อ ริ ส โ ต เติ ล ถ า ม ค า ถ า ม ว่า ชี วิ ต ที่ ดี คื อ อ ะ ไ ร
 ห รื อ คุ ณ ค่ า ใน ชี วิ ต ข อ ง ม นุ ษ ย์ คื อ อ ะ ไ ร
 อริสโตเติลตอบว่าชีวิตที่ดีต้องมีความเป็นเลิศสองประการคือความเป็นเลิศทางปัญญาและความเป็นเลิศ
 ศ ท า ง คุ ณ ธิ ร ร ม
 ผู้ศึกษาจริยศาสตร์ของอริสโตเติลส่วนใหญ่ตีความความเป็นเลิศทางปัญญาและความเป็นเลิศทางคุณธ
 รรมไปคนละทาง และแต่ละทางมีหลักฐานสนับสนุนในตัวบทจริยศาสตร์นิโคมาเคียน
 วิทยานิพนธ์นี้ทำความเข้าใจการตีความอริสโตเติลสองสายที่ไม่ลงรอยกัน คือฝ่ายอลาสแตร์
 แมคอินไทร์ ซึ่งมีความคิดแบบปัญญานิยม และฝ่ายมาร์ธา นุสบั้ม ซึ่งวิจารณ์ฝ่ายปัญญานิยม
 ข้าพเจ้าเสนอว่าความคิดทั้งสองแบบมีที่มาจากตัวบทจริยศาสตร์นิโคมาเคียนเอง
 และข้าพเจ้าเสนอทางออกที่จะทำให้อริสโตเติลสอดคล้องในตัวเอง
 ด้วยการตีความปัญญาทางจริยธรรมเป็นสองแบบ ดังมี ทอมัส อไควนัส
 ซึ่ง เป็น นัก คิ ด ส า ย อ ริ ส โ ต เติ ล ใน ยุ ค ก ล า ง เป็น ตัว อ ย่ า ง
 ข้าพเจ้าเสนอว่าการตีความปัญญาทางจริยธรรมเป็นสองแบบเท่านั้นจึงทำให้เราสามารถเข้าใจความเป็
 นเลิศทางปัญญาและความเป็นเลิศทางคุณธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเลิศทั้งสอง
 อย่างที่อริสโตเติลอธิบายไว้ได้

ภาควิชา ปรัชญา

สาขาวิชา ปรัชญา

ปีการศึกษา 2560

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

5580518822 : MAJOR PHILOSOPHY

KEYWORDS: ARISTOTLE, ETHICS, VIRTUES, MORAL DELIBERATION

MUANMARD MOOKPRADIT: Moral and Intellectual Virtues in *Nicomachean Ethics*. ADVISOR: ASST. PROF. DR. KASEM PHENPINANT, CO-ADVISOR: ASST. PROF. DR. SUPAKWADEE AMATAYAKUL SUPAKWADEE AMATAYAKUL, 111 pp.

Aristotle's ethics revolves around the questions about good life, or human good. Aristotle claims that major part of a good life consists of two excellences or virtues; intellectual excellence and moral excellence. Those who read Aristotle interpret the nature of these excellences in different ways, the Nicomachean ethics seems to support different interpretations. This thesis seeks to understand the difference, and the parts of text these different interpretations depend on. I study Alasdair MacIntyre's intellectualist interpretation of Aristotle, and Martha Nussbaum's non-intellectualist interpretation. I then attempt to resolve the conflicts between these views by revisiting the texts, and with example of Thomas Aquinas, seeking to understand Aristotle as faithfully as possible. I follow Aquinas in interpreting practical wisdom as a skill that works in two ways. I assert that practical wisdom is the key to understand moral and intellectual excellences, and without correct understanding of practical wisdom, we cannot grasp the true meaning of both excellences. This thesis shows that, with correct understanding of practical wisdom, we can finally resolve the conflict between intellectualist interpretation and non-intellectualist interpretation of intellectual and moral excellences.

Department: Philosophy

Field of Study: Philosophy

Academic Year: 2017

Student's Signature

Advisor's Signature

Co-Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้สอนวิชาปรัชญาให้แก่ผู้เขียนมานานปี และเป็นบ้านทางปัญญาของผู้เขียนตลอดมา ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ เนื่องน้อย บุญยเนตร ผู้ให้วิชาความรู้ และให้ความเมตตา ให้ความโอ้อ้อมเอ็นดูตลอดเวลาที่ผ่านมา ขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณา สถาอานันท์ ผู้เมตตาเอ็นดู และให้กำลังใจแก่ศิษย์เสมอมา ขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภัควดี อมาตยกุล อาจารย์ที่ปรึกษาที่ใจดีหวังดี และดูแลช่วยเหลืออย่างดียิ่งในทุกทาง ขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกษม เพ็ญภินันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่กรุณาช่วยเหลือ ดูแล แก้ปัญหา และเป็นพี่พี่ในเรื่องต่างๆเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาการทำงาน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	9
บทที่ 2 จริยศาสตร์นิโคมาเคียน.....	14
2.1 คุณธรรม (virtues).....	16
2.2 ปัญญาทางจริยธรรม (practical wisdom).....	24
2.3 คำอธิบายของอริสโตเติลเรื่องส่วนต่างๆ ของจิตซึ่งเป็นพื้นฐานของความเข้าใจเรื่องความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทาง ปัญญา.....	31
2.4 สถานะของหลักการแรก (first principle).....	33
บทที่ 3 แมคอินไทร์.....	35
3.1 โครงการของเพลโตในการสร้างความแน่นอนคงเส้นคงวา (consistency).....	35
3.2 "รัฐ" (polis) ในฐานะที่เป็น "ที่มาของการใช้เหตุผลทางจริยธรรม".....	38
3.3 ความคิดของแมคอินไทร์เกี่ยวกับลำดับชั้นของคุณค่าที่ลดหลั่นลงมา (hierarchy of goods).....	43
3.4 ซิลลोजิซึมในฐานะที่เป็นการใช้เหตุผลทางจริยธรรม.....	45
3.5 แมคอินไทร์อธิบายวิธีที่เราได้ความรู้ตั้งต้นดังนี้.....	46
3.6 เหตุผลทางจริยศาสตร์เป็นการใช้เหตุผลแบบนิรนัยธรรมดา.....	47
3.7 พื้นที่ของอารมณ์และเหตุผลในจริยศาสตร์ของอริสโตเติล.....	48
3.8 พลวัตระหว่างอารมณ์และเหตุผล (ระหว่างความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญา).....	51

บทที่ 4 นุสบัม.....	55
4.1 อริสโตเติลคิดว่าคุณค่าแทนกันไม่ได้.....	58
4.2 บทบาทของสิ่งเฉพาะ (the particulars) ในทางจริยศาสตร์.....	64
4.3 อารมณ์มีความรู้คิด.....	68
4.4 ข้อสังเกตต่อความคิดของนุสบัม.....	72
บทที่ 5 ข้อเสนอ.....	78
รายการอ้างอิง.....	109
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	111

บทที่ 1 บทนำ

จุดมุ่งหมายของวิทยานิพนธ์นี้มี 3 ประการคือ 1)

ศึกษาว่าความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญาตามคำอธิบายของอริสโตเติลคืออะไร

2) ศึกษาว่าผู้ที่ศึกษาอริสโตเติลตีความความเป็นเลิศทั้งสองอย่างไร 3)

วิเคราะห์ความแตกต่างของการตีความความเป็นเลิศทั้งสองตามคำอธิบายของผู้ที่ศึกษาอริสโตเติล

และชี้ให้เห็นว่าการตีความแบบเดิมมีข้อบกพร่องอย่างไร 4)

เสนอคำอธิบายที่ตรงกับคำอธิบายของอริสโตเติล

และทำให้คำอธิบายของอริสโตเติลมีความสอดคล้องในตัวเอง

วิทยานิพนธ์นี้วิเคราะห์หมโนทัศน์ทางจริยธรรมในหนังสือ *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

ที่เกี่ยวกับความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญา

เพื่อสร้างภาพที่ถูกต้องว่าอริสโตเติลหมายความว่าอย่างไร

และมองเห็นว่าความเป็นเลิศทั้งสองนี้เกี่ยวพันกันอย่างไร และมีปัญหาอย่างไรในการวิเคราะห์ตีความ

ข้าพเจ้าจะศึกษาอริสโตเติลจากตัวบท *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* แปลโดยเดวิด รอส และเทอเรนซ์

เออร์วิน ข้าพเจ้าศึกษางานของมาร์ธา นุสบัมและอลาสแตร์ แมคอินไทร์

ในฐานะที่เป็นตัวอย่างของการมองอริสโตเติลสองแบบ คือแมคอินไทร์มองแบบปัญญานิยม

และนุสบัมมองแบบที่ไม่เป็นปัญญานิยม

(ไม่สามารถใช้คำว่าอารมณ์นิยมได้เพราะนุสบัมคิดว่าอารมณ์กับเหตุผลไม่ได้แยกกันเป็นทวินิยม)

ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าแมคอินไทร์และนุสบัมเท่านั้นที่เป็นตัวแทนของฝ่ายปัญญานิยมและฝั

ายที่ไม่ได้เป็นปัญญานิยม หากเราสำรวจงานทางปรัชญาที่ตีความ *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

เราจะเห็นว่าความคิดทั้งสองกลุ่มนี้แพร่หลายทั่วไป ยกตัวอย่างเช่น ฝ่ายปัญญานิยมมี เดวิด รอส

(David Ross ผู้แปล *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ฉบับที่มีชื่อเสียง

และได้เขียนงานของตัวเองเกี่ยวกับอริสโตเติลไว้ด้วย) ในหนังสือชื่อ *Aristotle*

รอสอธิบายจริยศาสตร์ของอริสโตเติลไว้ว่า

เป็นเรื่องของการที่เหตุผลปกครองอารมณ์¹ และการพิจารณาตัดสินทางจริยศาสตร์เป็นการที่นำหลัก

การทั่วไป (general principle ไม่ใช่ universal principle) มาใช้กับสถานการณ์เฉพาะ²

อีกทั้งยังกล่าวถึงกระบวนการตัดสินทางจริยธรรมในแบบซิลลोजิซึม

ซึ่งเป็นความคิดไปในทางเดียวกับแมคอินไทร์

¹ Aristotle, *The Nicomacheans Ethics*, trans. David Ross (Oxford: Oxford University Press, 1998), 191-192, 221

² Ibid., 195

เบอร์ทรันด์ รัสเซล (Bertrand Russell) ในหนังสือ *The History of Western Philosophy*

กล่าวถึงจริยศาสตร์ของอริสโตเติลว่าเป็นจริยศาสตร์ที่ไม่ได้มีความคิดที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับอารมณ์³ อริสโตเติลให้ความสำคัญกับเหตุผลและเห็นว่าการใช้เหตุผลใคร่ครวญปรัชญา (contemplation) เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะอริสโตเติลได้รับอิทธิพลเรื่องแบบ (แม้จะไม่ใช่แบบที่อยู่เหนือโลกแบบเพลโต

รัสเซลสื่อน้อยว่าอริสโตเติลกำลังคิดว่ามีหลักการสากลที่มนุษย์ผู้มีปัญญาจะเข้าถึง⁴ และคุณธรรมเป็นหนทางไปสู่หลักการนี้⁵

รัสเซลคิดว่าอริสโตเติลแบ่งส่วนของจิตออกเป็นสองส่วนที่มีเหตุผลและไม่มีเหตุผล ขาดจากกันชัดเจน (ตามอย่างเพลโต)

และนี่เป็นที่มาของการที่อริสโตเติลแบ่งความเป็นเลิศทางปัญญาและทางคุณธรรมออกจากกัน⁶

งานที่ใหม่กว่าของรอสและรัสเซลก็สะท้อนความคิดนี้ด้วย เช่น เดวิด รูชนิก (David Roochnik) ในหนังสือ *Retrieving the Ancients: An Introduction to Greek Philosophy* กล่าวถึงการที่หน้าที่ (function) ของมนุษย์คือการใช้เหตุผล⁷ เป็นผลให้อริสโตเติลวางการใช้เหตุผล (rationality) เป็นประเด็นหลักในจริยศาสตร์

จริยศาสตร์ของอริสโตเติลกำหนดให้ส่วนที่ไม่มีเหตุผลในตัวเองแต่สามารถมีส่วนร่วมในเหตุผลได้ (อารมณ์) เชื่อตามส่วนที่มีเหตุผลเหมือนบุตรเชื่อบิดา⁸ วิธีฝึกให้อารมณ์เชื่อตามเหตุผลคือการฝึกนิสัย ซึ่งรูชนิกใช้ตัวอย่างของการที่เด็กถูกฝึกให้พับเสื่อเก็บก่อนเข้านอน⁹

และกล่าวว่ถึงที่สุดแล้วอริสโตเติลก็แสดงความเป็นลูกศิษย์เพลโตออกมา

เมื่ออริสโตเติลกล่าวว่าชีวิตที่ประเสริฐสุดคือชีวิตที่ครุ่นคิดเรื่องทฤษฎี (theoria)¹⁰

โจนาธาน บาร์นส์ (Jonathan Barnes) ใน *Cambridge Companion to Aristotle* กล่าวถึงการที่จริยศาสตร์ของอริสโตเติลเสนอว่า ส่วนที่เป็นตัวตนแท้จริงของมนุษย์ คือส่วนที่มีเหตุผล (rational self) เป็นส่วนที่ประเสริฐ และจะทำให้เราได้รับอิทธิพลจากส่วนที่ไม่มีเหตุผล (irrational part) น้อยที่สุด¹¹ บาร์นส์กล่าวถึงการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมแบบซิลลोजิซึม

³ Bertrand Russell, *History of Western Philosophy: Collectors Edition* (New York: A Touchstone Book, 1972), 184

⁴ Ibid., 182

⁵ Ibid., 179

⁶ Ibid., 173

⁷ David Roochnik, *Retrieving the Ancients: An Introduction to Greek Philosophy* (MA: Blackwell Publishing, 2004), 202

⁸ Ibid., 203-204

⁹ Ibid., 204

¹⁰ Ibid., 210

¹¹ Jonathan Barnes, *The Cambridge Companion to Aristotle* (Cambridge: Cambridge University Press, 1995), 203

และกล่าวว่าการทำงานของปัญญาทางจริยธรรมคือการนำความรู้ทั่วไปมาใช้ในสถานการณ์เฉพาะ¹²
 บาร์นส์อธิบายว่าจริยศาสตร์ของอริสโตเติลสอนให้ส่วนที่ไม่มีเหตุผลถูกควบคุมโดยส่วนที่มีเหตุผล
 ซึ่งจะทำให้สำเร็จด้วยการฝึกให้เป็นนิสัย¹³

งานในกลุ่มนี้ควรถูกจัดว่าเป็นการมองจริยศาสตร์ของอริสโตเติลแบบปัญญานิยม
 เพราะมีนัยของการแบ่งเหตุผลและอารมณ์ออกจากกันชัดเจน และให้อารมณ์ถูกปกครองโดยเหตุผล
 อีกทั้งมองว่าการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมคือการนำกฎทั่วไปมาใช้ในสถานการณ์เฉพาะ
 หรือคือการใช้ตรรกะแบบซิลลोजิซึม

กลุ่มที่คิดไปในทางนุสบัม คือไม่คิดแบบปัญญานิยม แม้จะไม่แพร่หลายเท่ากลุ่มปัญญานิยม
 แต่ก็เป็นที่เรียกความสนใจมากขึ้นเรื่อยๆ ในวงการผู้ศึกษาอริสโตเติลในปัจจุบันมีเช่น จอห์น
 แมคดาวเวลล์ (John McDowell) ในบทความ "Deliberation and Moral Development in
 Aristotle's Ethics"

ซึ่งตีความการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมแบบอริสโตเติลว่าเป็นการมีมโนทัศน์เรื่องความสว่างงาม
 และอ่านสถานการณ์ต่างๆ โดยใช้มโนทัศน์นี้เป็นหลักในการตัดสิน
 คือเห็นการกระทำบางอย่างว่าสว่างงาม เห็นการกระทำบางอย่างว่าน่าเกลียด
 และมองว่าการฝึกอารมณ์ คือการฝึกให้มีกรู้คิด¹⁴

ริชาร์ด โซราบจี้ (Richard Sorabji) สะท้อนความคิดในทางเดียวกันในบทความ "Aristotle
 on the Role of Intellect in Virtue"
 โซราบจี้เสนอว่าปัญญาและอารมณ์ไม่สามารถแยกได้อย่างชัดเจนในจริยศาสตร์ของอริสโตเติล
 การฝึกอารมณ์ไม่ใช่เป็นการฝึกความเคยชินแบบไม่ใช้ความคิด
 แต่การฝึกอารมณ์เป็นการฝึกให้เห็นว่าการกระทำอะไรเป็นการแสดงออกถึงคุณธรรมหนึ่งๆ
 อารมณ์จึงมีความฉลาด เพราะสามารถเห็นว่าคุณธรรมหนึ่งๆจะแสดงออกอย่างไร
 ในแง่ปัญญานี้ปัญญาทางจริยธรรมแสดงออกผ่านความเป็นเลิศทางคุณธรรม
 ด้วยการทำให้เห็นว่าการกระทำอะไรที่พอเหมาะพอดีแก่สถานการณ์
 ซึ่งโซราบจี้มองว่าเป็นการอ่านสถานการณ์ว่าการกระทำอะไรในสถานการณ์นี้จะเป็นการแสดงออกอ
 างเหมาะสมของคุณธรรม¹⁵

¹² Ibid., 207, 210

¹³ Ibid., 213

¹⁴ John McDowell, "Deliberation and Moral Development in Aristotle's Ethics," in *Aristotle, Kant and the Stoics: Rethinking Happiness and Duty*, ed. Stephen Engstrom and Jennifer Whiting (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), 28

¹⁵ Richard Sorabji, "Aristotle on the Role of Intellect in Virtue," in *Essays on Aristotle's Ethics*, ed. Amelie Oksenberg Rorty (Berkeley: University of California Press, 1980), 206

ข้าพเจ้าศึกษา *Whose Justice, Which Rationality* และ *After Virtue*

เพื่อเข้าใจความคิดของแมคคินไทร์ และศึกษา *Love's Knowledge* และ *Fragility of Goodness*

เพื่อเข้าใจความคิดของนุสบัม

ข้าพเจ้ายังสำรวจความคิดของนักคิดคนอื่นที่จะช่วยทำให้เราเข้าใจปัญหาที่วิทยานิพนธ์นี้กล่าวถึง

หรือเข้าใจอริสโตเติลดีขึ้น โดยศึกษาความคิดเรื่อง ซินเดอเรลิส ของ ทอมัส อีควินัส

และบทความของ จอห์น แมคคาวล์ เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของอริสโตเติล

ปัญหาทางมโนทัศน์ที่ข้าพเจ้าต้องการแสดงให้เห็นในวิทยานิพนธ์นี้คือการตีความที่ต่างกันในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นเลิศทางปัญญาและความเป็นเลิศทางจริยธรรม

ข้าพเจ้าเสนอว่าการตีความที่ต่างกันมาจากความเข้าใจที่ต่างกัน

ว่ากระบวนการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมตามทฤษฎีอริสโตเติลอธิบายไว้คืออะไร

ความคิดทางฝ่ายปัญญานิยมเห็นกระบวนการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมว่าเป็นกระบวนการใช้เหตุผล

ผลแบบอุปนัยและนิรนัย และเป็นการใช้ตรรกะแบบซิลลोजิซึมซึ่งเป็นการหาหนทางไปสู่เป้าหมาย

ทางฝ่ายที่ไม่ใช่ปัญญานิยมเห็นกระบวนการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมว่าเป็นกระบวนการสังเกตเห็น

นแง่มุมที่สำคัญในสถานการณ์ต่างๆ และอ่านสถานการณ์ต่างๆ การตีความที่ต่างกันเหล่านี้ไม่ดีพอ

ด้วยเหตุผล 2 ประการคือไม่ซื่อสัตย์ต่อตัวบท และถึงที่สุดแล้ว

ทำให้ความเป็นเลิศทางปัญญาและความเป็นเลิศทางคุณธรรมไม่สามารถมีความสำคัญทั้งคู่ได้

และไม่สามารถมีความสัมพันธ์กับแบบเป็นพลวัตได้ ดังที่อริสโตเติลแสดง

ข้าพเจ้าเสนอวิธีเข้าใจตัวบท*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*แบบใหม่ ซึ่งมีหลักฐานอ้างอิงในตัวบท

อธิบายคำพูดในตัวบทได้

และทำให้ความเป็นเลิศทั้งสองมีความสัมพันธ์กันได้อย่างที่อริสโตเติลต้องการ

ข้าพเจ้าจะแสดงข้อโต้แย้งดังกล่าว เป็นขั้นตอนดังนี้คือ

ในบทที่สองจะเสนอข้อความใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*ที่จะใช้ในการพิจารณา

เพื่อให้เป็นกลุ่มข้อมูลกลาง

ซึ่งการตีความทุกแบบที่ซื่อสัตย์ต่อตัวบทจะต้องมีรากฐานจากข้อความเหล่านี้

และเพื่อแสดงว่าการตีความของข้าพเจ้าสามารถอธิบายให้*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*สอดคล้องในตัวเอง

มากที่สุด บทที่สามจะเสนอความคิดของแมคคินไทร์ที่เป็นฝ่ายปัญญานิยม

และโยงกับข้อความใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*ที่อธิบายไว้แล้วในบทที่สอง

บทที่สี่จะเสนอความคิดของนุสบัม และเชื่อมโยงกับข้อความใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*เช่นกัน

เพื่อแสดงให้เห็นว่าวิธีอ่านอริสโตเติลที่ไม่เป็นปัญญานิยมเป็นอย่างไร มีข้อดีข้อเสียต่างกันอย่างไร

ในบทที่สามและสี่ ข้าพเจ้าจะแสดงว่าการตีความทั้งสองแบบ

มาจากกลุ่มของข้อความใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*กลุ่มหนึ่ง

แต่จะมีปัญหาเพราะไม่สามารถอธิบายเนื้อความได้สอดคล้องกัน
 โดยที่ฝ่ายปัญญานิยมไม่อาจให้ความสำคัญกับความเป็นเลิศทางคุณธรรมอย่างที่อริสโตเติลต้องการ
 (ซึ่งแสดงให้เห็นโดยข้อความที่ปรากฏใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ซึ่งข้าพเจ้าจะชี้ให้เห็น)
 และไม่อาจทำให้ปัญญาและอารมณ์มีความเป็นพลวัต อย่างที่อริสโตเติลแสดงได้
 ข้าพเจ้าจะแสดงอีกว่าการอ่านแบบที่ไม่เป็นปัญญานิยมในทางของนุสซัม
 ทำให้ไม่มีความต่างในความเป็นเลิศทางปัญญาและคุณธรรม
 และนี่ทำให้การอ่านแบบนี้ไม่สอดคล้องกับ*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*เช่นกัน

ในบทสุดท้ายข้าพเจ้าเสนอว่าเราจะเข้าใจการทำงานของความเป็นเลิศทางปัญญาและคุณธรรมด้วยการเข้าใจว่าปัญญาทางจริยธรรมหรือ practical wisdom ทำงานอย่างไร
 ข้าพเจ้าเสนอว่าอริสโตเติลใช้คำนี้ในสองลักษณะ
 คือเมื่ออยู่ในความเป็นเลิศทางคุณธรรมเป็นการอ่านสถานการณ์
 ซึ่งบทบาทนี้ถูกให้ความสำคัญโดยนุสซัม
 และเมื่ออยู่ในความเป็นเลิศทางปัญญาเป็นการคำนวณหาหนทางไปสู่เป้าหมาย
 ซึ่งบทบาทนี้ถูกให้ความสำคัญโดยแมคอินไทร์
 ข้าพเจ้าเสนอว่าเราต้องคิดว่าอริสโตเติลคิดว่าโน้ตค้นเรื่องปัญญาทางจริยธรรมหมายถึงทั้งสองบทบาทนี้ และการเข้าใจปัญญาทางจริยธรรมทั้งสองบทบาท
 ทำให้เราสามารถคงความสำคัญของความเป็นเลิศทางปัญญาและความเป็นเลิศทางจริยธรรมไว้ได้
 อีกทั้งข้าพเจ้าจะเสนอว่าในอดีตมีนักปรัชญาในสายอริสโตเติลคือ ทอมัส อควีนาส
 ได้อ่านปัญญาทางจริยธรรมในสองบทบาทหรือสองความหมายมาแล้ว
 ข้าพเจ้าตั้งเอาอควีนาสมาเป็นแนวร่วมในการโต้แย้งว่า
 อริสโตเติลตั้งใจจะใช้คำว่าปัญญาทางจริยธรรมในสองความหมายหรือสองลักษณะ

บทที่ 2 จริยศาสตร์นิโคมาเคียน

ในบทนี้จะแสดงว่าอริสโตเติลพูดอย่างไรในจริยศาสตร์นิโคมาเคียน โดยจะยกข้อความที่นักคิดต่างๆอ้างถึง เพื่อตีความอริสโตเติล และจะอธิบายให้เห็นว่าข้อความเหล่านั้นมีความหมายและนัยอย่างไรในบริบทของจริยศาสตร์ของอริสโตเติล

คำถามที่ว่า ความดีหรือสิ่งที่เป็นคุณค่าสำหรับมนุษย์คืออะไร เป้าหมายสูงสุดของชีวิตคืออะไร เป็นแก่นของจริยศาสตร์นิโคมาเคียน อริสโตเติลเริ่มด้วยการวิเคราะห์คำถาม เวลาที่เราถามถึงความดีของมนุษย์ เรามหาความดีในตัวเอง โดยไม่มีเงื่อนไข ไม่มีบริบท หรือไม่ เขาวางกรอบการสืบค้นของตนเองว่า ความดีที่ถามถึง ต้องเป็นความดีของมนุษย์ หมายถึงความดีสำหรับมนุษย์ จากประสบการณ์ของมนุษย์ที่รู้มานัยของก้าวแรกในหนังสือจริยศาสตร์นิโคมาเคียนแฝงนัยที่สำคัญไว้มากมาย มันแสดงให้เห็นว่าอริสโตเติลไม่ได้เดินตามรอยเพลโตในการหาความดีในโลกของแบบ และนอกจากนั้นยังไม่ได้เดินตามรอยเพลโตในการคิดว่าความดี (the good) มีสิ่งเดียว แบบเดียว ซึ่งสะท้อนออกมาในแบบที่แตกต่างกันหลายออกไปในโลกที่ไม่สมบูรณ์แห่งประสาทสัมผัสเท่านั้น ในทางตรงข้าม อริสโตเติลคิดว่าความดีที่อยู่ในสิ่งต่างๆไม่เหมือนกัน สิ่งที่เราหา คือความดีของมนุษย์ อริสโตเติลวางความดีไว้ในบริบท ซึ่งการกระทำอย่างนี้ดูเป็นเรื่องปกติธรรมดา ตรงกับสามัญสำนึกทั่วไป แต่ถ้าเราเทียบกับบทสนทนา *Symposium* ของเพลโต เราจะเห็นการแยกตัวออกมาอย่างชัดเจน เพราะในขณะที่เพลโตกล่าวว่าความดี (ความงาม) ที่อยู่ในร่างกายเป็นแบบเดียวกับที่อยู่ในจิตของคน และเป็นแบบเดียวกับที่อยู่ในกฎหมายและประเพณีที่ถูกต้องงดงาม ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นแบบเดียวกับความงาม "ในตัวเอง" คือเป็นความงามที่ไม่ปรากฏอยู่ในสิ่งใดๆเลย เป็นความงามล้วนๆลอยอยู่นอกบริบทใดๆ อริสโตเติลกล่าวว่าเรากำลังหาความดีสำหรับมนุษย์ และยิ่งไปกว่านั้นเรากำลังหาความดีแบบที่ปรากฏแก่เรา นี่เป็นการแตกหักกับเพลโตถึงสองทาง คือการคิดว่าความดีมีบริบท และการคิดว่าสิ่งปรากฏ (appearances) ให้ความรู้ทางจริยธรรม ความแตกต่างประการสำคัญอีกประการหนึ่ง คืออริสโตเติลออกตัวไว้แต่แรกเลยทีเดียว ก่อนที่จะเริ่มการสืบสวนหาความดีของมนุษย์

ว่าการสืบสวนต่อไปนี่ไม่นำไปสู่ความรู้ที่แน่นอนตายตัวเหมือนดังความรู้ทางคณิตศาสตร์ ด้วยเหตุที่ว่าความรู้ทางคณิตศาสตร์เกี่ยวกับสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง

แต่ความรู้เกี่ยวกับเรื่องความดีหรือคุณค่าต่างๆในชีวิตมนุษย์นั้นเป็นความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่มีความเปลี่ยนแปลง (fluctuate) ในบทที่ 9 เขาจะกลับมากล่าวซ้ำในประเด็นนี้อย่างหนักแน่นอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อเขากล่าวว่า ความรู้ใดที่ได้จากการทำปรัชญา (วิเคราะห์หมโนทัศน์ สอบทานความเชื่อทั่วไปในสังคม กลั่นกรองเอาส่วนที่น่าเชื่อถือออกมา โดยใช้วิธีการ¹⁶ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากโสเครติสและเพลโต)

ความรู้นั้นหากเกี่ยวกับเรื่องความดีของมนุษย์ ย่อมต้องไม่มีความตายตัวแน่นอน นักศึกษา (เชื่อกันว่า*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*เป็นเอกสารการสอน) จึงพึงนำความรู้นั้นไปสอบทาน เทียบเคียง กับ "ความเป็นจริงของชีวิต" (facts of life) ถ้าความรู้ที่ได้มาจากการทำปรัชญาขัดกับ

"ความเป็นจริงของชีวิต" พึงละทิ้งความรู้ที่ได้จากการทำปรัชญา (หมายเหตุเฉพาะปรัชญาจริยศาสตร์) และยึดถือเอาตามที่ "ความเป็นจริงของชีวิต" แสดงออกมาให้รู้ แน่นนอนว่า ในที่นี้เช่นเดียวกับที่อื่นๆ อริสโตเติลแสดงความเห็นออกมาแต่เพียงเป็นโครงร่างคร่าวๆ

สั้นๆเอาไว้อย่างกว้างๆและไม่ได้อธิบายเฉพาะเจาะจงลงไป เช่นว่าความเป็นจริงของชีวิตคืออะไร เราจะรู้ความเป็นจริงนี้อย่างไรถ้าไม่ผ่านการสอบทานโดยวิธีทางปรัชญา

จากภาพรวมของสิ่งที่อริสโตเติลพูดไว้ใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

ผู้เขียนเห็นว่าการตีความของเทอเรนซ์ เออร์วิน มีประโยชน์

เออร์วินกล่าวถึงหลักการทำปรัชญาของอริสโตเติลว่า

"ทฤษฎีที่ไม่ให้ความสำคัญเพียงพอแก่ความเชื่อของคนทั่วไป (do justice to common beliefs) แต่ปฏิเสธเพราะเห็นว่าผิดไปหมด

หรือทฤษฎีที่คิดออกมาแล้วยังมีปัญหามากกว่าจะแก้ปัญหาก็ได้ ต้องไม่ถูกยอมรับ

อริสโตเติลเชื่อว่าทั้งทฤษฎีเพลโตและทฤษฎีของอโตมมิสต์ต้องถูกปฏิเสธ ด้วยเหตุผลนี้"¹⁷

"(อริสโตเติล) ขอให้เราศึกษา 'สิ่งปรากฏ' (appearances)

คือการสังเกตการณ์โดยใช้ประสาทสัมผัส...เมื่อเราสร้างทฤษฎีขึ้นมาแล้วเราควรตรวจสอบทฤษฎีด้วย

¹⁶ วิธีการของอริสโตเติลคือขั้นตอนของการสอบทานความรู้ โดยเริ่มจากสิ่งที่เป็นที่ปรากฏก่อน คือความเห็นของคนจำนวนมาก ความเชื่อทั่วไป จากนั้นตรวจสอบว่าความเห็นนั้นสอดคล้องกันเองหรือไม่ ความเห็นที่สอดคล้องกันเองน่าเชื่อถือกว่า นำความเห็นเหล่านั้นมาสอบทานกับเพื่อน กับประสบการณ์ของตัวเอง ตั้งทฤษฎีไว้คร่าวๆก่อน และนำทฤษฎีไปเทียบกับสถานการณ์ต่างๆในประสบการณ์จริง

¹⁷ Terence Irwin, *Classical Thought: A History of Western Philosophy* (Oxford: Oxford University Press, 1989), 121-122

การนำไปเทียบกับสิ่งปรากฏอื่นๆอีก

ทฤษฎีที่ดีจะครอบคลุมสิ่งปรากฏที่เราพบเห็นได้ในวงกว้างที่สุด¹⁸

ในจริยศาสตร์นิโคมาเคียน

อริสโตเติลเริ่มด้วยการตั้งกรอบคำถามสำหรับคำสอนทั้งหมดในหนังสือนี้

เริ่มจากการถามว่าเป้าหมายหรือสิ่งที่เป็นคุณค่าสำหรับชีวิตมนุษย์คืออะไร

อริสโตเติลกล่าวว่าชีวิตที่ดีคือชีวิตที่เป็นอยู่อย่างดีและดำเนินไปอย่างดี (living well and faring

well) เขาเรียกชีวิตแบบนี้ว่าเป็นชีวิตที่มีความสุข

แต่ความสุขนี้ไม่ได้เป็นความสุขตามแบบทฤษฎีประโยชน์นิยม กล่าวคือไม่ได้เป็นความรู้สึกรู้สึก

แต่สำหรับอริสโตเติล ชีวิตที่มีความสุขคือชีวิตที่เป็นไปตามธรรมชาติของสปีชีส์ของมนุษย์

กล่าวคือมีความเป็นเลิศตามแบบที่มนุษย์พึงจะมี

ความเป็นเลิศนี้แบ่งเป็นสองประการคือความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญา

ในบทที่ 1-5 กล่าวถึงความเป็นเลิศทางคุณธรรม (หรือที่เรียกในสมัยนี้ว่าเป็น คุณธรรม ต่างๆ

เช่นความกล้าหาญ ความซื่อสัตย์ ความใจกว้าง ความทรนง และอื่นๆ) บทที่ 6

กล่าวถึงความเป็นเลิศทางปัญญา 5 ชนิด คือ ศิลปและการช่าง (*techne* หรือ art, craft),

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (*episteme* หรือ scientific knowledge), ปัญญาทางปรัชญา (*Sophia*

หรือ philosophic wisdom), ปัญญาทางจริยธรรม (*phronesis* หรือ practical wisdom),

และความเข้าใจ (*nous* หรือ intuitive reason, understanding) บทที่ 7

กล่าวถึงการคุมตัวเองให้ทำตามคุณธรรมได้ (continence) บทที่ 8-9 กล่าวถึงมิตรภาพ และบทที่ 10

กล่าวถึงความสุข (pleasure, happiness) ซึ่งเขาได้กล่าวถึงการคิดทางปรัชญา (contemplation)

ว่าเป็นที่มาของความสุขของมนุษย์ และว่า ความสุขคือการที่จิตทำงานตรงกับคุณธรรม

วิทยานิพนธ์นี้กล่าวถึงความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญา

ซึ่งจะสื่อนัยถึงปัญญาทางจริยธรรม (practical wisdom หรือ *phronesis*) อย่างเลี่ยงไม่ได้

มีมโนทัศน์และความเข้าใจบางประการในจริยศาสตร์นิโคมาเคียนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้

ในบทนี้จะพิจารณามโนทัศน์และความเข้าใจที่สำคัญดังนี้

2.1 คุณธรรม (virtues)

ในแง่หนึ่ง ความเป็นเลิศทางคุณธรรม (moral excellence)

ในจริยศาสตร์นิโคมาเคียนมีความหมายตรงกับความเข้าใจทั่วไปในสมัยปัจจุบัน

อริสโตเติลพูดถึงคุณธรรม 12 ชนิด คือ ความกล้าหาญ, การมีความรู้สึกพอเหมาะพอดี

ไม่มากไม่น้อยเกินไป, ความใจกว้างในการใช้จ่ายส่วนตัว,

¹⁸ Ibid., 120

ความใจกว้างในการบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์, ความทรนง, การมีความทะเยอทะยานที่สมควร, การมีความโกรธอย่างพอดี, ความเป็นมิตร, การรักในความจริง, ความฉลาดคมคายในการสนทนา, และประการสุดท้ายไม่เป็นคุณธรรมแท้จริงแต่อนุโลมให้นับรวมอยู่ในนี้ด้วย คือการรู้จักอายุ

อริสโตเติลแจกแจงคุณธรรมแต่ละประการ สอบสวนว่าแต่ละอันคืออะไร ไม่ใช่อะไร

มีประเด็นชวนสงสัยอย่างไร มีประเด็นสำคัญอย่างไร

ในแง่ที่สิ่งที่อริสโตเติลพูดถึงว่าเป็นความเป็นเลิศทางคุณธรรม

ก็มีความหมายเหมือนในความหมายทั่วไปในภาษาของปัจจุบัน

ผิดกันแต่ชุดของคุณธรรมอาจจะไม่เหมือนกัน เช่นในสมัยปัจจุบัน คนทั่วไปอาจจะคิดว่า ความเมตตา,

การอดทนต่อความเห็นหรือวัฒนธรรมต่างๆกัน (tolerance) เป็นคุณธรรม

และอาจจะเห็นว่าชุดของคุณธรรมของอริสโตเติล สะท้อนสภาพสังคมแบบนครรัฐของกรีกโบราณ

ซึ่งให้ความสำคัญกับความกล้าหาญ และการเสียสละเพื่อประโยชน์ของรัฐ

อีกทั้งเมื่ออริสโตเติลกล่าวในรายละเอียดถึงคุณธรรมต่างๆ เป็นต้นว่าความทรนง

จะเห็นได้ว่าถอดแบบมาจากกิริยาของผู้ดีที่เป็นชายในสมัยนั้น เช่นพูดซ้ำๆ เสียงทุ้มต่ำ

ไม่เดินแกว่งแขน แต่นี้เป็นเพียงส่วนเล็กๆของคำสอนเท่านั้น

คำสอนส่วนใหญ่ตรงกับความรู้สึกรู้สึกทั่วไปในสมัยของปัจจุบัน เช่นที่ว่า ผู้ที่มีความทรนงจะไม่ทำชั่ว

เพราะหยิ่งเกินไปที่จะทำชั่ว เนื่องจากคนที่ทำชั่ว ทำเพื่อประโยชน์บางอย่างที่เขาอยากได้

เป็นประโยชน์ที่โลกจะให้ (เช่นการโกงเงิน) แต่คนที่มีคุณธรรมแห่งความทรนง

ไม่คิดว่าในโลกนี้มีอะไรสำคัญมากสำหรับเขา ตัวเขาเป็นคนที่มีความยิ่งใหญ่อยู่ในตัว

สิ่งต่างๆที่โลกจะให้ได้เป็นเพียงสินบนเล็กๆน้อยๆที่ผู้มีความทรนงไม่ใส่ใจจะเก็บมาพิจารณา

(1123a30-35) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อริสโตเติลเองไม่ได้กล่าวไว้ว่าชุดของคุณธรรมที่ปรากฏใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*เป็นคุณธรรมครบชุด

สมบูรณ์แบบแล้วหรือไม้อริสโตเติลเพียงยกตัวอย่างมาบางคุณธรรม

หรือเขาตั้งใจจะบอกว่าคุณธรรมมีเพียงที่อยู่ในชุดนี้เท่านั้น

ถึงแม้ว่าคุณธรรมที่อริสโตเติลพูดถึง

จะคล้ายกับความหมายของคุณธรรมในภาษาทั่วไปในสมัยปัจจุบัน

แต่อริสโตเติลวิเคราะห์ทัศนคติของคุณธรรมโดยละเอียด

และมีนัยที่สำคัญหลายอย่างที่อาจจะเหมือนหรือต่างจากความเข้าใจของคนทั่วไปในสมัยปัจจุบัน

ข้าพเจ้าเสนอว่าคุณธรรมตามความหมายของอริสโตเติลมีนัยเหล่านี้คือ

2.1.1 คุณธรรมเป็นเรื่องของเหตุผลและความรู้สึก

อริสโตเติลอธิบายเรื่องนี้อย่างละเอียดซับซ้อน อย่างแรกที่ผู้อ่านอริสโตเติลพึงเข้าใจก็คือ

การมีคุณธรรมแบบใดแบบหนึ่ง

คือการมีความรู้สึกเป็นทุกข์หรือเป็นสุขในแบบใดแบบหนึ่งในสถานการณ์ที่เกี่ยวกับคุณธรรมนั้นๆ คนที่สุจริต มีความรักในความจริง จะเป็นทุกข์ที่จะต้องโกหก เป็นสุขที่ได้เชิดชูความจริง ต่อสู้เพื่อความจริง แม้จะต้องเสียอะไรหลายอย่าง ก็ยอมเสียราคาเหล่านั้น (1104b5-15, 1106b15, 1104b5-15 เป็นต้น) เพราะความจริงมีความหมายสำหรับเขา คนแบบนี้คือคนที่เห็นความสง่างาม (nobility) ในคุณธรรมทั้งหลาย (1099a10-20, 1120a20-25) คนที่กล้าหาญ ไม่ใช่เป็นคนที่ไม่มีความรู้สึกกลัวเฉยๆ เพราะคนโง่ก็อาจไม่รู้สึกกลัวได้ คนที่ทอดอาลัยกับชีวิตก็อาจจะไม่กลัวได้เช่นกัน แต่คนกล้าที่แท้คือคนที่ "กลัวในสิ่งที่สมควรกลัว จากแรงจูงใจที่สมควร ในวิธีที่ถูก ในเวลาที่ถูก" (1115b15-20) ดังนั้นอริสโตเติลวิเคราะห์ให้ว่า ถ้าจะคิดว่าความกล้าคือความไม่กลัว ไม่ถูกต้อง เพราะมีบางสิ่งที่ควรกลัว (เช่นการเป็นคนเลว หรือความตายสำหรับผู้ที่เป็นคนดี เพราะชีวิตของเขาเป็นสิ่งประเสริฐ 1117b5-15) คุณธรรมอื่นๆก็เช่นเดียวกัน คือเป็นการที่มีความรู้สึกที่สมควร ในสถานการณ์ที่สมควร ต่อคนที่สมควร ในแบบที่สมควร (1106b15-25) จึงเห็นรายละเอียดสองประการคือ คุณธรรมเกี่ยวกับอารมณ์ที่ถูกต้อง ไม่ใช่การทำตามกฎ เช่นถ้าเข้าใจว่าคนที่ซื่อสัตย์คือคนที่ไม่โกหก หมายความว่าคุณธรรมคือการทำตามกฎสากลอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้อ่านจะไม่เข้าใจมันที่ศนเรื่องคุณธรรมของอริสโตเติลที่บอกว่า คุณธรรมคือความรู้สึกที่เหมาะสมแก่บุคคลและสถานการณ์ ในด้านหนึ่ง จะเห็นว่าแต่ละสถานการณ์เรียกร้องให้ผู้มีคุณธรรมปฏิบัติตนไม่เหมือนกัน เป็นไปได้ว่าในบางสถานการณ์คนที่ซื่อสัตย์จำต้องโกหก เช่นต้องโกหกเพื่อป้องกันการเข้าใจผิด ต้องโกหกเพื่อป้องกันคุณธรรมข้ออื่นๆ (ต่างจากตัวอย่างของค่าน้ำ เรื่องการไม่โกหกแม้จะต้องมีคนตายโดยเปล่าประโยชน์ เป็นต้น อริสโตเติลยังกล่าวอีกว่าผู้มีคุณธรรมข้อหนึ่งจะต้องมีคุณธรรมทั้งหมดด้วย คุณธรรมมาด้วยกันเป็นชุด ซึ่งเรื่องนี้จะกล่าวในรายละเอียดในข้อ 2.1.7 ต่อไป

เราจึงเห็นได้ว่าการมีคุณธรรมไม่ผ่านมาตรฐานของการทำตามกฎสากล เพราะบางครั้งผู้มีคุณธรรมไม่อาจทำตามกฎได้ ในทางกลับกัน คุณธรรมกลับเรียกร้องมากกว่าการทำตามกฎสากล เพราะการมีคุณธรรมคือการมีความรักในสิ่งที่เป็นคุณธรรมหรือสิ่งที่อริสโตเติลเรียกว่าเป็นความสง่างาม (nobility) ดังนั้นเราอาจคาดหวังให้ผู้มีคุณธรรม แสดงออกในทุกมิติของชีวิตของเขา เช่นผู้ที่ซื่อสัตย์จะไม่คบเพื่อนที่คดโกง ไม่สนับสนุนคนที่โกหก ไม่ชอบเรื่องโกหก แสดงจุดยืนต่อต้านความฉ้อฉล และในยามที่ตัวเองได้ประโยชน์อันสมควรได้โดยที่ไม่ต้องโกหกและไม่ต้องพูดอะไรเลย ผู้ซื่อสัตย์ก็จะต้องไม่ยอมรับผลประโยชน์นั้น

และแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้อื่นที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง
 และนี่เป็นประเด็นที่นักจริยศาสตร์สายคุณธรรมในปัจจุบันนำไปวิเคราะห์ขยายความ (เช่น Rosalind Hursthouse. *On Virtue Ethics*. Oxford: Oxford University Press, 1999. หน้า 11)
 นัยของคุณธรรมจึงเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกับความคิดเรื่องมิตรภาพอย่างเลี่ยงไม่ได้
 เพราะมิตรภาพเป็นเครื่องแสดงว่ามีคุณธรรมของเรา
 เรามีลักษณะนิสัยอย่างไรแสดงออกโดยการเลือกคนที่จะคบเป็นเพื่อน
 ความคิดเรื่องมิตรภาพยังสื่อถึงสิ่งสำคัญเกี่ยวกับคุณธรรมในแบบอื่นๆอีก อันจะกล่าวต่อไป
 คุณธรรมยังเกี่ยวโยงกับเหตุผล เพราะอริสโตเติลกล่าวว่า
 คุณธรรมคือการมีความรู้สึกที่สมควร ในเวลาที่สมควร ต่อคนที่สมควร ในแบบที่สมควร
 และความรู้สึก เวลา บุคคล แบบที่สมควรนั้น เป็นสิ่งที่มีปัญญาทางจริยธรรมพึงเห็นได้ (1106b-1107a) ในอีกที่หนึ่งอริสโตเติลกล่าวว่า เราจะรู้ว่าการกระทำที่ถูกคุณธรรมคืออะไร
 ด้วยการดูว่าคนดีทำอะไร (1105b5-10, 1113a30-35) คนดีย่อมต้องทำสิ่งที่ดี
 และทำในลักษณะของคนดี กล่าวคือทำการกระทำเหล่านั้น
 ออกมาจากลักษณะนิสัยที่มั่นคงแน่นอนของบุคคลนั้น (firm and unchangeable character 1105a30-1105b5) นี่หมายความว่าคนดีมีความฉลาด
 และความฉลาดเป็นสิ่งที่ระบุจุดตรงกลางระหว่างความสุดโต่งสองข้างคืออะไร
 ประเด็นนี้เป็นประเด็นสำคัญที่มีนัยกว้างขวางเกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นๆอีกหลายเรื่อง
 ดังจะกล่าวถึงอีกครั้งในข้อ 2

2.1.2 คุณธรรมเกี่ยวโยงกับรสนิยม

มีบางตอนใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*ที่กล่าวว่าคุณธรรมเป็นเรื่องของรสนิยม เช่นว่า
 คนใจกว้างในเรื่องการบริจาคเพื่อประโยชน์สาธารณะ (magnificent man) เป็นเหมือนศิลปิน
 เขาสามารถเห็นว่าสิ่งที่เหมาะสมคืออะไร และสามารถใช้จ่ายเงินจำนวนมากอย่างมีรสนิยม (tastefully)
 (1122a30-35) และว่า ผู้ที่กล่าวล้อเล่นได้อย่างมีรสนิยม (tasteful) เรียกว่าเป็นผู้มีปัญญาคมคาย
 การพูดล้อเล่นของคนที่มีปัญญาคมคายต่างจากของคนหยาบ
 การพูดล้อเล่นของคนมีการศึกษาต่างจากผู้ไม่มีการศึกษา (1128a5-25)
 ในอีกที่หนึ่งอริสโตเติลกล่าวว่าคนที่รักความสง่างามมีความรื่นรมย์ (find pleasant)
 กับสิ่งที่โดยธรรมชาติแล้วเป็นสิ่งที่รื่นรมย์ (pleasant) และการกระทำตามคุณธรรมเป็นสิ่งที่รื่นรมย์
 ในอีกที่หนึ่งกล่าวถึงการปรารถนาสิ่งที่สง่างามหรือประเสริฐ (noble) เช่นเกียรติยศในตัวเอง
 (1116a25-30) และยังมีข้อความอื่นๆที่ทำให้เราเห็นว่า
 การมีคุณธรรมเป็นเรื่องของการเห็นเรื่องบางเรื่องว่างดงาม เรื่องบางเรื่องว่าน่าเกลียด

และการเห็นเช่นนี้มีความถูกต้องต่อสิ่งที่เป็นอย่างนั้นจริงๆ

อริสโตเติลยังกล่าวถึงการฝึกคุณธรรมด้วยการดูละครโศกนาฏกรรม เพื่อให้ขัดเกลาความรู้สึก (ยังคงถกเถียงกันได้ว่าอริสโตเติลหมายถึงขัดเกลาอย่างไร)

ประเด็นนี้ทำให้การวิเคราะห์การที่อริสโตเติลพูดถึง "หลักเหตุผล" ซึ่งเป็นการทำงานของปัญญาทางจริยธรรม ในการพิจารณาว่าจุดพอดีตรงกลางคืออะไร มีความซับซ้อนมากขึ้น เป็นเรื่องง่ายที่เราจะคิดว่า

อริสโตเติลกล่าวว่าปัญญาทางจริยธรรมเป็นเหตุผลที่อยู่ตรงข้ามกับอารมณ์ เช่นเป็นการใช้ตรรกะมากำกับอารมณ์ให้อยู่ในกรอบที่กำหนด แต่พึงระลึกว่าในหลายที่ อริสโตเติลพูดถึงการมีความรู้สึกถึงความงามคืออะไร มี "ความรื่นรมย์" ในสิ่งที่รื่นรมย์ ไม่มีความรื่นรมย์ในสิ่งที่ไม่รื่นรมย์

อริสโตเติลพูดถึงเรื่องการตัดสินใจทางจริยธรรมว่าการกระทำที่ถูกต้องคืออะไรนี้หลายอย่าง พูดไปหลายทาง และไม่ได้อธิบายชัดเจน เป็นเหตุให้คนตีความไปต่างๆกัน แต่นัยของการที่เขาสื่อว่า คุณธรรมเกี่ยวข้องกับการมีรสนิยมดี นี้ไม่มีใครมีผู้สนใจ (มีผู้ที่อ่านอริสโตเติลไปในทางนี้ผู้หนึ่งคือ John McDowell ใน "Deliberation and Moral Development in Aristotle's Ethics"¹⁹)

การอ่านอริสโตเติลในแนวนี้ ทำให้การตีความเรื่องการพิจารณาตัดสินใจ (moral deliberation) มีความซับซ้อนขึ้น เพราะทำให้เราต้องพิจารณาว่า "เหตุผล" ที่เอามาใช้พิจารณาตัดสินใจทางจริยธรรมหมายถึงอะไร

เหตุผลแบบไหนที่จะบอกเราได้ว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งที่รื่นรมย์ หรือสง่างาม

2.1.3 คุณธรรมเป็นสิ่งที่ต้องหล่อหลอมปลูกฝัง ไม่ใช่เรื่องที่จะใช้เหตุผลมาแสดงให้เห็นจริงได้ (1104b5-15, 1095b1-10)

อริสโตเติลกล่าวว่า ความเป็นเลิศทางคุณธรรมเกี่ยวกับความสุขและทุกข์ ดังนั้นเราควรถูกปลูกฝังมาแต่เด็กให้มีความรู้สึกสุขและทุกข์อย่างถูกต้อง และว่า ผู้ที่จะฟังการบรรยายเรื่องจริยศาสตร์อย่างมีปัญญา ต้องถูกเลี้ยงมาให้มีนิสัยดี (brought up in good habits) (1095b1-10) ความเป็นเลิศทางคุณธรรมเกิดจากการปลูกฝังให้เป็นนิสัย ในขณะที่ความเป็นเลิศทางปัญญาได้มาจากการสอน (1103a10-20) นัยที่น่าสนใจคือ เป็นเรื่องง่ายที่จะคิดว่าเนื่องจากความเป็นเลิศทางคุณธรรมเป็นนิสัย ความเป็นเลิศทางคุณธรรมจึงไม่ต้องใช้ความคิด สอดคล้องกับการที่ความเป็นเลิศทางคุณธรรมเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก

¹⁹ McDowell.

แต่อริสโตเติลก็บอกด้วยว่า "เหตุผล" จะบอกว่าความรู้สึกที่ถูกควรคืออะไร ควรจะรู้สึกแค่ไหน ควรจะมีความรื่นรมย์กับอะไร เรื่องนี้ทำให้การอ่านอริสโตเติลแบบเรียบง่ายเป็นไปไม่ได้

2.1.4 คุณธรรมแฝงไว้ด้วยความไม่แน่นอนตายตัวในเรื่องของการแสดงออก

ผู้ศึกษาอริสโตเติลยอมรับโดยทั่วกันว่าอริสโตเติลเห็นว่าในเรื่องของการกำหนดการกระทำที่ถูกต้อง ผู้ตัดสินใจจำเป็นต้องพิจารณาจากสถานการณ์เฉพาะ

ซึ่งในแต่ละสถานการณ์มีความแตกต่างหลากหลายออกไป ไม่เหมือนกัน

(บางสถานการณ์ต้องโกหกเพื่อช่วยชีวิตคน แต่ก็ต้องทำอย่างไม่สบายใจ

เพราะรู้ว่าคุณธรรมคือความซื่อสัตย์ถูกประณีประนอม หรือเสี่ยงต่อการถูกประณีประนอม

เพื่อคุณธรรมที่สำคัญเร่งด่วนกว่าคือ ความยุติธรรม เป็นต้น)

นี่คือเหตุผลที่ภฏสากลในระดับปฏิบัติการมีไม่ได้ คำถามสำคัญคือ

อริสโตเติลตั้งใจให้ความไม่แน่นอนนี้มีอยู่ในระดับลึกแค่ไหน หมายถึงว่า

อริสโตเติลต้องการจะบอกเพียงว่าในแต่ละสถานการณ์เฉพาะ จำต้องปฏิบัติต่างกันไป

หรือเขาต้องการจะบอกว่า ความรู้ทางจริยศาสตร์ไม่อาจมีความมั่นคงตายตัวได้

ข้าพเจ้าเสนอว่าอริสโตเติลต้องการจะพูดว่าความรู้ทางจริยศาสตร์ไม่อาจมีความมั่นคงตายตัวได้

(หรืออย่างน้อยก็กำลังสื่อว่า ความรู้ทางจริยศาสตร์แม้จะมีอยู่ แต่เราจะไม่มีวันแน่ใจได้

เราต้องตรวจสอบและตั้งข้อสงสัยกับความเชื่อทางจริยธรรมอยู่เสมอ)

เนื่องจากการตีความแบบนี้สอดคล้องกับการกล่าวถึงหลักการแรก ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

และจะสอดคล้องกับการที่อริสโตเติลให้เอาความรู้ทางจริยธรรมไปเทียบกับความจริงของชีวิต

ดังกล่าวแล้ว ใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* อริสโตเติลกล่าวว่า

"การกระทำที่งามและยุติธรรม มีความแตกต่างหลากหลายและเปลี่ยนไปตามสถานการณ์"

(1094b11-27), "เราต้องตกลงกันก่อนว่า การกล่าวถึงเรื่องการกระทำที่ถูกต้อง

จำต้องกล่าวแต่เพียงกรอบกว้างๆและไม่กล่าวตรงๆว่าต้องทำอะไร (matters of conduct must be given in outline and not precisely)

การพูดถึงการกระทำที่ถูกและผิดแบบรวมๆก็ไม่มีแน่นอนอยู่แล้ว

การพูดเรื่องการกระทำในสถานการณ์เฉพาะยังไม่มีแน่นอนมากขึ้นไปอีก" (1104a1-10) ในบทที่

1 อริสโตเติลกล่าวไว้ตั้งแต่เริ่มแรกของการทำจริยศาสตร์

ว่าความรู้ทางจริยธรรมไม่เหมือนความรู้ทางคณิตศาสตร์

เพราะอย่างแรกแสดงออกมาเป็นตรรกะไม่ได้ (indemonstrable) อย่างหลังทำได้

และอย่างแรกเกี่ยวกับสิ่งที่แตกต่างหลากหลาย ส่วนอย่างหลังเกี่ยวกับสิ่งที่ตายตัว

นักศึกษจริยศาสตร์จึงพึงเข้าใจว่ามาตรฐานของจริยศาสตร์เป็นอย่างไร

และไม่พยายามหามาตรฐานที่เรื่องที่ตนเองศึกษาอยู่ให้ไม่ได้ (1094b25-30)

และนี่เป็นเหตุผลที่อริสโตเติลไม่รวมความรู้ทางจริยศาสตร์ไว้ในความรู้ทางปรัชญา (ความรู้ทางปรัชญาในความคิดของอริสโตเติลเกี่ยวกับสิ่งที่แน่นอน) หรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อจะเข้าใจว่าอริสโตเติลพูดเช่นนี้ในบริบทอย่างไร เราควรพิจารณาข้อความต่อไปนี้ "แต่มันเป็นเรื่องยากแน่ๆ ที่จะกำหนดว่าเราควรจะทำอะไร ใครใคร ด้วยเรื่องอะไร และใครหนานเท่าไร" (1109b12-23) "การกระทำบางอย่างเราไม่สรรเสริญ แต่เรายกโทษให้ เมื่อคนๆหนึ่งกระทำผิดเพราะถูกกดดัน ในลักษณะที่ธรรมชาติของมนุษย์ทนไม่ได้ และไม่มีใครทนได้" (1110a20-30) "คนๆหนึ่งจะทำผิดไปจากคุณธรรมแค่ไหนจึงควรตำหนิ เราใช้เหตุผลกำหนดได้ยาก เหมือนกับสิ่งอื่นๆที่เราต้องรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส เรื่องเหล่านี้ขึ้นอยู่กับข้อมูลในสถานการณ์เฉพาะ และการตัดสินใจ (ทางจริยธรรม) นั้นขึ้นอยู่กับว่าเรามองเห็นเรื่องนั้นอย่างไร (decision rests with perception)" (1109b20-25)

เรื่องความไม่แน่นอนตายตัวของจริยศาสตร์นี้เป็นประเด็นหัวใจหลักของ*จริยศาสตร์นิโคมาเคีย* ย่นประเด็นหนึ่ง การเข้าใจประเด็นนี้มีผลต่อการเข้าใจการพิจารณาตัดสิน (deliberation) ทางจริยธรรมแบบอริสโตเติลเป็นอย่างไร และมีนัยไปถึงว่าความเป็นเลิศทางปัญญาและทางคุณธรรมเป็นอย่างไรด้วย ซึ่งประเด็นนี้จะได้ขยายความต่อไป

2.1.5 คุณธรรมเป็นเรื่องค่อนข้างจะแน่นอนในเรื่องของการเป็นลักษณะนิสัย

แม้ว่าความรู้ทางจริยศาสตร์จะมีความไม่แน่นอนอยู่ในระดับใดก็ตาม สิ่งที่ค่อนข้างจะแน่นอนก็คือลักษณะนิสัย อริสโตเติลแยกคุณธรรมออกเป็นคุณธรรมที่ติดตัวมาแต่เกิด เช่นบางคนเกิดมาเป็นคนกล้าหาญ หรือเป็นคนซื่อสัตย์ เป็นต้น และคุณธรรมที่บ่มเพาะขึ้นภายหลัง ซึ่งจะได้แยกจากกัน แต่จะมาด้วยกันเป็นชุด (1145a1-5) ดังนั้นคนที่ซื่อสัตย์ก็จะกล้าหาญด้วย ผู้ที่ซื่อสัตย์และกล้าหาญก็จะใจกว้าง ทรง ยุติธรรม ด้วย ความคิดนี้ขัดกับความรู้สึกของคนทั่วไป เพราะเราเห็นคนที่มีดีบางเรื่อง มีข้อบกพร่องบางเรื่อง อยู่ตลอดเวลา อริสโตเติลซึ่งให้น้ำหนักกับความรู้สึกของคนทั่วไปมาตลอด คิดว่าคุณธรรมต้องมาด้วยกันเป็นชุด (ซึ่งตรงกับความคิดของเพลโต) ด้วยเหตุผลที่ว่า คนบางคนที่เกิดมามีความดีบางอย่างติดมา เช่นซื่อสัตย์หรือกล้าหาญ ความดีเหล่านี้เป็นเพียงแนวโน้มที่จะกระทำไปในแนวใดแนวหนึ่งเท่านั้น ความรู้สึกโน้มน้าวที่จะกระทำไปในแนวใดแนวหนึ่งนี้ยังไม่มีความมั่นคงอะไร เพราะไม่มีการพิจารณา ต่อเมื่อมีสิ่งหนึ่งเพิ่มขึ้นมา คือปัญญาทางจริยธรรม แนวโน้มซึ่งที่จริงแล้วเป็นความรู้สึกโน้มน้าวนั้น จึงผ่านการพิจารณาทบทวน ทำให้เกิดความหนักแน่นมั่นคง เห็นจริงในคุณธรรมข้อนั้นๆ มีนัยที่สำคัญอยู่ในวิธีคิดแบบนี้ คือถ้าเราคิดว่าอริสโตเติลเห็นว่าความเป็นเลิศทางคุณธรรม (สื่อนัยไปถึงอารมณ์ ความรู้สึก)

เป็นสิ่งที่พึงจะทำให้เป็นนิสัยในแบบเดียวกับคนจีนมีนิสัยชอบดื่มชาร้อน คนอเมริกันดื่มกาแฟ และหน้าที่ของความเป็นเลิศทางคุณธรรมคือการทำตามเหตุผล

ไม่ต้องดันที่จะทำในสิ่งที่ไม่ตรงกับเหตุผล เราจะเข้าใจไม่ได้เลยว่าทำไมเมื่อมีปัญหาทางจริยธรรม (คือมีเหตุผลในภาคที่เข้ากับจริยศาสตร์) แล้ว คุณธรรมกลับมาด้วยกันเป็นชุด

เพราะถ้าเราบังเอิญอยู่ในรัฐที่ดี หรืออยู่ในครอบครัวที่ดี หรือมีเพื่อนดี

เราก็อาจเรียนรู้คุณธรรมข้อใดข้อหนึ่งจากสิ่งเหล่านั้นได้

(เช่นที่อริสโตเติลพูดถึงรัฐธรรมนุญของรัฐสปार्टาร์

ที่มุ่งเน้นที่จะฝึกให้พลเมืองมีความกล้าหาญอย่างเดียว ละเลยคุณธรรมอื่นๆ)

ถ้าปัญหาทางจริยธรรมบ่งชี้คุณธรรม เมื่อเราถูกฝึกมาตามคุณธรรมนั้นแล้ว

ในแง่ของคุณธรรมข้อนั้นก็ไม่มีเหตุผลอะไรที่เราจะมีคุณธรรมข้อนั้น

ดีกว่าคนอื่นที่มีคุณธรรมรวมกันเป็นชุด

แต่อริสโตเติลบอกว่าคุณธรรมไม่ใช่คุณธรรมแท้จริงนอกจากจะมาเป็นชุด

ถ้าความเป็นเลิศทางคุณธรรมคือการทำตามสิ่งที่เหตุผลกำหนดเท่านั้น

การฝึกให้มีคุณธรรมข้อใดข้อหนึ่งอย่างเป็นนิสัย

ย่อมจะมั่นคงแน่นอนไม่แพ้คุณธรรมที่มาด้วยกันเป็นชุด จะดีกว่าก็เพราะมีน้อยข้อกว่า

แต่อริสโตเติลกล่าวว่าคุณธรรมไม่ใช่คุณธรรมแท้จริงนอกจากจะมาด้วยกันเป็นชุด

ทำให้เราตีความอย่างอื่นไม่ได้นอกจากจะเข้าใจว่า ความรู้สึก (ในความเป็นเลิศทางคุณธรรม)

มีความเข้าใจ มีการรู้จัก ไม่ใช่เป็นเพียงการเชื่อตามเท่านั้น ประเด็นถัดมาก็คือ

ความรู้สึกที่มีความเข้าใจและมีการรู้จัก ก่อให้เกิดการเกิดขึ้นของชุดของคุณธรรมอย่างไร

ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับ จอห์น แมคดาวล์ (อ้างแล้ว) ว่าอริสโตเติลหมายความว่า

ปัญหาทางจริยธรรมคือการเห็นเรื่องบางอย่างว่าสง่างาม (noble) เห็นเรื่องบางอย่างว่าน่าเกลียด

เมื่อมีมโนทัศน์แบบนี้แล้ว คนจึงจะไม่ทำในสิ่งที่น่าเกลียด แต่จะทำในสิ่งที่สง่างาม

คุณธรรมต่างๆจึงต้องตามมาหมด อย่างไรก็ตาม ใดก็ตาม

ข้าพเจ้าเห็นว่าอริสโตเติลให้ภาระแก่ปัญหาทางจริยธรรมมากกว่านั้นด้วย ซึ่งจะกล่าวต่อไป

2.1.6 คุณธรรมอยู่ตรงกลางระหว่างความสุดโต่งทั้งสองข้าง

อริสโตเติลกล่าวว่าคุณธรรมอยู่ตรงกลางระหว่างความชั่ว (vice)

ซึ่งคือความสุดโต่งทั้งสองด้าน เช่นความกล้าหาญอยู่ระหว่างความขี้ลาดและความบ้าระห่ำ

นัยที่สำคัญก็คือ เราจะรู้ว่าความพอดี หรือจุดตรงกลางที่วางนี้อยู่ตรงไหน ได้อย่างไร

อริสโตเติลกล่าวว่าความพอดีนี้คือการมีความรู้สึกที่ถูกต้อง ต่อคนที่ถูกต้อง ในแบบที่ถูกต้อง

ในสถานการณ์ที่ถูกต้อง ดังกล่าวแล้ว ความถูกต้องนี้คนดีพึงเห็นได้

เพราะคนดีเป็นบรรทัดฐานวัดสิ่งที่ถูกต้อง (1113a30-35) เขากล่าวอีกว่า "คุณธรรมคือลักษณะนิสัย

(state of character) ที่แสดงออกในการเลือก คือเลือกจุดตรงกลาง (the mean) คือตรงกลางสำหรับเรา สิ่งนี้ถูกกำหนดโดยหลักเหตุผล และโดยหลักการ²⁰ ที่ผู้มีปัญญาทางจริยธรรมจะกำหนด" (1106b35-1107a5) เดวิด รอส แปลว่า หลักเหตุผล (rational principle) และหลักการ (principle) เทอเรนซ์ เออร์วิน แปลว่า เหตุผล (reason) เฉยๆ

สำนวนแปลนี้ให้ความรู้สึกต่างกัน คืออันแรกให้ความรู้สึกว่าเป็นหลักการที่เป็นวัตถุวิสัย เพราะใช้คำว่า rational และ principle สำนวนแปลของเออร์วินใช้คำว่า เหตุผล (reason) เฉยๆ ซึ่งเป็นกลางมากกว่า ในการจะตรวจสอบว่าอริสโตเติลหมายความว่าอย่างไร เราพึงใช้วิภาษวิธีของอริสโตเติลเอง ซึ่งเริ่มด้วยการสำรวจสิ่งที่ปรากฏแก่เราก่อน

ใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* เมื่ออริสโตเติลกล่าวถึงภาวะตรงกลางระหว่างการสุดโต่งทั้งสองข้าง เขากล่าวถึงการมีความรู้สึกที่เหมาะสม ไม่มากไม่น้อย ถูกที่ถูกเวลา ถูกสถานการณ์ ถูกบุคคล ซึ่งแต่ละสถานการณ์แตกต่างกันออกไป อริสโตเติลกำลังกล่าวถึงสิ่งที่มีเหตุผล (reasonable) คือไม่มากไม่น้อย ไม่สุดโต่ง โดยดูเทียบกับการปฏิบัติทั่วไปในสังคม (ข้อนี้มีหลักฐานในบทที่ 9 1164b20-1165a35) ข้าพเจ้าเสนอว่าเราจำเป็นต้องอ่านอริสโตเติลแบบนี้

เพราะการสุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง ไม่ผิดตราบเท่า แต่ไม่สมเหตุสมผล เช่น ถ้ามีผู้กล่าวว่าหลักการของประโยชน์นิยม คือให้ปฏิบัติต่อบุพการีของตัวเองเสมอกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆที่เป็นทุกซ์ได้เหมือนกัน การปฏิบัติเช่นนี้ไม่ผิดตราบเท่า นักประโยชน์นิยมไม่ได้ผิดตราบเท่า แต่อริสโตเติลยังคงกล่าวว่าวิธีคิดแบบนี้ผิด เพราะการผิดต่อพ่อแม่มากกว่าผิดต่อคนที่ไม่รู้จัก การผิดต่อเพื่อนพลเมืองมากกว่าผิดต่อคนอื่น (1160a1-10) แสดงว่าสิ่งที่ผิดไม่ใช่ตราบเท่า แต่เป็นความสุดโต่งที่ทำให้วิธีคิดแบบประโยชน์นิยมดังกล่าว ไม่สมเหตุสมผล

ในบริบทของ*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

2.2 ปัญญาทางจริยธรรม (practical wisdom)

ชีวิตที่ดีจะต้องมีความเป็นเลิศทางปัญญาด้วย ความเป็นเลิศทางปัญญามีห้าประการ คือปัญญาทางปรัชญา ความรู้เชิงศิลปวิทยา ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ความเข้าใจ (intuitive reason, understanding) และปัญญาทางจริยธรรม (practical wisdom, prudence) ดังกล่าวแล้ว

ปัญญาทางจริยธรรมบอกเราว่าสิ่งที่ดีสำหรับมนุษย์คืออะไร

2.2.1 ปัญญาทางจริยธรรมเกี่ยวข้องกับคุณธรรม

²⁰ David Ross แปลว่า rational principle และ principle. "...determined by a rational principle, and by that principle by which the man of practical wisdom would determined it". Terence Irwin แปลว่า reason. "...determined by reference to reason, that is to say, to the reason by reference to which the prudent person would define it"

ปัญหาทางจริยธรรมคือส่วนของความเป็นเลิศทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม
 ปัญหาทางจริยธรรมคืออะไร ทำงานอย่างไร และเกี่ยวข้องกับคุณธรรมในลักษณะใด
 เป็นปมปัญหาที่มีผู้ตีความต่างกันไป ในบทนี้ข้าพเจ้าเพียงจะเสนอสิ่งที่ปรากฏใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* อริสโตเติลกล่าวว่า
 "ดวงตาของจิตถูกสร้างขึ้นมาได้ด้วยความช่วยเหลือของคุณธรรม" (1144a30-35)
 ข้อความนี้หมายความว่า คุณธรรมกำหนดเป้าหมาย
 และปัญหาทางจริยธรรมทำให้เราทำสิ่งที่นำไปสู่เป้าหมายนั้น (1145a1-10,) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ
 ปัญหาทางจริยธรรมจะทำหน้าที่ของตัวเองไม่ได้ ถ้าคุณธรรมไม่กำหนดเป้าหมาย
 เพราะอริสโตเติลกล่าวว่าปัญญาโดยตัวมันเองไม่นำไปสู่การกระทำ คือไม่มีสภาพบังคับ
 สิ่งที่ยังบังคับให้เราทำอย่างหนึ่งอย่างใดคือคุณธรรม (ความรู้สึกอย่างถูกต้องต่อสิ่งต่างๆ) (1139a30-35)
 ในทางกลับกันเราอาจพูดได้ด้วยว่า การกระทำผิด ก็เกิดจากความชั่วหรือความสุดโตรงนั่นเอง
 ในที่นี้อริสโตเติลกำลังกล่าวว่า ปัญญาให้หนทาง ส่วนความรู้สึก (ใช้ว่า pleasure and pain)
 ให้เป้าหมาย คนจะทำถูกต้องถ้าเขามีความสุขในสิ่งที่ถูกต้อง หรือในการกระทำที่ถูกต้อง
 คนจะทำผิดถ้าเขามีความสุขในการกระทำที่ผิด หรือในผลจากการกระทำที่ผิด
 นี่เป็นแง่ที่หนึ่งที่ปัญหาทางจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม คือการแบ่งงานกันทำ
 ในแง่ที่สอง แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกว่าการแบ่งงานกันทำ
 คือบอกว่าถ้าไม่มีอันหนึ่งแล้ว อีกอันหนึ่งเกิดไม่ได้ ถ้ามองความเป็นเลิศทั้งสองว่าเป็นทักษะ
 (ซึ่งยังเป็นที่ยังเถียงกันอยู่ว่าความเป็นเลิศทั้งสองเป็นทักษะหรือไม่ บ้างว่าความเป็นเลิศทางปัญญาเป็นส่วน
 ส่วนคุณธรรมไม่เป็น บ้างว่าคุณธรรมเป็นทักษะ ในที่นี้จะขอยกข้อถกเถียงนี้ไว้ก่อน)
 เราจะเห็นว่าทักษะอย่างหนึ่งจะเกิดไม่ได้ถ้าไม่มีอีกอย่างหนึ่งด้วย
 "เราจะมีปัญหาทางจริยธรรมไม่ได้ถ้าไม่เป็นคนดี" (1144a30-35) "เป็นเรื่องชัดเจนว่า
 เราเป็นคนดีตามความหมายที่แท้จริงไม่ได้ ถ้าไม่มีปัญหาทางจริยธรรม
 และมีปัญหาทางจริยธรรมไม่ได้ถ้าไม่มีคุณธรรม" (1144b30-35)
 ปัญหาทางจริยธรรมคือการตระหนักรู้ว่าคุณค่าสำหรับมนุษย์โดยรวมคืออะไร (what is good for
 men) และคุณค่าสำหรับตนเองเป็นการเฉพาะคืออะไร (1140b5-10) และเราได้เห็นแล้วข้างต้นว่า
 เราจะมีคุณธรรมไม่ได้ ถ้าปัญหาทางจริยธรรมไม่บ่งชี้ว่าจุดตรงกลางระหว่างความสุดโตรงอยู่ตรงไหน
 ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมและปัญหาทางจริยธรรมไม่ใช่เป็นเพียงการแบ่งงานกันทำ
 แต่เป็นความสัมพันธ์ชนิดที่ว่าการมีอยู่ของสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับการมีอยู่ของอีกสิ่งหนึ่ง
 ซึ่งแน่นอนว่าการใช้ตรรกะดูเหมือนเป็นการให้เหตุผลที่เป็นวงกลม
 เพราะในที่สุดเรานึกไม่ออกกว่าทั้งคุณธรรมและปัญญาจะเริ่มมาได้อย่างไร
 ถ้าสิ่งหนึ่งจะมีไม่ได้ถ้าไม่มีอีกสิ่งหนึ่งก่อน

ถ้าเราเลือกจะเชื่อว่าอริสโตเติลเป็นนักปรัชญาที่คิดรอบคอบ เราต้องอ่านข้อความแบบนี้ด้วยความเข้าใจว่า คุณธรรมและปัญญาทางจริยธรรม เกิดมาด้วยกัน หรือยิ่งไปกว่านั้น อริสโตเติลอาจคิดว่าคุณธรรมและปัญญาทางจริยธรรมเป็นสองด้านของเหรียญเดียวกัน ความคิดแบบนี้ไม่ได้เป็นของแปลกใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* อริสโตเติลพูดไว้แล้วว่า ส่วนของจิตที่มีเหตุผลและไม่มีเหตุผล อาจจะเป็นเหมือนส่วนโค้งและส่วนเว้าของวงกลม คือเป็นเส้นเดียวกัน แต่แยกกันเพื่อประโยชน์ในการอธิบายเท่านั้น (1102a25-35) ดังนั้นเรามีตัวอย่างของการที่อริสโตเติลพูดถึงของสองสิ่งที่คุณเหมือนจะแยกกันเด็ดขาด สิ่งหนึ่งทำตาม ส่วนอีกสิ่งหนึ่งเป็นผู้นำ แต่อริสโตเติลก็ยังกล่าวว่า อันที่จริงสองส่วนนี้อาจจะเป็นส่วนเดียวกันแต่แสดงตัวออกมาคนละด้านก็ได้ อย่างน้อยที่สุดนี่ย่อมจะเป็นสิ่งที่ทำให้เราระวังในการอ่านอริสโตเติล ไม่ด่วนตีความอริสโตเติลในแบบที่เป็นกลไก คือแบบที่แยกทวินิยมอย่างง่ายๆ เราต้องคิดเผื่อไว้ก่อนว่าการอ่านแบบทวินิยมอย่างง่ายๆไม่ได้เป็นทางเลือกเดียวในการตีความอริสโตเติล

อริสโตเติลยังกล่าวอีกว่า "การเลือกคือเหตุผลที่มีความปรารถนา หรือ ความปรารถนาที่มีเหตุผล" (choice is either desiderative reason or ratiocinative desire 1139b1-5) อริสโตเติลไม่ได้กล่าวว่า เป็นความปรารถนาที่เชื่อฟังเหตุผล หรือเหตุผลที่คิดหาหนทางไปสู่เป้าหมายที่ความปรารถนากำหนด แต่ใช้ว่า เหตุผลที่มีความปรารถนา หรือ ความปรารถนาที่มีเหตุผล ข้อความนี้รวมกับการที่อริสโตเติลบอกว่า เราจะมีสิ่งหนึ่งไม่ได้ถ้าไม่มีอีกสิ่งหนึ่ง ทำให้เราต้องเข้าใจว่า ปัญญาทางจริยธรรมและคุณธรรม มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกว่าการแบ่งงานกันทำ

อีกเหตุผลหนึ่งที่เราต้องเข้าใจว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัญญาทางจริยธรรมและคุณธรรมลึกซึ้งกว่าการแบ่งงานกันทำ เพราะ แม้ว่าเราจะมีความปรารถนาซึ่งกำหนดเป้าหมายมาแล้วเป็นอย่างดีอย่างหนึ่ง แต่หนทางไปสู่เป้าหมายยังมีแบ่งแยกผิดและถูก ตัวอย่างของ นอปโทลิมัส (Neoptolemus) จากบทละครโศกนาฏกรรมของ โซโฟคลีส (Sophocles) เป็นตัวอย่างที่อริสโตเติลยกมาเพื่อชมเชยว่านอปโทลิมัสตัดสินใจทางจริยธรรมได้ถูกต้อง (1146a15-25) เรื่องมีอยู่ว่า กองทัพกรีกต้องเข้าตีกรุงทรอย เป้าหมายคือช่วยชนะ โอดิซซุส (Odysseus) ผู้เป็นที่รู้จักว่ามีไหวพริบคมคาย ได้ใช้เหตุผลโน้มน้าวให้เด็กหนุ่ม นอปโทลิมัส โขมัยธนูพิเศษของ ฟิโลคทีส (Philoctetes) ผู้ซึ่งถูกงูกัดเจ็บปวดมากและถูกทิ้งไว้ให้ตาย นอปโทลิมัสควรจะทำที่ไปผูกมิตรกับฟิโลคทีสเพื่อขโมยธนู เมื่อถึงเวลาจริงๆ นอปโทลิมัสทำไม่ลง วิธีที่อริสโตเติลอธิบายการตัดสินใจของนอปโทลิมัสคืออริสโตเติลบอกว่า เขา "เจ็บปวดที่จะโกหก"

(he is pained at telling a lie) นี่ย่อมสื่อความหมายอย่างชัดเจนสองเรื่องสำคัญ คือหนึ่ง อริสโตเติลไม่ได้คิดว่า หนทางอะไรก็ได้ ควรจะนำไปสู่เป้าหมายที่คุณธรรมกำหนด

แต่ต้องเป็นหนทางที่ดีหรือถูกคุณธรรมด้วย

(นี่ทำให้ภาพการแบ่งงานกันทำของคุณธรรมและปัญญามีปัญหา เพราะแม้ในช่วงของปัญญา ที่จะต้องคิดหาหนทางไปสู่เป้าหมาย คุณธรรมก็เข้ามามีบทบาทด้วย) และสอง

อริสโตเติลคิดว่าความรู้สึก ("pained at telling a lie") ควรจะมีบทบาทแทนที่ (override) การใช้เหตุผลแบบใดก็ตามที่อยู่ในปัญญาทางจริยธรรม อริสโตเติลไม่ได้บอกว่า นอพโทลิมีส คิดทบทวนแล้วเห็นว่าที่คิดมาก่อนนั้นผิด แต่อริสโตเติลบอกว่า นอพโทลิมีส

ไม่ทำตามเหตุผลเพราะรู้สึกเจ็บปวด

และในที่นี่ความรู้สึกนั้นช่วยป้องกันนอพโทลิมีสจากการกระทำผิด

ตัวอย่างเช่นนี้ทำให้เราต้องระวังในการตีความข้อความอื่นๆเช่นว่า ความอยาก (appetitive element) ต้องทำตามเหตุผล เหมือนลูกทำตามพ่อสั่ง (1102b30) หรือเหมือนลูกศิษย์ทำตามครู (1119b13-18) ถึงแม้คำพูดในแนวนี้จะทำให้อยากตีความไปในแนวทวินิยม

แต่ถ้าทำเช่นนั้นเราจะอธิบายตัวอย่างเช่น นอพโทลิมีสไม่ได้ เราจำเป็นต้องคิดว่าเมื่ออริสโตเติลพูดถึง "ความสุขและทุกข์" ("pleasure and pain") ในตัวผู้มีความคุณธรรม อริสโตเติลอาจจะไม่ได้คิดว่า

อารมณ์ในแบบนั้นเป็น ความอยาก (เช่นอยากกิน อยากนอน) เท่านั้น

อริสโตเติลอาจจะมีความเห็นที่ซับซ้อนกว่านั้นเกี่ยวกับอารมณ์ และนี่จะมีนัยต่อการตีความ

ความเป็นเลิศทางปัญญาและทางคุณธรรม ในแง่ที่ว่า เราจะไม่คิดว่าความเป็นเลิศทางคุณธรรม

คือการเชื่อตามปัญญา ตามแบบของนักจริยศาสตร์ตะวันตกเช่นคานท์ (Immanuel Kant) เป็นต้น

2.2.2 ปัญญาทางจริยธรรมต้องอาศัยประสบการณ์ (1142a10-15, 1095a1)

และเกิดจากการสอน (1103a10-20)

การสอนและประสบการณ์ดูเหมือนเป็นสองอย่างที่ไม่น่าจะไปด้วยกัน เพราะการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่ง คือการเอาประสบการณ์ของคนอื่นที่คิดประมวลมาแล้ว ไม่ต้องไปหาประสบการณ์ของตัวเอง

แต่ในที่นี้อริสโตเติลคิดว่า การจะมีปัญญาทางจริยธรรมได้ต้องมีทั้งการเรียนและมีประสบการณ์ด้วย เรื่องนี้ควรเข้าใจอย่างไร ตามหลักฐานใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

อริสโตเติลคิดว่าปัญญาทางจริยธรรมมีไว้ปฏิบัติ ไม่ได้มีไว้รู้เฉยๆ

เหมือนที่จริยศาสตร์เป็นวิชาที่เรียนและสอนกันอยู่ในมหาวิทยาลัยทุกวันนี้ (1098a15-1098b5,

1095a1-10) และเขาบอกว่าผู้เยาว์ไม่ควรเรียนจริยศาสตร์และรัฐศาสตร์

(ในที่นี้รัฐศาสตร์ถูกมองว่ามีลักษณะเดียวกับจริยศาสตร์ในแง่ที่ว่า

มันเกี่ยวกับความดีหรือคุณค่าสำหรับมนุษย์)

ด้วยเหตุผลสองประการคือผู้เยาว์ถูกชักจูงด้วยความปรารถนา (passion)

จึงทำให้เรียนไปก็ไม่มีประโยชน์ และสองคือผู้เขายังไม่มีประสบการณ์
 การเรียนจริยศาสตร์ต้องอาศัยประสบการณ์
 ดังนั้นจะเห็นว่าการเรียนจริยศาสตร์จำเป็นต้องเห็นความเป็นไปของโลกพอสมควร
 นี้ไม่ใช่การเรียนตรรกวิทยา หรือคณิตศาสตร์ อริสโตเติลกล่าวชัดเจนในประเด็นนั้น
 ส่วนเรื่องที่ว่าเรียนไปตอนนี้ยังไม่มีประโยชน์นั้น
 แสดงให้เราเห็นว่าอริสโตเติลไม่คิดว่าจริยศาสตร์เป็นการฝึกหัดความคิด ฝึกหัดวิเคราะห์ปรัชญา
 แต่จริยศาสตร์มีเป้าหมายอยู่ที่การนำไปใช้
 นี่ควรจะเป็นความหมายของการที่อริสโตเติลบอกว่าจริยศาสตร์ต้องอาศัยทั้งประสบการณ์และการสอน
 น แต่การสอนนั้นหมายความว่าอย่างไร
 เราควรจะใช้วิธีของอริสโตเติลอีกครั้งหนึ่งและไปดูวิธีที่เขาสอนจริยศาสตร์ เราจะเห็นว่า
จริยศาสตร์นิโคมาเคียน เป็นตัวอย่างของวิธีการของอริสโตเติล ที่เออร์วินวิเคราะห์ไว้ (อ้างแล้ว)
 กล่าวคือ เริ่มต้นด้วย "สิ่งปรากฏ" (appearance) ซึ่งหมายถึงความเชื่อทั่วไป (common beliefs)
 นำมาตรวจสอบว่าคนทั่วไปเชื่ออย่างไร ปรัชญาเชื่ออย่างไร ประสบการณ์ของตนเองบอกอย่างไร
 ทั้งหมดนี้เข้ากันได้หรือไม่ สิ่งที่เข้ากันได้ควรจะเชื่อไว้ก่อน
 จนกว่าจะเอาไปตรวจสอบกับประสบการณ์ในชีวิตจริงเพื่อพิสูจน์ว่าความรู้ของเราใช้ได้หรือไม่
 (1145b1-10, 1179a15-25, 1198b20-30) การสอนจริยศาสตร์ที่อริสโตเติลหมายถึง
 จึงเป็นการตรวจสอบความคิดของคนทั่วไป ทำความคิดให้สอดคล้องกัน
 การเรียนในลักษณะนี้จึงไม่ขัดแย้งกับความคิดที่ว่า ผู้เรียนต้องมีประสบการณ์มาก่อน

2.2.3 เปรีคลีสในฐานะที่เป็นตัวอย่างของผู้ที่มีปัญญาทางจริยธรรม

อริสโตเติลกล่าวว่าผู้มีปัญญาทางจริยธรรม ไม่ใช่ชนกปรัชญาอย่างเทลีส (Thales)

แต่เป็นนักการเมืองการปกครองอย่างเพรีคลีส (Pericles) (1140b5-10)

เพราะปรัชญาไม่ได้ทำให้ชีวิตดีขึ้นหรือมีความสุข

(หมายถึงเนื้อหาของวิชาปรัชญาไม่ได้เกี่ยวกับการทำให้ชีวิตดีขึ้นหรือมีความสุข

แต่การคิดปรัชญานำความสุขมาให้เพราะเป็นกิจกรรมที่ตรงกับธรรมชาติของมนุษย์ ดูบทที่ 10
 ใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*)

เพรีคลีสเป็นผู้มีปัญญาทางจริยธรรมก็เพราะว่าเขารู้ว่าคุณค่าสำหรับมนุษย์คืออะไร

และคุณค่าสำหรับตัวเองคืออะไร คนแบบนี้จึงควรปกครองบ้านและปกครองเมือง อริสโตเติลกล่าวว่า
 หลักการแรก (ในจริยศาสตร์หลักการแรกหรือ first principle คือคุณค่าสูงสุด คุณค่าสุดท้าย
 ซึ่งไม่ได้มาจากการใช้เหตุผลแต่ได้มาจากการถือเอาว่าจริงหรือ assumption)

ของจริยศาสตร์ได้มาจากประสบการณ์ ไม่ใช่เหมือนคณิตศาสตร์ที่เป็นเรื่องนามธรรม (1142a15-20)

และหลักการแรกของจริยศาสตร์ก็ไม่ใช่สิ่งที่แน่นอนเป็นสากล
 แต่ว่าเป็นสิ่งที่มีความแตกต่างหลากหลาย (1140a30-35)²¹ เพรีคลีส
 พิจารณาตัดสินว่าคุณค่าสำหรับมนุษย์คืออะไร แต่อริสโตเติลกล่าวว่า
 เราพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับหนทางไปสู่เป้าหมาย (means) เราไม่พิจารณาตัดสินเป้าหมาย (end)
 (1112b10-15) เราจะเข้าใจเรื่องนี้อย่างไร ข้าพเจ้าเสนอว่า เป้าหมายที่เป็นชีวิตที่ดี หรือความสุข
 (happiness, flourishing, *eudaimonia*) เราไม่ต้องพิจารณาตัดสินว่านี่เป็นสิ่งที่ดี แต่
eudaimonia คืออะไร ต้องพิจารณาตัดสิน นักคิดที่ถือว่า *eudaimonia*
 คืออะไรนั้นถือเป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (*episteme*) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น (things that are of
 necessity) จะอธิบายข้อความในเชิงอรรถนี้ไม่ได้
 แต่การพิจารณาตัดสินของอริสโตเติลไม่ได้เป็นการใช้ตรรกะ ดังข้อความในเชิงอรรถนี้อธิบาย
 การพิจารณาตัดสินที่อริสโตเติลทำให้ดูใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*
 เช่นการอธิบายความหมายของคุณธรรมข้อต่างๆ ก็เป็นการสำรวจและเปรียบเทียบให้ดู
 คติวิเคราะห์โดยเทียบกับสถานการณ์ในชีวิตจริง (เช่นบอกว่า คนกล้าหาญไม่ใช่คนที่รบเก่งกล้าตาย
 เพราะคนที่รบเก่งกล้าตายอาจจะกลัวผู้คุมมากกว่ากลัวศัตรูก็ได้)
 นี่คือการพิจารณาตัดสินของอริสโตเติล เมื่อเป็นดังนี้ "เป้าหมาย"
 จึงเป็นทั้งเรื่องที่เราพิจารณาตัดสินและไม่พิจารณาตัดสิน พิจารณาตัดสินในแง่ที่ว่า
 เราต้องทำความเข้าใจว่าชีวิตที่ดีคืออะไร (ดังนั้นจึงต้องเขียน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ขึ้นมา)
 ไม่พิจารณาตัดสินใจแง่ที่ว่า เราไม่ต้องคิดว่าทำไมชีวิตที่ดีจึงเป็นสิ่งดี

2.2.4 การหาหนทางไปสู่เป้าหมาย

อริสโตเติลกล่าวถึงการพิจารณาตัดสิน (deliberation)

ว่าเป็นการคิดหาหนทางไปสู่เป้าหมาย นักคิดบางคนคิดว่าการหาหนทางไปสู่เป้าหมาย
 เป็นไปในรูปของการใช้เหตุผลแบบซิลลोजิซึม มีตัวอย่างใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ดังนี้

²¹ ในบทที่ 6 ตอนที่ 5 ส่วนแปลของเดวิด รอส แปลว่า "เนื่องจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์แสดงออกมาได้ทางตรรกะ (demonstration) แต่สิ่งที่หลักการแรกมีความแตกต่างหลากหลาย (variable) ไม่อาจแสดงออกมาทางตรรกะได้ (เพราะมันอาจจะเป็นอย่างอื่นก็ได้) และเนื่องจากเราพิจารณาตัดสิน (deliberate) สิ่งจำเป็น (things that are of necessity) ไม่ได้ ปัญญาทางจริยธรรมจึงไม่ใช่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (episteme)" เทียบส่วนแปลของ เทอเรนซ์ เออร์วิน "ถ้าวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการแสดงตรรกะ แต่สิ่งที่มีหลักการ (principles) ที่เป็นอย่างอื่นได้ ไม่สามารถแสดงเป็นตรรกะได้ (เพราะของเหล่านั้นอาจจะเป็นอื่นไปได้) และถ้าเราไม่อาจพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับสิ่งจำเป็นได้ หมายความว่าปัญญาทางจริยธรรมไม่ใช่วิทยาศาสตร์ (1140a30-35)

"การพิจารณาตัดสินผิดพลาดอาจผิดที่สิ่งสากลหรือสิ่งเฉพาะ
เราอาจไม่รู้ว่าน้ำที่มีน้ำหนักมากไม่ดี²² หรือน้ำนี้มีน้ำหนักมาก" (1142a20-25)

"เป็นได้ว่าเราจะบรรลุเป้าหมายที่ดีด้วยซิลลोजิซึมที่ผิด
และได้สิ่งที่ควรได้แต่ไม่ใช่ด้วยวิธีที่ถูกต้อง ประพจน์ที่สองผิด นี่จึงไม่เป็นการพิจารณาตัดสินที่ดี"
(1142b20-30)

"มีประพจน์สองประเภท²³

บางคนอาจจะมีประพจน์ทั้งสองแล้วแต่ยังไม่ทำตามความรู้ของเขา
เพราะใช้แต่ประพจน์สากลแต่ไม่ใช่ประพจน์ที่เกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ" (1146b35-1147a5)

มีอีกวิธีหนึ่งที่จะเข้าใจการหาหนทางไปสู่เป้าหมาย นั่นคือเข้าใจคำว่าหนทางและเป้าหมาย
แบบเป็นภาษาภาพพจน์ (figurative) คือเข้าใจว่าการพิจารณาตัดสิน คือการหาตัวอย่าง (instance)
ของคุณธรรมนั้นๆ เช่นการไม่โกงภาษีเป็นตัวอย่างของความซื่อสัตย์ เราไม่ได้ไม่โกงภาษีเพื่อจะซื่อสัตย์
แต่การไม่โกงภาษีเป็นการแสดงออกของความซื่อสัตย์นั้น นักอริสโตเติลอย่าง ริชาร์ด โขราบจี้²⁴
อ่านอริสโตเติลในแนวนี้ การบอกว่าคนๆหนึ่งไม่โกงภาษีเพราะเขาเป็นคนซื่อสัตย์
หมายความว่าเขาเป็นคนที่ดีโดยปกติไม่โกง ดังนั้นจึงเรียกว่าเราซื่อสัตย์
การไม่โกงไม่ได้นำไปสู่ความซื่อสัตย์
แต่เป็นองค์ประกอบหรือเป็นการแสดงออกของความซื่อสัตย์ของเรา

2.2.5 ปัญญาทางจริยธรรมไม่ใช่ตรรกะ และความฉลาด (cleverness) ธรรมดา (1143a10-15)

อริสโตเติลบอกว่าสิ่งที่ทำให้เราทำการได้สำเร็จไม่ใช่คุณธรรม
แต่เป็นความสามารถอีกอย่างหนึ่งเรียกว่าความฉลาด (cleverness)
ความฉลาดนี้ไม่ใช่ปัญญาทางจริยธรรม แต่อยู่ในปัญญาทางจริยธรรม (1144a20-30)
แสดงว่าปัญญาทางจริยธรรมไม่ใช่เพียงความฉลาด (cleverness)
ถึงแม้จะรวมความฉลาดไว้ในปัญญาทางจริยธรรมก็ตาม ถ้าไม่ใช่ความฉลาด
แสดงว่าต้องมีอะไรมากกว่าการใช้เหตุผลแบบซิลลोजิซึม (ซึ่งผู้เยาว์ก็จะทำได้
ดังที่อริสโตเติลกล่าวแล้ว)
ดังนั้นถึงแม้อริสโตเติลจะให้ตัวอย่างที่เป็นซิลลोजิซึมใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* แต่พึงสังเกตว่า
ข้อหนึ่ง ตัวอย่างเหล่านั้นไม่ได้เป็นตัวอย่างทางจริยธรรมเลย เมื่ออริสโตเติลพิจารณาทางจริยธรรม

²² มีนัยว่าไม่ดีต่อสุขภาพ

²³ ประพจน์หลักและประพจน์รองในซิลลोजิซึม ประพจน์หลักเกี่ยวกับสิ่งสากล ประพจน์รองเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ

²⁴ Sorabji.

เช่นที่ทำในบทที่ 9 (1164a23-1165a35) การพิจารณาเป็นการสอบทานสามัญสำนึกในเรื่องนั้นๆ และใช้วิภาษวิธีของอริสโตเติลซึ่งมีลักษณะเป็นการวิเคราะห์และอ่านสถานการณ์มากกว่าจะเป็นการหาเหตุผลแบบตรรกะ (เช่นควรจะช่วยพ่อก่อนหรือช่วยผู้มีพระคุณก่อน เมื่อไรควรจะช่วยเพื่อนก่อน คนเราควรจะตอบแทนคนอื่นในลักษณะใดจึงจะสมควร เป็นต้น) ข้อสอง อริสโตเติลเองก็กล่าวว่าการได้ผลลัพธ์ที่ดีด้วยวิธีที่ไม่ถูกต้องไม่ถือว่าเป็นการพิจารณาตัดสินที่ดี (อ้างแล้ว)

หมายความว่า การพิจารณาตัดสินไม่ได้เป็นเพียงการหาหนทางที่มีประสิทธิภาพที่สุดไปสู่เป้าหมาย การพิจารณาตัดสินต้องไม่ใช่ตรรกะแบบธรรมดา ข้าพเจ้าเสนอว่าที่การพิจารณาตัดสิน

ต่างจากตรรกะแบบพิจารณาหนทางไปสู่เป้าหมายธรรมดา

ก็เพราะหนทางจำเป็นต้องถูกคุณธรรมด้วย ถึงแม้ว่าอริสโตเติลไม่ได้กล่าวไว้

แต่เราจะเข้าใจสิ่งที่อริสโตเติลพูดไม่ได้ (เช่นในตัวอย่างของนอพโทลิมัส)

ถ้าไม่คิดว่าคุณธรรมเข้ามาข้องเกี่ยวในกระบวนการตัดสินทางจริยธรรม มากกว่าการให้เป้าหมาย

คือคนที่มีปัญญาทางจริยธรรม จะพิจารณาตัดสินอย่างที่คุณติจะทำ

คือจะไม่สามารถเลือกทางเลือกบางอย่างได้ เพราะเป็นความชั่ว

(อริสโตเติลบอกว่าเราต้องมีส่วนร่วมในกิจการของรัฐเพราะมนุษย์เกิดมาเพื่อเป็นพลเมือง

แต่เราไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในรัฐด้วยการซื้อเสียงเลือกตั้ง

การซื้อเสียงเลือกตั้งอาจจะมีประสิทธิภาพในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐ

แต่เราเลือกทางเลือกนี้ไม่ได้ ไม่ใช่เพราะผิดตรรกะ การซื้อเสียงไม่ได้ผิดตรรกะ แต่ผิดคุณธรรม)

ดังนั้นการคิดว่าปัญญาทางจริยธรรมเป็นการใช้เหตุผลปกติ

เพียงแต่คิดในเรื่องที่คุณธรรมตั้งเป้าหมายไว้ จึงทำให้ไม่สามารถเข้าใจอริสโตเติลได้

CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.3 คำอธิบายของอริสโตเติลเรื่องส่วนต่างๆ

ของจิตซึ่งเป็นพื้นฐานของความเข้าใจเรื่องความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญา

อริสโตเติลกล่าวว่าจิตแบ่งเป็นส่วนที่มีเหตุผลและไม่มีเหตุผล (irrational)

แต่ดังกล่าวแล้วว่าอริสโตเติลคิดว่าการแบ่งแบบนี้ อาจจะเป็นการแบ่งเพื่อเข้าใจง่าย

แต่ความจริงจิตสองส่วนนี้เป็นเหมือนส่วนหัวและส่วนโค้งของเลนส์ (เป็นเส้นเดียวกัน) ก็ได้ (อ้างแล้ว)

เขากล่าวอีกว่า ส่วนที่ไม่มีเหตุผลนี้จะทำตามเหตุผลก็ได้หรือจะต่อต้านเหตุผลก็ได้

เหมือนแขนที่เป็นอัมพาตไม่ยอมทำตามเจ้าของ (1102b7-30) และว่า ส่วนที่เป็นความอยาก

(appetitive element) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความปรารถนา (desiring element)

สามารถจะฟังเหตุผลประหนึ่งบุตรเชื่อฟังบิดา (อ้างแล้ว) นอกจากนี้

"ปัญญาทางจริยธรรมและปัญญาทางปรัชญา (philosophic wisdom, Sophia) อยู่คนละส่วนของจิต เขากล่าวว่านักปรัชญาเช่นเพลโตไม่มีปัญญาทางจริยธรรม

และนักปกครองอย่างเพริคลีสมีปัญญาทางจริยธรรม อริสโตเติลยังกล่าวอีกว่า

"เราควรใส่ใจความเห็นและคำพูดของผู้มีอายุ ผู้มีประสบการณ์ และผู้มีปัญญาทางจริยธรรม ไม่น้อยกว่าความเห็นและคำพูดที่แสดงตรรกะ เพราะประสบการณ์ได้ให้ดวงตาที่เห็นถูกต้องแก่ผู้มีอายุ ผู้มีประสบการณ์ และผู้มีปัญญาทางจริยธรรม" (1143b5-10) เราจึงเห็นว่า

ปัญญาทางจริยธรรมไม่ใช่ตรรกะธรรมดา และไม่ใช่ปัญญาทางปรัชญา

ซึ่งในบริบทของ*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*ปัญญาทางปรัชญาเกี่ยวกับสิ่งที่แน่นอนไม่เปลี่ยนแปลง ปัญญาทางจริยธรรมมีอยู่ในคนอย่างเพริคลีส ซึ่งรู้ว่าสิ่งที่ดีคืออะไร และจะทำให้เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะเขารู้ถึงความดีสำหรับมนุษย์

และมีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์และบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานการณ์เฉพาะ

เขาจะไม่ตัดสินใจทำอะไรที่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง เมื่อมีความรู้สึกที่ดี ก็ไม่มากเกินไป

แต่มีความรู้สึกเหมาะสมแก่สถานการณ์ ปัญญาทางจริยธรรมจึงใกล้เคียงกับความมีเหตุผล

(reasonable) มากกว่าความเป็นเหตุเป็นผล (rational) เนื่องจากสิ่งที่สุดโต่ง ที่เป็นสากลก็ตาม

เป็นสิ่งเฉพาะก็ตาม ไม่ผิดตรรกะ บุคคลจึงสามารถจะมีเหตุผล (rational) ได้โดยไม่ต้องเป็นคนดี

แต่บุคคลไม่สามารถจะมีปัญญาทางจริยธรรมได้โดยไม่เป็นคนดีด้วย

แม้ว่าอริสโตเติลไม่ได้กล่าวออกมาตรงๆแต่เราจะเห็นว่าบรรทัดฐานของอริสโตเติลสำหรับการกระทำ

ที่ถูกต้องมีสองอย่าง คือมีความรู้สึกที่ถูกต้อง และการไม่สุดโต่ง

หมายความว่าคนๆหนึ่งอาจจะไม่เห็นว่าภารกิจภาชีเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม (amoral)

แต่ว่าเขาไม่กระทำการโง่เขลาเกินไปหรือน้อยเกินไป เป็นเหตุให้ถูกจับได้

หรือรบกวนการใช้ชีวิตในด้านอื่นๆ ถือว่าโง่เขลาได้พอเหมาะพอดี

แต่นี่ก็ยังไม่เป็นการกระทำที่ถูกต้องจริยธรรม เพราะเราต้องเห็นเสียก่อนว่าการทุจริตเป็นเรื่องไม่สง่างาม

นี่เป็นขั้นที่หนึ่ง ในขั้นที่สอง เราต้องทำอย่างพอเหมาะพอดี

ในตัวอย่างคนแบกขวานมาถามหาเพื่อนของเรา เราควรจะโกหก

เพราะการเถตรงเกินไปในลักษณะนั้นเป็นความสุดโต่ง

อริสโตเติลเองบอกว่าการกระทำบางอย่างเป็นความเลว ไม่ว่าจะพอเหมาะพอดีอย่างไรก็เลว

ดังในข้อความนี้ "ไม่ใช่ทุกการกระทำ ทุกความปรารถนา (passion) มีภาวะตรงกลาง

เพราะบางอย่างนั้นช็อกก็บังอยู่แล้วว่าเป็นสิ่งเลว เช่นการอาฆาตมาดร้าย (spite) การไม่ละอาย

ความอิจฉา และในกรณีของการกระทำมีการคบชู้ การฆาตกรรม สิ่งเหล่านี้บังโดยช็อกแล้วว่าเป็นสิ่งเลว

และไม่มีการทำมากเกินไปหรือน้อยเกินไป" (1107a10-25)

ที่นี้ถ้าปัญญาทางจริยธรรมต้องตัดสินใจหนทางไปสู่เป้าหมาย หรือตัดสินใจตัวอย่างของคุณธรรมหนึ่งๆ

(ถ้าเราคิดตามโซราบจ) ปัญญาทางจริยธรรมต้องแยกแยะว่า
 หนทางเหล่านี้ที่อริสโตเติลบอกว่าเลวโดยซื่ออยู่แล้ว เป็นสิ่งที่เลือกไม่ได้
 ไม่ใช่เลือกไม่ได้เพราะผิดตรรกะ แต่เลือกไม่ได้เพราะเป็นสิ่งเลว เมื่อเป็นเช่นนี้เราจะจำเป็นต้องอ่านว่า
 อริสโตเติลคิดว่าการกระทำที่ถูกต้องมีมาตรฐานสองอย่าง คือเป็นสิ่งที่ไม่ได้เลวโดยซื่อ
 และแม้จะเป็นสิ่งที่ก็ต่อไม่สุดโต่งเกินไป เราจึงพึงระวังว่า
 เมื่ออริสโตเติลกล่าวถึงปัญญาทางจริยธรรมว่าอยู่ในส่วนของจิตที่มีเหตุผล
 ถ้าเราแปลเหตุผลว่าเป็นความเข้าใจตรรกะ (rationality) เราจะอธิบายการตัดสินใจทางจริยธรรมไม่ได้
 (เพราะความเลวไม่ผิดตรรกะ แม้แต่ในประพจน์ที่สอง)
 แต่ถ้าเราแปลว่าปัญญาทางจริยธรรมถึงแม้ว่าจะเกี่ยวกับตรรกะ(คือคนดีต้องฉลาด clever ด้วย
 ดังกล่าวแล้ว) แต่ต้องเกี่ยวกับความมีเหตุผล (reasonable) ด้วย
 เราจึงจะตีความกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมได้ พึงสังเกตด้วยว่าอริสโตเติลวาง ศิลปะการช่าง
 (arts, techne) ไว้ในหมวดความเป็นเลิศทางปัญญาด้วย คือเป็นหนึ่งในห้าแบบของปัญญา
 จึงไม่มีเหตุผลที่จะคิดว่า ทุกอย่างในความเป็นเลิศทางปัญญา ต้องเป็นความเข้าใจตรรกะอย่างเดียว
 ดังนั้นแม้ปัญญาทางจริยธรรมอยู่ในส่วนของจิตที่มีเหตุผล
 เหตุผลก็อาจจะไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ที่ความเข้าใจตรรกะเท่านั้น

2.4 สถานะของหลักการแรก (first principle)

หลักการแรกแน่นอนหรือไม่ เป็นที่ถกเถียงกันอยู่ในหมู่อ่านอริสโตเติล
 แต่จากข้อความที่ยกมาข้างแล้ว
 จะเห็นว่ามียุทธวิธีหนึ่งใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ที่อริสโตเติลกล่าวว่าหลักการแรกของจริยศาสตร์
 ร์ไม่แน่นอน มีความแตกต่างกันหลากหลาย (อ้างแล้ว)
 อริสโตเติลกล่าวว่าหลักการแรกของคณิตศาสตร์มีอยู่อย่างเป็นนามธรรม
 แต่หลักการแรกของจริยศาสตร์ได้มาจากประสบการณ์ (1142a15-20)
 และควรจะต้องเป็นประสบการณ์ของคนที่ถูกเลี้ยงมาดีด้วย เพราะ "คุณธรรมและความซื่อ
 รักษาและทำลายหลักการแรก ในการกระทำของเรา สิ่งทีผลักดันการกระทำ (final cause)
 คือหลักการแรก...คุณธรรม ไม่ว่าจะเกิดติดตัวมาหรือสั่งสมปลูกฝังมา เป็นสิ่งที่สอนความเห็นที่ถูกต้อง
 (right opinion) เกี่ยวกับหลักการแรก" (1151a10-20)
 ถ้าเราอยากจะทำอ่านอริสโตเติลให้เหมือนเพลโต
 เราจะต้องคิดว่าหลักการแรกเป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (episteme) หรือความรู้ทางปรัชญา
 (ใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ความรู้ทางปรัชญาคือความรู้ทางวิทยาศาสตร์รวมกับความเข้าใจ หรือ

intuitive knowledge) ได้มาโดยวิธีอุปนัย

(เพราะว่าอริสโตเติลปฏิเสธการเข้าถึงความดีในโลกของแบบตั้งแต่บทที่ 1 ใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ดังนั้นสิ่งที่ใกล้เคียงความรู้สากลไม่เปลี่ยนแปลงของเพลโตคือความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือความรู้ทางปรัชญา) แต่อริสโตเติลกล่าวว่า "หลักการแรกนั้น บ้างมาจากอุปนัย บ้างมาจากการมองเห็น

(perception) บ้างมาจากการฝึกเป็นนิสัย และบ้างมาจากวิธีอื่นๆ (1098b1-5)

ข้อความนี้อยู่ในบทเดียวกับข้อความที่ว่าหลักการแรกของจริยศาสตร์มีความแตกต่างหลากหลาย (variable) เราจึงเห็นว่าอริสโตเติลไม่ได้ตั้งใจให้หลักการแรกเป็นความรู้ทางปรัชญาหรือวิทยาศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นอื่นไม่ได้ (things that are of necessity) เทียบกับบทที่ 10

ซึ่งเป็นบทสุดท้ายก่อนจบเล่ม คือในขณะที่ได้พิจารณาความเห็นต่างๆเกี่ยวกับจริยศาสตร์มาแล้ว

อริสโตเติลกล่าวว่า "ความเห็นของคนฉลาด (the wise) ดูจะสอดคล้องกับข้อโต้แย้งของเรา

แต่แม้ความเห็นของคนฉลาดซึ่งสอดคล้องกับข้อโต้แย้งของเราจะดูมีน้ำหนัก

แต่ความจริงในทางจริยศาสตร์ ต้องวินิจฉัย (discerned) จากความจริงในชีวิต (facts of life)

ความจริงในชีวิตเป็นสิ่งที่ตัดสินความถูกต้องของความเห็น เราต้องสำรวจสิ่งที่เราพูดไปแล้ว

นำมาเทียบกับความจริงในชีวิต

และถ้าสิ่งที่เราพูดไปนั้นสอดคล้องกับความจริงในชีวิตเราต้องยอมรับมัน

แต่ถ้าสิ่งที่พูดไปนั้นขัดแย้งกับความจริงในชีวิตเราต้องคิดว่ามันเป็นเพียงทฤษฎี

(หมายถึงยังไม่ถูกพิสูจน์ว่าจริง) เท่านั้น" (1179a11)

ข้อความทั้งหมดนี้ทำให้เราเข้าใจไม่ได้ว่าหลักการแรกเป็นสิ่งที่มั่นคงแน่นอน เปลี่ยนแปลงไม่ได้

และเข้าถึงได้โดยตรรกะ

บทที่ 3 แมคอินไทร์

ในบทนี้จะแสดงว่าการตีความของแมคอินไทร์ เรื่องความเป็นเลิศทางปัญญาและความเป็นเลิศทางคุณธรรมเป็นอย่างไร มีความเป็นปัญญานิยมอย่างไร และมีข้อดีข้อเสียอย่างไร

แมคอินไทร์วิเคราะห์จริยศาสตร์ของอริสโตเติลไว้อย่างละเอียด ความคิดของแมคอินไทร์มีรากฐานอยู่ที่การเชื่อว่า โครงการทางจริยศาสตร์ของอริสโตเติลเป็นการต่อยอดความคิดของเพลโต โดยรักษาความคิดหลักๆของเพลโตไว้ ในบริบทของวิทยานิพนธ์นี้ จริยศาสตร์ของอริสโตเติลที่อ่านโดยแมคอินไทร์มีลักษณะเด่นคือ 1) เชื่อว่าไม่มีความขัดแย้งกันระหว่างคุณธรรมต่างๆ อริสโตเติลมองว่าคุณธรรมแต่ละข้อลดหลั่นกันลงมาเป็นลำดับชั้น 2) ความรู้ทางจริยศาสตร์มีความเป็นศาสตร์ (episteme) ในบางลักษณะ 3) เหตุผลทางจริยธรรมเป็นเหตุผลธรรมดา แบบเดียวกับที่ใช้คำนวณคณิตศาสตร์และใช้ในตรรกวิทยา 4) อารมณ์ทำตามเหตุผล 5) มีแบบ (Form) ของคุณธรรมที่เป็นสากล

3.1 โครงการของเพลโตในการสร้างความแน่นอนคงเส้นคงวา (consistency)

ความคิดนี้สำคัญ เพราะมันนำไปถึงส่วนต่างๆของจริยศาสตร์ของอริสโตเติลทั้งหมด แมคอินไทร์กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้มากใน *After Virtue* ในความคิดของแมคอินไทร์ ทั้งเพลโตและอริสโตเติลพยายามจะแก้ปัญหาของความคิดทางจริยธรรมแบบโสเมออร์ ในวิธีอธิบายของแมคอินไทร์ ความคิดทางจริยธรรมแบบโสเมออร์มีปัญหาอยู่สามประการหลักๆ คือในยุคที่สำนักทางปรัชญาหลายสำนักมีความเห็นไม่ตรงกัน จนเกิดกลุ่มที่ถือกังขาคติ (skeptical) ทางจริยศาสตร์คือพวกที่สงสัย ไม่เชื่อว่ามีความจริงทางจริยธรรม หรือถึงมีก็ไม่อยู่ในฐานะที่เราจะรู้ได้) เพลโตต้องการจะหาทางออกให้สังคมเอเธนส์ด้วยการยืนยันจุดยืนของสัจนิยมทางจริยธรรม (moral realist) การจะทำดังนั้นเพลโตต้องโต้แย้งว่าความดีมีเป็นสากล และเราจะเข้าถึงความดีนั้นได้ด้วยการเข้าถึงความรู้ที่เราเคยรู้มาก่อนจากโลกของแบบ ปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือแม้ในหมู่คนที่เชื่อว่าความจริงทางจริยธรรมมีจริง ก็ยังถกเถียงกันว่าคุณธรรมข้อต่างๆหมายความว่าอย่างไร บางครั้งคุณธรรมข้อเดียวกันมีความหมายต่างกันในแต่ละสังคม และแม้ในสังคมเดียวกันในสมัยที่ต่างกันก็คิดว่าคุณธรรมแต่ละอย่างมีความหมายไม่เหมือนกัน

ปัญหาสุดท้ายคือแม้ในหมู่คนที่เชื่อในคุณธรรมเดียวกันและในความหมายเดียวกัน ก็ยังคิดว่าสถานการณ์ทางจริยธรรมในชีวิตจริง นำไปสู่การขัดกันเองของคุณธรรม²⁵ แมคอินไทร์เชื่อว่านี่เป็นบริบทของความคิดทางจริยธรรมของเพลโต และเชื่อว่าอริสโตเติลพยายามทำงานต่อจากเพลโต โดยสานต่อจากความคิดพื้นฐานเดิม

แมคอินไทร์คิดว่า นักเขียนบทละครโศกนาฏกรรม แสดงความคิดทางจริยธรรมที่ขัดแย้งกับเพลโตเป็นพิเศษ และนี่เป็นสาเหตุที่เพลโตคิดว่าพวกเขาควรถูกขับออกจากรัฐในอุดมคติ²⁶ เพลโตในฐานะนักปรัชญา พยายามจะทําโน้ตทัศน์ทางจริยธรรมให้สอดคล้องในตัวเอง แมคอินไทร์อธิบายว่า นักเขียนบทละครโซโฟคลีส (Sophocles) แสดงความขัดแย้งกันของคุณธรรม โดยเขียนให้ตัวละครเช่นโอดีซุส และนอพโทลิมีส (ในบทละครฟีลอคท์ทิส) เป็นตัวแทนของคุณธรรมที่ขัดแย้งกัน คือโอดีซุสเป็นตัวแทนของการมีปฏิภาณไหวพริบเพื่อเอาชนะในสงคราม นอพโทลิมีสแสดงคุณธรรมคือความเมตตาและความซื่อสัตย์²⁷ นี่เป็นตัวอย่างของการที่เพลโตและอริสโตเติลทำปรัชญาในบริบทที่ไม่มีความแน่นอนตายตัวทางจริยศาสตร์ในกรุงเอเธนส์ อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงการไม่ลงรอยกันแม้ในคุณธรรมเดียวกันคือคุณธรรมที่ชื่อว่า โซฟรอสุน (sophrosune - self control) ที่ในสมัยหนึ่งแปลว่าการควบคุมตัวเองได้ในนัยของการไม่ลุกแก่อ่านาจ ในอีกสมัยหนึ่งหมายถึงการควบคุมตัวเองในนัยของการรู้จักเวลาที่หยุดและรู้จักเวลาที่เดินหน้า เพื่อบรรลุผลสำเร็จ มโนทัศน์เรื่องความยุติธรรมเองก็มีความหมายต่างกัน ระหว่างการตีความแบบเอเธนส์และแบบสปาร์ตาร์ เพลโตพยายามหาความมั่นคงแน่นอน อีกนัยหนึ่งคือพยายามทำให้จริยศาสตร์เป็นศาสตร์ นี่เป็นภารกิจที่แมคอินไทร์มองว่าอริสโตเติลทำต่อ ในบรรยากาศของกรุงเอเธนส์ การละคร การเมือง และปรัชญา มีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างใกล้ชิด ความคิดเดียวกันถูกแสดงออกมาในบริบทเหล่านี้ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการละคร การเมือง และปรัชญา เป็นกลุ่มคนเดียวกันคือกลุ่มคนที่เป็นพลเมืองและมีการศึกษา เพลโตพยายามจะแยกปรัชญาออกมาด้วยการปฏิเสธว่าละครและศิลปะไม่น่าไปสู่ความจริงจากโลกของแบบ แต่เป็นภาพจำลองของภาพจำลองของความจริง

²⁵ Alasdair C. MacIntyre, *After Virtue* (Indiana: University of Notre Dame Press, 2003). 131-145

²⁶ Ibid. 132,142

²⁷ แมคอินไทร์กำลังอ้างถึงบทละครที่อริสโตเติลเองอ้างถึงใน*จริยศาสตร์นิโคมาคีเยน* คือเรื่องของการหน้มนอพโทลิมีส ไม่ยอมขโมยธนูจากคนที่บาดเจ็บ กองทัพกรีกต้องการธนูนั้น แต่นอพโทลิมีสทำใจที่จะหลอกหลวงทหารบาดเจ็บคนนั้นไม่ได้ อริสโตเติลกล่าวสรรเสริญนอพโทลิมีส

เพลโตยังคิดว่าการเมืองไม่ได้สะท้อนความรู้ทางปรัชญา
 (แมคอินไทร์คิดว่าหลักฐานหนึ่งในใจเพลโตก็คือการที่รัฐประชาธิปไตยตัดสินประหารชีวิตโสเครตีส)
 ไม่มีรัฐใดที่เป็นรัฐในอุดมคติ และเพลโตเองไม่ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งๆที่เขาสามารถทำได้
 ในจุดนี้แมคอินไทร์ชี้ให้เราเห็นถึงความแตกต่างระหว่างเพลโตกับอริสโตเติล
 เพราะอริสโตเติลยกตัวอย่างบทยุทธขึ้นมาเป็นการสอนคุณธรรม
 และอริสโตเติลศึกษารัฐธรรมนูญของนครรัฐต่างๆด้วยความเชื่อว่าความรู้เกี่ยวกับแบบ
 ได้มาจากการดูสิ่งที่เป็นภาพปรากฏและเป็นสิ่งเฉพาะ
 นี่เป็นพื้นที่เดียวที่การตีความของแมคอินไทร์อนุญาตให้อริสโตเติลต่างจากเพลโต
 คือการที่อริสโตเติลพูดถึงการละคร
 และการที่อริสโตเติลมองหาความจริงเกี่ยวกับแบบในโลกของความเป็นจริง
 แต่แมคอินไทร์เตือนเราว่าแม้ในขณะที่อริสโตเติลต่างจากเพลโต
 อริสโตเติลก็ต่อยุทธความคิดพื้นฐานที่เพลโตวางไว้
 คืออริสโตเติลคิดว่าจริยศาสตร์มีความแน่นอนในลักษณะในลักษณะหนึ่ง
 (ความคิดของแมคอินไทร์ในเรื่องนี้ไม่ชัดเจน ว่าอริสโตเติลคิดว่าแน่นอนขนาดไหนและในเรื่องอะไร
 ดังจะกล่าวต่อไป) ดังนั้นถึงแม้ว่าอริสโตเติลกล่าวถึงบทยุทธ
 แต่เป็นเพียงการกล่าวเพื่อแสดงว่าคุณธรรมที่แมคอินไทร์เองเสนอว่าถูกแสดงออกว่าขัดแย้งกันในบทยุทธ
 โศกนาฏกรรม ที่จริงแล้วไม่ได้ขัดแย้งกัน
 และการที่อริสโตเติลอ้างถึงบทยุทธเป็นเพราะว่าอริสโตเติลอ่านโซโฟคลีส²⁸
 คือโซโฟคลีสตั้งใจจะแสดงความเป็นโศกนาฏกรรมของชีวิตมนุษย์ในการที่คุณค่าต่างๆในชีวิตขัดกัน
 และคุณธรรมก็ขัดกันซึ่งเป็นการขัดแย้งที่แก้ไม่ได้ (irresolvable dilemma)
 เช่นในบทยุทธโอเรสเตีย (Oresteia) และแอนติโกเน (Antigone)
 แต่อริสโตเติลคิดว่าโซโฟคลีสตั้งใจจะแสดงว่าผู้ที่บกพร่องในคุณธรรมจะต้องมีชีวิตที่ล้มเหลว
 อริสโตเติลจึงอ้างโซโฟคลีสเพื่อสอนคุณธรรม ทั้งนี้เพราะอริสโตเติลเป็นนักคิดในสายเพลโต
 (Platonist) จึงเชื่อในเรื่องการแบ่งส่วนของจิตออกเป็นส่วนที่มีเหตุผลและไม่มีเหตุผล
 อีกทั้งเชื่อในการที่คุณค่า (the goods) สามารถเรียงลำดับความสำคัญลดหลั่นลงมา
 แมคอินไทร์คิดว่าเป็นไปไม่ได้ที่อริสโตเติลจะอ่านโซโฟคลีสอย่างที่มันเป็นโศกนาฏกรรมจริงๆ
 ซึ่งจะแสดงปัญหาทางจริยธรรมที่แก้ไม่ได้
 แมคอินไทร์คิดว่าทั้งเพลโตและอริสโตเติลคิดว่าปัญหาทางจริยธรรมแก้ได้เสมอ
 และมีคำตอบที่ถูกต้องเดียวในทุกสถานการณ์ทางจริยธรรม

²⁸ MacIntyre., 163.

ทั้งเพลโตและอริสโตเติลคิดว่าความขัดแย้งกันในการคิดทางจริยศาสตร์เป็นเรื่องเลวร้าย และเป็นเรื่องเลวร้ายที่กำจัดออกไปได้

3.2 "รัฐ" (polis) ในฐานะที่เป็น "ที่มาของการใช้เหตุผลทางจริยธรรม"

ใน *After Virtue* แมคอินไทร์กล่าวว่าคุณธรรมนำไปสู่สิ่งที่ดีหรือคุณค่าสำหรับมนุษย์ (what is good for man) ในความเข้าใจแบบกรีกหมายถึงชีวิตมนุษย์ที่ได้ใช้ไปอย่างดีที่สุด คือการมีชีวิตที่ดีนั่นเอง ข้อเสนอของแมคอินไทร์แตกแขนงไปสู่สองคำถามสำหรับเรา คือ

คุณธรรมเป็นเครื่องมือไปสู่สิ่งดีที่ไม่ใช่ตัวคุณธรรมเอง หรือคุณธรรมนั้นเองเป็นส่วนประกอบ (constitutive parts) ของชีวิตที่ดีนั้น และคำถามที่สองคือ

ชีวิตประเสริฐสำหรับมนุษย์นั้นมีมาตรฐานอยู่เป็นสากลหรือไม่

ความรู้เกี่ยวกับความดีสำหรับชีวิตมนุษย์เป็นสากลหรือไม่ ต่อสองคำถามนี้

แมคอินไทร์ตอบอย่างคลุมเครือ เพราะว่ามีคำตอบที่ขัดแย้งกันเอง ในบทที่ 12 ของ *After Virtue* ที่ว่าด้วยความคิดเรื่องคุณธรรมของอริสโตเติล

แมคอินไทร์กล่าวว่าคุณธรรมไม่ได้เป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมายนอกตัวเอง แต่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นเป้าหมายในตัวเอง²⁹ ในอีกที่หนึ่งแมคอินไทร์กล่าวว่าความดีสูงสุดคือการใช้ปัญญา

ในแบบที่อริสโตเติลกล่าวถึงใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* บทที่ 10

และคุณค่าอื่น ๆ ส่วนนำไปสู่ที่หมายนี้³⁰ พิจารณาสองข้อความนี้

"แต่การกระทำที่ถูกคุณธรรมไม่ใช่เป็นหนทางไปสู่เป้าหมายซึ่งคือคุณค่าสำหรับมนุษย์ ในความหมายนี้ (ในความหมายที่เป้าหมายและหนทางแยกจากกัน

และหลายๆหนทางอาจนำไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้)

เพราะสิ่งที่ประกอบขึ้นเป็นคุณค่าสำหรับชีวิตมนุษย์คือชีวิตที่สมบูรณ์ซึ่งดำเนินไปอย่างดีที่สุด

และการกระทำที่ถูกคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญสำหรับชีวิตเช่นนั้น

"ไม่ใช่เป็นเพียงการฝึกหัดเพื่อเตรียมการสำหรับชีวิตที่ดี" (*After Virtue*) และ

"จากมุมมองของอริสโตเติลเอง ปัญหา (dilemma)

แบบละครโศกนาฏกรรมที่คนเห็นกันนั้นเป็นเพราะเราเข้าใจผิด (misconception)

หรือเป็นการเข้าใจผิด (misunderstanding)

สิ่งที่ดูเหมือนเป็นความขัดแย้งระหว่างการกระทำที่ถูกต้องสองการกระทำ

มาจากการใช้เหตุผลผิดพลาด ไม่ใช่เป็นผลมาจากความเป็นจริงทางจริยธรรม...ในบทที่ 10 เขา

(อริสโตเติล) กล่าวว่าคุณค่าที่สมบูรณ์แบบคือกิจกรรมทางปัญญา (theoretical activity)

²⁹ Ibid., 149.

³⁰ *Whose Justice? Which Rationality?* (Indiana: University of Notre Dame Press, 2003), 142-143.

ซึ่งจิตพิจารณาส่วนที่ไม่เปลี่ยนแปลงและเป็นอมตะของสิ่งต่างๆ...ดังนั้นชีวิตของความเป็นเลิศทางคุณธรรมและทางการเมืองมีเพื่อการคิดสอบค้นทางปรัชญา (contemplative inquiry) และความเป็นเลิศทางคุณธรรมต้องมีความสำคัญน้อยกว่าการคิดสอบค้นทางปรัชญา" (Whose Justice)

อย่างไรก็ตามแมคอินไทร์ยังต้องอธิบายข้อความใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*ที่อริสโตเติลกล่าวว่าเพริคลีส (นักการเมือง) เห็นสิ่งที่ดีสำหรับตนเองและสำหรับมนุษย์ (1140b5-10) แต่นักปรัชญาเช่นเพลโตและอแนกซาคอรุส ไม่รู้ว่าประโยชน์ของตนคืออะไร รู้แต่สิ่งที่น่าตื่นใจ น่านิยมยาก เป็นของวิเศษ (divine) แต่ไม่มีประโยชน์ เพราะพวกนักปรัชญาไม่ได้หาสิ่งที่ดีสำหรับมนุษย์ (human goods) (1141b1-5) ถ้าปรัชญาเป็นสิ่งดีสูงสุดสำหรับมนุษย์ การจะบอกว่านักปรัชญาไม่ได้หาสิ่งที่ดีสำหรับมนุษย์ แต่คิดสอบสวนเรื่องทีพิเศษแต่ไร้ประโยชน์ จะจะไม่สมเหตุผล เนื่องจากสิ่งที่ดีสำหรับมนุษย์ย่อมเป็นประโยชน์สำหรับมนุษย์โดยคำจำกัดความ

ดังกล่าวแล้วว่าแมคอินไทร์กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมและชีวิตที่ดีไว้ทั้งสองแบบ แบบที่สองคือการที่คุณธรรมเป็นเครื่องมือนำไปสู่ชีวิตที่ดีนี้สอดคล้องกับความคิดของแมคอินไทร์เกี่ยวกับการจัดลำดับชั้นของคุณค่ามากกว่าการตีความแบบแรก

เพราะว่าถ้าคุณธรรมเป็นส่วนประกอบของชีวิตที่ดี การตัดสินคุณค่าจะถือว่ามียุทธศาสตร์ที่สลับกันลงมาไม่ได้ คุณธรรมทั้งหมดล้วนเป็นส่วนประกอบของชีวิตที่ดี แต่ถ้าเรามองว่าชีวิตของนักปรัชญาเป็นชีวิตที่ดี เราอาจจะมองเห็นลำดับชั้นของคุณค่าได้ เช่นว่าความยุติธรรม ใจกว้าง ไม่ได้ดีในตัวเองแต่ดีเพราะทำให้มีรัฐซึ่งการมีรัฐทำให้ปรัชญาเป็นไปได้

หมายความว่ามนุษย์ไม่อาจมีชีวิตที่ใช้ปัญญา (contemplative life) ได้ถ้าไม่อยู่ในรัฐ (ในที่นี้คือปัญญาพิจารณาสิ่งที่มีมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง ในความหมายของอริสโตเติลคือ *sophia*, philosophic wisdom) รัฐจะมีไม่ได้ถ้าไม่มีเครื่องมือทำให้คนอยู่ร่วมกันได้ ในที่นี้คุณธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันได้

และทำให้มนุษย์สามารถบรรลุความดีดังที่อริสโตเติลกล่าวในบทที่ 10 ได้ สำหรับคำถามที่สองคือเรื่องความดีเป็นสากลหรือไม่

แมคอินไทร์คิดว่าอริสโตเติลในฐานะที่เป็นนักคิดในสายเพลโต คิดว่ามีความดีเป็นสากล แต่ความคิดเรื่องโพลิส หรือการอยู่ร่วมกันเป็นนครรัฐ ทำให้ความคิดตรงนี้ซับซ้อนขึ้น กล่าวคือในขณะที่แมคอินไทร์กล่าวถึงเป้าหมาย (telos) ของชีวิตมนุษย์ว่าเป็น episteme ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นความรู้ที่แน่นอน ได้มาจากความเข้าใจ (understanding) หรือ *nous* แมคอินไทร์ก็กล่าวถึงความสำคัญของการที่นครรัฐ หรือโพลิส

ให้บริบทกับความรู้เกี่ยวกับความดีหรือคุณค่าหรือเป้าหมายของชีวิตมนุษย์

นัยสำคัญของการอธิบายอย่างนี้อยู่ที่ว่า

แมคอินไทร์พยายามอธิบายว่าอริสโตเติลเป็นนักคิดสายเพลโตในแง่ที่เชื่อว่ามีความจริงแน่นอนซึ่งเป็นความจริงเกี่ยวกับแบบ (form) แต่ดังที่เราทราบแล้วว่าแบบของเพลโตเป็นสิ่งที่อยู่เหนือโลก

(transcendent theory of Form) ในขณะที่แบบของอริสโตเติลเป็นสิ่งที่อยู่ในโลก (immanent theory of Form)³¹ นี้นิยามความว่ารัฐในอุดมคติของเพลโตมีอยู่ในโลกอุดมคติเท่านั้น

ในขณะที่มีโนภาพของรัฐในอุดมคติของอริสโตเติลได้มาจากการศึกษารัฐธรรมนูญของนครรัฐกรีกต่าง ๆ คือเป็นการหาแบบของการปกครองที่ดีจากสิ่งที่ปรากฏอยู่ในโลก³²

เรื่องของการปกครองที่ดีในอุดมคตินี้เป็นอุปมาให้กับวิธีที่อริสโตเติลเข้าใจเป้าหมาย (telos) ของมนุษย์

ถ้าชีวิตมนุษย์มีเป้าหมายคือการงอกงามเติบโต (flourishing life)

เราจำเป็นต้องมีภาพของชีวิตมนุษย์ที่เจริญเติบโต ซึ่งตรงข้ามกับชีวิตที่ห่อเหี่ยวแคระแกร็น

ผู้ศึกษาปรัชญาของอริสโตเติลทุกคนเห็นพ้องว่าภาพในอุดมคตินี้ได้มาจากการดูสังคม

ประเด็นถกเถียงอยู่ที่ว่าอริสโตเติลเห็นภาพที่ได้จากการดูสังคมกรีก

ว่ามีความหนักแน่นมั่นคงในสถานะอะไร

เช่นในสถานะที่เป็นความรู้ที่ดีที่สุดที่คนกรีกจะมีได้ในสถานการณ์นั้น

หรือในสถานะที่เป็นความรู้จริงแท้เกี่ยวกับสิ่งที่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง

แมคอินไทร์ในทางหนึ่งกล่าวว่าความรู้นี้เป็น *episteme*

ซึ่งอริสโตเติลนิยามว่าเป็นความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่มั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง

(และเทียบให้เห็นว่าต่างจากความรู้ทางจรรยาศาสตร์ซึ่งเกี่ยวกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงหลากหลาย)

ในอีกทางหนึ่งแมคอินไทร์กล่าวว่าบริบทของความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายของชีวิตมนุษย์นี้คือนครรัฐ³³

และกล่าวว่าในที่นี้คือนครรัฐเอเธนส์³⁴ โดยเข้าใจว่าอริสโตเติลเห็นว่านครรัฐเอเธนส์เป็นแบบให้รัฐในอ

ุดมคติ หรือนครรัฐเอเธนส์มีการสั่งสมความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายในอุดมคติของชีวิตมนุษย์

แมคอินไทร์เชื่อว่าอริสโตเติลคิดว่าความรู้นี้ได้มาจากการดูตัวแบบของกรุงเอเธนส์

³¹ แบบที่อยู่เหนือโลกกล่าวถึงโลกของแบบที่เป็นสิ่งเดียวที่จริงแท้ ในขณะที่โลกประจักษ์เป็นภาพสะท้อนของความจริงแบบที่อยู่ในโลกซึ่งเป็นทฤษฎีของอริสโตเติลกล่าวถึงความเข้าใจเรื่องแบบ

แต่เป็นความสามารถอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่จะสร้างภาพทั่วไป (generalized) จากสิ่งเฉพาะ เช่นเราเห็นเก้าอี้หลายๆตัวเราก็มีโนทัศน์ของความเป็นเก้าอี้ที่เห็นจากลักษณะร่วมกันของเก้าอี้หลายๆตัว

มโนทัศน์ในความคิดเราไม่ได้แปลว่ามีความจริงจากโลกของแบบที่เราไปเห็นมา

แต่แปลว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่สามารถสร้างภาพรวม ออกมาจากสิ่งเฉพาะได้เท่านั้นเอง สำหรับคำอธิบายในเรื่องนี้โปรดดู Irwin หน้า 123-124 และ Collingwood หน้า 55-58

³² MacIntyre, *Whose Justice? Which Rationality?*, 93-94

³³ ทาสและ "คนป่า" (barbarians) ไม่อาจมีคุณธรรมได้ เพราะไม่มีนครรัฐ, *After Virtue*.

³⁴ *Ibid.*, 147-148

ภาพของชีวิตที่ดีไม่ใช่ภาพกว้างๆแต่เป็นภาพละเอียด คือมีการเรียงลำดับของสิ่งที่เป็นคุณค่า
ลดหลั่นกันลงมา คนที่ไม่ได้อยู่ในรัฐไม่อาจมีความรู้นี้³⁵

คนที่อยู่ในรัฐเสรีนิยมสมัยใหม่ก็ไม่อาจมีความรู้แบบนี้ได้ด้วย

เพราะรัฐเสรีนิยมไม่บอกพลเมืองว่าคุณค่าของชีวิตคืออะไร³⁶ และในอีกที่หนึ่งแมคอินไทร์กล่าวว่า

"บริบทที่จำเป็น (สำหรับการรู้จักคุณค่าที่ลดหลั่นกันลงมา) ได้มาจากนครรัฐ

ซึ่งถูกเข้าใจในรูปของระเบียบสังคม (social order)

วิถีชีวิตที่ร่วมกันในนครรัฐแสดงถึงคำตอบที่สังคมมีร่วมกัน หรือเป็นคำตอบของพลเมือง ต่อคำถามว่า
'วิถีชีวิตที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์คืออะไร' จากภายในรัฐใดรัฐหนึ่ง และจากภายในรัฐเท่านั้น"³⁷

ประหนึ่งคนที่เล่นหมากรุก หรือเล่นฟุตบอล จะรู้ว่าการเคลื่อนไหวในตาหนึ่งๆ หรือการเตะครั้งหนึ่ง
"ถูกต้อง" ความถูกต้องนั้นอยู่ในบริบทของเกม³⁸

คนในรัฐจึงจะมีบริบทของชีวิตที่ดีสำหรับจะตัดสินว่าสิ่งที่เป็นคุณค่าสำหรับพลเมืองแต่ละคนคืออะไร
แมคอินไทร์กล่าวว่าอริสโตเติลคิดว่าความรู้นี้เป็น episteme แต่ในอีกแง่หนึ่งก็เชื่อว่า episteme
อันนี้ไม่เป็นจริงเสมอไป แมคอินไทร์กล่าวว่า

"อริสโตเติลรู้ดีอยู่ว่าความรู้แบบที่เขาเรียกว่าเป็นวิทยาศาสตร์แท้จริง (genuinely scientific)

คือแบบที่เป็น episteme คือเป็นความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติจริงแท้

ที่ได้มาจากการรู้สัจธรรมที่จำเป็นและเป็นสากล (universal necessary truths)

ได้มาจากการใช้เหตุผลแบบนิรนัยโดยเริ่มจากหลักการแรก (first principles)

ไม่อาจเป็นความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์

อริสโตเติลรู้ว่าการสร้างความรู้ทั่วไปจากสิ่งเฉพาะอย่างเหมาะสม (appropriate generalization)

นั้นเป็นความรู้ที่เป็นจริงโดยมากเท่านั้น (ไม่เป็นความรู้สากล - ผู้แปล)"³⁹

หมายถึงเป็นสิ่งที่เราถือว่าเป็นจริงตราบเท่าที่เรายังไม่มีหลักฐานบ่งไปเป็นอย่างอื่น

ในอีกที่หนึ่งแมคอินไทร์เรียกความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายของมนุษย์ว่าเป็นความรู้ทางทฤษฎี

(theoretical understanding)⁴⁰ แมคอินไทร์สื่อความสองอย่าง

คือหนึ่งสื่อว่าอริสโตเติลอยากจะทำให้ความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายสำหรับมนุษย์

(ซึ่งเป็นหลักการแรกของจริยศาสตร์ กล่าวคือเป็นสิ่งที่คนคิดตั้งต้นไว้ก่อน

³⁵ *Whose Justice? Which Rationality?*, 127

³⁶ *Ibid.*, 133

³⁷ *Ibid.*, 133

³⁸ *Ibid.*, 141

³⁹ *Ibid.*, 159

⁴⁰ *Ibid.*, 162

และสร้างข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกต้องจากการตั้งต้นนั้น) เป็นศาสตร์ (*episteme*) บางครั้งใช้ว่าความรู้ทางทฤษฎี (*theoretical knowledge*)

แต่แมคอินไทร์เองก็บอกว่าอริสโตเติลไม่เชื่อว่าความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายของชีวิตมนุษย์เป็นเรื่องมั่นคงแน่นอนได้จริง อันที่จริงแล้วอริสโตเติลไม่เคยใช้คำว่า *episteme* หรือ *theoretical knowledge* เมื่อกล่าวถึงจริยศาสตร์ใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* เลย อริสโตเติลใช้ว่าปัญญาทางจริยธรรม หรือ *phronesis* เท่านั้น

และระวางที่จะแยกแยะว่าความรู้ทางจริยธรรมไม่มีความมั่นคงแน่นอนเหมือนวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์ แมคอินไทร์เชื่อว่าอริสโตเติลอ้างความคิดของคนส่วนใหญ่

เป็นเพราะอริสโตเติลใช้ตัวแบบสังคมเอเธนส์มาเป็นตัวแบบทางจริยศาสตร์ของอริสโตเติล และคิดว่าตัวแบบของเอเธนส์มั่นคงพอที่จะใช้คำว่าศาสตร์ (*episteme*)

แต่วิธีมองแบบแมคอินไทร์ทำให้เราสงสัยว่าวิชาวิธีที่อริสโตเติลใช้สอบถามความรู้จากสังคมเอเธนส์หมายความว่าอะไร ถ้าสังคมเอเธนส์เป็นตัวแบบจริง เหตุใดทั้งโสเครติส เพลโต และอริสโตเติลจึงตรวจสอบความถูกต้องของสังคมเอเธนส์

โดยเฉพาะอย่างยิ่งอริสโตเติลที่กล่าวว่าเราต้องเอาข้อสันนิษฐานที่ได้จากความเชื่อของสังคม (แม้ที่สอบถามแล้วโดยวิชาวิธี) ไปเทียบว่าใช้ได้ในชีวิตจริงหรือไม่

และเปลี่ยนแปลงความเชื่อไปตามความจริงของชีวิต คำอธิบายของแมคอินไทร์จึงไม่กระจ่างชัด ถ้าอริสโตเติลจะเชื่อว่าความรู้ทางจริยศาสตร์จากสังคมเป็นศาสตร์ เหตุใดจึงเชื่อว่าไม่แน่นอน และถ้าอริสโตเติลเชื่อว่าความรู้ทางจริยศาสตร์ไม่แน่นอน (ซึ่งอริสโตเติลกล่าวไว้ใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*) เหตุใดจึงต้องเรียกว่าเป็นศาสตร์ (อริสโตเติลนิยามศาสตร์ หรือ *episteme* ไว้ด้วย ในบทที่ 6 ว่าคือสิ่งที่นิรันดร์ เป็นสิ่งจำเป็น และไม่เปลี่ยนแปลง 1139b20-25) นอกจากนั้นแมคอินไทร์ยังอธิบายว่าเพลโต อริสโตเติล และอไควนัส

เชื่อว่าระเบียบของจักรวาลซึ่งกำหนดว่ามีคุณธรรมชนิดต่างๆที่รวมตัวกันอย่างประสานสอดคล้องในชีวิตที่ดีของมนุษย์ และ "ความจริง (Truth)

ในเขตแดนของจริยธรรมคือการที่เราเห็นจริงตามระเบียบนั้น"⁴¹

แมคอินไทร์ยังคิดว่าอริสโตเติลไม่เห็นรัฐว่ามีพัฒนาการ เรียนรู้จากข้อผิดพลาดและทำให้เป็นรัฐที่ดีขึ้น แมคอินไทร์คิดว่าอริสโตเติลเห็นว่ารัฐมีความตายตัวและระเบียบของรัฐเป็นบรรทัดฐานทางจริยธรรมสำหรับมนุษย์ เพราะอริสโตเติลไม่มีความเข้าใจความเป็นประวัติศาสตร์

⁴¹ *After Virtue.*, 142

(historicity)⁴² ในอีกที่หนึ่งแมคอินไทร์กล่าวว่าชีวิตที่มีคุณธรรมเป็นชีวิตที่ถูกผลักดันโดยพระเจ้าซึ่งเป็นสิ่งผลักดันสิ่งอื่นๆโดยไม่มีสิ่งใดมาผลักดันพระเจ้า (unmoved mover)⁴³

ในวิธีอธิบายของแมคอินไทร์

อริสโตเติลมีความขัดแย้งตัวเองเพราะว่าในขณะที่แมคอินไทร์ยอมรับว่าอริสโตเติลคิดว่าความรู้ทางจริยศาสตร์ไม่มั่นคงแน่นอน แต่ในที่อื่นแมคอินไทร์อธิบายว่าความรู้ทางจริยศาสตร์มีความมั่นคงแน่นอน เช่นว่าเป็นระบบของจักรวาล และมาจากความคิดเรื่องพระเจ้า

และมาจากการมองรัฐว่าไม่มีความเปลี่ยนแปลง ในขณะที่อริสโตเติลไม่ใช่คำว่าศาสตร์หรือ *episteme* มาอธิบายความรู้ทางจริยศาสตร์แต่แมคอินไทร์คิดว่าความรู้ทางจริยศาสตร์มีส่วนที่เป็น *episteme* และเป็นความรู้ทางทฤษฎี (theoretical knowledge)

การอ่านอริสโตเติลของแมคอินไทร์จึงสื่อไปในทางที่เห็นความมั่นคงเป็นสากลมากกว่าจะสื่อถึงความแตกต่างหลากหลายและไม่แน่นอนดังที่บางบทใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ได้กล่าวไว้

3.3 ความคิดของแมคอินไทร์เกี่ยวกับลำดับชั้นของคุณค่าที่ลดหลั่นลงมา (hierarchy of goods)

แมคอินไทร์กล่าวว่าคุณค่า (goods) ในความคิดของอริสโตเติลลดหลั่นลงมาตามความสำคัญ "การเห็นผิด (เกี่ยวกับคุณค่า) มาจากการที่บุคคลไม่เข้าใจว่าคุณค่าลดหลั่นกันลงมาอย่างไร เพราะไม่เข้าใจลักษณะของชีวิตที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ซึ่งสร้างขึ้นในรัฐประเภทที่ดีที่สุด"⁴⁴

ภาพของคุณค่าที่ลดหลั่นกันลงมาซึ่งแมคอินไทร์อธิบายนี้

ตรงกับภาพของบันไดของคุณค่าที่เพลโตแสดงในบทสนทนา *Symposium* ซึ่งเพลโตกล่าวว่า การศึกษาของคนเหมือนกับขั้นบันไดจากการฝึกฝนของที่มีความงามน้อยเช่นร่างกายไปสู่ของที่มีความงามมากกว่าเช่นจิต และขั้นขึ้นไปเรื่อยๆ

ผ่านหลักการของกฎหมายและประเพณีซึ่งสำหรับเพลโตแล้วมีความงดงาม ไปสู่ความรู้และปรัชญา จนถึงลำดับสูงสุดคือความงามในตัวเองซึ่งไม่แสดงออกผ่านสิ่งใดเลย

ที่เพลโตเรียกว่าเป็นทะเลของความงาม (sea of beauty) คือความงามที่เป็นคุณสมบัติลอยอยู่เฉยๆ ไม่แสดงออกผ่านสิ่งใด

ความคิดเรื่องความงามหรือความดีที่เป็นคุณสมบัติลอยอยู่ด้วยตัวเองนี้เป็นสิ่งที่อริสโตเติลไม่เห็นด้วย

⁴² Ibid., 159

⁴³ *Whose Justice? Which Rationality?*, 143

⁴⁴ Ibid., 127

⁴⁵ ดังนั้นแมคอินไทร์ต้องแสดงว่า

อริสโตเติลใช้ความคิดเรื่องลำดับชั้นของคุณค่ามาอธิบายเรื่องทางจริยศาสตร์ โดยไม่มีอภิปรายเกี่ยวกับแบบในลักษณะของเพลโตมารองรับ

แมคอินไทร์แสดงว่าสิ่งที่รองรับลำดับชั้นของคุณค่าก็คือรัฐ

แมคอินไทร์อ้างว่าอริสโตเติลกล่าวถึงคุณค่าหลายอย่างใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ก็จริง แต่อริสโตเติลเรียงลำดับคุณค่าเหล่านั้น

(การเรียงลำดับเช่นนี้ที่จริงแล้วไม่ปรากฏใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*)

แมคอินไทร์เองก็ไม่ได้อ้างข้อความใดจาก*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* เพื่อสนับสนุนความคิดนี้)

นี่คือสาเหตุที่อริสโตเติลจะปฏิเสธรัฐสมัยใหม่

ก็เพราะรัฐสมัยใหม่ไม่เปิดช่องทางให้คุณค่ามีลำดับชั้นที่เป็นสากลสำหรับพลเมือง⁴⁶

แมคอินไทร์กล่าวว่าในสถานการณ์เช่นที่วานี "มนุษย์เผชิญกับวิถีชีวิตหลายแบบ

และมนุษย์ยืนอยู่นอกวิถีชีวิตเหล่านั้นทั้งหมด (คือถอดถอนบริบทของตนได้ - ผู้แปล)

เป็นที่เข้าใจว่าบุคคลเหล่านั้นไม่มีความมุ่งมั่นจะอยู่ในวิถีใด

และความปรารถนาที่มากมายหลากหลายและขัดกันเอง

ไม่ช่วยให้เราเลือกได้ว่าจะทำตามความปรารถนาใดและจะจำกัดความปรารถนาใด

จากมุมมองของอริสโตเติลแล้วบุคคลเช่นนั้นไม่อาจมีการประเมินคุณค่าที่มีเหตุผล (rational evaluation) ได้ และไม่อาจมีการเลือกที่มีเหตุผล (rational choice) ได้" ในแง่นี้

รัฐจึงเป็นแหล่งของการใช้เหตุผล (locus of rationality)

นอกจากการเอ่ยว่าการใช้ปัญญาแบบบทที่ 10

ใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* เป็นความดีสูงสุดแล้ว

แมคอินไทร์ไม่ได้แสดงให้เห็นว่านครรัฐเอเธนส์เรียงลำดับคุณค่าอะไรบ้างในความคิดของอริสโตเติล

เช่นว่าการใช้ปัญญาสูงสุด รองลงมาคือมิตรภาพ รองลงมาคือการเป็นพลเมือง

รองลงมาคือการได้ใช้คุณธรรมต่างๆ เป็นต้น จึงคล้ายจะสื่อว่า มีแต่ปัญญาที่สูงที่สุด

และคุณค่าอื่นๆรองรับการใช้ปัญญา

แต่นั่นก็ไม่ได้ทำให้เราเห็นภาพว่าคุณค่าอื่นๆที่วานีเรียงลำดับกันอย่างไร

เช่นมิตรภาพอยู่เหนือกว่าหรือต่ำกว่าการมีคุณธรรมข้อใดข้อหนึ่ง เป็นต้น

และถ้าเราจะต้องเสียสละคุณค่าที่ด้อยกว่าเพื่อไปสู่คุณค่าที่เหนือขึ้นไป จะนับเป็นการสูญเสียหรือไม่

เพราะเพลโตใน*ซิมโปเซียม* สื่อว่าไม่ใช่การสูญเสีย แต่อริสโตเติลเองบอกว่าคุณค่าภายนอก

⁴⁵ Irwin., 124

⁴⁶ MacIntyre, *Whose Justice? Which Rationality?*, 133

(ชีวิตยืนยาว มีสังคมดี เป็นต้น) และคุณค่าภายใน (ปัญญา คุณธรรม) แทนกันไม่ได้ ภาพของการมีคุณค่าที่ลดหลั่นกันมาของแมคอินไทร์จึงเป็นภาพที่ยังไม่ชัดเจน นอกจากนี้เราจะมองการลดหลั่นลงมา ในรูปของการสร้างซิลลอลจิสซึม (syllogism)

3.4 ซิลลอลจิสซึมในฐานะที่เป็นการให้เหตุผลทางจริยธรรม

แมคอินไทร์กล่าวว่า การกระทำของคนดี สามารถแสดงออกได้ด้วยการใช้เหตุผลแบบนิรนัย จริงอยู่ว่าในความเป็นจริงคนเราไม่ได้ตั้งต้นใช้เหตุผลแบบนิรนัยทุกครั้งก่อนที่เราจะกระทำการทุกอย่าง แมคอินไทร์เพียงจะบอกว่า ในทางทฤษฎีแล้วการกระทำทุกอย่างที่นับเป็นการกระทำทางจริยธรรม (มีความผิดและถูกทางจริยธรรม) ต้องสามารถแสดงออกมาเป็นการใช้เหตุผลแบบนิรนัยได้ การแสดงเหตุผลแบบนิรนัยมีลักษณะเป็นห่วงโซ่ของการใช้เหตุผล จากคุณค่าสูงสุดไปสู่คุณค่ารองๆลงมา แมคอินไทร์เรียกว่าเป็น ความสัมพันธ์แบบทำสิ่งนี้เพื่อสิ่งนี้ ("for the sake of " relationship)⁴⁷

"ห่วงโซ่ของการอนุমানซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาตัดสิน (deliberation) เป็นห่วงโซ่ของ "ความสัมพันธ์แบบทำสิ่งนี้เพื่อสิ่งนี้ด้วย คุณค่าที่อยากได้นั้นนั้นอยากได้เพื่อตัวมันเองหรืออยากได้เพื่อคุณค่าอย่างอื่นด้วย ถ้าไม่เช่นนั้นก็อยากได้เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับจะได้คุณค่าอย่างอื่นเท่านั้น ถ้าอยากได้เพื่อตัวมันเองคุณค่านั้นจะเป็นส่วนประกอบของชีวิตที่ดีและประเสริฐซึ่งเป็นเป้าหมายของมนุษย์ ดังนั้นสิ่งที่ดีที่สุด (supreme good) เท่านั้นที่มีคุณค่าในตัวเอง ดังนั้นในแต่ละขั้นของกระบวนการตัดสินทางจริยธรรม บุคคลสอบสวนเกี่ยวกับการกระทำที่มีเหตุผล (rational action): ถ้าสิ่งนั้นๆเป็นคุณค่าที่ประกอบเป็นเป้าหมาย หนทางใดที่ข้าพเจ้าต้องทำให้ได้คุณค่านั้น" แมคอินไทร์ให้ตัวอย่างว่า ถ้าชีวิตที่ดีคือการมีส่วนร่วมในรัฐ ถ้าบุคคลเป็นเด็กหนุ่ม การมีส่วนร่วมในรัฐคือการสมัครเป็นทหาร การเป็นทหารต้องมีม้า จะมีม้าต้องมีอาน ดังนั้นอานม้าและตัวม้า เป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมายคือการมีส่วนร่วมในรัฐ นี่คือการสัมพันธ์แบบสิ่งนี้เพื่อสิ่งนี้ ที่แมคอินไทร์หมายถึง แมคอินไทร์กล่าวว่า เราพิจารณาตัดสิน (deliberate) หนทางไปสู่เป้าหมาย แต่ไม่ได้พิจารณาตัดสินเป้าหมาย เขายังเห็นปัญหาทางจริยธรรม ว่าเกิดได้ในลักษณะเดียวคือบุคคลถามตัวเองว่าหนทางไปสู่เป้าหมายคืออะไร บุคคลไม่ตั้งคำถามกับเป้าหมายแต่ถือว่าเป้าหมายเป็นความรู้ตั้งต้นที่ได้มาจากรัฐ เป้าหมายนี้กลายเป็นประพจน์แรกในซิลลอลจิสซึม หนทางไปสู่เป้าหมายเป็นประพจน์รองในซิลลอลจิสซึม และข้อสรุปคือคำสั่งให้ปฏิบัติ กระบวนการนี้เป็นการเรียงลำดับขั้นแบบนิรนัย (deductive

⁴⁷ Ibid., 131

hierarchy)⁴⁸ และนี่เป็นกระบวนการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมตามความเข้าใจของแมคอินไทร์ แมคอินไทร์กล่าวถึงนักปรัชญาที่ได้แย้งว่ากระบวนการตัดสินทางจริยธรรมของอริสโตเติลไม่เป็นซิลลอจิชิม คือคูเปอร์ (John Cooper) และฮาร์ดี้ (W.F.R. Hardie) แมคอินไทร์ชี้ให้เห็นข้อความ 1142b21-26⁴⁹ เพื่อโต้แย้งว่าคูเปอร์และฮาร์ดี้เข้าใจอริสโตเติลผิด⁵⁰

3.5 แมคอินไทร์อธิบายวิธีที่เราได้ความรู้ตั้งต้นดังนี้

ความรู้ตั้งต้น หรือหลักการแรก เรียกว่า อาร์เค (*arche*) หลักการแรกเป็นคุณค่าเดียวแม้ว่าอาจจะเป็นคุณค่าที่ซับซ้อน (แมคอินไทร์น่าจะหมายความว่ามีความแตกต่างมาประกอบกัน) เป็นคุณค่าสูงสุด ซึ่งแมคอินไทร์คิดว่านักคิดในยุคของเราไม่เข้าใจเพราะคนในยุคของเราคุ้นกับการพิจารณาสอบสวนหลักการแรกจากมุมมองที่เป็นกลาง⁵¹ (เช่น ค้านท์และมิลล์เป็นต้น) ดังทราบแล้วว่าอาร์เคหรือหลักการแรกมีได้ในบริบทของรัฐเท่านั้น เราจะสามารถสกัดเอาหลักการแรกมาจากภาพปรากฏ (เป็นการหา form จาก appearance คือคุณภาพชีวิตต่างๆในรัฐเพื่อสกัดเอาหลักการแรกออกมา) ด้วยการหาความรู้แบบเดียวกับที่ได้มาซึ่งมีโนทัศน์ทางทฤษฎี (*theoretical concepts*)⁵² การหาความรู้แบบนี้เป็นการหาสิ่งสากลจากสิ่งเฉพาะ แมคอินไทร์เรียกว่าอุปนัย (*induction*) หรือเอพาโกจี (*epagoge*) เป็นวิธีทางวิทยาศาสตร์ในการที่ตัวอย่างต่างๆที่แสดงแบบ (*form*) อย่างไม่บริสุทธิ์และบิดเบี้ยว สามารถถูกเข้าใจได้ในฐานะที่เป็นตัวอย่างของแบบนี้ๆ เช่นสิ่งต่างๆที่เป็นธาตุคาร์บอน แต่มีลักษณะภายนอกแตกต่างกันไป นักวิทยาศาสตร์สามารถเห็นได้ว่าสิ่งต่างๆเหล่านั้นมีคาร์บอนอยู่ แมคอินไทร์เรียกว่านี่เป็นวิธีทางวิทยาศาสตร์ (*scientific method*) และโดยอุปมา เราอาจเห็นแบบของชีวิตที่ดีได้โดยใช้วิธีนี้

⁴⁸ Ibid., 132

⁴⁹ อริสโตเติลกล่าวถึงซิลลอจิชิมที่ผิด (false syllogism) ที่ประพจน์รองผิด แมคอินไทร์กำลังแสดงว่าอริสโตเติลพูดถึงการพิจารณาตัดสินว่าเป็นซิลลอจิชิม

⁵⁰ อันที่จริงแล้วการอ้างเรื่องการพิจารณาตัดสินเป็นซิลลอจิชิมหรือไม่ อาจได้ทั้งสองทางจาก*จริยศาสตร์นิโคมาคีเยน* คูเปอร์และฮาร์ดี้ไม่จำเป็นต้องปฏิเสธ 1142b21 และยังมีตัวอย่างอื่นๆอีกที่อริสโตเติลพูดถึงซิลลอจิชิม ปัญหาคือไม่มีตัวอย่างไหนเลยที่แสดงถึงตัวอย่างของการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรม ตัวอย่างของอริสโตเติลที่เป็นการตัดสินทางจริยธรรมไม่เป็นซิลลอจิชิม และที่เป็นซิลลอจิชิมกลายเป็นตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องอื่นเช่นสุขภาพ เป็นต้น

⁵¹ MacIntyre, *Whose Justice? Which Rationality?*, 132-133

⁵² Ibid., 89

ความสามารถของเราที่จะเห็นแบบในตัวอย่างที่แตกต่างกันหลากหลายเรียกว่านอส (*nous*)
ความรู้ที่ได้มาจากกระบวนการนี้

กลายเป็นตัวตั้งของการใช้เหตุผลแบบนิรนัยซึ่งมีข้อสรุปเป็นคำสั่งให้กระทำการ

ความรู้ตั้งต้นนี้แมคอินไทร์เรียกว่าเป็น *episteme* หรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ในบทที่ 6
ของ *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* อริสโตเติลกล่าวว่าความรู้ทางจริยศาสตร์ไม่เป็น *episteme* เพราะ
episteme เกี่ยวกับสิ่งที่แน่นอนตายตัว แต่ความรู้ทางจริยศาสตร์ไม่แน่นอนตายตัว
แมคอินไทร์เห็นว่า ความจริงความรู้ทางจริยศาสตร์มีส่วนที่แน่นอนตายตัว หรือส่วนที่เป็น *episteme*
แต่เพราะมีประพจน์ที่สองที่เกี่ยวกับสถานการณ์เฉพาะ⁵³

แมคอินไทร์กล่าวว่าแม้อริสโตเติลจะแยกปัญญาทางจริยธรรมออกจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์
แต่ที่จริงอริสโตเติลหมายความว่าทั้งสองอย่างนี้เกี่ยวเนื่องกัน⁵⁴

สำหรับแมคอินไทร์นี่เป็นสิ่งที่แสดงว่าอริสโตเติลเป็นนักคิดสายเพลโต

คือเชื่อว่ามีความจริงแน่นอนที่เป็นแบบของความคิด

ผิดกันแต่เพียงว่าอริสโตเติลคิดว่าแบบหาได้ในโลกดังกล่าแล้ว

ประเด็นสำคัญที่ควรตระหนักก็คือแมคอินไทร์คิดว่าความรู้เรื่องแบบของชีวิตที่ดีนี้ไม่อาจถูกตั้งคำถามไ
ด้ เห็นต่างได้ โดยยังคงความมีเหตุผลอยู่ เพราะรัฐเป็นแหล่งของเหตุผล⁵⁵

ไม่มีการใช้เหตุผลนอกไปจากการเป็นพลเมืองในรัฐ

ประหนึ่งคริสตศาสนานอกว่าไม่มีทางรอดนอกกรีต⁵⁶

3.6 เหตุผลทางจริยศาสตร์เป็นการใช้เหตุผลแบบนิรนัยธรรมดา

แมคอินไทร์คิดว่าการใช้เหตุผลในปัญญาทางจริยธรรมเกิดขึ้นหลังจากได้หลักการแรกมาแล้ว
เป็นการใช้เหตุผลแบบนิรนัยจากหลักการแรก ส่งผลเป็นคำสั่งให้กระทำการ

"ในความคิดของอริสโตเติล ตรรกะในจริยศาสตร์

เป็นอย่างเดียวกับตรรกะแบบนิรนัยที่ใช้ในการโต้แย้งทางทฤษฎี (*theoretical argument*)

และเพราะว่าในสถานการณ์หนึ่งจะมีการกระทำที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น

ประพจน์ของข้อโต้แย้งทางจริยศาสตร์แบบอริสโตเติลจำต้องสอดคล้อง (*consistent*) กับความจริง
(*truths*) อื่นๆ" เป็นไปไม่ได้ที่คนเราจะอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่แก้ไม่ได้ (*irresolvable*

⁵³ เช่น ประพจน์ที่หนึ่ง ชีวิตที่ดีย่อมมีส่วนร่วมในรัฐ ประพจน์ที่สอง วิธีมีส่วนร่วมในรัฐของเด็กหนุ่มคือการเป็นทหาร
วิธีมีส่วนร่วมในรัฐของผู้หญิงอาจจะเป็นการเลี้ยงลูกให้ไปเป็นทหาร
วิธีมีส่วนร่วมในรัฐของผู้ชายกลางคนอาจจะเป็นการเข้าไปมีบทบาทในสภา หรืออื่นๆ

⁵⁴ MacIntyre, *Whose Justice? Which Rationality?*, 93-94

⁵⁵ เข้าใจว่าแมคอินไทร์กำลังสื่อว่ากระบวนการใช้เหตุผลต้องสืบมาจากหลักการแรก ซึ่งรัฐให้

⁵⁶ MacIntyre, *Whose Justice? Which Rationality?*, 141

dilemma) ซึ่งจะทำอะไรก็ผิด

(เช่นจะทิ้งระเบิดที่อิรักขึ้นมาหรือจะยอมให้สงครามยืดเยื้อและมีคนตายอีกมาก)

ในทุกสถานการณ์มีคุณค่าที่สูงสุดเพียงสิ่งเดียว

ความคิดของนักจริยศาสตร์คุณธรรมปัจจุบันที่ว่าในแต่ละสถานการณ์มีสิ่งๆหนึ่งเรียกว่าเป็นคุณค่าที่แทนกันไม่ได้ (incommensurability of desire)

เป็นความคิดแบบสมัยใหม่ของคนที่ไม่ได้อยู่ในรัฐแบบอริสโตเติล

และไม่ได้เป็นความคิดของอริสโตเติลเอง⁵⁷ ความคิดที่ว่าคุณค่าลบล้างกันลงมาและแทนกันได้

หมายความว่าคุณค่าแต่ละอย่างต่างกันเชิงปริมาณ จึงใช้ตรรกะแบบนิรนัยมาตัดสินได้

ถ้าแมคอินไทร์คิดว่าคุณค่าต่างๆนั้นต่างกันเชิงคุณภาพ

แมคอินไทร์จะอ้างไม่ได้ว่าในการเลือกแต่ละครั้งจะไม่เสียอะไรไป

วิธีคิดของแมคอินไทร์จัดวางอริสโตเติลไว้ในกรอบของเพลโตในซิโมนีเซียอย่างชัดเจน

อันที่จริงแล้วแมคอินไทร์คิดว่าอริสโตเติลตั้งใจจะทำจริยศาสตร์ของเขาให้เป็นเครื่องมือแก้ปัญหาที่มีมาแต่ครั้งโฮเมอร์ คือเรื่องคุณค่าที่ขัดกัน

ทั้งอริสโตเติลและเพลโตไม่มีทางจะยอมรับจริยศาสตร์ที่มีความไม่แน่นอนเพราะคุณค่าหลายอย่างขัดกันในสถานการณ์เดียว แมคอินไทร์คิดว่าสิ่งที่อริสโตเติลพยายามจะแสดงก็คือ

ชีวิตในแบบเอเธนส์เป็นชีวิตที่ดีที่สุด เหนือกว่ารัฐที่ไม่ใช่กรีกเช่นมาเซโดเนีย⁵⁸

และอริสโตเติลสานต่องานของเพลโตที่จะแสดงให้เห็นว่าปรัชญาสามารถหาข้อสรุปในสิ่งที่ละครโศกนาฏกรรมและแนวคิดเรื่องวีรบุรุษแบบโฮเมอร์ไม่สามารถหาข้อสรุปได้

ดังนั้นความคิดเรื่องการพิจารณาตัดสินทางจริยศาสตร์เป็นการใช้เหตุผลแบบนิรนัยจึงให้ความมั่นคงแน่นอนและไม่เปิดพื้นที่ให้มีการขัดแย้งกันระหว่างคุณค่าต่างๆ

3.7 พื้นที่ของอารมณ์และเหตุผลในจริยศาสตร์ของอริสโตเติล

ในคำอธิบายของแมคอินไทร์

คนที่มีคุณธรรมแบบอริสโตเติลไม่เหมือนผู้กระทำการทางจริยธรรมที่มีเหตุผล (rational agent) ของค่านท์

เพราะอริสโตเติลไม่คิดว่าคนดีคือคนที่ยืนอยู่บนทางสองแพร่งและดึงตัวเองออกมาจากการทำตามอารมณ์ (ซึ่งเป็นเรื่องผิดคุณธรรม) มาทำตามเหตุผล แมคอินไทร์กล่าวว่า

"การศึกษาทางคุณธรรมคือการให้การศึกษาแก่อารมณ์ความรู้สึก"⁵⁹

⁵⁷ Ibid., 141-142

⁵⁸ Ibid., 88-89

⁵⁹ "Moral education is an 'education sentimentale', *After Virtue.*, 149

ความเข้าใจตรงนี้หมายความว่าอย่างไร ในแง่หนึ่งแมคอินไทร์บอกว่าการกระทำที่ถูกต้อง มาจากการกระทำที่เป็นผลจากความรู้สึกที่ถูกต้อง (ดังที่อริสโตเติลกล่าวว่า คนที่ทำคุณธรรม ไม่ใช่ทำการกระทำที่เหมือนกับที่คนมีคุณธรรมจะทำเท่านั้น แต่ต้องทำอย่างที่คนมีคุณธรรมจะทำด้วย คือทำมาจากลักษณะนิสัยแบบใดแบบหนึ่ง)

ในอีกแง่หนึ่งแมคอินไทร์กำลังบอกว่าอารมณ์ต้องมีการศึกษาเพราะอารมณ์มีบทบาทต้องทำในการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรม คนจะมีปัญหาทางจริยธรรม (แมคอินไทร์ใช้ว่า *practical intelligence* และไม่ใช่ *practical wisdom* ตรงกับการตีความว่า *phronesis*

เป็นการใช้ตรรกะเหมือนในการคิดทฤษฎีทั่วไป) ได้ต้องมีคุณธรรมก่อน

เพราะคุณธรรมทำให้เราปรารถนาสิ่งที่ถูกต้อง เป็นจุดตั้งต้นของตรรกะแบบซิลลोजิซึม ใน *After Virtue* แมคอินไทร์กล่าวว่าคนจะมีปัญหาทางจริยธรรมไม่ได้ถ้าไม่มี⁶⁰ ใน *Whose Justice*

แมคอินไทร์กล่าวว่าคุณธรรมมีความสำคัญในการทำให้มีทางเลือกที่ถูกต้องที่จะกระทำการ (*right choice of action*) และคนจะเป็นคนดีไม่ได้ถ้าไม่มีปัญหาทางจริยธรรม

ปัญหาทางจริยธรรมและคุณธรรมเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน⁶¹

แมคอินไทร์บอกด้วยว่าอริสโตเติลใช้คำว่าคุณธรรมในรูปพหูพจน์ (*aretai*) แทนที่จะเป็นเอกพจน์ (*arête*) เพราะคุณธรรมต้องมาด้วยกันเป็นชุด

แต่แมคอินไทร์ไม่เชื่อว่าในบริบทความคิดของอริสโตเติล คุณธรรมจะมาเป็นชุดจริงๆ

เขาคิดว่าอริสโตเติลไม่ตั้งใจพูดเรื่องความเป็นหนึ่งเดียวของคุณธรรม (*unity of virtues*)

เขาคิดว่าอริสโตเติลพูดตามเพลโต⁶²

แต่ในตรรกะวิถีคิดของอริสโตเติลไม่สนับสนุนความคิดเรื่องความเป็นหนึ่งเดียวของคุณธรรมจริงๆ

มันยากที่จะคิดว่าเขา (อริสโตเติล) จะหมายความว่า "ทุก" คุณธรรมจริงๆ

มันเป็นเรื่องชัดเจนอยู่แล้วว่าคนเราอาจกล้าหาญจริงๆได้โดยไม่ต้องมีอภัยยาศัยดี⁶³ แต่คุณธรรมหลักๆ

(แมคอินไทร์คิดเอง โดยไม่มีหลักฐานจากตัวบท ว่ามีคุณธรรมหลัก) ต้องสอดคล้องกัน

เช่นคนยุติธรรมต้องมีความรู้สึกไม่สุดโต่ง ไม่โลภ เป็นต้น

เพราะว่าคุณธรรมหลักเหล่านี้สื่อนัยถึงกันและกัน

เช่นว่าคนโลภนั้นในทางปฏิบัติก็จะดำรงความยุติธรรมไม่ได้อยู่แล้ว

นัยเรื่องความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคุณธรรม (*unity of virtues*)

แสดงว่าแมคอินไทร์พยายามที่จะทำให้ปัญหาทางจริยธรรม (ที่เขาแปลว่า *practical intelligence*

⁶⁰ *Whose Justice? Which Rationality?*, 155

⁶¹ *Ibid.*, 97

⁶² *After Virtue.*, 157

⁶³ *Ibid.*, 155

ไม่ใช่ practical wisdom หรือ prudence) เป็นการให้เหตุผลแบบนิรนัย โดยยอมที่จะสูญเสียความสามารถในการอธิบายโน้ตศัพท์เรื่องความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคุณธรรม เพราะอริสโตเติลโยงปัญญาทางจริยธรรมเข้ากับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคุณธรรม อริสโตเติลกล่าวว่าคุณธรรมที่เกิดติดตัวมา จะมีบางอย่างไม่มีบางอย่างตามลักษณะของแต่ละคน แต่เมื่อมีปัญหาทางจริยธรรม คุณธรรมทั้งหมดจะมาด้วยกัน ("เพราะมีคุณสมบัติอันหนึ่ง ปัญญาทางจริยธรรม มนุษย์จะมีคุณธรรมทั้งหมด" 1145a1-5)

แต่ถ้าปัญญาทางจริยธรรมเป็นการให้เหตุผลแบบนิรนัยธรรมดา แมคอินไทร์จะอธิบายไม่ได้ว่าการให้เหตุผลแบบนิรนัยธรรมดาทำให้คุณธรรมทั้งหมดมาด้วยกันได้อย่างไร เราจำเป็นต้องตีความว่าปัญญาทางจริยธรรมคือการเห็นจริงบางอย่าง (ซึ่งหน้าที่การเห็นจริงทางจริยศาสตร์ สำหรับแมคอินไทร์แล้วคือ *episteme* และ theoretical knowledge ซึ่งอริสโตเติลไม่ได้โยงสิ่งเหล่านี้กับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคุณธรรม)

ถ้าปัญญาทางคุณธรรมคือการให้เหตุผลแบบนิรนัย

บทบาทของคุณธรรมก็คือการตั้งต้นให้ประพจน์แรกให้กับกระบวนการให้เหตุผลแบบ "ทำสิ่งนี้เพื่อสิ่งนี้" และเมื่อเหตุผลได้ข้อสรุปมาแล้ว ก็เชื่อฟังและทำตามเหตุผล กล่าวคือเมื่อได้ความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ (*episteme*) และความรู้ทางทฤษฎี (theoretical knowledge) มาแล้ว ความเป็นเลิศทางคุณธรรมมีหน้าที่เชื่อฟังความรู้เหล่านั้น และสร้างประพจน์แรกตามความรู้เหล่านั้น และเมื่อเหตุผลระบุคำสั่งให้กระทำการออกมาแล้ว ความเป็นเลิศทางคุณธรรมมีหน้าที่ทำให้คนไม่อ่อนแอในจิตใจ ไม่ทำตามเหตุผล หรือที่เรียกว่าอ่อนแอทางจริยธรรม (*akrasia*)

ถึงแม้ว่าแมคอินไทร์ยอมรับในสิ่งที่อริสโตเติลกล่าว ว่าความเป็นเลิศทั้งสองเกี่ยวพันกัน เราจะมีความเป็นเลิศอย่างหนึ่งไม่ได้ถ้าไม่มีอีกอย่างหนึ่ง

ภาพของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลและอารมณ์ในการอธิบายของแมคอินไทร์ เป็นภาพของการที่เหตุผลควบคุมอารมณ์ แมคอินไทร์กล่าวว่า "จากจุดยืนแบบอริสโตเติล เหตุผลไม่อาจเป็นผู้รับใช้อารมณ์"⁶⁴ "เพราะจริยศาสตร์คือการให้การศึกษาอารมณ์ความรู้สึก (passions) ให้สอดคล้องไปกับ (into conformity with) สิ่งที่เกิดเหตุผลทางทฤษฎี (theoretical reasoning) ระบุว่าเป็นเป้าหมาย

และเหตุผลทางจริยศาสตร์ระบุว่าเป็นสิ่งที่ควรทำในที่นั้นและเวลานั้น"⁶⁵

ข้อความที่อริสโตเติลพูดไว้ใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

⁶⁴ "reason cannot be the servant of passions" อ้างถึง เดวิด ฮูม

⁶⁵ MacIntyre, *After Virtue.*, 162

ซึ่งชวนให้ตีความไปต่างๆเพราะอริสโตเติลไม่ขยายความไว้

"การเลือกอาจเป็นเหตุผลที่มีความปรารถนา หรือความปรารถนาที่มีเหตุผล" (choice is either desiderative reason or ratiocinative desire, 1139b1-5) แมคอินไทร์ตีความว่าเป็นความคิดที่มีความปรารถนา (desiring thought) หรือ ความปรารถนาตามเหตุผล (desire informed by thought)⁶⁶

ขยายความว่าความปรารถนาที่มีเหตุผลคือความปรารถนาที่ถูกควบคุมโดยคุณธรรมให้ทำตามเหตุผล ความปรารถนาที่มีเหตุผล (rational wish, *boulesis*) คือความปรารถนาของคนที่มีคุณธรรม ซึ่งคุณธรรมนั้นทำให้ความปรารถนา (desire) ไม่มีอิทธิพลเหนือเหตุผล

และในกรณีของคนที่มีเหตุผลจริงๆนั้น

คุณธรรมทำให้ความปรารถนาไม่มีน้ำหนักอะไรเลยในการตัดสินใจกระทำ⁶⁷

แมคอินไทร์เสนอว่าอารมณ์ถูกควบคุมโดยเหตุผล หรือเป็นผู้เชื่อตามเหตุผล อีกนัยหนึ่ง

คือการเสนอว่าที่จริงแล้วอริสโตเติลมีลำดับชั้นของคุณค่า

ที่อยู่สูงสุดคือชีวิตที่ใช้ปัญญาใคร่ครวญสิ่งที่แน่นอนไม่เปลี่ยนแปลง (life of contemplation)

อริสโตเติลกล่าวถึงชีวิตที่ใคร่ครวญนี้ในบทที่ 10

แมคอินไทร์คิดว่าโครงการทางจริยศาสตร์ทั้งหมดเป็นไปเพื่อทำให้มนุษย์สามารถมีชีวิตที่ใคร่ครวญแบบนี้นี้ ดังนั้นถึงที่สุดแล้วอารมณ์มีบทบาทเป็นรองเหตุผลในสองลักษณะ

คือในทางจริยศาสตร์อารมณ์ไม่ได้ชี้นำเหตุผลเลย

แต่เป็นสิ่งที่ทำให้เราไม่ขัดขืนต่อปัญญาทางจริยธรรม

และในการกำหนดเป้าหมายของการกระทำซึ่งเป็นต้นทางของกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม

คุณธรรมก็เป็นสิ่งที่เชื่อตามความรู้ทางวิทยาศาสตร์และความรู้ทางทฤษฎี ใน Whose Justice

แมคอินไทร์เสนอว่าอริสโตเติลพยายามทำตามเพลโตในการหาแบบ (Form) ของความดี

อริสโตเติลไม่ได้หาแบบที่อยู่เหนือโลก แต่อริสโตเติลคิดว่าแบบที่หาได้ในโลก

มีความมั่นคงแน่นอนเหมือนที่เพลโตคิดว่าแบบของเขามีความมั่นคงแน่นอน⁶⁸

3.8 พลวัตระหว่างอารมณ์และเหตุผล

(ระหว่างความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญา)

วิธีอ่านอริสโตเติลของแมคอินไทร์ให้ภาพความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลและอารมณ์ หรืออีกนัยหนึ่งคือความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเลิศทางคุณธรรมและทางปัญญา ในทางที่เป็นปกติ

⁶⁶ Ibid., 136

⁶⁷ Ibid., 137

⁶⁸ *Whose Justice? Which Rationality?*, 93

กล่าวคืออารมณ์และความเป็นเลิศทางคุณธรรม

แทบจะไม่มีบทบาทอะไรเลยนอกจากเป็นการทำตามเหตุผล

การให้ภาพแบบนี้สอดคล้องกับตัวบทจริยศาสตร์นิโคมาเคียนบางส่วน และขัดแย้งกับตัวบทบางส่วน

ในจริยศาสตร์นิโคมาเคียน อริสโตเติลให้ภาพระหว่างความเป็นเลิศทั้งสอง ที่ซับซ้อน
 เป็นไปได้ว่าอริสโตเติลไม่ได้มองเห็นภาพระหว่างอารมณ์และเหตุผลเป็นกลไก เพราะข้อความเช่นว่า
 ส่วนที่มีเหตุผลและไม่มีเหตุผลของจิตอาจจะต่างกันจริงๆ

หรือต่างกันในลักษณะของเส้นโค้งและเส้นเว้าของวงกลม

คือที่จริงเป็นเส้นเดียวกันที่มองคนละมุมก็ได้ (1102a25-35) ถ้าจิตไม่รู้คิด

และทำตามเหตุผลแบบปัญญาทางปรัชญาหรือวิทยาศาสตร์อย่างเดียว

อริสโตเติลจะต้องไม่มีข้อสงสัยนี้ ในการจะเข้าใจคำพูดนี้ของอริสโตเติล

เราต้องเข้าใจว่าอริสโตเติลคิดว่าคุณธรรมเป็นสิ่งที่รู้คิด เพราะว่าคุณธรรมเป็นการพิจารณา

คือพิจารณาว่าในสถานการณ์หนึ่งๆ ความรู้สึกที่ถูกต้องต่อบุคคล ต่อเวลา ต่อเรื่องราว

ต่อบริบทนั้นๆคืออะไร

นี่คือเหตุผลที่อริสโตเติลอธิบายว่าปัญญาทางจริยธรรมช่วยกำหนดว่าความพอดีอยู่ที่ไหน

การเป็นผู้มีคุณธรรมไม่อาจเป็นการเชื่อตามความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้เพราะความรู้ทางวิทยาศาสตร์นี้

นอริสโตเติลบอกว่า เป็นสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง มันคงถาวร

และอริสโตเติลบอกว่าความรู้ทางจริยศาสตร์ไม่เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์⁶⁹ แมคอินไทร์อาจกล่าวว่า

ความรู้ทางจริยศาสตร์ไม่เป็นศาสตร์เพราะความรู้ทางจริยศาสตร์เกี่ยวกับการกระทำซึ่งต่างกันไปในแ

แต่ละกรณี แต่ความรู้เริ่มต้น (แมคอินไทร์เรียกว่าเป้าหมายหรือ telos)

เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือความรู้ทางทฤษฎีซึ่งแน่นอนเหมือนกับแบบของเพลโต

และรู้ได้โดยนุส หรือความเข้าใจทางทฤษฎี (nous) แต่ใน 1140b5-10

อริสโตเติลกล่าวว่าคนที่มีปัญญาทางจริยธรรมคือคนอย่างเพริคลีสซึ่งเป็นนักการเมือง

อริสโตเติลกล่าวว่าเรารู้ว่าเพริคลีสมีปัญญาทางจริยธรรมเพราะเขารู้ว่าความดี (goods)

สำหรับมนุษย์คืออะไร ไม่ใช่เพราะเชื่อตามความรู้ทางวิทยาศาสตร์ แต่เพราะ

"คนที่มีปัญญาทางจริยธรรมพิจารณาตัดสิน (deliberate)

ได้ดีเกี่ยวกับว่าสิ่งดีคืออะไร...อะไรจะทำให้ชีวิตของมนุษย์ดี (things conduced to good life in

general) (114025-30)⁷⁰

⁶⁹ "practical wisdom cannot be scientific knowledge (episteme) or art, not science because that which can be done is capable of being otherwise, EN 1140b1-5)

⁷⁰ David Ross แปลว่า Now it is thought to be a mark of a man of practical wisdom to be able to deliberate well about what is good...about what sort of thing conduce to the good life in general

ข้อความนี้ทำให้การคิดว่าปัญญาทางจริยธรรมพิจารณาตัดสินแต่หนทางเท่านั้น

ไม่พิจารณาตัดสินเป้าหมาย เป็นการทำให้อริสโตเติลขัดแย้งตัวเอง

นอกจากนั้นยังมีความเชื่อมโยงระหว่างความเป็นเลิศทางปัญญาและคุณธรรมในลักษณะที่คุณธรรมช่วยสร้างเสริมปัญญาทางจริยธรรม ไม่ใช่ในลักษณะที่ให้คุณธรรมเริ่มต้นสำหรับการใช้เหตุผลแบบนิรนัย (ซึ่งถ้าคิดแบบแมคอินไทร์ก็ควรจะเป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทางทฤษฎี ไม่ใช่คุณธรรมอยู่ดี) อริสโตเติลบอกว่าปัญญาทางจริยธรรมจะก่อร่างขึ้นมาเป็นรูปร่าง (acquire its formed state) ด้วยความช่วยเหลือของคุณธรรม

เนื่องจากปัญญาทางจริยธรรมตามความคิดของแมคอินไทร์เป็นการใช้เหตุผลแบบนิรนัย

ซึ่งใช้ในการทำตรรกะทั่วไป ถ้านี่เป็นความคิดของอริสโตเติลจริง

อริสโตเติลต้องคิดว่านักตรรกวิทยาทุกคนเป็นคนดี

(อันที่จริงอริสโตเติลกล่าวว่าคนหนุ่มทำตรรกวิทยาได้ ทำคณิตศาสตร์ได้ แต่ไม่มีปัญญาทางจริยธรรม)

ในทางกลับกัน

การตีความของแมคอินไทร์สามารถอธิบายกลุ่มข้อความนี้ใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*ได้ดี

"ความผิดพลาดในการพิจารณาตัดสิน อาจเกิดจากประพจน์สากล หรือประพจน์เฉพาะ

เราอาจไม่รู้ว่ามีน้ำหนักร่างกายไม่ดี หรืออาจไม่รู้ว่ามีน้ำหนักร่างกาย (1142a20-25)

"เป็นไปได้ที่เราจะได้อะไรที่ดีมาด้วยซิลโลจิสซึมที่ผิด และอาจทำสิ่งที่ควรได้แต่ไม่ใช่โดยวิธีที่ดี เพราะประพจน์กลางผิด นี่ไม่ใช่เป็นการพิจารณาตัดสินที่ดี" (1142b20-30)

"มีประพจน์สองประเภท คนอาจมีประพจน์ทั้งสองประเภทแต่ยังทำตรงข้ามกับความรู้นี้ เพราะใช้แต่ประพจน์สากลเท่านั้น ไม่ได้ใช้ประพจน์เฉพาะ" (1146b35-1147a5)

กลุ่มข้อความเหล่านี้ทำให้เห็นภาพว่าปัญญาทางจริยธรรมเป็นการใช้ตรรกะ

และเป็นการใช้ตรรกะเพื่อคำนวณหาหนทางไปสู่เป้าหมาย

แมคอินไทร์สามารถอธิบายได้ครอบคลุมด้านนี้ของ*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

แต่ไม่สามารถอธิบายเรื่องความซับซ้อนระหว่างความเป็นเลิศทั้งสองได้ ในการอธิบายของแมคอินไทร์ ความเป็นเลิศทางคุณธรรมกลายเป็นเรื่องเกินจำเป็น

เพราะถ้าสังคมจะฝึกกล่อมเกลาคคนให้มีลักษณะนิสัย (habituate) แบบใดแบบหนึ่งได้

สังคมก็สอนให้คนเป็นผู้มีเหตุผลแบบค่านี้นี้ได้

โดยที่ไม่ต้องใช้คุณธรรมมาเป็นตัวกลางระหว่างความรู้ถึงความดีและการทำความดี

คือฝึกให้คนเป็นคนที่มีเหตุผล เหมือนนักประโยชน์นิยมหรือนักคิดสายค่านี้นี้ก็ได้

อันที่จริงอริสโตเติลคิดว่าคุณธรรมมีบทบาทมากกว่าการทำให้คนไม่เป็นคนอ่อนแอทางจริยธรรม (akrasia) เพราะตัวอย่างเช่นเรื่องนอพโทลิมีส แสดงให้เห็นว่าอารมณ์สับสนและถ่วงดุลเหตุผล และแม้ในเวลาที่ยอธิบายเรื่องซิโลจิม

อริสโตเติลยังไม่คิดว่าซิโลจิมเป็นการหาหนทางที่มีประสิทธิภาพที่สุดที่จะนำมาซึ่งเป้าหมาย ดังอ้างแล้วในหน้าที่แล้ว (1142b20-30)

และแม้กระนั้นยังมีนักคิดจำนวนมากที่คิดว่าอริสโตเติลใช้ซิโลจิมในเชิงอุปมา

ไม่ได้หมายถึงซิโลจิมจริงๆ (เช่นที่แมคอินไทร์ต้องโต้แย้งจอห์น คูเปอร์ ดังกล่าวแล้ว)

น่าสังเกตว่าทุกกรณีที่อริสโตเติลทำการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมให้ดูใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

เช่นในบทที่ 9 อริสโตเติลทำแบบบรรยาย

คือแสดงให้เห็นแง่มุมซับซ้อนต่างๆของสถานการณ์ทางจริยธรรม และไม่ได้ใช้ซิโลจิม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 4 นุสบั้ม

ในบทนี้จะแสดงการตีความของนุสบั้ม และแสดงให้เห็นว่าการตีความแบบนี้ส่งผลอย่างไรต่อความเข้าใจเรื่องความเป็นเลิศทางปัญญาและความเป็นเลิศทางคุณธรรม และความเป็นเลิศทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีข้อดีข้อเสียอย่างไร

นุสบั้มอ่านอริสโตเติลในลักษณะที่ตรงข้ามกับแมคอินไทร์ในหลายประการ และเป็นความต่างในระดับพื้นฐาน

คือตั้งแต่ความเข้าใจว่าโครงการทางจริยศาสตร์ของอริสโตเติลคืออะไร

ในขณะที่แมคอินไทร์เสนอว่าอริสโตเติลกำลังสานต่อโครงการทางจริยศาสตร์ของเพลโต

นุสบั้มเชื่อว่าอริสโตเติลกำลังวิจารณ์เพลโต

เราควรเริ่มที่จะเข้าใจความต่างระหว่างแมคอินไทร์และนุสบั้มด้วยการถามคำถามที่ดูเหมือนจะเป็นคำถามชายขอบสำหรับการเข้าใจจริยศาสตร์

แต่ที่จริงเป็นประเด็นที่ให้ความกระจ่างในความแตกต่างนี้ได้ดี นั่นคือถามว่าวรรณกรรม

(ในที่นี้ส่วนใหญ่มุ่งไปพิจารณาโศกนาฏกรรมกรีก)

มีบทบาทอย่างไรในการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรม (moral deliberation)

แมคอินไทร์มีความเห็นว่าอริสโตเติลกล่าวถึงโฮเมอร์และโซโฟคลีส

กับนักเขียนบทละครโศกนาฏกรรมมากเพราะว่าอริสโตเติลเข้าใจโศกนาฏกรรมกรีกผิด (อ้างแล้ว)

กล่าวคืออันที่จริงละครโศกนาฏกรรมกรีกแสดงให้เห็นถึงความไม่มีทางออกทางจริยธรรม (dilemma)

เพราะคุณค่าหลายอย่างในชีวิตมนุษย์ขัดกันเอง (เช่นแอนทิโกเน่ ของโซโฟคลีส

ซึ่งแสดงความขัดกันระหว่างการแสดงความภักดีต่อกษัตริย์และการแสดงความภักดีต่อพี่น้อง)

แต่อริสโตเติลคิดว่าโศกนาฏกรรมกรีกแสดงความบกพร่องทางคุณธรรมของตัวละคร

ซึ่งนำไปสู่โศกนาฏกรรมในชีวิตตัวละครเหล่านั้น

(แมคอินไทร์อ้างเช่นนี้ได้อ้างถึงหลักฐานใดในงานเขียนของอริสโตเติล) แต่ใน *Fragility of Goodness* นุสบั้มกล่าวว่า

"คาธาร์ซิส (*katharsis*) ไม่ได้หมายถึง 'ความกระจ่างทางปัญญา' (intellectual clarification), มันหมายถึง 'ความกระจ่าง' (clarification) -

และที่บังเอิญที่เพลโตเองมีความเห็นว่าความกระจ่างทั้งหมดเป็นเรื่องของปัญญา (intellectual)

เท่านั้น เราสามารถพูดได้ว่าอริสโตเติลเห็นว่าวิธีที่เราเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเองนั้นกว้างกว่านั้น

อย่างแรกก็คือ สำหรับอริสโตเติลแล้ว ความกระจ่างอาจเกิดโดยผ่านการตอบสนองทางอารมณ์

ดังที่เป็นคำจำกัดความของคาธาร์ซิส (อริสโตเติลกล่าวว่า คาธาร์ซิส

เป็นการชำระล้างผ่านความสงสารและความกลัว - ผู้เขียน) ดังเช่นในเรื่องแอนโทโกเน่ การเรียนรู้ของ
ครีออน มาจากการโศกเศร้าให้ลูกชายที่ตาย ดังนั้นบ่อยครั้งเมื่อผู้ชมดูตัวละครในโศกนาฏกรรม
การตอบสนองทางอารมณ์ต่างหาก ไม่ใช่ความคิด ที่ทำให้เราเข้าใจว่าการให้คุณค่าของเราคืออะไร
อริสโตเติลรู้ว่าอารมณ์อาจนำการตัดสินใจของเราไปผิดทางและทำให้การตัดสินใจบิดเบี้ยวไป

แต่อารมณ์สามารถทำให้เราเข้าถึงตัวตนของตัวเองในระดับที่จริงกว่าและลึกกว่า

เช่นในกรณีของครีออน อารมณ์ทำให้เราเข้าถึงคุณค่าและความผูกพัน (commitments)

ซึ่งถูกซ่อนอยู่ภายใต้ความพยายามที่จะปกป้องตัวเองและภายใต้การให้เหตุผล (rationalization)"

แต่นุสซัมกล่าวว่าแม้การเข้าใจจารีตในแบบนี้ยังเป็นเพลโตมากเกินไป

เพราะถ้าจะเข้าใจอริสโตเติลอย่างแท้จริงแล้วต้องเข้าใจว่าอารมณ์ไม่ได้มีค่าเพียงเป็นเครื่องมือไปสู่ความ

เข้าใจอย่างหนึ่งอย่างใดเท่านั้น แต่มีค่าในตัวเอง มันเป็นส่วนหนึ่งของการมีลักษณะนิสัยที่ดี

สำหรับนุสซัมแล้วการพิจารณาตัดสินใจทางจริยธรรมคือการมองเห็น (perception)

หรืออ่านสถานการณ์เฉพาะไปในทางใดทางหนึ่ง⁷¹

การอ่านสถานการณ์หรือการมีมองเห็นสถานการณ์นี้

เกี่ยวกับคำถามว่าเราเป็นใครไม่น้อยไปกว่าที่มันเกี่ยวกับสถานการณ์ตรงหน้า เมื่ออริสโตเติลพูดถึง

ความสงสารและความกลัว (pity and fear) ความสงสารและความกลัวเป็นการชำระล้าง (purging)

ในลักษณะที่เป็นการทำความเข้าใจตัวเองให้กระจ่าง⁷²

อริสโตเติลต่างจากเพลโตไม่เฉพาะในประเด็นที่ว่าอะไรนำไปสู่ความกระจ่าง

แต่ต่างกันประเด็นที่ว่าความกระจ่างคืออะไรด้วย⁷³ สิ่งที่นุสซัมพยายามจะพูดก็คือ

เพลโตคิดว่ากระบวนการที่นำไปสู่ความกระจ่างทางจริยธรรมคือกระบวนการทางปัญญา

และความกระจ่างที่ได้คือความกระจ่างทางปัญญา (intellectual clarity)

แต่สำหรับอริสโตเติลแล้วความกระจ่างคือการมองเห็นสถานการณ์อย่างกระจ่าง

ซึ่งหมายถึงการมองเห็นที่เป็นองค์รวม คือทั้งปัญญาและความรู้สึก (ซึ่งไม่แยกกัน จะได้กล่าวต่อไป)

มีความเห็นไปในทางเดียวกัน ความกระจ่างสำหรับนุสซัมเกี่ยวพันกับบรรณกรรมและความเป็นกวี

ในแง่ที่มันเป็นทั้งการตัดสินใจที่เป็นทั้งการรับรู้และเป็นการรู้สึก

เป็นการตอบสนองของตัวตนทั้งหมดของผู้ตัดสินใจกระทำ⁷⁴ การรับรู้ที่ไม่เป็นการรู้สึกด้วย ก่อให้เกิด

⁷¹ Martha C. Nussbaum, *The Fragility of Goodness: Luck and Ethics in Greek Tragedy and Philosophy* (New York: Cambridge University Press, 1986), 305

⁷² นักวิชาการตีความประเด็นเรื่อง "การชำระล้าง" ของคารัสต่างกันไป นี่เป็นคำอธิบายของนุสซัม

⁷³ Nussbaum., 390-391

⁷⁴ Ibid., 309

ความอ่อนแอทางจริยธรรม (*akrasia*)⁷⁵

ซึ่งบ่อยครั้งคือการใช้ความเข้าใจทางทฤษฎีแต่ไม่มีความรู้สึกเข้ามาสนับสนุนความเข้าใจนั้น⁷⁶

นุสบัมเสนอว่าถ้ามองแบบอริสโตเติลแล้ว เราต้องเห็นว่า การมองเห็น (*perception*) ทางจริยศาสตร์ คือการเห็นด้วยตัวตนทั้งหมด

หมายความว่า เป็นการรู้สึกนึกคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างไม่มีการแปลกแยกในตัวเอง ("involving the whole soul")

ถ้ามองแบบเพลโตความอ่อนแอทางจริยธรรมจะเป็นการที่เหตุผลไม่ผู้นำของจิตตั้งที่ควรจะเป็น ก่อให้เกิดการก่อกวนของอารมณ์ (ซึ่งควรจะเป็นผู้ตาม) ขึ้นมาได้ ยังผลให้ตัวผู้ตัดสินใจกระทำการ ไม่อาจกระทำการที่ถูกต้องได้แม้จะรู้ว่าความถูกต้องคืออะไร

นุสบัมกล่าวว่าอริสโตเติลมองภาพนี้กลับกัน คือคนที่มีเหตุผลที่ถูกต้องไปในทางใดทางหนึ่ง ไม่นำไปสู่การกระทำการ

เพราะการเห็นทางปัญญาอย่างเดียวโดยที่ไม่ได้เป็นการเห็นด้วยตัวตนทั้งหมด

(หมายถึงมีการตอบสนองทางอารมณ์ด้วย) ไม่นำไปสู่การกระทำอยู่แล้ว

ประเด็นไม่ใช่การทำให้เหตุผลเป็นผู้นำอารมณ์ แต่ประเด็นคือการทำให้ผู้กระทำการมีความกระจ่าง (*clarity*) ว่าสถานการณ์นั้นคืออะไร ถ้าสิ่งนี้เกิดขึ้น อัคราเซียจะไม่เกิด⁷⁷

ที่เป็นเช่นนี้เพราะนุสบัมไม่ได้มองว่าเหตุผลและอารมณ์แยกกันได้เป็นทวินิยมในคำอธิบายของอริสโตเติล⁷⁸ นุสบัมชี้ให้เห็นศัพท์ของอริสโตเติลที่ว่า ความปรารถนาที่มีเหตุผลและเหตุผลที่มีความปรารถนา (นุสบัมแปลว่า *desiderative deliberation, deliberative desire*)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁷⁵ *Akrasia* - weakness of will, เจตจำนงที่อ่อนแอ เป็นที่เข้าใจกันว่า คือการไม่อาจทำตามความตั้งใจที่ตั้งมาด้วยเหตุผลได้ เพราะอารมณ์หรือความอยากเข้ามาขัดขวาง แต่นุสบัมอธิบายในทางกลับกัน

⁷⁶ Martha C. Nussbaum, *Love's Knowledge: Essays on Philosophy and Literature* (Oxford: Oxford University Press, 1990), 80-81

⁷⁷ เพื่อจะเข้าใจนุสบัม ลองเทียบกับสถานการณ์ปัจจุบัน ชาวประโชนนิยมที่เป็นวีแกน เรียกร้องให้มนุษย์หยุดบริโภคสัตว์ ถ้าคิดแบบเพลโต (ตามคำอธิบายของนุสบัม) ต้องมองว่า

มนุษย์มีความอ่อนแอเพราะความอยากบริโภคสัตว์มีอิทธิพลเหนือหลักการทางจริยธรรม

นุสบัมเสนอว่าอริสโตเติลไม่ได้มองว่าเป็นการต่อสู้ของหลักการทางจริยธรรมและความอยาก

แต่เป็นเรื่องของการไม่อาจมองเห็นด้วยความกระจ่างว่าการบริโภคสัตว์หมายถึงอะไร

แก้ได้ด้วยทำให้คนที่บริโภคสัตว์ลงมือฆ่าสัตว์ด้วยตัวเอง และเห็นสัตว์ตอนจะตาย (นี่เป็นประเด็นของการดูโศกนาฏกรรม)

ความเข้าใจกระจ่างเช่นนี้มีแนวโน้มจะทำให้คนเลิกบริโภคสัตว์มากกว่าการพยายามบังคับตัวเองให้เชื่อตามหลักการทางจริยธรรม

เทียบกับตัวอย่างของอริสโตเติลใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* เรื่องนอฟโรลิมีสซุสโยซนุ

จะเห็นว่าคำอธิบายนี้มีการสนับสนุนของตัวอย่างเช่นนี้ที่ปรากฏใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

⁷⁸ Nussbaum, *Love's Knowledge: Essays on Philosophy and Literature.*, 78

หรือการตัดสินพิจารณาที่มีความปรารถนาและความปรารถนาที่มีการตัดสินพิจารณา⁷⁹⁾
เพื่ออธิบายว่า

"อริสโตเติลไม่แยกอย่างชัดเจนระหว่างการรู้คิดและการรู้สึก อารมณ์เล่นบทบาทของการรู้คิด
และการรู้คิด ถ้าเป็นการรู้อย่างถูกต้อง ต้องใช้ส่วนที่เป็นความรู้สึก (emotive elements)
ไม่น่าแปลกใจเลยว่า การเลือก
ถูกให้คำจำกัดความว่าเป็นความสามารถชนิดหนึ่งที่อยู่ที่เขตแดนระหว่างปัญญาและความรู้สึก (the
passional)"⁸⁰⁾

ในการอธิบายอริสโตเติล นุสบัมไม่ได้แยกระหว่างปัญญาและความรู้สึก
แต่พูดถึงอารมณ์ว่ามีความรู้คิดอยู่แล้ว
และไม่ได้พูดถึงปัญญาทางจริยธรรมที่เป็นความรู้อย่างเดียวโดยไม่มีความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง
นุสบัมกล่าวว่าอริสโตเติลเองยืนยันว่าความรู้ทางจริยศาสตร์ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ (episteme)⁸¹
อันที่จริงแล้วอริสโตเติลกำลังโต้แย้งกับพวกที่คิดว่าจริยศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์
เราจะแยกพิจารณา นุสบัม ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ในบทความ "The Discernment of Perception: An Aristotelian Conception of
Private and Public Rationality"

นุสบัมกล่าวว่าอริสโตเติลโจมตีการมองเหตุผลทางจริยธรรมว่าเป็นวิทยาศาสตร์ ("scientific
conceptions of rationality" นุสบัมหมายถึง *episteme*)

โดยอริสโตเติลเห็นว่าเหตุผลทางจริยธรรมไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ทำให้เป็นไม่ได้

และถ้าพยายามทำให้เป็นก็รังแต่ทำให้แย่ง นุสบัมเห็นว่าอริสโตเติลกำลังต่อสู้ทางความคิดกับเพลโต
อริสโตเติลกำลังทำจริยศาสตร์ที่แก้ไขความเข้าใจผิดของเพลโต อริสโตเติลทำเช่นนั้นใน 3 ลักษณะ
คือ โจมตีข้ออ้างที่ว่าคุณค่าทุกอย่างแทนกันได้ (commensurable), การเสนอว่าสถานการณ์เฉพาะ
(particularity) สำคัญกว่าหลักการสากล,

และการเสนอว่าอารมณ์และจินตนาการเป็นหัวใจของการเลือกอย่างมีเหตุผล (rational choice)

4.1 อริสโตเติลคิดว่าคุณค่าแทนกันไม่ได้

นี้อาจจะเป็นข้อที่เห็นได้ชัดที่สุดที่แยกอริสโตเติลออกจากเพลโต

และแยกนุสบัมออกจากแมคอินไทร์ เพราะในความคิดของเพลโต ความดีหรือคุณค่า (the Good)
มีหนึ่งเดียว แต่สะท้อนออกมาในรูปแบบที่หลากหลายในโลกมนุษย์ (จากตัวแบบที่อยู่เหนือโลก)

⁷⁹ Ibid., 78

⁸⁰ Ibid., 78

⁸¹ Ibid., 54, 68

วิธีนี้ถูกมองว่าเป็นวิธีเดียวที่เราจะให้ความมีเหตุผลแก่การเลือกทางจริยธรรมได้

หากคุณค่ามีหลายมาตรวัด

จะไม่มีทางที่เราจะโต้แย้งได้อย่างมีเหตุผลว่าคุณค่าหนึ่งมีน้ำหนักเหนือคุณค่าอื่น ในแง่นี้ นุสบัมชี้ว่าเพลโตมีผู้ตามคือทฤษฎีทางจริยศาสตร์ที่มาจากยุคภูมิธรรม เช่นประโยชน์นิยม ซึ่งยืนยันว่าคุณค่าหลายอย่างในแต่ละกรณี สามารถถูกลดทอนลงได้เป็นอย่างดี และสิ่งนี้ทำให้การวัดเป็นไปได้

อริสโตเติลเองได้กล่าวไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงว่าเขาไม่เข้าข้างเพลโตในเรื่องนี้⁸²

นุสบัมกล่าวว่าเพลโตพยายามทำให้จริยศาสตร์เป็นการมองจากมุมมองของพระเจ้า

ส่วนอริสโตเติลนั้นเป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้วว่าให้ความสำคัญกับสิ่งปรากฏ (appearance)

แทนที่จะเป็นมุมมองจากโลกของแบบที่อยู่เหนือโลกของประสบการณ์⁸³ นุสบัมเตือนให้เราระลึกว่า

โครงการทางจริยธรรมของอริสโตเติลเริ่มด้วยการพยายามหาคำตอบว่าชีวิตที่ดีสำหรับมนุษย์คืออะไร

(อริสโตเติลเน้นย้ำเป็นพิเศษว่าเรากำลังพูดถึงเรื่องความดี "สำหรับมนุษย์" (1096b30-35)

อันความดีอื่นใดที่มนุษย์เข้าถึงไม่ได้ในโลกที่มนุษย์อยู่นี้ถึงมีก็ไม่มีประโยชน์สำหรับการสนทนาใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าอริสโตเติลพูดถึงคุณค่าทั้งภายนอกและภายใน (external and internal goods)

แต่ความเห็นยังไม่ตรงกันว่าเราจะเข้าใจข้อความเหล่านี้ใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*อย่างไร

ตัวอย่างเช่นแมคอินไทร์เชื่อว่าอริสโตเติลพูดถึงคุณค่าภายนอก (เพื่อน ชีวิตที่ยาวพอจะมีจริยธรรม ปัจจัยสี่ เป็นต้น)

เพื่อบอกว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่คุณค่าแท้จริงคือชีวิตที่มีการพิจารณาทางปรัชญา

(contemplation) นุสบัมกล่าวว่า อริสโตเติลพูดถึงคุณค่าภายนอกและภายใน

เพราะว่าเมื่อพิจารณาว่า ชีวิตที่ดีจะต้องเป็นอย่างไร อริสโตเติลตอบว่า

ชีวิตที่ดีคือชีวิตที่ใช้ไปอย่างดีและเป็นไปอย่างดี (living well and faring well)

อริสโตเติลเองพูดถึงชีวิตของกษัตริย์เพรียม (King Priam ซึ่งเป็นตัวละครในมหากาพย์เรื่องอีเลียด

ของโฮเมอร์) ซึ่งต้องทนดูถูกฆ่าตายและถูกลากเอาศพไปทรมาน ไม่เป็นชีวิตที่ดีสมบูรณ์

อริสโตเติลยังบอกอีกว่าชีวิตแบบโสกราตีส (ซึ่งถูกฆ่าตายอย่างไม่เป็นธรรม) ไม่เป็นชีวิตที่ดี

เพราะชีวิตที่ดีต้องยืนยาวระดับหนึ่ง การกล่าวถึงชีวิตที่ดีโดยไม่บอกว่าเราจำเป็นต้องมีชีวิตอยู่ก่อน

เป็นเรื่องไร้สาระ นุสบัมพิจารณาข้อความทำนองนี้ของอริสโตเติลอย่างละเอียด

และให้ความสำคัญมาก

⁸² ดู EN 1096b3-25 เป็นต้น

⁸³ Nussbaum, *The Fragility of Goodness: Luck and Ethics in Greek Tragedy and Philosophy.*, 291

สำหรับนุสบัมแล้วข้อความเหล่านี้หมายความว่าคุณค่าต่างๆมีลักษณะเฉพาะของมันเอง
 อย่างหนึ่งไม่อาจแทนอีกอย่างหนึ่งได้ คุณค่าไม่ได้ถูกวัดโดยมาตรฐานเดียวกัน
 นุสบัมเชื่อว่าเราจะต้องอ่านอริสโตเติลแบบนี้เพราะว่า อริสโตเติลกล่าวว่า ความเป็นเลิศทางคุณธรรม
 แสดงออกมาด้วยการที่ผู้ตัดสินกระทำกรณานั้นเห็นว่า คุณธรรมมีคุณค่าในตัวเอง
 คนที่ซื่อสัตย์เพราะความซื่อสัตย์จะนำไปสู่ประโยชน์อื่น ไม่นับเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์
 อริสโตเติลสอนให้เราไม่ดูเพียงการกระทำ แต่ให้ดูลักษณะที่บุคคลแสดงการกระทำนั้นออกมา
 บุคคลที่มีคุณธรรมจำต้องแสดงการกระทำ "อย่างที่มีคุณธรรมนั้นๆพึงกระทำ"
 กล่าวคือแสดงการกระทำออกมาเพราะมีความรู้สึกและมีความเห็นที่ถูกต้อง
 สำหรับนุสบัมแล้วนั่นคือการตอกย้ำอีกครั้งหนึ่งว่าคุณธรรมแต่ละอย่างดีในตัวเอง
 เมื่อคุณธรรมแต่ละอย่างดีในตัวเอง และอริสโตเติลเองบอกว่าคุณธรรมมีหลายอย่าง
 เราจึงไม่มีทางคิดได้ว่าจริยศาสตร์ของอริสโตเติลจะมีมาตรฐานวัดเดียวสำหรับวัดคุณค่าทุกอย่าง
 อีกนัยหนึ่งอริสโตเติลไม่ได้กำลังลดทอดความแตกต่างหลากหลายลงให้เป็นสิ่งพื้นฐาน สิ่งเรียบง่าย
 (เช่นความสุขแบบประโยชน์นิยมเป็นต้น) อีกทั้งถ้าคิดว่าอริสโตเติลมีมาตรฐานวัดเดียว
 เราจะมองเข้าใจเรื่องมิตรภาพ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นหัวใจของจริยศาสตร์แบบอริสโตเติลได้เลย
 เพราะอริสโตเติลบอกว่าเราหวังดีต่อเพื่อนด้วยตัวเพื่อนเอง
 อีกทั้งบอกด้วยว่าถึงแม้การมีเพื่อนจะมีประโยชน์ต่อการเป็นคนดี แต่การมีเพื่อนเป็นสิ่งดีในตัวเอง
 เพื่อนเป็นตัวตนที่สองของบุคคล ความเข้าใจเช่นนี้เกี่ยวพันกับการที่นุสบัมมองการพิจารณาตัดสิน
 (deliberation) ทางจริยธรรมว่ามีการให้ความสำคัญกับเรื่องเฉพาะ (the particular)
 มากกว่ากฎสากล เพราะสิ่งเฉพาะแต่ละสิ่งที่เราพบเจอในแต่ละสถานการณ์ล้วนมีความสำคัญในตัวเอง
 ในลักษณะที่ว่า ถ้าอริสโตเติลถามว่าชีวิตที่ดีต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง
 เราจะเห็นว่าถ้าขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปชีวิตก็จะเป็นชีวิตที่ไม่สมบูรณ์ในฐานะที่เป็นชีวิตที่เหมาะสมแก่มนุษย์
 เมื่อเป็นเช่นนี้ การใช้กฎสากลเดียวมาลดทอนคุณค่าทั้งหลายให้เป็นคุณค่าเดียว
 สำหรับจะเอามาวัดความมากน้อยให้ต่างกันนั้น เป็นการกระทำที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าจะมีเหตุผล
 ถ้าจะอธิบายย้อนไปว่านุสบัมมีความเห็นว่าการมีเหตุผลในจริยศาสตร์แบบอริสโตเติลเป็นอย่างไร
 ก็จะต้องอธิบายตามอริสโตเติลว่า⁸⁴ เราควรเริ่มพิจารณาที่ความเห็นของคนส่วนมาก
 ตรวจสอบว่าความเห็นของคนส่วนมากสอดคล้องกันเองหรือไม่ พยายามทำความเข้าใจของคนให้เป็นระบบ
 (อริสโตเติลเชื่อว่าคนจำนวนมากไม่โง่ไปทั้งหมด
 เราควรให้น้ำหนักกับความเชื่อทั่วไปของคนในสังคม⁸⁵) ถ้าความเห็นทั่วไปไม่สอดคล้องกัน

⁸⁴ โปรดดู EN 1145b1-10, 1179a15-25

⁸⁵ โปรดดู EN 1098b20-30

เราใช้หลักวิชาวิธีมากล้นกรองเอาความเห็นที่น่าเชื่อถือออกมา
 ได้ผลอย่างไรแล้วมาเทียบกับประสบการณ์ของตนเองและของเพื่อน
 เราจึงจะได้ข้อสรุปที่พอจะเชื่อถือได้มากกว่าอย่างอื่น
 เราเชื่อเช่นนี้ไปจนกว่าประสบการณ์จะชี้แนะให้เราละทิ้งความเชื่อเดิม
 นุสบัมเตือนให้เรานึกถึงสายวัดของช่างจากเกาะเลสโบ (เป็นอุปมาที่อริสโตเติลใช้)
 ที่วัดก่อนหินซึ่งมีรูปทรงที่ไม่เข้ากรอรูปทรงทางเรขาคณิตอยู่โดยธรรมชาติ
 ช่างที่ฉลาดไม่ใช่ไม้บรรทัดวัดก่อนหินในธรรมชาติ แต่ใช้สายวัดที่อ่อนไปตามหิน
 อริสโตเติลบอกว่าการวัดความถูกต้องทางจริยศาสตร์
 ต้องใช้มาตรวัดที่อ่อนไปตามเนื้อหาของเรื่องที่จะวัด⁸⁶ นุสบัมอ้างว่า เมื่ออริสโตเติลพูดถึงการมีเหตุผล
 (rationality)
 อริสโตเติลพูดถึงเหตุผลทางจริยศาสตร์ซึ่งตัวอริสโตเติลเองกล่าวว่าเหมือนสายวัดของช่างจากเกาะเลส
 โบ และอริสโตเติลไม่ได้หมายถึง *episteme*
 "เมื่อเราต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง (ในเรื่องส่วนตัวก็ตาม เรื่องสาธารณะก็ตาม) ระหว่าง a
 และ b มีคำถามเดียวที่มักจะถามกันและมักจะถือกันที่สำคัญ คือ ทางเลือกไหนควรเลือกมากกว่า
 (preferred) ...ผู้ตัดสินใช้มาตรวัดเดียว
 ทางเลือกต่างๆต้องพยายามขึ้นไปอยู่ชั้นบนสุดของมาตรวัดนี้...ทางเลือกทั้งหมดถูกวางอยู่บนเส้นเดียว
 นี้
 และผู้เลือกไม่ต้องมองอะไรอื่นอีกในการเลือก...ผู้พิจารณาตัดสินแบบอริสโตเติลพิเคราะห์คุณค่าต่างๆ
 มองหาธรรมชาติที่ต่างกันของแต่ละคุณค่า
 เธอมุ่งมั่นที่จะตระหนักรู้คุณค่าหรือความดีในทางเลือกต่างๆ มองเห็นคุณค่าต่างๆเป็นอัญมณีบนมงกุฏ
 แดกต่างกันและต่างมีค่าในตัวเอง คุณค่านั้นไม่สูญหายไปแม้จะไม่ถูกเลือกในสถานการณ์นี้
 เพราะว่าสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย"⁸⁷
 นุสบัมกำลังอ้างถึงสถานการณ์ที่เราจำต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง
 เช่นเลือกที่จะทรمانผู้ต้องสงสัยเพื่อช่วยสาธารณชนไม่ให้ถูกทำร้าย
 หรือทิ้งระเบิดที่อิโรซิมาเพื่อหยุดสงคราม ถ้าเราเห็นว่าคุณค่าถูกเรียงกันได้อยู่บนเส้นเดียว
 หมายถึงเรียงกันตามความมากน้อยของคุณค่าแท้จริงซึ่งมีอย่างเดียว
 การที่เราเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป เช่นตัดสินใจทรمانผู้ต้องสงสัย หรือตัดสินใจทิ้งระเบิด
 เราจะทำได้อย่างสบายใจ เพราะเราไม่เสียสิ่งใดที่เป็นคุณค่าไป มีแต่จะได้กำไรมา

⁸⁶ Nussbaum, *Love's Knowledge: Essays on Philosophy and Literature.*, 70-73

⁸⁷ Ibid., 63

จากการเลือกสิ่งที่อยู่เหนือกว่าอีกสิ่งหนึ่งบนเส้นตรงที่เป็นมาตรฐานวัด
 เช่นในการวัดแบบปรโยชน์นิยมหรือการวัดแบบที่ปรากฏในบทสนทนาซิมโพเซียมของเพลโต
 ซึ่งเพลโตบอกให้เราก้าวขึ้นบันได
 ไปสู่สิ่งที่ใกล้เคียงกับความงามและความดีที่เป็นแบบบริสุทธ์มากกว่าความงามและความดีที่บริสุทธ์น้อยกว่า
 นุสบัมชี้ให้เห็นว่าเพลโตเห็นว่าคุณค่าแท้จริงมีหนึ่งเดียว (homogeneity of values)
 ดังนั้นอริสโตเติลจึงความคิดที่ค้านกับเพลโตอยู่ในสาระสำคัญ⁸⁸
 เมื่อเรามองว่าคุณค่าต่างๆมีความแตกต่างกันและแทนกันไม่ได้
 คุณค่าต่างๆจึงต้องถูกวัดในเชิงคุณภาพไม่ใช่เชิงปริมาณ⁸⁹
 นุสบัมเห็นว่านักจริยศาสตร์ที่ยืนยันให้มนุษย์ใช้มาตรฐานเดียวมาวัดคุณค่าต่างๆในชีวิต
 และถ้าเราไม่ทำตามจะถูกกล่าวหาว่าเป็นการตัดสินทางจริยธรรมที่ไม่มีเหตุผล
 เป็นการที่นักจริยศาสตร์ใช้วิหารแบบชั่วคราววัดมาทำให้เรารู้สึกว่าสามัญสำนึก (common sense)
 ของสังคมที่ถูกต้องอยู่แล้ว เป็นสิ่งไม่ถูกต้อง
 ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าอริสโตเติลเห็นว่าสิ่งที่สังคมเป็นอยู่แล้วเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะอริสโตเติลอยาก
 จะสนับสนุนความเห็นของสังคม (status quo)
 นุสบัมเตือนให้เราตระหนักว่าอริสโตเติลมีวิธีที่จะสอบทานความเห็นของสังคมอยู่แล้ว
 อริสโตเติลถามว่าชีวิตที่ไม่มีมิตรภาพ ไม่มี ความกล้าหาญ ไม่มี ความซื่อสัตย์
 และไม่มีคุณธรรมข้ออื่นๆจะเป็นชีวิตที่ดีได้หรือไม่
 ผู้ที่จะกล่าวในเรื่องนี้ได้ต้องมีน้ำหนักคือผู้ที่มีความเข้าใจว่ามีมิตรภาพคืออะไร ความกล้าหาญ
 ความซื่อสัตย์คืออะไร มุมมองของคนเช่นนี้เป็นมุมมองที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (anthropocentric)⁹⁰
 คือไม่ได้เป็นความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่ถูกต้องอยู่เสมอเป็นต่างหากจากมนุษย์ที่เป็นผู้คิด
 นี้เป็นมุมมองของมนุษย์ แต่การที่เราบอกว่าเพราะมันเป็นมุมมองของมนุษย์
 มันจึงไม่เป็นกลางพอสำหรับจะเป็นความรู้ทางจริยศาสตร์
 เป็นการขัดกับสิ่งที่อริสโตเติลเชื่อแต่แรกว่าคุณค่าที่เขาตามหา เป็นคุณค่าของมนุษย์
 และเป็นคุณค่าที่มนุษย์จะรู้เห็นและหามาได้
 โครงการทางจริยศาสตร์ของอริสโตเติลจึงพึ่งพิงอยู่กับความเป็นมนุษย์ในรากฐานสำคัญ
 อันความดีอื่นใดที่เราจะจินตนาการได้ว่าเป็นความดี (ประโยชน์สุข หรือการเข้าถึงโลกของแบบ
 เป็นต้น) หากมนุษย์ไม่เห็นว่าเป็นดีแล้วตรรกะอันใดจะมาพิสูจน์ว่าดีก็เป็นไปไม่ได้
 ความข้อนี้ที่อริสโตเติลกล่าวไว้ชัดเจนในบทที่ 1 ของ*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

⁸⁸ Ibid., 56-58, 82

⁸⁹ Ibid., 61

⁹⁰ Ibid., 62

อริสโตเติลกล่าวว่าไม่มีตรรกะที่จะนำไปสู่ความรู้ที่เป็นหลักการแรก (หลักการพื้นฐาน) ทางจริยศาสตร์ได้ เราไม่ควรตั้งเป้าในการพิสูจน์แสดงทางตรรกะแบบคณิตศาสตร์ แต่เราควรฟังผู้ฉลาดและผู้มีประสบการณ์ แม้ว่าพวกเขาจะไม่พูดเป็นตรรกะก็ตาม เพราะประสบการณ์ให้ดวงตาที่เห็นความจริงเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ เนื้อหาตรงนี้เป็นสิ่งที่แมคอินไทร์ไม่กล่าวถึงตรงๆเลย แต่นุสบัมนำมาวิเคราะห์อย่างละเอียด นุสบัมเห็นว่านี่เป็นหัวใจของจริยศาสตร์ของอริสโตเติล

นุสบัมกล่าวอีกว่าคนที่มีความรู้ทางจริยธรรมต้องเป็นคนที่ฉลาดและเป็นผู้ใหญ่

"คนที่มีปัญญาทางจริยธรรมจะให้มาตรฐานทางจริยธรรมแก่เรา ทั้งเรื่องส่วนตัวและสังคม

คนที่มีความเป็นเด็ก คนที่เป็นคนเลว เป็นคนบ้า

ต้องการอะไรมีความหมายน้อยหรือไม่มีความหมายเลย

ความเห็นของคนที่ยืนแค้นแสนเข็ญก็เหมือนกัน ไม่ควรเชื่อถือ

เพราะพวกเขาต้องทำสถานการณ์ของตัวเองให้ดีที่สุดตามที่จะเป็นไปได้ก่อน คุณค่านั้นขึ้นกับมนุษย์

ไม่ได้มีอยู่เป็นต่างหากจากมนุษย์ แต่การกล่าวเช่นนั้นไม่ใช่เป็นการกล่าวว่าเราต้องเชื่อคนทุกคน"⁹¹

จะเข้าใจความคิดของอริสโตเติลที่นุสบัมแสดงออกมาตรงนี้ได้ดีขึ้นถ้าตระหนักว่าอริสโตเติลคิดว่าชีวิตที่ดี (ที่จะก่อเกิดความรู้ความเห็นที่ถูกต้องทางจริยธรรมได้)

เป็นชีวิตที่ต้องพึ่งพาอะไรหลายอย่าง เช่นมีการศึกษา มีการสนทนากับเพื่อนและผู้รู้ อ่านกวี

(ชมละครโศกนาฏกรรม) ฟังดนตรี มีปัจจัย 4 มีอายุยืนยาวพอได้เห็นโลกและชีวิต (ไม่ใช่เป็นเด็กวัยรุ่น)

ซึ่งอริสโตเติลกล่าวว่าไม่เหมาะที่จะมาเรียนจริยศาสตร์ เพราะขาดประสบการณ์)

ผู้ที่ศึกษาอริสโตเติลต่างเห็นตรงกันในข้อที่ว่าคนดี (มีความเป็นเลิศทางคุณธรรม)

ต้องถูกหล่อหลอมมาจากสังคม และปัจจัยภายนอกเป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้คนเป็นคนดีได้

(เช่นจนมากจนไม่ได้เรียนหนังสือหรือฟังปรัชญา เด็กมากจนยังไม่เคยคิดหวังอะไรในชีวิต)

ในความเข้าใจของนุสบัม ถ้าคนมีชีวิตที่ดีพอสมควร

(สื่อนัยว่าเรารู้ไว้ก่อนว่าสิ่งที่ดีเป็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์คืออะไร) คนจะมีความรู้สึกที่เหมาะสม

ต่อบุคคล ต่อสถานการณ์ ต่อเรื่องราวเฉพาะที่เกิดขึ้น

มาตรฐานที่ใช้คนวัดนี้ถ้าเปลี่ยนเป็นไม้บรรทัดที่ไม่ยืดหยุ่น

จะไม่อาจปรับตัวไปตามสถานการณ์ได้และจะทำให้การพิจารณาทางจริยศาสตร์ห่างไกลจากเป้าหมาย

คือความถูกต้องมากขึ้นทุกที ดังนั้นถึงแม้เราจะไม่แน่ใจว่าคนทุกคนที่บ่มเพาะมาดี จะคิดถูกเสมอไป

แต่การเอากฎมาแทนคน มีแต่จะทำให้ห่างไกลจากความถูกต้องมากขึ้น ใน "Discernment of

Perception" และ "Finely Aware and Richly Responsible"

⁹¹ Ibid., 62

นุสบัมให้ภาพที่ชัดเจนว่าผู้ตัดสินทางจริยธรรมที่ดีในความคิดของอริสโตเติลต้องมีลักษณะอย่างไร ดังจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

4.2 บทบาทของสิ่งเฉพาะ (the particulars) ในทางจริยศาสตร์

นุสบัมเห็นว่าสำหรับอริสโตเติล สิ่งเฉพาะมีความสำคัญมากกว่าสิ่งสากล ในการตัดสินทางจริยธรรม ดังกล่าวแล้วว่านุสบัมเน้นย้ำข้อความใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*ที่ว่า "การพิจารณาหรือวิจารณ์ฐาน ขึ้นอยู่กับการมองเห็น" (discernment rests with perception)⁹² นุสบัมกล่าวว่าการที่อริสโตเติลคิดว่าการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมขึ้นอยู่กับการมองเห็น เป็นเพราะว่าการตัดสินจริยธรรมแบบของอริสโตเติลมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งคือ ให้ความสำคัญกับสิ่งเฉพาะมากกว่าสิ่งสากล ทั้งนี้เพราะตามคำอธิบายของนุสบัมแล้ว อริสโตเติลเห็นว่าในแต่ละสถานการณ์จริงทางจริยธรรม มีแง่มุมที่แตกต่างหลากหลาย ไม่มีสองกรณีเหมือนกันมากพอที่จะใช้กฎสากลกฎเดียวมาตัดสินได้ทุกสถานการณ์ ใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

อริสโตเติลพูดถึงความแตกต่างหลากหลายของสถานการณ์จริงในชีวิตมนุษย์อยู่เสมอ นุสบัมทำให้เราเห็นว่า ในสถานการณ์ที่มีความแตกต่างหลากหลาย เราจะสามาถประเมินตัดสินสถานการณ์ได้ด้วยการเห็นหรืออ่านสถานการณ์ อีกนัยหนึ่งคือเป็นการอธิบายสถานการณ์ (narrate) ให้ตัวเองฟัง เช่น เห็นว่าเป็นสถานการณ์ที่เพื่อนต้องการความช่วยเหลือ นี่เป็นสถานการณ์ที่มีความอยุติธรรมเกิดขึ้น นี่เป็นสถานการณ์ที่น่าชื่นชม นี่เป็นสถานการณ์ที่ควรโกรธ

การอ่านสถานการณ์จะโยงกับลักษณะประการสุดท้ายที่นุสบัมแยกแยะให้เห็น คือการใช้อารมณ์ที่เป็นการรู้สึก สำหรับที่จะอ่านหรืออธิบายสถานการณ์หนึ่งๆ นุสบัมกล่าวว่าเพลโตเห็นว่าหลักการสากลมีความสำคัญกว่าสถานการณ์เฉพาะ หมายถึงว่า ในการพิจารณาตัดสินสถานการณ์หนึ่งๆ นั้น

ในแบบเพลโตคือการรู้ว่าสถานการณ์เฉพาะนี้จะถูกอธิบายในเชิงหลักการสากลได้อย่างไร (เช่นว่า ความรักต่อคนๆหนึ่งถูกอธิบายโดยบอกว่าที่จริงเป็นความรักในความงานอันเป็นสากลของคนๆนั้น) แต่สำหรับอริสโตเติลแล้วเนื่องจากความรู้ในเรื่องแบบ (form) ที่จริงแล้วเป็นการทำสถานการณ์เฉพาะให้เข้าหมวดหมู่เพื่อทำให้เป็นความรู้ทั่วไป (general) เรียกได้ว่าความเป็นทั่วไปของความรู้ทางจริยธรรมตั้งต้นมาจากสิ่งเฉพาะที่เห็นจากในโลก ดังนั้นนุสบัมจึงอธิบายว่า ในวิถีคิดแบบอริสโตเติล สิ่งเฉพาะสำคัญกว่าสิ่งสากล

⁹² EN 1126b1-5 เดวิด รอส แปลข้อความนี้ว่า "decision depends on the particular facts and on perception", เทอเรนซ์ เออร์วิน แปลว่า "the judgment depends on particular case, and (we make it) by perception"

หมายความว่าในแต่ละสถานการณ์มีแง่มุมที่สำคัญ (salient feature) ไม่เหมือนกัน ผู้ตัดสินทางจริยธรรมที่มีความสามารถ จะแลเห็นแง่มุมที่สำคัญเหล่านั้นโดยไม่ละทิ้งสิ่งใดไป ประหนึ่งเป็นฟองน้ำที่ซึมซับเรื่องราวต่างๆไว้ทั้งหมด

(โยงไปถึงลักษณะความเป็นกวีซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป) และมีปฏิกิริยา (รวมถึงความรู้สึก) ที่ถูกต้อง นุสบัมเห็นว่าในแต่ละสถานการณ์มีการอ่านที่ถูกต้องและการอ่านที่ผิด มีปฏิกิริยาที่ถูกต้องและผิด นุสบัมคิดว่าการที่จริยศาสตร์ของอริสโตเติลให้ความสำคัญกับสิ่งเฉพาะก่อน

ไม่ได้ทำให้จริยศาสตร์นั้นเป็นสัมพัทธนิยม หรือเป็นอัตนิยม (subjectivist) แต่อย่างใด

เพราะดังกล่าว่าแล้วว่านุสบัมคิดว่าอริสโตเติลเชื่อว่ามีแบบแผนที่เป็นตัวแบบ

(ไม่ตายตัวและใช้ได้เป็นการทั่วไป⁹³) สำหรับชีวิตมนุษย์ ซึ่งรวมถึงการมีคุณธรรมชุดหนึ่ง

ผู้ที่มีคุณธรรมอยู่ ก็จะสังเกตเห็นเรื่องที่ควรสังเกตเห็น ในสถานการณ์หนึ่งๆ นุสบัมกล่าวว่า

"เราเห็นแล้วว่า อริสโตเติลยืนยันว่าปัญญาทางจริยธรรมไม่ใช่ episteme

คือไม่ใช่ความเข้าใจที่เป็นระบบแบบวิทยาศาสตร์

อริสโตเติลป้องกันข้ออ้างนี้โดยการโต้แย้งว่าปัญญาทางจริยธรรมเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะสูงสุด⁹⁴ (ultimate particular) สิ่งเฉพาะนี้ไม่อาจนับว่าเป็น episteme (ระบบของหลักการสากล)

แต่สิ่งเฉพาะนี้ต้องถูกเข้าใจ (grasped) ด้วยความรู้ (insight) ที่มาจากประสบการณ์ (EN 1142a1)

ในการสรรเสริญการมองเห็น

อริสโตเติลกำลังสรรเสริญการเข้าใจสิ่งเฉพาะซึ่งอยู่ในการตัดสินใจจากประสบการณ์นี้⁹⁵

ในบทความ "Finely Aware and Richly Responsible" นุสบัมกล่าวถึงวรรณกรรมเรื่อง *The Golden Bowl* ของเฮนรี เจมส์⁹⁶ โดยกล่าวว่า "นวนิยายเป็นความสำเร็จทางจริยธรรม และชีวิตที่ใช้มาอย่างดีแล้ว เป็นงานวรรณกรรม"⁹⁷

ถ้าเราเข้าใจว่านุสบัมมองการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมว่าเป็นการเห็น (insight)

สถานการณ์เฉพาะซึ่งมีมิติแง่มุมต่างๆที่ซับซ้อน

เราจะพอเข้าใจว่าเหตุใดนุสบัมจึงมองการอ่านสถานการณ์ว่าไม่ใช่เป็นกิจกรรมที่ตัวเราอยู่เฉยๆ

⁹³ ต่างกันที่ ความเป็นสากลหมายความว่า เป็นจริงเสมอในทุกสถานการณ์ ส่วนการใช้ได้ทั่วไปหมายถึง ใช้ได้โดยมาก ใช้ได้สำหรับเป็นตัวชี้แนะ (guideline) เท่านั้น

⁹⁴ นุสบัมไม่ได้อธิบายว่า อะไรทำให้สิ่งเฉพาะนี้ "สูงสุด" (ultimate)

⁹⁵ Nussbaum, *Love's Knowledge: Essays on Philosophy and Literature*, 68

⁹⁶ *The Golden Bowl* กล่าวถึงความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างพ่อและลูกคู่หนึ่งกับคู่แต่งงานของพ่อและลูกคู่นี้ พ่อและลูกรักและเข้าใจกัน คู่แต่งงานของทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างลับๆ นวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการเติบโตของลูกสาว ซึ่งเรียนรู้ที่จะจัดการกับความสัมพันธ์ในแบบต่างๆในชีวิตเธอ และเห็นผู้คนในมิติที่รอบด้านและในแบบที่เป็นมนุษย์

⁹⁷ Nussbaum, *Love's Knowledge: Essays on Philosophy and Literature*, 148

(passive) ภาพปรากฏนั้นปรากฏขึ้นแก่เราโดยเราไม่ต้องทำอะไรเลย
 แต่การอ่านสถานการณ์เป็นกิจกรรมที่เราเป็นผู้กระทำ (active)
 เพราะเราต้องมีจินตนาการว่าสถานการณ์ตรงหน้าสามารถถูกตีความในแบบใดได้บ้าง
 และถ้าเราเป็นคนที่มีความสัมพันธ์ชนิดนั้นๆกับบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์นั้น
 ประกอบกับการเป็นผู้มีคุณธรรมนั้นๆ เราควรจะมองสถานการณ์นี้อย่างไร ใน "Discernment of Perception" นุสบัมกล่าวถึง *phantasia* หรือจินตนาการ⁹⁸
 และได้อธิบายความคิดนี้ในรายละเอียดใน "Finely Aware"⁹⁹ ซึ่งยกวิลเลียม เจมส์ ขึ้นมาเป็นตัวอย่าง
 ว่าวรรณกรรมถือเป็นงานทางจริยศาสตร์อย่างหนึ่ง¹⁰⁰
 ที่ถือเป็นงานทางจริยศาสตร์และที่ต้องเป็นวิลเลียม เจมส์
 เพราะนุสบัมเห็นว่าเจมส์กำลังฝึกหัดให้คนอ่าน
 มีการมองที่ปรับความละเอียดประณีตให้เหมาะสมสำหรับจะรับรู้สถานการณ์ตรงหน้าได้อย่างถูกต้อง
 (fine-tuned perceiving)¹⁰¹
 ในที่นี้หมายความว่าผู้ตัดสินทางจริยธรรมสามารถมองเห็นมิติสำคัญของสถานการณ์อย่างไม่ละทิ้งสิ่งใด
 ไปได้
 ซึ่งนี่เป็นประเด็นที่นุสบัมวิจารณ์การคิดแบบเพลโตและประโยชน์นิยมโดยยกตัวอย่างการทิ้งระเบิดที่
 เกาะอิโรชิม่าในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง¹⁰² นุสบัมแสดงให้เห็นว่าถ้าทฤษฎีจริยศาสตร์เพียงแต่ถามว่า
 จะทิ้งระเบิดหรือไม่ทิ้งระเบิด คำถามนี้จะไม่สมบูรณ์ เพราะคนที่ตัดสินใจทิ้งระเบิด

⁹⁸ นุสบัมกล่าวว่า อริสโตเติลใช้คำว่า *phantasia* เพื่อสื่อถึง "ความสามารถของคนและสัตว์ ในการพิจารณาสถานการณ์เฉพาะ
 ตรงหน้าก็ตามหรือไม่อยู่ตรงหน้าก็ตาม และเห็นว่าเป็นสถานการณ์อย่างนั้นๆ (see it as something)
 ทำให้มิติที่สำคัญโดดเด่นออกมา พิเคราะห์สิ่งที่สำคัญนั้น" นุสบัมบอกว่าคำแปลในภาษาอังกฤษที่ใช้กัน ของ *phantasia* คือ
 imagination, 77

⁹⁹ บทความ "Finely Aware and Richly Responsible" ถึงแม้ว่าจะอ้างถึงงานของวิลเลียม เจมส์ และไม่ได้กล่าวถึงจริยศาสตร์อริสโตเติล
 แต่เป็นที่ชัดเจนว่านุสบัมกล่าวถึงเจมส์เพื่อจะเป็นตัวอย่างของการตัดสินทางจริยธรรมแบบอริสโตเติล นุสบัมกล่าวว่า
 "ทั้งบทความนี้ (Finely Aware) และ "Perceptive Equilibrium" เสนอข้อโต้แย้งว่าการตัดสินทางจริยธรรมที่กันเอาความตระหนักถึง
 และการมีปฏิริยาตอบสนองต่อบริบทเฉพาะออกไป เป็นการตัดสินทางจริยธรรมที่บกพร่อง บทความนี้และ "Discernment"
 ย้ำให้เห็นว่าการที่จริยศาสตร์แบบอริสโตเติลให้ความสำคัญกับสิ่งเฉพาะมากกว่า ก็ไม่ได้ละทิ้งหลักการทั่วไป" (เพ็งอ้าง 165)
 นุสบัมกล่าวว่าทั้ง "Discernment", "Finely Aware", และ "Perceptive Equilibrium" เป็นจุดของบทความที่พูดเรื่องเดียวกัน
 คือเรื่องการตัดสินทางจริยธรรมแบบอริสโตเติล แม้ว่าใน "Finely Aware" จะพูดถึงเจมส์ และใน "Perceptive Equilibrium" จะพูดถึง
 จอห์น 롤ล์ส์ เพื่อเป็นตัวอย่างก็ตาม

¹⁰⁰ "นวนิยายบางเล่มเป็นงานทางจริยศาสตร์อย่างที่ไม่มียังอื่นมาแทนได้", และ

"นวนิยายสามารถเป็นตัวอย่างของกิจกรรมทางจริยธรรม", 148

¹⁰¹ Nussbaum, *Love's Knowledge: Essays on Philosophy and Literature.*, 155

¹⁰² Ibid., 65

ถ้าคิดว่าเขาไม่เสียคุณค่าอะไรไป เพราะซึ่งดวงวัดตามทฤษฎีที่เป็นวิทยาศาสตร์ทุกประการ จะไม่มีความรู้สึกหลงเหลือติดอยู่ (residue)

ไม่รู้สึกผิดที่ฆ่าผู้บริสุทธิ์ตายไปเป็นจำนวนมากและสร้างความทุกข์อย่างแสนสาหัสให้แก่คนต่อไปภายภาคหน้าก็จะไม่มีการพยายามชดเชย เยียวยา แก่ผู้เสียหาย และไม่มี ความพยายามจะทำทุกอย่างเพื่อไม่ให้สถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอีก นุสบัมพยายามชี้ให้เห็นว่า ในชีวิตจริงของคนทั่วไป (เพราะอริสโตเติลให้ความสำคัญกับความเห็นของคนจำนวนมาก) เราจะไม่มีมองใครที่ไม่มีความรู้สึกผิดว่าเป็นคนดี (แม้ในกรณีที่เขาตัดสินได้ถูกต้องแล้วก็ตาม) เราเชื่อถือคนที่ตัดสินสถานการณ์ต่างๆโดยรู้เท่าถึงคุณค่าต่างๆที่ได้มาและเสียไปในสถานการณ์เหล่านั้น นุสบัมเล่าถึงกษัตริย์ อากาเมมนอน จาก อีเลียด ของโฮเมอร์ ที่ต้องฆ่าลูกสาวบูชายัญเพื่อให้ลมทะเลพัดพากองทัพเรือออกรบได้ คำถามคือ "จะอย่างไร จะคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร ที่ไม่สามารถรักษาคุณค่า B (ชีวิตลูก - ผู้เขียน)ไว้ได้ ความรู้สึกผิดอย่างไรที่รักษาคุณค่านั้นไม่ได้ การกระทำอะไร ความรู้สึกอย่างไร ปฏิบัติอย่างไร จะเหมาะสม แก่ผู้ที่ต้องตัดสินกระทำการในสถานการณ์ที่บีบบังคับเช่นนั้น?"¹⁰³ คำถามที่ว่า จะตัดสินเลือกคุณค่าอะไร เป็นเพียงเสี้ยวเดียวของการพิจารณาตัดสินแบบอริสโตเติล เพราะอริสโตเติลไม่คิดว่าคุณค่าแทนกันได้ และการมีความเห็น การมองเห็น การอ่านสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์เป็นการที่เราไม่ผิดต่อคุณค่าที่เราไม่ได้เลือก (ซึ่งเอาคืนมาไม่ได้ เช่นชีวิตผู้บริสุทธิ์ ในการทิ้งระเบิดที่อิโรชิม่า) การมีความรู้สึกตอบสนองต่อสถานการณ์เฉพาะ จึงเป็นผลมาจากการเห็นว่าคุณค่าต่างๆไม่เหมือนกัน และในสถานการณ์หนึ่งๆไม่อาจลดทอนลงเป็นสูตรเดียวกันได้

นุสบัมเชื่อว่า การมองแบบที่ปรับความละเอียดประณีตให้เหมาะสม (fine-tuned perceiving) ซึ่งเป็นคุณสมบัติของกวี (บางครั้งอ้าง วอลท์ วิทแมน) และนักเขียนนวนิยายเช่น เจมส์ เป็นตัวอย่างของการตัดสินทางจริยธรรมแบบอริสโตเติล นวนิยายเรื่อง *The Golden Bowl* ของเจมส์ แสดงความสัมพันธ์ของพ่อและลูกสาว นวนิยายแสดงกระบวนการความเป็นผู้ใหญ่ของพ่อและลูกที่มีอัตลักษณ์ผูกติดกัน เจมส์แสดงว่ามันเป็นความสำเร็จ ที่ในที่สุดแล้วพ่อสามารถจะมองลูกสาวว่าเป็นสิ่งมีชีวิตในทะเลที่ต้องมีชีวิตของตัวเองและแหวกว่ายไป อย่างเป็นอิสระ แทนที่จะเห็นลูกเป็นสมบัติโบราณอันล้ำค่าที่ต้องถูกจัดแสดงไว้ในตู้

ลูกสาวสามารถเห็นพ่อว่าไม่ได้เป็นยอดมนุษย์ที่ยิ่งใหญ่ หากแต่พ่อมีความยิ่งใหญ่เพราะว่าพ่อไม่ใช่ยอดมนุษย์

ความยิ่งใหญ่ของพ่อได้มาถึงแม้ว่าพ่อเป็นมนุษย์เล็กๆธรรมดาที่มีข้อจำกัดต่างๆของตัวเอง

¹⁰³ Ibid., 63

นุสบัมแสดงว่าการมองเห็นเช่นนี้เป็น การเห็นที่ถูกต้อง ผู้ที่มองเห็นเช่นนี้ได้คือผู้ที่ "มองเห็นทุกมิติ ไม่สูญเสียสิ่งใดไป" (a person on whom nothing is lost)

การมองเห็นเช่นนี้เป็นกิจกรรมทางจริยธรรมเพราะการรับรู้ถึงคุณค่าต่างๆที่มีอยู่ในชีวิตมนุษย์ อีกทั้งการมองเห็นแบบนี้นำไปสู่การแสดงออกที่เหมาะสม อันอริสโตเติลเรียกว่าเป็นการตอบสนอง "ต่อบุคคลที่ถูกต้อง ต่อเวลาที่ถูกต้อง ต่อเรื่องราวที่ถูกต้อง ในวิธีที่ถูกต้อง"

"เจมส์แสดงว่า ความรู้ทางจริยธรรม ไม่ใช่การรู้ประพจน์ทางจริยศาสตร์

มันไม่ใช่การรู้ข้อเท็จจริง (facts) ในบริบทเฉพาะด้วยซ้ำไป แต่มันคือการอ่านสถานการณ์ (perception) มันคือการเห็นความจริงที่ซับซ้อน จับต้องได้ ในแบบที่ชัดเจนและอ่อนโยนระว่างไหว

รับเอาสิ่งที่เกิดขึ้นตรงหน้าเข้ามาโดยผ่านจินตนาการและความรู้สึก"¹⁰⁴ ที่สุดแล้วในเรื่อง *The Golden Bowl* พ่อปล่อยลูกสาวไป กอดลูกและกล่าวกับลูกในแบบเฉพาะ ในคำพูดเฉพาะ

ด้วยกิริยาที่เฉพาะ สำหรับจะทำให้ลูกไม่รู้สึกลึกซึ้ง

มีแต่พ่อเท่านั้นที่รู้จักลูกพอจะแสดงออกได้อย่างถูกต้องเช่นนี้

มีแต่ลูกเท่านั้นที่จะรับสารของพ่อได้อย่างถูกต้อง

ความรู้สึกและการแสดงออกของพ่อลูกคู่นี้เป็นการแสดงออกทางจริยธรรม

พอๆกับที่มันเป็นความสำเร็จทางศิลปะ ในความเห็นของนุสบัม นุสบัมกล่าวว่า "การไม่รู้หนาวรู้ร้อน"

(obtuseness) เป็นความลุ่มหลงทางจริยธรรม

การมีความระวางไหวต่อสิ่งที่เป็นคุณค่าต่างๆในสถานการณ์ตรงหน้า เป็นความสำเร็จทางจริยธรรม

นี่คือวิธีที่นุสบัมเข้าใจประโยคของอริสโตเติลที่ว่า "การตัดสินใจ (วิจารณ์ญาณ) ขึ้นอยู่กับ การมองเห็น"

นี่คือวิธีที่นุสบัมเข้าใจประโยคของอริสโตเติลที่ว่า "การตัดสินใจ (วิจารณ์ญาณ) ขึ้นอยู่กับ การมองเห็น"

4.3 อารมณ์มีความรู้คิด

นุสบัมกล่าวว่าอริสโตเติลโจมตีความคิดที่ว่า

อารมณ์ไม่มีหรือไม่ควรมีบทบาทในการพิจารณาตัดสินใจทางจริยธรรม นุสบัมกล่าวว่า

"เพลโตปฏิเสธอารมณ์และความอยาก ว่าเป็นอิทธิพลด้านลบต่อการตัดสินใจทางจริยธรรม

การตัดสินใจทางจริยธรรมที่ถูกต้องจะได้อาจมาจากการสนับสนุนให้ปัญญา (intellect)

ทำงานเป็นอิสระด้วยตัวมันเอง"¹⁰⁵ ไม่เฉพาะเพลโตเท่านั้น

นักจริยศาสตร์เช่นคานท์และประโยชน์นิยมก็มีความคิดเช่นนี้ด้วย โดยต่างมีความกลัวการลำเอียง

และคิดว่าอารมณ์มีแต่จะนำไปสู่ความลำเอียงเข้าข้างตนเองและพวกพ้อง

มีแต่หลักการสากลเท่านั้นที่จะประกันความมีเหตุผลได้

นุสบัมเตือนให้เราเห็นว่าอริสโตเติลไม่คิดว่าตัวแบบของคณิตศาสตร์จะนำมาใช้กับจริยศาสตร์ได้

¹⁰⁴ Ibid., 152

¹⁰⁵ Ibid., 76

ตัวแบบทางคณิตศาสตร์หมายถึงการมองเห็นสามเหลี่ยมตรงหน้าและสามารถละลายความเป็นสามเหลี่ยมตรงหน้าเพราะมีทฤษฎีบทเกี่ยวกับความเป็นสามเหลี่ยมที่ใช้ได้กับสามเหลี่ยมทุกรูปในโลกหรือในมโนคติของเรา ในทางกลับกัน คนที่มีปัญญาทางจริยธรรมไม่อาจก้าวข้ามสถานการณ์เฉพาะในการอ่านสถานการณ์นั้นๆได้

การอ่านสถานการณ์นั้นๆหมายความว่าปฏิบัติทางอารมณ์ที่เหมาะสมเกี่ยวกับสถานการณ์นั้นๆ
"สำหรับเรื่องอารมณ์แล้ว"

เป็นที่รู้กันดีว่าอริสโตเติลนำอารมณ์กลับมาอยู่ที่ศูนย์กลางของจริยศาสตร์
จากที่เพลโตได้เนรเทศอารมณ์ออกไป

อริสโตเติลกล่าวว่าคนดีจะไม่เพียงมีการกระทำที่ดีเท่านั้นแต่จะมีอารมณ์ที่เหมาะสมต่อทางเลือกของตนเองด้วย แรงจูงใจที่ถูกต้องและความรู้สึกที่ถูกต้อง

ประกอบกับการมีความรู้สึกตอบสนองที่ถูกต้องเป็นส่วนประกอบของคุณธรรมหรือความดีของบุคคล"

106

ความรู้สึก (passions) เป็นสิ่งที่คอยผลักดันเราให้เดินทางผิด ตามคำอธิบายของเพลโต
แต่นุสซัมเทียบให้เห็นว่าอริสโตเติลเห็นว่าความรู้สึกมีการแยกแยะและสามารถจะมีความรู้ได้

(educability and discrimination) แม้ความอยาก (appetite)

ยังมีความฉลาดเพราะมันบอกเราได้ว่าร่างกายต้องการอะไร

ความอยากนั้นต้องการคุณค่าอะไรบางอย่างที่ปรากฏตรงหน้า (apparent good)

ดังนั้นจึงมีสาเหตุและที่มา

ข้อมูลที่มันให้กับผู้ตัดสินกระทำทางจริยธรรมก็เป็นข้อมูลที่นำมาพิจารณาร่วมกับข้อมูลอื่นๆได้

ไม่จำเป็นต้องนำมาถ่วงดุลย์กับเหตุผล (ตามนัยของทวินิยม) แต่อารมณ์โดยตัวมันเองมีความซับซ้อน
และมีการแยกแยะ พินิจพิเคราะห์อยู่ในตัวเองแล้ว อารมณ์เป็นที่รวมของความเชื่อและความรู้สึก¹⁰⁷

ความเชื่อและความรู้สึกนี้สะท้อนชุดของคุณค่าของบุคคล

ดังนั้นอริสโตเติลจึงกล่าวว่าการกระทำที่ถูกคุณธรรม

คือการกระทำที่แสดงออกมาจากการมีความรู้สึกที่เหมาะสม

ไม่มีใครอ้างได้ว่าอารมณ์ไม่ได้มีบทบาทสำคัญในจริยศาสตร์ของอริสโตเติล นุสซัมเชื่อมโยงว่า

การที่อริสโตเติลสอนให้คนอ่าน (ชม) วรรณคดี กวีนิพนธ์ นั้น

เป็นรูปแบบหนึ่งของการฝึกหัดอารมณ์ให้ถูกต้องนั่นเอง

นุสซัมยังกล่าวอีกว่าอริสโตเติลไม่แยกเด็ดขาดระหว่างอารมณ์และเหตุผล

¹⁰⁶ Ibid., 78

¹⁰⁷ Ibid., 78

(อีกนัยหนึ่งคือนุสบัมกำลังบอกว่าอริสโตเติลเป็นนักคิดสายทฤษฎีอารมณ์รู้คิด, cognitive theory of emotion, นั่นเอง) อารมณ์แสดงการรู้คิด และการคิด (ที่มีข้อมูลที่ถูกต้อง)

จะต้องใช้ความรู้จากอารมณ์ (desiderative deliberation) นุสบัมกล่าวว่าการรับรู้ หรือการมองเห็น คือการมีอารมณ์ตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งในเรื่องนั้นๆ

เช่นเห็นว่านี่เป็นสถานการณ์ที่เพื่อนต้องการความช่วยเหลือ คนที่เพียงแต่รับรู้โดยไม่มีความรู้สึก ไม่นับว่ามีความเข้าใจสถานการณ์ที่ถูกต้อง

เพราะความเข้าใจที่ถูกต้องต้องเป็นการรับรู้ด้วยตัวตนทั้งหมดของบุคคลนั้น

ความยุ่งยากอย่างหนึ่งที่ตามมาก็คือ อริสโตเติลจะหลุดพ้นจากข้อหาการเป็นสัมพัทธนิยมอย่างไร

เพราะลักษณะอย่างหนึ่งของเหตุผลก็คือ มันสามารถทำให้คนอื่นที่ไม่ใช่เราเห็นตามได้

เหตุผลทำตัวเป็นตัวกลางระหว่างบุคคลต่างๆที่อยู่ในบริบทเฉพาะต่างกัน

นุสบัมพูดไว้ชัดเจนว่าการพิจารณาทางจริยธรรมของตัวละครใน *The Golden Bowl* เป็นการตัดสินที่

"ถูกต้อง" หมายความว่าถ้ามองอย่างอื่นก็ผิด นี่แสดงว่านุสบัมไม่ได้มองว่าไม่มีการตัดสินที่เป็นกลาง

นุสบัมมองว่าในแต่ละสถานการณ์ทางจริยธรรม มีการกระทำที่เรียกได้ว่าถูกต้อง ใน "Discernment"

นุสบัมกล่าวว่า "จุดเริ่มต้นของจริยศาสตร์แบบอริสโตเติลคือคำถามที่ว่า 'มนุษย์ควรมีชีวิตอยู่อย่างไร'

"¹⁰⁸ นุสบัมเข้าใจว่า ภาพของชีวิตที่ดีสำหรับมนุษย์นี้เป็นภาพ "ทั่วไป" (ไม่ใช่สากล) ในความหมายที่ว่า

มนุษย์โดยมากมีความเห็นพ้องกันในระดับหนึ่ง แต่การพิจารณาว่าคุณค่าสำหรับมนุษย์คืออะไรบ้าง

ยังเป็นคำถามเปิดที่มนุษย์จะต้องถกเถียงกัน ใน "Perceptive Equilibrium: Literary Theory and

Ethical Theory" นุสบัมพยายามพูดถึง การที่ชุมชนปรับความเข้าใจเข้าหากัน (communal

attunement) และกล่าวว่านี่เป็นโครงการของอริสโตเติล ซึ่งมีผู้คิดแบบเดียวกันเช่น เฮนรี เจมส์

ซึ่งใช้วรรณคดี ทำให้เกิดการปรับความเข้าใจเข้าหากัน และมีนักปรัชญาเช่น เฮนรี ชิดจวิค และจอห์น

รอลส์

"สิ่งที่ผู้คนถาม ไม่ใช่ถามว่าคุณค่า "ข้างนอกนั้น"¹⁰⁹ คืออะไร

แต่เราถามว่าเราจะมีชีวิตอยู่อย่างดีที่สุดด้วยคุณค่าอะไร

และใช้ชีวิตร่วมกันในฐานะคนที่อยู่ในสังคมด้วยคุณค่าอะไร คำตอบที่จะตอบได้มีข้อจำกัด

และมีข้อจำกัดอย่างชอบแล้ว ด้วยความหวังและความกลัวของมนุษย์, คุณค่าของมนุษย์,

สิ่งที่มนุษย์คิดว่าจะรับได้ในชีวิตของเขา...แต่จุดหมายของการสอบสวนนี้คือการปฏิบัติ ไม่ใช่แค่ทฤษฎี

และการสอบสวนนี้มีค่าเพราะมันทำประโยชน์ให้การปฏิบัติในสองลักษณะ

คือทำให้บุคคลเข้าใจตัวเองและมีความกระจ่างเกี่ยวกับตัวเอง

¹⁰⁸ Ibid., 95

¹⁰⁹ ถ้าคิดตามแบบแผนของอริสโตเติล เราต้องเข้าใจว่านุสบัมหมายถึงนอกไปจากประสบการณ์ของมนุษย์

และทำให้บุคคลมีการปรับความเข้าใจเข้าหากันในชุมชน (communal attunement)

เราควรรู้อยู่แล้วว่านี้เป็นกระบวนการของอริสโตเติล

มันได้รับการสนับสนุนและถูกใช้โดยนักคิดรุ่นหลัง เช่น เฮนรี เซตจวิค และจอห์น -roll ใน *A Theory of Justice* ซึ่งเขียนเมื่อไม่นานมานี้และมีอิทธิพลมาก กระบวนการนี้คล้ายกับสิ่งที่เฮนรี เจมส์ พูดว่าเป็นเป้าหมายของนักเขียนนวนิยาย¹¹⁰

นุสซัมกล่าวว่ากระบวนการนี้เริ่มด้วยการมองหาความเห็นต่างๆที่เกี่ยวกับการมีชีวิตที่ดี เอาความเห็นต่างๆมาพิเคราะห์ดูทีละความเห็น เทียบดูกับประสบการณ์และความคิดความรู้สึก (intuitions) ของเรา ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจแต่ละอันให้กระจ่าง ให้คำอธิบายอย่างกระจ่างชัด (เราควรระลึกว่าการให้คำอธิบายก็เป็นการตีความขึ้นหนึ่งอยู่แล้ว)

จากนั้นดูว่ามีความขัดแย้งอะไรในหมู่ความเห็นเหล่านั้น

ดูว่าเราจะมีทางที่จะมองในทางที่ทำให้ความต่างหมดไปได้ไหม

โดยเอามาเทียบกับประสบการณ์และความคิดของเราพร้อมกับประสบการณ์และความคิดของชุมชน

เป้าหมายคือทำความเข้าใจให้เข้ากันได้ อริสโตเติลกล่าวว่าให้ดู

"ความเห็นที่แพร่หลายที่สุดและเป็นพื้นฐานที่สุด" ไม่มีกฎตายตัวว่าวิธีการอย่างไรจะนำไปสู่จุดนี้

บุคคลต้องถามตัวเองว่า ความเห็นอะไรดีที่สุด คุณค่าอะไรที่เราอยู่โดยไม่มีมันไม่ได้

โดยดูจากความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของตัวเองและชีวิตของชุมชน ไม่มีอะไรอีกที่ประนีประนอม ต่อรอง ไม่ได้ ทุกอย่างถูกเปลี่ยนได้ เข้าใจใหม่ได้

ด้วยการพยายามทำให้ความเห็นต่างๆสอดคล้องพอดีกับระบบคิดโดยรวมของชุมชน¹¹¹ นี่คือการ

"อ่าน" ชีวิตอย่างมีปัญญา (intelligent "reading" of life) ชื่อของบทความ คือ "Perceptive

Equilibrium: Literary and Ethical Theory" แสดงว่านุสซัมพยายามจะเชื่อมโยงกับความคิดเรื่อง

"reflective equilibrium" ของจอห์น -roll ในแง่ที่ว่า ความชอบธรรมของความคิดทางจริยธรรม

ต้องถูกนำมาเทียบกับประสบการณ์ในชีวิตจริงของบุคคลและของชุมชน

ความเชื่อจะเชื่อถือได้ถ้าเข้ากันได้กับความจริงทางจริยธรรมของบุคคลและของชุมชน

ในแง่นี้ความเชื่อให้กรอบการมองชีวิตของบุคคล

และสิ่งที่บุคคลมองเห็นในชีวิตก็กลับมาปรับเปลี่ยนความเชื่อ¹¹² ที่นุสซัมเปลี่ยนคำว่า "reflective equilibrium" มาเป็น "perceptive equilibrium" นั้น

¹¹⁰ Nussbaum, *Love's Knowledge: Essays on Philosophy and Literature.*, 173

¹¹¹ *Ibid.*, 174

¹¹² เทียบกับ EN 1179a15-25 บทสุดท้ายหลังจากที่อริสโตเติลพูดทุกอย่างมาหมดแล้ว เขากล่าวว่า "ความเห็นของคนฉลาดจะสอดคล้องกับข้อโต้แย้งของเรา แต่แม้ว่าความสอดคล้องนี้มีน้ำหนักชวนให้เชื่อ ความจริงทางจริยศาสตร์ขึ้นกับข้อเท็จจริงในชีวิต (facts of life) ข้อเท็จจริงในชีวิตนี้เป็นตัวตัดสิน..."

นุสบัมกล่าวว่า เป็นเพราะรอลส์เองกล่าวว่าเขาได้ความคิดนี้มาจากอริสโตเติล แต่เพิ่มข้อแม้เข้าไปสามข้อ¹¹³ ซึ่งบางข้อนุสบัมไม่เห็นด้วย คือหนึ่ง รอลส์เรียกว่า reflective equilibrium เพราะต้องการจะสื่อถึงความสมดุลย์ ความเข้ากันได้

เมื่อผ่านกระบวนการทางความคิดมาแล้ว สอง รอลส์พูดถึงการตัดสินที่คิดมารอบคอบแล้ว (considered judgment) โดยบอกว่าการตัดสินที่ไม่รอบคอบคือการตัดสินที่ทำโดยไม่แน่ใจ (hesitation) การตัดสินเวลาที่เรากลับ เสียใจ หรือมีผลประโยชน์ส่วนตัว และข้อสาม (ซึ่งนุสบัมมีปัญหาด้วยมากที่สุด) คือการตัดสินนี้ต้อง 1. มีลักษณะทั่วไป 2. ใช้ได้เป็นสากล 3. มีความเป็นสาธารณะในความหมายที่ว่าทุกคนเข้ามารับรู้ได้ 4. มีการวางลำดับชั้นความสำคัญของคุณค่า 5. การตัดสินนี้เป็นที่สุด (final and conclusive)

นุสบัมมีความคิดว่าอารมณ์ควรจะเข้ามามีบทบาทในการตัดสิน อีกทั้งความรู้สึกรักของเราเวลากลับและไม่มั่นใจ ก็มีความสำคัญทางจริยธรรม ให้ข้อมูลบางอย่างแก่เรา (เทียบกับ "ความสงสารและความกลัว"

ที่อริสโตเติลกล่าวว่าเป็นประโยชน์ของละครโศกนาฏกรรมในการบ่มเพาะปัญญาทางจริยธรรม) และนุสบัมไม่คิดว่าการตัดสินใดๆจะเป็นที่สุดได้ ตามความเข้าใจของนุสบัม

ความคิดของรอลส์เข้ากับอริสโตเติลได้ ตราบที่เราไม่ทำให้กระบวนการนี้เป็นกระบวนการทางปัญญา (intellectual) อย่างเดียว เหตุนี้ นุสบัมจึงเปลี่ยน "reflective" มาเป็น "perceptive equilibrium"

ใน *Fragility of Goodness*

นุสบัมอธิบายความมีเหตุผลแบบไม่เป็นวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาตัดสินทางจริยศาสตร์ว่าการพิจารณานั้นคือการ "คิดให้กระจ่างเกี่ยวกับความเชื่อของเราเกี่ยวกับทางเลือกทางจริยธรรม

อธิบายความขัดแย้งระหว่างทางเลือกต่างๆอย่างถูกต้อง

และสร้างกรอบการปฏิบัติซึ่งจะรักษาคุณค่าที่เราตระหนักอย่างลึกซึ้งซึ่งว่าควรจะรักษาไว้"¹¹⁴

กระบวนการนี้ต่างจากในบทสนทนา ซิมโพเซียม ของเพลโตเพราะซิมโพเซียมพูดถึงปัญญาบริสุทธิ์ (pure intellect) และเป้าหมายที่แน่นอน (non-contingent object)

ทั้งสองอย่างนี้นุสบัมเห็นว่าเป็นสิ่งที่อริสโตเติลไม่เห็นด้วย

4.4 ข้อสังเกตต่อความคิดของนุสบัม

เป็นที่น่าสังเกตว่า นุสบัมไม่แยกระหว่างการพิจารณาตัดสินเรื่องจุดหมาย และการตัดสินเรื่องหนทางไปสู่จุดหมาย สำหรับนุสบัมแล้วทั้งสองเรื่องใช้กระบวนการเดียวกัน มีความเป็นเหตุเป็นผลแบบเดียวกัน

¹¹³ Nussbaum, *Love's Knowledge: Essays on Philosophy and Literature.*, 174

¹¹⁴ *The Fragility of Goodness: Luck and Ethics in Greek Tragedy and Philosophy.*, 312

อันที่จริงแล้วนุสบัมพูดถึงการกระทำทางจริยธรรมว่าไม่ต่างจากการอ่านสถานการณ์ และยกเอาคำของเฮนรี เจมส์ มากล่าวว่า "การ 'เห็น' เรื่องราวต่างๆ ก็คือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งนั่นเอง"¹¹⁵ ดังนั้นการกระทำของนักเขียนคือการกระทำทางจริยธรรม "งานของศิลปินคืองานทางจริยธรรม"¹¹⁶ เป็นเพราะการอ่านสถานการณ์นำไปสู่การเลือกกระทำการ และเป็นเพราะการอ่านสถานการณ์โดยตัวมันเองสะท้อนว่าเราเป็นใคร มีคุณค่าอย่างไรในชีวิต วิธีคิดของนุสบัมให้ภาพที่ซับซ้อนขึ้นเกี่ยวกับความเป็นเลิศทางคุณธรรม เพราะเราจะไม่มองว่าคุณธรรมเป็นสิ่งที่ตายตัว คิดสำเร็จรูปมาแล้วโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์และตรรกะ ภารกิจที่เหลือเป็นเพียงการฝึกนิสัยให้คนคุ้นชินกับสิ่งที่คิดมาเรียบร้อยแล้ว คำอธิบายของนุสบัมให้ภาพของความเป็นเลิศทางคุณธรรมที่มีลักษณะรู้คิด เพราะนุสบัมเห็นว่าอารมณ์มีลักษณะรู้คิด การอ่านสถานการณ์หนึ่งๆ ต้องใช้ความรู้สึกตอบสนองทางอารมณ์และการพิจารณาทางปัญญา ซึ่งอันที่จริงแล้วในวิธีอธิบายของนุสบัม นี้เป็นกระบวนการเดียวกัน ความคิดของนุสบัมต่างจากแมคอินไทร์ในแง่ที่ว่า

1) การใช้เหตุผลทางจริยธรรมไม่เป็นซิลลोजิซึม

นุสบัมไม่พูดถึงซิลลोजิซึมเลย นอกจากกล่าวไว้ที่หนึ่งใน *Fragility of Goodness* ว่า "สิ่งที่เรียกกันว่า ซิลลोजิซึม นั้น อริสโตเติลอธิบายว่าความปรารถนา (desire) มีความสามารถที่จะแยกแยะและจัดแจง (คุณค่าต่างๆ) ที่ปรากฏแก่เราด้วยความคิดและการมองเห็น ความปรารถนาจะแยกคุณค่าของบางอย่างและไม่ใช่ออย่างอื่น มาเป็นพื้นฐานสำหรับการกระทำของเรา บางครั้งการแยกแยะนี้ทำโดยความปรารถนาที่มีเหตุผล (rational desire or wish) แต่ความปรารถนาที่เป็นความอยาก (appetitive forms of desire) ก็ 'พูด' กับเราด้วย มันให้ข้อมูลแก่ตัวตนทั้งหมดของเร่ว่าความต้องการ (needs) ของเราคืออะไร และตอบสนองตรงๆต่อสิ่งที่จะมาทำให้เราสมความต้องการได้"¹¹⁷ เราเข้าใจได้ว่า 'เหตุผล' ใน 'ความปรารถนาที่มีเหตุผล' ของนุสบัมไม่ใช่ *episteme* หรือเหตุผลที่มีความรู้บางอย่างที่เป็นสากลมารองรับ แต่เป็นความปรารถนาหรืออารมณ์ที่ผ่านกระบวนการพิจารณาแบบอริสโตเติล (และรอลส์) มาแล้ว นี่เป็นความต่างที่เป็นหัวใจสำคัญระหว่างนุสบัมและแมคอินไทร์ ในขณะที่แมคอินไทร์สร้างซิลลोजิซึมมาเสริมตัวอย่างของอริสโตเติล

¹¹⁵ "To 'put' things is very exactly and responsible and interminably to do them"

¹¹⁶ "The artist's task is a moral task"

¹¹⁷ Nussbaum, *The Fragility of Goodness: Luck and Ethics in Greek Tragedy and Philosophy.*, 308

(ซึ่งไม่มีซิลลोजิซึมเกี่ยวกับการตัดสินใจทางจริยธรรมเลย)

นุสบัมปฏิบัติต่อการใช้คำว่าซิลลोजิซึมของอริสโตเติลว่าเป็นอุปมา

คืออริสโตเติลพยายามจะพูดถึงการแยกแยะของความปรารถนา

และใช้คำว่าซิลลोजิซึมเพื่อจะอธิบายกระบวนการแยกแยะ เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวอย่างที่อริสโตเติลให้

เกี่ยวกับซิลลोजิซึมนั้น เป็นตัวอย่างทางการแพทย์ เช่น น้ำที่มีน้ำหนักมากเป็นสิ่งไม่ดี,

น้ำนี้มีน้ำหนักมาก, (ดังนั้นน้ำนี้ไม่ควรดื่ม) ในขณะที่เมื่อพูดถึงการตัดสินใจทางจริยธรรมจริงๆ

อริสโตเติลไม่ใช่ซิลลोजิซึม แต่ใช้กระบวนการที่ใกล้เคียงกับที่นุสบัมอธิบาย

คือเป็นการเอาความคิดของคนทั่วไปมาเปรียบเทียบ

และพิจารณาจากประสบการณ์ของเราเทียบกับของเพื่อน (1164b20-1165a35 เป็นต้น)

ในเรื่องของจุดเริ่มต้นหรือ first principle ซึ่งอริสโตเติลพูดถึงในบทที่ 1 และ 2

ก็ไม่มีลักษณะว่าจะเป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือตรรกะ

แต่อริสโตเติลชี้ให้เห็นตัวอย่างของกษัตริย์เพรียม (Priam) เป็นต้น ว่าเป็นคนที่มีคุณค่าภายในทั้งหมด

แต่ชีวิตรันทตเพราะสงครามกรุงทรอย ชีวิตแบบนี้เราจะเห็นว่าเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ได้ไหม

อริสโตเติลกล่าวว่าแม้เราจะกล่าวว่าเป็นชีวิตที่ดีแต่ไม่อาจกล่าวว่าเป็นชีวิตที่ประเสริฐ (Blessed)

ไม่มีตรรกะใดที่จะบังคับให้เราสรุปว่าชีวิตของเพรียมไม่ประเสริฐ

มีแต่ความเห็นร่วมกันของอริสโตเติลและลูกศิษย์ที่คิดว่าคนที่ต้องถูกลูกตายและศพถูกถูกรุกราน

ไม่มีชีวิตที่ประเสริฐ ดังนั้นการที่นุสบัมให้ความสำคัญกับความเห็นของคนส่วนมาก

มีความสอดคล้องกับข้อความส่วนใหญ่ใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

2) นุสบัมเห็นว่าอริสโตเติลคิดว่าความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และเหตุผลไม่เป็นทวินิยม

เราเห็นว่าใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* อริสโตเติลตั้งคำถามไว้ว่าส่วนของจิตที่มีเหตุผล

(rational) และไม่มีเหตุผลมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และให้ความเป็นไปได้ไว้สองอย่าง

คือเป็นเหมือนเส้นผ่าและเส้นโค้งของวงกลม (คือเป็นเส้นเดียวกัน แต่เราแยกที่จะมองเพื่อพิจารณา)

หรือเป็นเหมือนแขนของคนที่เป็นอัมพาต คือตัวสั่งให้ไปทางหนึ่ง แต่แขนไม่ยอมไป

อริสโตเติลไม่บอกว่าเป็นแบบใดในสองแบบนี้

เป็นไปได้ว่าอริสโตเติลเองก็เห็นว่านี่เป็นคำถามเปิดสำหรับจะพิจารณาต่อไป

ในที่อื่นๆใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

บางที่อริสโตเติลก็บอกว่าส่วนของจิตที่ไม่มีเหตุผลต้องทำตามส่วนที่มีเหตุผล และยังอธิบายด้วยว่า

"เหมือนบุตรทำตามบิดา"

แต่แม้คำกล่าวเช่นนี้ก็ยังไม่นำไปสู่ข้อสรุปได้ว่าอริสโตเติลเห็นว่าส่วนที่ไม่มีเหตุผลเป็นเหมือนแขนที่เป็น

อัมพาตมากกว่าจะเป็นเส้นโค้งของวงกลม

เพราะเมื่อพูดถึงตัวอย่างทางจริยธรรมจริงๆเช่นเรื่องนอโธลิมัสโซมัยธนู

เป็นที่ชัดเจนว่าอารมณ์ถ่วงดุลเหตุผล
 และในที่สุดแล้วการกระทำนั้นถูกต้องเพราะนอพลีมีสทำตามความสงสารและความนับถือตัวเอง
 (ซึ่งตรงตามสิ่งที่อริสโตเติลกล่าวไว้ใน *Poetics*
 ว่าโศกนาฏกรรมมีประโยชน์ในการหล่อหลอมบุคคลเพราะในการดูโศกนาฏกรรม
 เรา มีความสงสารและความกลัว¹¹⁸) อย่างไรก็ตาม
 สิ่งที่ปรากฏชัดใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* คืออริสโตเติลเองได้แยกความเป็นเลิศไว้สองส่วน
 คือความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญา
 คำอธิบายของนุสซัมทำให้ความต่างนี้หายไป ถ้าคิดแบบนุสซัม
 เราจะอธิบายไม่ได้ว่าเหตุใดอริสโตเติลอธิบายว่า ความเป็นเลิศทางคุณธรรมเกิดจากการบ่มเพาะนิสัย
 ส่วนความเป็นเลิศทางปัญญาเกิดจากการเรียนรู้ (learning)
 สิ่งที่ควรสังเกตอีกประการหนึ่งคืออริสโตเติลกล่าวว่า
 ความเป็นเลิศทางปัญญาเป็นสิ่งที่ชี้ว่าความเหมาะสมควรอยู่ที่ไหน
 และความเป็นเลิศทางคุณธรรมให้จุดเริ่มต้นหรือให้จุดหมาย (aim) แก่ความเป็นเลิศทางปัญญา
 กระบวนการปรับทะล่อมความเข้าใจในชุมชนให้ตรงกัน
 และปรับความเข้าใจที่ได้เข้ากับสถานการณ์จริงทางจริยธรรมนั้น ปรากฏอยู่ใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*
 ในบทที่ 10 ก่อนที่จะจบการสอน¹¹⁹
 แต่ก่อนหน้านั้นอริสโตเติลกล่าวถึงการทำงานร่วมกันระหว่างความเป็นเลิศทางคุณธรรมและทางปัญญา
 ในลักษณะที่สิ่งหนึ่งให้ความรู้สึกที่ถูกต้องว่าควรจะต้องการอะไร อีกสิ่งหนึ่งหาหนทางไปสู่เป้าหมาย
 อริสโตเติลพูดไว้หลายที่ว่าเราพิจารณาตัดสิน (deliberate) หนทาง และไม่ไข่เป้าหมาย
 ซึ่งเป็นสิ่งที่แมคอินไทร์เน้นย้ำอย่างละเอียด
 นุสซัมไม่กล่าวถึงข้อความเหล่านี้ใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* เลย และดังนั้นเราไม่ทราบได้ว่า
 ถ้าคิดแบบนุสซัมแล้วเราควรจะเข้าใจข้อความในด้วบท
 ที่ไม่ลงรอยกับความคิดของนุสซัมในส่วนนี้อย่างไร

3) การแยกระหว่างทักษะของกวีและทักษะของผู้มีปัญญาทางจริยธรรม

¹¹⁸ แมคอินไทร์อธิบายว่าอริสโตเติลคิดว่าโศกนาฏกรรมทำให้คนตระหนักว่าการไม่มีคุณธรรมจะทำให้ชีวิตล่มจมอย่างไร
 อีกนัยหนึ่งคือการทำตามอารมณ์และไม่ทำตามเหตุผลจะทำให้ชีวิตล่มจมอย่างไร แต่ก็อธิบายไม่ได้ว่า "ความสงสาร" (pity)
 จะมีประโยชน์อะไรถ้าจุดประสงค์ของการชมละครคือการขู่มให้มีคุณธรรม อริสโตเติลควรบอกว่าโศกนาฏกรรมทำให้
 เท่านั้น

¹¹⁹ อริสโตเติลวางกรอบการสอนไว้สองที่ คือเมื่อตอนเริ่มต้นในบทที่ 1 กล่าวว่าความรู้ทางจริยศาสตร์มีความไม่แน่นอน
 และในบทที่ 10 กล่าวว่า ความรู้ที่ได้ต้องนำไปสอบทานกับความจริงของชีวิต (facts of life)
 ถ้าไม่ตรงกับความจริงของชีวิตก็เชื่อไม่ได้

นุสบัมช่วยให้เราเห็นความจริงอย่างหนึ่งเกี่ยวกับจริยศาสตร์นิโคมาเคียน คืออริสโตเติลกล่าวอ้างถึงกวี และกวีนิพนธ์ (โศกนาฏกรรม) มาก ในอีกแง่หนึ่งนี้ทำให้เราเชื่อได้ว่า ถ้าอริสโตเติลเห็นว่าแบบของผู้มีปัญญาทางจริยธรรมคือกวีแล้ว อริสโตเติลคงยกตัวอย่างกวีว่าเป็นผู้มีปัญญาทางจริยธรรมเป็นแน่ แต่ในบทที่ 6 ซึ่งกล่าวโดยเฉพาะถึงความ เป็นเลิศทางปัญญา อริสโตเติลกล่าวถึงผู้มีปัญญาทางจริยธรรมและผู้ไม่มีปัญญาทางจริยธรรม โดยกล่าวว่าผู้มีปัญญาทางจริยธรรมคือคนอย่างเพริคลีส (นักการเมือง บ้างเรียกว่าเป็นรัฐบุรุษ) ผู้ไม่มีปัญญาทางจริยธรรมคือ เทลีส (นักปรัชญา) และอธิบายด้วยว่า เรารู้ว่านักปรัชญาไม่มีปัญญาทางจริยธรรมเพราะปัญญาทางจริยธรรมทำให้มนุษย์มีชีวิตที่มีความสุข นักปรัชญารู้เรื่องที่สูงส่ง เป็นสากล ไม่เปลี่ยนแปลง แต่ไม่รู้เรื่องของตัวเองว่าจะทำชีวิตตัวเองให้ดีได้อย่างไร จึงเป็นที่ชัดเจนว่าอริสโตเติลเห็นว่าความรู้ทางปรัชญา (มีนัยถึงอภิปรัชญา) ไม่ใช่ความรู้ทางจริยศาสตร์ แต่อริสโตเติลเองไม่ได้คิดว่ากวีเป็นตัวอย่างของผู้มีปัญญาทางจริยธรรมด้วย เขาอธิบายว่าคนอย่างเพริคลีสรู้ว่าสิ่งที่ดีสำหรับตนคืออะไร สิ่งที่ดีสำหรับคนอื่นคืออะไร คนอย่างไรจึงควรจะได้ปกครองบ้านเมือง ในความคิดของอริสโตเติล ปัญญาทางจริยธรรมเป็นทักษะของนักปกครอง ในที่นี้หนึ่งเขากล่าวว่า

(ในสำนวนแปลของ รอส) "ปัญญาทางรัฐศาสตร์ (political wisdom) และปัญญาทางจริยธรรม (practical wisdom) เป็นภาวะอย่างเดียวกันของจิต (same state of mind) แต่สาระไม่เหมือนกัน ในรัฐหนึ่งๆ ปัญญาทางจริยธรรมส่วนที่เป็นผู้ปกครอง (ของรัฐ) คือปัญญาในทางนิติบัญญัติ (legislative wisdom) ในขณะที่ปัญญาทางจริยธรรมที่เกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ (particulars) ที่ตอบสนองต่อปัญญาในทางนิติบัญญัติที่เป็นสากล เรียกรวมๆว่า 'ปัญญาทางรัฐศาสตร์'¹²⁰ (1141b20-25)

(ในสำนวนแปลของเออร์วิน) "รัฐศาสตร์และปัญญาทางจริยธรรม (prudence) เป็นภาวะเดียวกัน แต่ไม่ใช่อย่างเดียวกัน ปัญญาทางจริยธรรมเกี่ยวกับรัฐเป็นส่วนที่ปกครองรัฐ

¹²⁰ "Political wisdom and practical wisdom are the same state of mind, but their essence is not the same, Of the wisdom concerned with the city, the practical wisdom which plays a controlling part is legislative wisdom, while that which is related to this as particulars to their universal is known by the general name 'political wisdom' "

ซึ่งคือศาสตร์แห่งนิติบัญญัติ ปัญญาทางจริยธรรมเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ เรียกกันโดยมากกว่า 'รัฐศาสตร์' ซึ่งหมายรวมถึงทั้งสองประเภทของปัญญาทางจริยธรรม"¹²¹

มีนัยที่สำคัญสองอย่างอยู่ในข้อความนี้ คือหนึ่ง

อริสโตเติลเห็นว่าปัญญาทางจริยธรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

หรืออย่างน้อยก็มีส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ นี่อาจทำให้เราเข้าใจว่าเหตุใดอริสโตเติลเลือก เพรีคลีส แทนที่จะเป็น โซโฟคลีส หรือโฮเมอร์ ว่าเป็นผู้มีปัญญาทางจริยธรรม

แม้อริสโตเติลจะคิดว่าพวกเขาที่มีความรู้เกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ดังจะเห็นว่าอริสโตเติลแนะนำให้การชมละครโศกนาฏกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการบ่มเพาะทางจริยธรรม

และสังเกตจากการที่อริสโตเติลยกตัวอย่างจากงานของพวกเขาเพื่อมาอธิบายเรื่องคุณธรรมต่างๆ

และ สอง อริสโตเติลคิดว่าปัญญาทางจริยธรรมทำงานต่างๆกัน ไม่ได้มีอย่างเดียว

และไม่ได้ทำหน้าที่เดียว

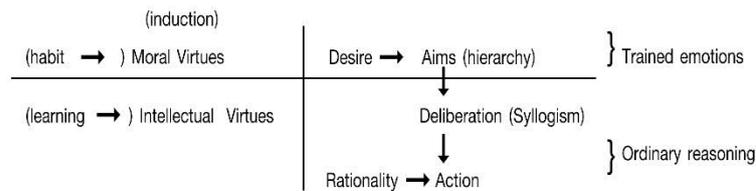
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹²¹ "One type of prudence about the city is the ruling part, this is legislative science. The type concerned with particulars (often) monopolizes the name 'political science' that (properly) applies to both types in common."

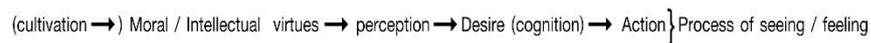
บทที่ 5 ข้อเสนอ

Aristotle's Deliberative process

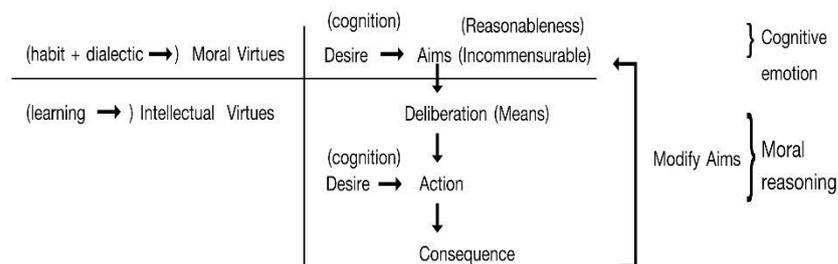
MacIntyre

Nussbaum

เหมือนมอด

ในบทนี้ข้าพเจ้าจะแสดงให้เห็นว่า

การอ่านแบบแมคอินไทร์และนุสซัมมีนัยอย่างไรต่อการอธิบายความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญา และความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเลิศทั้งสอง และจะเสนอวิธีอ่านของข้าพเจ้าเอง ดังจะเห็นได้จากแผนภาพนี้

ที่ผ่านมหาวิทยาลัยพนธ์ฉบับนี้ได้แสดงให้เห็นว่าการตีความจริยศาสตร์ของอริสโตเติลโดยสำนักใหญ่ทั้ง 2 สำนักคือ ทั้งฝ่ายเหตุผลนิยมและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับเหตุผลนิยม

มีปัญหาเพราะการตีความของทั้ง 2 ฝ่ายสามารถถูกค้านได้จากตัวบท *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* เอง

ทั้งนี้เนื่องจากผู้ตีความทั้งสองสำนัก ให้ความสำคัญกับกลุ่มของข้อความต่างกันในตัวบทเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า มีปัญหาบางอย่างในการใช้คำว่าปัญญาทางจริยธรรมของอริสโตเติล

คือในบทที่เกี่ยวกับความเป็นเลิศทางปัญญาใช้คำนี้เพื่อหมายถึงการหาภาวะตรงกลาง

และในความเป็นเลิศทางปัญญาใช้ว่าเป็นการคำนวณหาหนทางไปสู่เป้าหมาย

ข้าพเจ้าเสนอว่าการเข้าใจปัญหาทางจริยธรรมไปในทางใดทางหนึ่งอย่างเดียว ทำให้เราไม่อาจเข้าใจประเด็นต่างๆที่อริสโตเติลกล่าวไว้เกี่ยวกับความเป็นเลิศทั้งสองได้ ก่อนจะเสนอความคิดใหม่

ข้าพเจ้าจะชี้ให้เห็นว่าปัญหาทางจริยธรรมที่ทำหน้าที่พิจารณาตัดสินทางจริยธรรมตามความเข้าใจของแมคอินไทร์และนุสบั้มทำงานอย่างไร และจะเสนอความคิดของทอมัส อีควอนัส นักปรัชญาสายสกอลาสติกในยุคกลาง เพื่อสนับสนุนในฐานะที่เป็นแนวร่วม

ให้กับข้อเสนอของข้าพเจ้าเองว่า การตีความที่ถูกต้องของปัญหาทางจริยธรรม ต้องตีความว่ามีสองหน้าที่หรือสองความหมาย

ถ้าตีความแบบนี้แล้วจะทำให้*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* มีความสอดคล้องในตัวเอง

แมคอินไทร์

แมคอินไทร์คิดว่าฐานที่เป็นวิทยาศาสตร์สำหรับคุณธรรมคืออุปนิสัย และคิดว่าความรู้ในขั้นรากฐานของจริยศาสตร์เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (episteme) คือวิธีอุปนิสัยทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับความดีหรือคุณค่าสำหรับมนุษย์

รัฐทำหน้าที่อบรมสั่งสอนประชาชนให้มีอารมณ์ตามสิ่งที่ดีนั้น

ในที่นี้อารมณ์จึงเป็นอารมณ์ที่ถูกฝึกมาจากสังคมให้ปรารถนาในสิ่งที่สมควร

อารมณ์ไม่มีบทบาทในการหาความรู้หรือสอบทานเหตุผล

เพราะแมคอินไทร์ให้ความสำคัญกับตัวบทที่บอกว่าเหตุผลเป็นผู้นำของอารมณ์ (เช่นเดียวกับเพลโต

เพราะแมคอินไทร์คิดว่าอริสโตเติลเป็นนักคิดในสายเพลโต)

ความปรารถนาที่ฝึกมาแล้วนี้เป็นจุดเริ่มต้นของเป้าหมายทางจริยธรรมซึ่งเรียงลำดับชั้นลดหลั่นลงมา

ลำดับชั้นนี้เป็นอย่างเดียวกันสำหรับทุกคน

ไม่ได้ขึ้นกับความต้องการส่วนตัวแต่ขึ้นอยู่กับความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ของรัฐ

แมคอินไทร์ไม่เคยแสดงออกมาว่าคุณค่าที่เรียงลำดับชั้นมีอะไรบ้าง

แต่ในตัวอย่างแมคอินไทร์แสดงว่าการมีส่วนร่วมในรัฐเป็นคุณค่าที่อยู่ในลำดับชั้นนี้

และเป็นเป้าหมายของกระบวนการตัดสินทางจริยธรรมที่เป็นซิลลोजิซึม

เขาแสดงอีกว่าการใคร่ครวญเรื่องปรัชญา (philosophical contemplation) เป็นเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์เพราะอริสโตเติลเองได้กล่าวทำนองนี้ไว้ในบทที่ 10

จากภาพกระบวนการตัดสินทางจริยธรรมของแมคอินไทร์

เราจะเห็นว่าการตัดสินทางจริยธรรมเป็นเรื่องของเหตุผล

และเหตุผลหมายถึงการใช้เหตุผลแบบอุปนิสัย (สำหรับหลักการแรก) และนิรนัย (สำหรับการคำนวณหนทางไปสู่เป้าหมาย) ผู้ที่มีเหตุผล

หมายถึงผู้ที่ส่วนที่เป็นเหตุผลของจิตเป็นผู้นำชีวิต

ดังนั้นผู้มีเหตุผลย่อมทำตามผลลัพ์ของกระบวนการตัดสินใจจริยธรรม

ปัญหาของแมคอินไทร์คือ อริสโตเติลเองไม่ได้แสดงว่าจริยศาสตร์มีรากฐานเช่นนั้น

อริสโตเติลแสดงความเห็นในทางตรงข้าม

แสดงไว้ในหลายที่ซึ่งได้อ้างถึงแล้วในวิทยานิพนธ์นี้ อริสโตเติลพูดถึงหลักการแรก (first principle)

แต่หลักการแรกมาจากนิสัยและความคุ้นชินพอกๆกับที่มาจากอุปนิสัย

และอุปนิสัยก็ต้องเริ่มต้นจากความเห็นว่าชีวิตที่ดีคืออะไรก่อนด้วย

เราจะสรุปว่าชีวิตที่ดีเป็นอย่างไรก็ต้องรู้ก่อนว่ากลุ่มตัวอย่างไหนจึงเรียกว่ามีชีวิตที่ดี

อริสโตเติลจึงกล่าวว่าการมองเห็น (perception) เป็นส่วนหนึ่งของการได้มาซึ่งหลักการแรก

(อ้างแล้ว)

นอกจากนั้นอริสโตเติลยังแนะนำให้เราเปลี่ยนแปลงหลักการแรกเมื่อหลักการแรกถูกนำมาลองใช้ดูแล้ว

ความคิดเรื่องหลักการแรกของแมคอินไทร์ไม่มีหลักฐานสนับสนุนใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

เพราะอริสโตเติลพูดถึงหลักการแรกครั้งเดียว และไม่ได้พูดอย่างที่แมคอินไทร์เสนอ

บทบาทของอารมณ์ต่อจริยธรรม

ตามคำอธิบายของแมคอินไทร์ อารมณ์กับเหตุผลแยกกันเป็นทวินิยม

และอารมณ์ไม่ได้มีบทบาทที่จะช่วยการทำงานของเหตุผล

สิ่งที่อารมณ์ควรทำคือปรารถนาในสิ่งที่เหตุผลกำกับให้ปรารถนา

ความคิดนี้ไม่สอดคล้องกับตัวบทใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ที่พยายามแสดงให้เห็นว่าอารมณ์และเหตุผล

เป็นพลวัตร่วมกัน และตัวอย่างของอริสโตเติลเรื่องนอพอโธลิมัส ซึ่งอารมณ์สอบทานเหตุผล

อริสโตเติลกล่าวว่าปัญญาทางจริยธรรมทำหน้าที่ชี้จุดพอเหมาะพอดีให้กับอารมณ์

ทำให้คุณธรรมเป็นไปได้ (ความกล้าคือความรู้สึกที่พอดี ซึ่งอยู่ระหว่างความขลาดและความมุกทะลุ)

เมื่อเป็นเช่นนี้เราจำต้องเข้าใจว่า อารมณ์ต้องมีความรู้คิด

คือการที่เรามีก่อนอารมณ์ไปทางใดทางหนึ่งต้องผ่านการพิจารณาว่าความพอดีอยู่ที่ไหน

อริสโตเติลเองกล่าวว่าส่วนของจิตที่เป็นอารมณ์และเหตุผลนั้นอาจจะเป็นส่วนโค้งและส่วนเว้าของเส้น

รอบวงก็ได้ (คือเป็นเส้นเดียวกัน) อย่างไรก็ตาม

ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าตัวบท*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* พูดถึงประเด็นเรื่องอารมณ์และเหตุผลอย่างซับซ้อน

อริสโตเติลยังกล่าวทิ้งไว้ว่าอารมณ์และเหตุผลอาจจะเกี่ยวพันกันจนแยกไม่ได้

แม้ว่าเขาจะไม่ตรวจสอบประเด็นนี้ต่อไป ความคิดที่ว่าอารมณ์ต้องถูก "ทำให้เชื่องดังฝึกสัตว์"

ซึ่งเป็นสำนวนของ จอห์น แมคดาวเวลล์¹²²

¹²² McDowell., 28

ละเลยตัวบทในหลายที่ซึ่งกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และเหตุผลที่ซับซ้อนกว่าที่แมคคินไทร์เสนอ (เช่น 1139a20-25, 1102a25-35, 1144a30-35)

ปัญหาที่สำคัญในการอธิบายอย่างแมคคินไทร์คือ

การทำให้ความเป็นเลิศทางคุณธรรมไม่มีความหมาย

เพราะถ้าโครงการทางจริยธรรมคือการที่รัฐควบคุมความปรารถนาของคนให้ปรารถนาแต่สิ่งที่เหตุผลกำหนด

เหตุใดรัฐไม่ควบคุมให้คนทำตามเหตุผลและตัดขั้นตอนการควบคุมความปรารถนาออกไป

(ในกรณีนี้คนดีแบบอริสโตเติลก็จะเหมือนคนดีของค้ำันท์และมิลล์ ซึ่งไม่ได้เป็นความคิดที่แปลก)

แต่อริสโตเติลกลับบอกว่าคนเราจะมีชีวิตที่ดีต้องมีความเป็นเลิศทั้งสองด้าน

คือด้านเหตุผลและอารมณ์ (ความเป็นเลิศทางคุณธรรมคือการมีความรู้สึกที่เหมาะสม)

อริสโตเติลยังให้คนไปชมละครโศกนาฏกรรม และบอกว่าเสียงสัมผัสของกวีทำให้โน้มน้าวใจ

แมคคินไทร์เองก็เข้าใจว่าถ้าเราตีความว่าอริสโตเติลให้เราไปศึกษากวีเพราะกวี (โศกนาฏกรรมกรีก)

แสดงปมปัญหาที่แก้ไม่ได้ของชีวิตมนุษย์ คำอธิบายแบบแมคคินไทร์จะไม่เข้ากับสิ่งที่อริสโตเติลเสนอ

แมคคินไทร์เลือกที่จะบอกว่าอริสโตเติลเข้าใจกวีผิด (อ้างแล้ว)

วิธีคิดแบบแมคคินไทร์ทำให้ความเป็นเลิศทางคุณธรรมไม่มีบทบาทในการตัดสินทางจริยธรรมอย่างไร้อริสโตเติลได้แสดงไว้

ซิลลोजิซึม

แม้ว่าอริสโตเติลใช้คำว่าซิลลोजิซึม และกล่าวอ้างถึงประพจน์หลักและประพจน์รอง

(เช่นบอกว่า คนเราอาจเข้าใจผิดได้หลายกรณี คืออาจเข้าใจประพจน์ที่เป็นสากล

แต่ไม่เข้าใจประพจน์ที่เป็นสถานการณ์เฉพาะ)

แต่การใช้ซิลลोजิซึมของอริสโตเติลยังเป็นที่ถกเถียงว่าอริสโตเติลตั้งใจจะให้กระบวนการตัดสินทางจริยธรรมเป็นซิลลोजิซึมหรือไม่ ตัวอย่างเช่น

แบรดลีย์กล่าวว่าการใช้เหตุผลทางจริยธรรมไม่อาจแสดงออกมาเป็นซิลลोजิซึมได้โดยมาก

และที่อริสโตเติลพูดถึงซิลลोजิซึมก็เพื่อเป็นอุปมาว่าเป้าหมายทางจริยธรรมเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการพิจารณาตัดสินเท่านั้น¹²³

เป็นที่พึงสังเกตว่าอริสโตเติลใช้ตัวอย่างซิลลोजิซึมอธิบายการพิจารณาตัดสินเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์และสุขภาพ (เนื้อไก่ดีต่อสุขภาพ, นี่คือนเนื้อไก่ เป็นต้น)

แต่เมื่อเขาให้ตัวอย่างการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมจริงๆ เช่นในบทที่ 9 (1164b23-1165a31)

อริสโตเติลไม่เพียงไม่ใช่ซิลลोजิซึมเท่านั้น

¹²³ Denis J. M. Bradley, *Aquinas on the Twofold Human Good* (Washington, D.C.: The Catholic University of America Press, 1997), 156

แต่ยังใช้การบรรยายให้เห็นความสำคัญของสิ่งที่เป็นคุณค่าในสถานการณ์ต่างๆ (บุญคุณกับความยุติธรรม จะเลือกอะไรในสถานการณ์อย่างนั้นๆ เป็นต้น) จบลงด้วยการบอกว่า "การสนทนาในสิ่งที่เกี่ยวกับความรู้สึกและการกระทำ จะมีความถูกต้องตายตัวได้เท่ากับที่เนื้อหาของมันจะอนุญาตให้เป็นไปได้เท่านั้น" (1165a10-15)

การอธิบายว่ากระบวนการใช้เหตุผลทางจริยธรรมคือซิลลोजิซึม เท่ากับเป็นการอ้างว่าเหตุผลทางจริยธรรมเป็นการใช้ตรรกะปกติ (ตัวอย่างของแมคอินไทร์คือเด็กหนุ่มที่อยากมีส่วนร่วมในรัฐ คิดว่าการเป็นทหารเป็นการมีส่วนร่วมในรัฐ ดังนั้นจึงเป็นทหาร) แต่อริสโตเติลแสดงว่าคนดีไม่ได้พิจารณาตัดสินทางจริยธรรมเหมือนที่พิจารณาเรื่องอื่นๆ (อีกตัวอย่างหนึ่งของแมคอินไทร์ คนหนึ่งกระหายน้ำ เห็นน้ำตรงหน้า ไม่ดื่ม น้ำนี้เป็นตัวอย่างของคนที่ไม่ดีเหตุผล) ตัวอย่างของอริสโตเติลที่อพโทลิมีสไม่ยอมขโมยธนู เพราะเจ็บปวดที่จะต้องโกหก (อีกนัยหนึ่ง เพราะรู้สึกว่าการโกหกในสถานการณ์นี้เป็นความเลว) แสดงให้เห็นว่ามีทางเลือกบางอย่างที่คนดีเลือกไม่ได้ (เพราะจะทำให้เป็นคนเลว) เราจึงเห็นว่าความเป็นเลิศทางคุณธรรมไม่ได้มีบทบาทเฉพาะจุดเริ่มต้นของซิลลोजิซึมเท่านั้น แต่มีบทบาทในการพิจารณาทางเลือกอีกด้วย กระบวนการพิจารณาทางจริยธรรมไม่ได้แยกคุณธรรมกับปัญญาออกจากกันเด็ดขาดดังที่แมคอินไทร์เสนอ

นุสบั้ม

ดังกล่าวแล้วว่านุสบั้มเชื่อว่าอารมณ์มีการรู้คิด ดังนั้นสำหรับนุสบั้ม การที่อริสโตเติลพูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลและอารมณ์ไม่เป็นปมปัญหา เพราะนุสบั้มตีความอริสโตเติลว่ามีทัศนคติแบบอารมณ์รู้คิดเช่นกัน ความจริงอริสโตเติลไม่ได้พูดตรงๆไปในทางใดทางหนึ่ง เพียงแต่พูดทิ้งไว้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลกับอารมณ์อาจมีความซับซ้อนมากกว่าที่จะเป็นกลไก ดังได้กล่าวข้างต้นแล้ว อย่างไรก็ตาม เป็นที่ชัดเจนว่าอริสโตเติลแยกหน้าที่สำหรับคุณธรรม (ซึ่งเป็นที่ๆอารมณ์ทำงาน) และเหตุผล (ในรูปของปัญญาทางจริยธรรม) นุสบั้มข้ามการแยกแยะเช่นนี้ของอริสโตเติล และอธิบายกระบวนการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมว่าเป็นขั้นตอนเดียว นุสบั้มไม่ได้กล่าวถึงความเป็นเลิศทางคุณธรรมและปัญญา การที่เราจะอ่านนุสบั้มอย่างเป็นธรรม (มองว่านุสบั้มชื่อสัตย์ต่อตัวบทของอริสโตเติล) ต้องคิดว่าในอารมณ์ที่รู้คิด มีความเป็นเลิศทางปัญญารวมอยู่แล้ว

ภาพของกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมแบบนุสบั้มจะเป็นดังนี้

การมองเห็นหรือการอ่านสถานการณ์หรือทัศนคติต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ถูกบ่มเพาะมาด้วยการเลี้ยงดูและการอยู่ในสังคมที่ดี (รวมถึงการอ่านกวีและนักเขียนอย่าง เฮนรี เจมส์ และวอลท์ วิทแมน) การมองเห็นสถานการณ์เป็นแบบใดแบบหนึ่ง (ตัวอย่างของนุสบั้ม "นี่เป็นสถานการณ์ที่เพื่อนต้องการความช่วยเหลือ"

"การทิ้งระเบิดเพื่อหยุดสงครามเป็นสถานการณ์ที่ละเมิดคุณค่าสำคัญของชีวิตมนุษย์")

การอ่านสถานการณ์ในแบบใดแบบหนึ่ง กำหนดด้านที่มีความสำคัญทางจริยธรรม (salient features) ในสถานการณ์นั้น ต่อจากนั้นนุสบั้มพูดถึงการกระทำเลย

เช่นถ้าประธานาธิบดีทรูแมนเห็นว่าการทิ้งระเบิดที่ฮิโรชิมาเป็นการละเมิดคุณค่าที่สำคัญของชีวิตมนุษย์ เขาก็จะทำทุกอย่างเพื่อเยียวยาแก้ไขสถานการณ์ให้ดีที่สุด

และต่อจากนั้นก็พยายามทุกอย่างที่จะหลีกเลี่ยงการกระทำเช่นนั้นอีก และเขาจะมีความสำนึกเสียใจในผลเสียที่เกิดขึ้น

แม้จะเห็นว่าการเลือกทิ้งระเบิดเป็นการกระทำที่ถูกต้อง แต่การกระทำที่ถูกต้องจะไม่ถูกต้องถ้าไม่ทำอย่างที่มีคุณธรรมจะทำ หมายถึงต้องการกระทำด้วยทัศนคติบางอย่าง เช่นทำบางสิ่งลงไปแล้วก็ต้องเสียใจ ความเสียใจเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้การกระทำนั้นถูกต้อง (ซึ่งความคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากตัวบท เมื่ออริสโตเติลกล่าวว่า การกระทำที่ถูกต้องไม่เหมือนกับการกระทำที่ตรงกับสิ่งที่ถูกต้อง เพราะการกระทำที่ถูกต้องคือการกระทำที่ออกมาจากทัศนคติและความรู้สึกที่ถูกต้อง, 1105a30-1105b10) นุสบั้มโยงความเป็นสาเหตุระหว่างการเห็นและการกระทำ (อันที่จริงนุสบั้มสันนิษฐานว่าการเห็นคือการกระทำแล้ว ใน "Discernment of Perception" และขยายความเกี่ยวกับการกระทำมากขึ้นใน "Finely Aware and Richly Responsible")

เราควรเข้าใจว่านุสบั้มสื่อว่า

การเห็นนำไปสู่ความปรารถนาและความปรารถนาเป็นเหตุของการกระทำ

ในแง่นี้กระบวนการพิจารณาตัดสินใจทางจริยธรรมของนุสบั้ม

คือกระบวนการเห็นหรือการมีความรู้สึกต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เหตุผลทางจริยธรรมในแบบของนุสบั้ม ไม่ใช่เหตุผลเชิงตรรกะแบบของแมคอินไทร์

(แต่แน่นอนว่านุสบั้มต้องสันนิษฐานว่าผู้มีปัญญาทางจริยธรรมต้องมีตรรกะพื้นฐานที่มนุษย์ทั่วไปมี

เป็นต้นว่าจะต้องรู้ว่า ถ้าเราต้องการจะรักษาคุณค่าที่สำคัญของมนุษย์

และชีวิตเป็นคุณค่าที่สำคัญของมนุษย์ ดังนั้นการทำลายชีวิตไม่ดี เป็นต้น)

นุสบั้มคิดว่าอริสโตเติลไม่ได้หมายถึงซิลลोजิซึมเลย

เพราะอริสโตเติลไม่คิดว่าความรู้ทางจริยศาสตร์เป็นศาสตร์
 และนุสบัมไม่เชื่อในความรู้ที่เป็นสากลและเป็นวัตถุวิสัยเกี่ยวกับมนุษย์
 (นุสบัมคิดว่าอารมณ์เป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจทางจริยธรรม)
 ดังนั้นไม่มีประพจน์สากลสำหรับซิลลอจีซึมตั้งแต่แรกแล้ว อย่างไรก็ตาม
 ความคิดของนุสบัมมีประเด็นที่คลุมเครือตรงที่ว่า ใน "Finely Aware" นุสบัมเสนอว่ามีการกระทำ
 "ที่ถูกต้อง" การกระทำเดียวต่อสถานการณ์หนึ่ง
 นุสบัมไม่เชื่อว่าจริยศาสตร์แบบอริสโตเติลเป็นสัมพัทธนิยม

"ความคิดโดยรวมเกี่ยวกับการเสียสละของเขา (พ่อ - ผู้เขียน)

ว่าเขาจะอพยพไปอเมริกาที่ชาร์ลอตต์ ไม่ใช่ทางออกที่แท้จริง การจะเป็นทางออกที่แท้จริง
 การเสียสละนี้จะต้องมองอย่างถูกวิธี ถูกเวลา ด้วยที่ที่ถูกต้อง ในวิธีที่เธอ (ลูกสาว) จะรับได้
 ให้โดยไม่กดขี่ที่จะทำให้เธอรู้สึกผิดหรือรู้สึกว่าเขาต้องรักต่อเขา ซึ่งปมนี้เขารู้ดีว่าจะกดอย่างไร
 เขาจะต้องมอบความเสียสละให้เธออย่างยิ่งใหญ่ อย่างงดงาม
 ในแบบที่เธอจะรักมันได้และรู้สึกว่ามันเบิกบานใจ"¹²⁴

"น้ำเสียงของเขาถูกต้องในที่สุด นั่นก็คือ ถ้าเขากล่าวคำเดียวกัน ในน้ำเสียงต่างกัน
 คือเป็นน้ำเสียงที่คุมตัวได้น้อยกว่านี้ โศกสลดมากกว่านี้ ยอมรับการกระทำได้น้อยกว่านี้
 ความถูกต้องของการกระทำ (การไปอเมริกา)

ความถูกต้องของแบบแผนการกระทำของเขาในสถานการณ์นี้ จะถูกทำลายลงสิ้น"¹²⁵

จึงทำให้ไม่เป็นที่สงสัยว่า นุสบัมคิดว่าในสถานการณ์หนึ่งๆ

มีการกระทำที่ถูกต้องเพียงการกระทำเดียว และการกระทำที่ถูกต้องนั้นละเอียดถึงขนาดที่ว่า ท่าที่
 กระทั่งน้ำเสียง ก็มีที่เหมาะสมที่สุดแบบเดียว แน่แน่นอนว่าประเด็นของนุสบัมตรงนี้ก็คือน้ำเสียง

เมื่อเราไม่ตัดสินในระดับสากล แต่ตัดสินในฐานะของคนที่อยู่ในสถานการณ์ คนที่อยู่ในความสัมพันธ์
 เราจะมีความรู้ลึกซึ้ง (insight) เกี่ยวกับคนที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วย

ว่าเขาจะรู้สึกอย่างไรต่อคำพูดอย่างไร ทำอย่างไร

อันที่จริงความคิดนี้ไม่เชิงว่าจะแปลกแยกจากอริสโตเติลเสียทีเดียว

เพียงแต่ว่าอริสโตเติลพูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน อริสโตเติลกล่าวว่าเพียงเห็นเพื่อนก็มีความสุข

เพราะเพื่อนรู้ว่าเรารู้สึกอย่างไร เพื่อนรู้ว่าจะพูดกับเราอย่างไร จนกระทั่งแม้ไม่พูดอะไร

เพื่อนก็เข้าใจกันได้แล้ว แต่อริสโตเติลไม่ได้พูดว่าการกระทำที่ถูกจริยธรรมมีการกระทำเดียว

เพียงบอกว่าเพื่อนรู้จักเพื่อนเท่านั้น และแม้ในบริบทที่เพื่อนรู้จักเพื่อน

¹²⁴ Nussbaum, *Love's Knowledge: Essays on Philosophy and Literature.*, 150

¹²⁵ Ibid., 154

ก็ยังไม่ได้หมายความว่า การกระทำ น้ำเสียง คำพูด ที่ถูกต้องมีอย่างเดียว ในเรื่องที่ยกตัวอย่างมานุสบัมเสนอว่าในกรณีนี้

มุมมองที่ถูกต้องที่พ่อจะมองลูกคือมองว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่แหวกว่ายอย่างอิสระในทะเล แทนที่จะเป็นกระเบื้องเคลือบในตู้ และลูกต้องมองพ่อด้วยการเห็นความเป็นมนุษย์ของพ่อ เต็มไปด้วยความอ่อนแอและความผิดพลาด แทนที่จะเป็นพระเจ้า การมองแบบนี้ของพ่อและลูกเท่านั้นจึงทำให้ความสัมพันธ์นี้ถูกต้อง คือพ่อและลูกให้พื้นที่แก่กันและกันในการเติบโต ไม่พยายามยึดเหนี่ยวกันและกันไว้

ไม่เป็นที่ชัดเจนว่าความเชื่อที่ไม่มีหลักการสากล

และความเชื่อที่มีการกระทำที่ถูกต้องเพียงการกระทำเดียว

สามารถเชื่อมโยงเป็นขึ้นเดียวกันได้อย่างไร แต่การตีความที่เป็นประโยชน์ที่สุดแก่นุสบัม คือการอ่านว่า ไม่มีการกระทำที่ถูกสำหรับทุกสถานการณ์ (ทุกความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูกต่างกันไป) แต่ในสถานการณ์เฉพาะหนึ่งๆมีการกระทำที่ถูกต้องที่สุดอยู่การกระทำเดียว (จึงบอกได้ว่าเป็นเรื่องผิดที่พ่อเห็นลูกเป็นกระเบื้องเคลือบ และไม่ใช้สิ่งมีชีวิตในทะเล)

นุสบัมเองไม่ได้ให้เหตุผลเพื่อสนับสนุนว่าเหตุใดการกระทำที่ถูกต้องจึงต้องมีการกระทำเดียว แต่การมองว่ามีการกระทำเดียว เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การมองแบบนี้ไม่เป็นสัมพัทธนิยม (อีกประการหนึ่งที่ทำให้ไม่เป็นสัมพัทธนิยมคือการที่มีหลักการแทรกซ้อนกัน หมายถึงมองว่าชีวิตที่ดีสำหรับมนุษย์มีลักษณะบางอย่างร่วมกัน)

การอ้างถึงลักษณะที่ร่วมกันของมนุษย์มีหลักฐานอ้างอิงในอริสโตเติลได้มากกว่าการอ้างเรื่องความถูกต้องสิ่งเดียวในสถานการณ์เฉพาะ เพราะอริสโตเติลเมื่อพิจารณาสถานการณ์เฉพาะในบทที่ 9 (1165a15-30) เริ่มต้นด้วยการบอกว่า (เรื่องการตัดสินใจความสัมพันธ์)

เป็นเรื่องยากที่จะตัดสินใจได้แม่นยำ เพราะมีปัจจัยที่หลากหลายมากเกินไป

และอริสโตเติลแสดงให้เห็นว่าในการตัดสินใจ ประเด็นใดบ้างที่เป็นประเด็นที่มีน้ำหนัก

แต่อริสโตเติลไม่สรุปลงไปว่าในสถานการณ์ใด การกระทำใดถูกต้องเพียงการกระทำเดียว เพราะอะไร ตัวอย่างการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมของอริสโตเติล

เป็นการพิจารณาว่ามีรอบความถูกต้องอยู่คร่าวๆ ตรงกับที่อริสโตเติลเองกล่าวว่า

ความรู้ทางจริยศาสตร์เป็นจริงอย่างคร่าวๆ (in outline)

ดังนั้นขั้นตอนการทำให้มีการกระทำที่ถูกต้องในแต่ละสถานการณ์เพียงการกระทำเดียว

(และความรู้สึกเดียว) เป็นส่วนของนุสบัมเอง

ข้อสังเกตที่เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งคือการที่นุสบัมให้ความสำคัญกับทัศนคติ

(การมองเห็น) โดยไม่ให้ความสำคัญกับการเลือกกระทำการได้อย่างฉลาด

(โดยผู้ที่มีปัญญาทางจริยธรรม) อริสโตเติลกล่าวถึงความมีไหวพริบ (cleverness)

ว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัญญาทางจริยธรรม และนี่เป็นส่วนหนึ่ง (แม้ไม่ใช่ทั้งหมด) ที่ทำให้ผู้มีปัญญาทางจริยธรรมและผู้มีปัญญาทางปรัชญาต่างกัน ภาพของกวีผู้มีความรู้สึกซึ่งจึงไม่ตรงกับสิ่งที่อริสโตเติลกล่าวไว้ในตัวบท อริสโตเติลคิดว่าผู้มีปัญญาทางจริยธรรมคือนักการเมือง (เช่นเพริคลีส) สิ่งนี้ทำให้นุสับม์ให้ความสำคัญกับการมองเห็น มากกว่าการตัดสินใจกระทำอย่างรอบคอบ การตัดสินใจกระทำอย่างรอบคอบ เกี่ยวกับการรู้จักกลไกการทำงานของโลก และรู้จักอุปนิสัยที่จะกระทำสำเร็จ อีกนัยหนึ่งคือ ผู้มีปัญญาทางจริยธรรมต้องรู้จักสิ่งที่เป็นเครื่องมือให้กระทำสำเร็จด้วย (นอกเหนือจากการอ่านสถานการณ์อย่างถูกต้อง) ถ้าเราเข้าใจอริสโตเติลอย่างนี้ จึงจะเป็นการซื้อสัตย์ต่อตัวบท

ในส่วนที่อริสโตเติลพูดถึงการพิจารณาตัดสินใจทางจริยธรรมว่าเป็นการหาเครื่องมือไปสู่เป้าหมาย

วิธีอ่านอริสโตเติลของนุสับม์ ทำให้ความเป็นเลิศทางปัญญาหมดความสำคัญลงไป

เพราะในขณะที่อริสโตเติลแยกหน้าที่ของความเป็นเลิศทางปัญญาไว้สองอย่างคือการพิจารณาหาสภา

วะตรงกลางระหว่างความสุดโต่ง กับการพิจารณาหาหนทางไปสู่เป้าหมาย

นุสับม์ให้ภาพของความเป็นเลิศทางปัญญาที่ทำหน้าที่อย่างแรกเท่านั้น

และหน้าที่อย่างแรกก็ดูจะเป็นการกระทำของความเป็นเลิศทางคุณธรรมอยู่แล้ว

เนื่องจากอารมณ์มีการรู้คิดอยู่ในตัวเอง

ลักษณะเช่นนี้ไม่สอดคล้องกับการที่อริสโตเติลแยกความเป็นเลิศทั้งสองไว้อย่างชัดเจน

โดยกล่าวว่าความเป็นเลิศทางปัญญามาจากการเรียนรู้

ส่วนความเป็นเลิศทางคุณธรรมมาจากการบ่มเพาะลักษณะนิสัย

จึงจะเห็นว่า การอ่านแบบนุสับม์และแมคอินไทร์

ไม่สามารถทำให้ความเป็นเลิศทางปัญญาและความเป็นเลิศทางคุณธรรมคงอยู่ (อย่างมีความสำคัญ)

ทั้งคู่ได้ และนี่เป็นเพราะทั้งสองไม่ตระหนักว่าอริสโตเติลหมายความสองอย่าง

เวลาพูดถึงปัญญาทางจริยธรรม

อไควนัส

เราได้เห็นแล้วว่ามีกรณีความอริสโตเติลไปเป็นสองทาง

ทางหนึ่งคือฝ่ายปัญญานิยมซึ่งมีแมคอินไทร์เป็นตัวอย่าง

อีกฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายที่ไม่เป็นปัญญานิยมซึ่งมีนุสับม์เป็นตัวอย่าง

เราไม่ควรเรียกฝ่ายที่ไม่เป็นปัญญานิยมว่าเป็นฝ่ายอารมณ์นิยม (emotivism)

เพราะที่จริงฝ่ายนุสบัมไม่ได้มีสมมติฐานเกี่ยวกับอารมณ์และเหตุผลที่เป็นทวินิยม หากแต่คิดว่าอารมณ์มีเหตุผล (cognitive emotion) ข้อโต้แย้งของข้าพเจ้าในวิทยานิพนธ์นี้คือ ถ้าเราเข้าใจปัญหาทางจริยธรรมในสองบทบาทหรือสองความหมาย ดังที่อริสโตเติลหมายถึง เราจะแก้ปัญหारेื่องลักษณะของความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญาได้ และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเลิศทั้งสองได้ตรงตาม*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ข้าพเจ้าจะใช้ความคิดของ ทอมัส อไควนัส เป็นต้นแบบสำหรับการมอง ซึ่งมีความคิดว่าปัญหาทางจริยธรรมต้องตีความออกเป็นสองแบบ คือเป็นมโนธรรมสากล และมโนธรรมเฉพาะ อไควนัสเป็นแนวร่วมในการอ่านปัญหาทางจริยธรรมว่ามีสองหน้าที่ หรือสองความหมาย ถึงแม้ว่าอไควนัสจะพูดในสิ่งที่ข้อโต้แย้งของข้าพเจ้าพูดอยู่แล้ว แต่อไควนัสสามารถช่วยทำให้การอ่านปัญหาทางจริยธรรมแบบนี้หนักแน่นขึ้น เพราะแสดงให้เห็นว่านักปรัชญาสายอริสโตเติลคนสำคัญ ได้เคยอ่านปัญหาทางจริยธรรมในแบบเดียวกันนี้ด้วย

ความคิดของทอมัส อไควนัส (Thomas Aquinas) ได้รับการอธิบายโดย เทอเรนซ์ เออร์วิน (Terence Irwin) (ใน "The Development of Ethics, Volume 1") และ เดนิส แบริดลีย์ (Denis Bradley) (ใน "Aquinas on the Twofold Human Good") ดังนี้ เออร์วินและแบริดลีย์ ต่างกล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างความคิดระหว่างฝ่ายอารมณ์นิยมและเหตุผลนิยม ในการตีความอริสโตเติล (doctrinal tension between emotivism and rationalism) แบริดลีย์และเออร์วินเทียบการตีความอริสโตเติลในแบบของอไควนัส กับแบบของฟรานซิส ฮัททิจสัน (Francis Hutcheson ซึ่งเป็นนักคิดในสายอริสโตเติลในศตวรรษที่ 18 การตีความอริสโตเติลแบบของฮัททิจสันเรียกว่าเป็นสาย Moral Sense) โดยแสดงว่าอไควนัสอยู่ฝ่ายปัญญานิยม ส่วนฮัททิจสันอยู่ฝ่ายอารมณ์นิยม สิ่งที่น่าสนใจใน "ความขัดแย้งทางหลักคำสอนระหว่างฝ่ายอารมณ์นิยมและเหตุผลนิยม" คือทั้งสองฝ่ายสามารถหาหลักฐานสนับสนุนได้จาก*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* เหตุการณ์เป็นเช่นนี้ในความขัดแย้งทางความคิดระหว่างแมคอินไทร์และนุสบัมด้วย วิทยานิพนธ์นี้ต้องการเสนอว่าสาเหตุของความขัดแย้งในหลักคำสอนที่เกี่ยวกับอารมณ์และเหตุผล เป็นเพราะอริสโตเติลเองใช้คำว่า ปัญญาทางจริยธรรม (practical wisdom, phronesis) ในสองความหมาย ดังกล่าวแล้วในบทที่ 2 ว่า ปัญญาทางจริยธรรมทำหน้าที่สองอย่าง คือทำหน้าที่หาจุดพอดีสำหรับความเป็นเลิศทางคุณธรรม และทำหน้าที่หาหนทางไปสู่เป้าหมาย สำหรับความเป็นเลิศทางปัญญา เพราะแมคอินไทร์ไม่เห็นหน้าที่ของปัญญาทางจริยธรรมต่อความเป็นเลิศทางปัญญา (อันที่จริงแล้วแมคอินไทร์ไม่เอ่ยถึงเรื่องนี้เลย

แมคอินไทร์ให้ภาพของอารมณ์ที่ต้องฝึกให้เชื่อตามเหตุผล

ประหนึ่งอารมณ์ไม่ต้องมีการพิจารณาของตัวเอง)

แมคอินไทร์จึงไม่ให้ความสำคัญต่อความเป็นเลิศทางปัญญาต่อการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรม

นุสบัมไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัญญาทางจริยธรรมในการคำนวณหาหนทางไปสู่เป้าหมาย

นุสบัมจึงไม่เห็นว่ามีเมื่อเรามีความคิดแบบอารมณ์รู้คิดแล้ว

เราจำเป็นต้องแยกความเป็นเลิศทางปัญญาออกมาอีก

นุสบัมมองการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมเป็นการเห็นหรืออ่านสถานการณ์ ซึ่งมีตัวแบบเป็นกวี

แต่อริสโตเติลพูดถึงเพริคลีส ซึ่งเป็นนักการเมือง และไม่ไซโฮเมอร์หรือโซโฟคลีสซึ่งเป็นกวี

อีกทั้งอริสโตเติลพูดถึงความมีเซาว์ปัญญา (cleverness) ว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัญญาทางจริยธรรม

(1144a20-30) นุสบัมพูดถึงความระวังไหวของกวี

แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับทักษะในการทำการให้สำเร็จ

ถึงแม้ว่าอริสโตเติลกล่าวว่าความรู้ทางจริยศาสตร์กับรัฐศาสตร์เป็นอย่างเดียวกัน (ต่างกันที่ขอบเขต

อย่างหนึ่งเป็นเรื่องส่วนบุคคล อย่างหนึ่งเกี่ยวกับรัฐ)

นุสบัมกล่าวถึงส่วนของตัวบท*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* ที่เกี่ยวกับการเห็น

และการตัดสินทางจริยธรรมที่อ่อนไปตามสถานการณ์ "การตัดสินใจขึ้นอยู่กับการมอง"¹²⁶

"สายวัดที่ห่างจากเกาะเลสโบสใช้วัดเพื่อสลักหิน อ่อนไปตามหิน ไม่แข็งตายตัว

การตัดสินทางจริยธรรมก็อ่อนไปตามข้อเท็จจริงเช่นนั้น"¹²⁷

แมคอินไทร์กล่าวถึงส่วนของตัวบทเกี่ยวกับซิลลอลจิม และ การแบ่งทวินิยมของจิต

"ความผิดในการตัดสินจริยธรรม จะมีได้สองลักษณะ คือเกี่ยวกับสิ่งที่ เป็นสากล หรือเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ

เราอาจไม่รู้ว่ น้ำทั้งหลายที่มีน้ำหนักมากเป็นสิ่งที่ไม่ดี หรือเราอาจไม่รู้ว่ น้ำนี้มีน้ำหนักมาก"¹²⁸

"ดังที่เด็กควรอยู่ภายใต้การชี้นำของครู ส่วนที่เป็นความอยากของจิตควรอยู่ภายใต้หลักเหตุผล"¹²⁹

"แต่การทำงานของเหตุผล ซึ่งก็คือการใคร่ครวญพิจารณา

ดูจะสูงส่งกว่าเพราะมีค่ามากกว่าและไม่นำไปสู่เป้าหมายอื่นที่ไม่ใช่ตัวเอง

นี่คือความสุขที่สมบูรณ์ของมนุษย์"¹³⁰

¹²⁶ "decision rests with perception" (1126b1-5)

¹²⁷ "leaden rule used in making the Lesbian moulding adapts itself to the shape of the stone and is not rigid, and so too the decree is adapted to the facts"(1137b25-35)

¹²⁸ "error in deliberation maybe either about the universal or about the particular, we may fail to know either that all water that weighs heavy is bad, or that this particular water weighs heavy" (1142a20-25)

¹²⁹ "as the child should live according to the direction of his tutor, so the appetitive element should live according to rational principle" (1119b13-18)

¹³⁰ "but the activity of reason, which is contemplative, seems both to be superior in serious worth and to aim at no end beyond itself...this will be the complete happiness of man" (1177b15-30)

ส่วนของตัวบทที่นุสบัมอ้างถึง

สนับสนุนการตีความปัญญาทางจริยธรรมว่าเป็นการอ่านสถานการณ์
การอ่านสถานการณ์หรือการมีทัศนคติที่เหมาะสมต่อสถานการณ์อยู่ในหน้าที่ของความเป็นเลิศทางคุณธรรม และถ้าการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมจบที่การอ่านสถานการณ์
ความเป็นเลิศทางปัญญาจึงไม่มีความสำคัญในการอธิบายอริสโตเติล
ส่วนของตัวบทที่แมคอินไทร์อ้างถึง

สนับสนุนการตีความปัญญาทางจริยธรรมว่าเป็นการคำนวณหนทางไปสู่เป้าหมาย
โดยเป้าหมายดังกล่าวมาจากความปรารถนาที่มาจากการฝึกนิสัยมาจากสังคม
ความเข้าใจเช่นนี้นำไปสู่ความเห็นที่ว่าอารมณ์ไม่มีพลวัตใดๆ
(แม้ในขณะที่อริสโตเติลกล่าวอ้างถึงตัวอย่างของนอพโรลิมัสซึ่งแสดงให้เห็นถึงการที่อารมณ์สอบสวนเหตุผล ในกรณีนี้ที่เหตุผลเป็นการหาหนทางไปสู่เป้าหมาย และแม้ขณะที่อริสโตเติลกล่าวใน *Poetic* ว่าโศกนาฏกรรมเป็นการเรียนรู้ทางจริยธรรม) แมคอินไทร์ (เช่นเดียวกับอโควินัสซึ่งจะได้กล่าวต่อไป) สร้างรากฐานทางเหตุผลให้กับกระบวนการตัดสินทางจริยธรรม
โดยที่แมคอินไทร์กล่าวว่าความรู้ทางทฤษฎีซึ่งได้มาจากสัทชญาณ (*nous*)
เป็นฐานของกระบวนการทางอุปนัยซึ่งเป็นที่มาของความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม
แต่แมคอินไทร์ไม่สามารถอธิบายได้ว่าถ้าเราเข้าใจว่าความเป็นเลิศทางคุณธรรมมีรากฐานมาจากเหตุผล ในลักษณะนั้น เหตุใดอริสโตเติลจึงเชื่อว่าคุณธรรมต้องมาเป็นชุดของคุณธรรม (*unity of virtues*)
อโควินัสผู้ซึ่งพยายามสร้างฐานของเหตุผลให้กับคุณธรรมเช่นกัน
สามารถตอบคำถามเรื่องเอกภาพของคุณธรรมได้ดี เพราะเขากล่าวถึงมโนธรรม (*conscience*)
บางอย่างที่เป็นที่มาของคุณธรรม และเนื่องจากมนุษย์มีมโนธรรมนี้
มนุษย์จึงมีคุณธรรมต่างๆอยู่โดยธรรมชาติ ขึ้นอยู่กับว่าจะมีอุปสรรค (ความบาป (*sin*))
ที่มีที่มาแบบต่างๆ เช่นความไม่รู้บ้าง การมีอารมณ์ความรู้สึกรุนแรง (*passion*) บ้าง
อริสโตเติลเองไม่ได้กล่าวถึงที่มาของคุณธรรมที่เป็นความรู้ทางทฤษฎีและไม่ได้กล่าวถึงมโนธรรม
(อโควินัสหมายถึงมโนธรรมที่เป็นสากล *universal conscience*)
แต่แมคอินไทร์และอโควินัสคิดว่าอริสโตเติลต้องตั้งใจจะกล่าวเช่นนั้น

อโควินัสมีความสำคัญต่อการพิจารณาของเราในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญาในอริสโตเติล
ไม่ใช่เพราะความคิดเรื่องมโนธรรมสากลของเขามีน้ำหนักในการอธิบายอริสโตเติล
(เนื่องจากไม่มีหลักฐานในตัวบท *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*)
แต่เป็นเพราะอโควินัสเป็นแนวร่วมของเราในการเข้าใจว่า
อริสโตเติลใช้คำว่าปัญญาทางจริยธรรมในสองความหมาย

นักคิดในสายอริสโตเติลที่ให้ความสำคัญกับอารมณ์ (cognitive emotion) และที่ให้ความสำคัญกับปัญญา มักจะอ่านปัญญาทางจริยธรรมไปในทางเดียว ความหมายเดียว คือเป็นการอ่านสถานการณ์หรือเป็นการคำนวณหาหนทางไปสู่เป้าหมาย

อโควินัสเป็นแนวร่วมของเราในการยืนยันว่า การอ่านปัญญาทางจริยธรรมเช่นนั้นผิด

ก่อนที่เราจะพิจารณาความคิดของอโควินัส เราควรทำความเข้าใจให้กระจ่าง ว่าอโควินัสกำลังพูดถึงสิ่งที่อริสโตเติลพูด หรืออโควินัสกำลังเสนอความคิดของตัวเอง

อโควินัสเสนอคำใหม่ที่ไม่ปรากฏใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* เช่นคำว่าซินเดอเรซิส (synderesis) และคอนเซียนเทีย (conscientia) อีกทั้งยังได้เสนอความคิดที่อริสโตเติลไม่ได้พูด

เช่นกล่าวว่ามีมนุษย์มีความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมที่ติดตัวมา โดยไม่ต้องพึ่งสังคมหรือการหล่อหลอมเลี้ยงดูให้มีความเห็นไปทางที่ถูกควร

ผู้อ่านอโควินัสจึงควรสงสัยว่า งานที่อโควินัสทำเกี่ยวกับอริสโตเติล เช่นทำอธิบายให้*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* (commentary on the *Nicomachean ethics*) และหนังสือ *Summa Theologica* เป็นความคิดของอโควินัสเองหรือเป็นการอ่านอริสโตเติล

แบรดลีย์และเออร์วินยืนยันว่า อโควินัสคิดว่าเขากำลังพูดในสิ่งที่อริสโตเติลพูด หรืออริสโตเติลสั้นๆ และไม่ได้กำลังเสนอความคิดของตัวเอง

ดังนั้นเราสามารถอ่านอโควินัสในฐานะที่เป็นการตีความอริสโตเติลแบบหนึ่งได้ เท่าๆกับแบบของแมคอินไทร์และนุสบัม

ก. หน้าที่ย่อยปัญญาทางจริยธรรมในการหาหนทางไปสู่เป้าหมาย

อโควินัสให้ความสำคัญกับการที่อริสโตเติลกล่าวว่า เราไม่พิจารณาตัดสินเป้าหมาย แต่เราพิจารณาตัดสินหนทางไปสู่เป้าหมาย

ในขณะที่นุสบัมไม่เห็นความจำเป็นที่จะแก้ต่างในประเด็นนี้

อโควินัสซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ต่อดัชนีของอริสโตเติลมาก เห็นว่าเราควรตีความการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมในกรอบนี้เท่านั้น ในขณะที่เดียวกัน

อโควินัสพยายามทำงานอีกอย่างหนึ่งด้วย คือพยายามแก้ปัญหากการให้เหตุผลที่ดูเหมือนจะเป็นวงกลม เพราะอริสโตเติลบอกว่าการตัดสินทางจริยธรรมจะถูกต้อง

ต้องมีเป้าหมายที่ถูกต้องซึ่งได้มาจากคุณธรรม คุณธรรมคือสิ่งที่ปัญญาทางจริยธรรมกำหนด

ในขณะที่ปัญญาทางจริยธรรมจะก่อร่างมาได้ต้องอาศัยคุณธรรม (คนเลวที่ฉลาดทางจริยธรรมไม่มี)

แบรดลีย์กล่าวว่าอโควินัสเห็นปัญหาในตัวบทของอริสโตเติล ในส่วนที่เกี่ยวกับฐาน (foundation) ทางจริยธรรม ไม่ชัดเจนว่าอริสโตเติลจะให้จริยศาสตร์วางอยู่บนคุณธรรมหรือเหตุผล

และไม่ชัดเจนว่าคุณธรรมมีเหตุผลหรือเป็นเพียงการฝึกให้ทำตามกันมาในสังคม

ทั้งแบรดลีย์และเออร์วินกล่าวว่า ความขัดแย้งเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องเหตุผลและอารมณ์

เป็นโจทย์ของอโควนัส อโควนัสเริ่มแกะประเด็นนี้ด้วยการปูความเข้าใจพื้นฐานก่อนว่า อริสโตเติลเป็นนักคิดที่อ้างความดีจากธรรมชาติของมนุษย์ (naturalist) อริสโตเติลคิดว่ามนุษย์มีธรรมชาติบางอย่าง และความดีสำหรับมนุษย์คือสิ่งที่ตรงกับธรรมชาติของมนุษย์ อโควนัสตีความว่ามนุษย์มีมโนธรรม บางอย่างติดตัวมา แต่มโนธรรมนั้นไม่อาจถูกเข้าใจได้โดยไม่มีปัญญาทางจริยธรรม ปัญญาทางจริยธรรมอธิบาย (articulate) มโนธรรมออกมาเป็นคุณธรรม (ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ และอื่นๆ) และคุณธรรม (ซึ่งตอนนี้นำมาจะเป็นชุดของคุณธรรมได้แล้ว) เป็นตัวตั้งต้นของการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรม ในสถานการณ์เฉพาะ คุณธรรมจึงเป็นโจทย์ของปัญญาทางจริยธรรมในสถานการณ์เฉพาะ เช่นคนที่กล้าหาญก็จะครุ่นคำนึงว่าการกระทำอย่างไรจึงเป็นการแสดงออกของความกล้าหาญ ปัญญาทางจริยธรรมที่ทำงานในสถานการณ์เฉพาะจึงสามารถทำงานของตนได้ คือทำหน้าที่พิจารณาว่าความกล้าหาญแสดงออกอย่างไร

อโควนัสคิดว่าถ้าเราเข้าใจว่าปัญญาทางจริยธรรมมีสองแบบ (ซึ่งอโควนัสยืนยันว่าเป็นปัญญาเดียวกันทำงานสองแบบ) เราจะเข้าใจได้ว่าปัญญาทางจริยธรรมแบบหนึ่งช่วยให้เราเข้าใจคุณธรรม (จึงกล่าวได้ว่าคุณธรรมคือสิ่งที่ปัญญาทางจริยธรรมกำหนด) ปัญญาทางจริยธรรมอีกแบบหนึ่งช่วยคิดว่าเมื่อมีคุณธรรมนั้นๆแล้ว การกระทำอย่างไรจึงจะนำไปสู่ (หรือเป็นส่วนหนึ่งของ หรือเป็นการแสดงออกของ) คุณธรรมนั้น นี่จึงเรียกว่าคุณธรรมเป็นจุดเริ่มต้นให้กับปัญญาทางจริยธรรม

ถ้าเข้าใจแบบนี้แล้วจะเห็นว่าอริสโตเติลไม่ได้ให้เหตุผลที่ย้อนเป็นวงกลม (เพราะอโควนัสแยกมโนทัศน์เรื่องปัญญาทางจริยธรรมออกเป็นสองแบบ) อันที่จริงแล้ว

น้ำหนักของข้อโต้แย้งตรงนี้ของอโควนัส ไม่ได้มาจากการที่มันช่วยอริสโตเติลออกมาจากวงกลมได้เท่านั้น แต่ข้าพเจ้าเสนอว่าน้ำหนักของข้อโต้แย้งของอโควนัส อยู่ที่หลักฐานในจริยศาสตร์นิโคมาเคียนเองซึ่งปฏิเสธไม่ได้

อริสโตเติลกล่าวว่าปัญญาทางจริยธรรมทำหน้าที่กำหนดว่าความพอดี (ความไม่สุดโต่งไปทั้งสองข้าง) อยู่ที่ไหน และอริสโตเติลกล่าวด้วยว่าปัญญาทางจริยธรรมทำหน้าที่หาหนทางไปสู่เป้าหมาย (ดีความแบบแมคอินไทร์ก็ได้ คือหาสิ่งที่มีคุณค่าใช้สอย (instrumental value) ไปสู่เป้าหมาย หรือดีความแบบตัวอย่างของ บาร์รี สวอร์ตซ์ (Barry Swartz) ก็ได้

คือในกรณีของคนทำความสะอาดโรงพยาบาล ที่โดนพ่อของคนไข้ดูเอาอย่างไม่มีเหตุผล คนทำความสะอาดรู้จักที่จะไม่โกรธในกรณีนั้น เพราะเห็นว่าผู้ป่วยกำลังวิฤติ

และพ่อของผู้ป่วยกำลังใจเสีย ในสถานการณ์นี้ปฏิบัติการตอบสนองที่สมควร คือการสงสารพ่อผู้ป่วย ไม่ใช่การโกรธพ่อผู้ป่วย การกระทำที่เหมาะสมและไม่สุดโต่ง คือการไม่โกรธ หรือจะตีความแบบนุสขัมก็ได้ ว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่มีค่าอันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ดี เช่นมิตรภาพเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ดี เป็นต้น)

การอ่านอริสโตเติลของอโควินัสเป็นการชี้ชัดต่อดัวบทว่าการอ่านว่าปัญญาทางจริยธรรมมีแบบเดียวหรือมีหน้าที่เดียว

แบรดลีย์และเออร์วินกล่าวว่าอโควินัสตีความ "การหาหนทางไปสู่เป้าหมาย" โดยแปลการหาหนทางว่าเป็นการหาสิ่งที่ประกอบขึ้นเป็นเป้าหมาย (constituent) และไม่ได้หาสิ่งที่มีคุณค่าใช้สอย (instrumental value) ไปสู่เป้าหมาย ถึงแม้ว่าทั้งแบรดลีย์และเออร์วินเรียกกว่านี้เป็นความคิดแบบแคบ (narrow view) เกี่ยวกับการพิจารณาตัดสิน (ความคิดแบบกว้างเกี่ยวกับการพิจารณาตัดสินคือ เราพิจารณาตัดสินเป้าหมาย ความคิดแบบแคบคือเราพิจารณาตัดสินหนทางไปสู่เป้าหมาย) แต่อันที่จริงแล้วการที่อโควินัสตีความ "การหาหนทาง" ว่าเป็นการหาสิ่งที่ประกอบขึ้นเป็นเป้าหมาย ก็ไม่ต่างอะไรจากการที่อโควินัสอนุญาตให้เราพิจารณาตัดสินเป้าหมายได้นั่นเอง อโควินัสทำเช่นนี้โดยยังคงรักษาตัวบทของอริสโตเติลไว้ได้

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือสิ่งที่แบรดลีย์เรียกว่าเป็นความตึงแย้งทางคำสอน (doctrinal tension)

คือคนที่อ่านอริสโตเติลไม่รู้ว่่าอริสโตเติลจะวางจริยศาสตร์อยู่บนรากฐานของเหตุผลหรืออารมณ์ (ความจริงอริสโตเติลใช้ว่าอารมณ์ที่มีเหตุผล ซึ่งเหตุผลจะแปลว่าอะไรยังคงเป็นที่ถกเถียงกันต่อไป) ดูเหมือนอริสโตเติลจะให้ความสำคัญกับการที่บุคคลจะถูกเลี้ยงดูให้โตมาดี นี่เป็นปัญหาเพราะการ "โตมาดี" เสมือนการเป็นนักโทษแบบเดวิด ฮูม (Humean prisoner)

กล่าวคือการที่บุคคลไม่อาจมีความเห็นทางจริยธรรมต่างไปจากสิ่งที่สังคมหล่อหลอมมา และต่างไปจากลักษณะนิสัย (character) ของตนได้

แบรดลีย์และเออร์วินเห็นว่านี่เป็นปัญหาสำหรับอโควินัส ผู้ซึ่งไม่ต้องการให้อริสโตเติลเป็นสัมพัทธนิยม (relativist) เราจะเห็นว่าความกังวลของอโควินัสในแง่หนึ่งก็มีเหตุผล ในอีกแง่หนึ่งก็ไม่มีเหตุผล ไม่มีเหตุผลในแง่ที่ว่าอริสโตเติลเองไม่ได้เสนอให้เราเชื่อตามคำสอนของคนในสังคมเท่านั้น แต่ยังให้วิชาวิธีสำหรับจะสอบทานคำสอนและความเชื่อของคนในสังคม ข้าในบทที่ 10 ยังเตือนให้เอาคำสอนมาเทียบกับความจริงของชีวิต (facts of life) (อ้างแล้ว)

การที่อริสโตเติลไม่คิดว่ามีกฎสากลสำหรับจริยศาสตร์และความรู้ทางจริยธรรมนั้นจริง "โดยมาก" เท่านั้น ไม่ได้เปิดทางให้ทุกคนจะตัดสินได้ตามใจชอบ

เพราะความคิดของเราต้องถูกสอบทานจากสิ่งอื่นๆ ในอีกทางหนึ่ง

ความกังวลของอโควนันสมิเหตุผลในแง่ที่ว่า การสอบทานความรู้ทางจริยธรรม
ถึงที่สุดแล้วเป็นการคิดที่ว่าความจริงทางจริยธรรมจริงเพราะสอดคล้อง (coherent)
กับความจริงอื่นๆที่เราารู้อยู่แล้ว หรือที่เราไม่อยากจะสงสัยไป
อริสโตเติลไม่อาจหาพื้นฐานที่สงสัยไม่ได้สำหรับจริยธรรม
อันที่จริงแล้วอริสโตเติลไม่ได้พยายามหาเลย อันเป็นที่ชัดเจนอยู่แล้วในบทที่ 1
ของ*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* อย่างไรก็ตาม อโควนันสมิคิดว่าอริสโตเติลมีความเป็นสากลนิยมอยู่
เพียงแต่ไม่พูดออกมาตรงๆ อโควนันสมิคิดว่ามันโน้มนำขึ้นเดอเรลิส สะท้อนความคิดของอริสโตเติลเอง
เป็นที่น่าสังเกตว่า อโควนันสมิพยายามทำให้อริสโตเติลมีฐานที่เป็นสากล
โดยไม่พึ่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์เหมือนที่แมคอินไทร์ทำ
ไม่มีหลักฐานในตัวบทที่แสดงว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นฐานของความรู้ทางจริยศาสตร์
ในแง่นี้อโควนันสมิเชื่อสัจต่อบทมากกว่าแมคอินไทร์
ในอีกแง่หนึ่งที่อโควนันสมิเชื่อสัจต่อบทคือการทำให้อโควนันสมิคิดว่ามีความรู้ก่อนประสบการณ์
(*apriori* knowledge) เกี่ยวกับจริยธรรม แต่มีความโน้มเอียงทางอารมณ์ที่มนุษย์มีติดตัวมาแต่กำเนิด
ความโน้มเอียงทางอารมณ์นี้คือสิ่งที่เขาเรียกว่าเป็นมโนธรรม มนุษย์มีธรรมชาติที่มีความรู้สึกเช่นนี้
บทบาทของปัญญาทางจริยธรรมมาจากมโนธรรม มาเพื่อช่วยอธิบายมโนธรรม
มโนธรรมไม่ได้เกิดจากการใช้เหตุผล ในแง่นี้อโควนันสมิไม่ได้คิดเหมือนคานท์
อย่างไรก็ตามอโควนันสมิยังสามารถทำจริยศาสตร์ของอริสโตเติลให้ได้ว่าวางอยู่บนหลักเหตุผล
เพราะหนึ่งมโนธรรมนี้เป็นสากล แม้เป็นความรู้สึกก็เป็นสากล ไม่ได้เป็นความรู้สึกตามอำเภอใจ
และสองเหตุผลช่วยทำให้มโนธรรมถูกแปลออกมาเป็นชุดของคุณธรรมได้
ดังนั้นอโควนันสมิสามารถทำให้เหตุผลเข้ามาเป็นรากฐานของจริยธรรมอย่างน้อยก็ในขั้นที่มีคุณธรรมออก
มา และเมื่อต่อมาคุณธรรมนั้นจะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรม
ก็เรียกได้ว่ากระบวนการตัดสินทางจริยธรรมวางอยู่บนหลักเหตุผล (ตามที่อริสโตเติลเองกล่าวไว้)
อโควนันสมิไม่อ้างว่าคุณธรรมมีรากฐานมาจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์
เขาจึงมีภาระต้องอธิบายที่มาของมโนธรรม อโควนันสมิกล่าวว่ามโนธรรมเป็นธรรมชาติของมนุษย์
และการกล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ก็สอดคล้องกับความคิดธรรมชาตินิยม (naturalism)
ของอริสโตเติลอีกด้วย (ความคิดที่ว่าสิ่งที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์เป็นสิ่งดี)
อโควนันสมิสามารถทำให้อริสโตเติลสอดคล้องกับความคิดทางศาสนาคริสต์ได้
เพราะเขาอ้างด้วยว่ามโนธรรมนี้เป็นสิ่งที่มนุษย์มีร่วมกับพระเจ้า มโนธรรมนี้จึงถูกเสมอ เป็นสากล
และเป็นธรรมชาติสำหรับมนุษย์ แม้มนุษย์ที่เลวก็รู้ว่าตัวเองเลว และมีความขัดแย้งในตัวเอง
(สะท้อนความคิดของอริสโตเติลเองในบทที่ 9 เป็นต้น
ที่กล่าวว่าคนดีมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในใจของตัวเอง

สิ่งที่ดีและสิ่งที่เขารู้ว่าตัวเองเป็นคือสิ่งเดียวกัน)

จึงเห็นได้ว่ามนทัศน์เรื่องมโนธรรมสากลหรือซินเดอเรซิส ช่วยแก้ปัญหาได้หลายอย่าง

คือช่วยตอบคำถามเรื่องเหตุผลและอารมณ์ซึ่งโยงกันเป็นวงกลมได้

และช่วยทำให้อริสโตเติลมีรากฐานทางจริยศาสตร์ที่เป็นวัตรปฏิบัติได้ในขณะที่ไม่ต้องเสียสละความเป็นธรรมชาตินิยมของอริสโตเติลไป

ข. มโนทัศน์เรื่องซินเดอเรซิส (synderesis) และ คอนเซียนเทีย (conscientia) ในคำอธิบายของอไควนัส

อไควนัสกล่าวไว้ใน *Summa Theologia* ว่า

"ซินเดอเรซิสไม่ใช่ความสามารถ แต่เป็นนิสัย (habit, ใน ST II-I, Q49, A1 อไควนัสอธิบายว่า habit หรือ *habitus* มีรากศัพท์มาจาก '*habere*' หมายความว่า 'มี' หรือ 'to have' - ผู้เขียน)

แม้ว่าบางคนถือว่าซินเดอเรซิสเป็นความสามารถที่เหนือกว่าเหตุผล

ในขณะที่บางคนกล่าวว่าซินเดอเรซิสคือเหตุผลนั่นเอง ไม่ใช่ที่แสดงตัวออกมาเป็นเหตุผล

แต่ที่มีอยู่เป็นธรรมชาติ ในการจะทำให้เรื่องนี้กระจ่างเราควรพิจารณาว่า ดังกล่าวแล้วในกระทู้ที่ 8

ว่าเหตุผลเป็นการเคลื่อนไหวอย่างหนึ่ง มนุษย์ใช้เหตุผลจากความเข้าใจในบางเรื่อง

เช่นจากสิ่งที่เราารู้เองโดยไม่ต้องสอบค้นโดยเหตุผลมาก่อน เช่นเรื่องหลักการที่ไม่เปลี่ยนแปลง

และการใช้เหตุผลจบลงที่ความเข้าใจ คือใช้เหตุผลนำเอาหลักการที่เข้าใจอยู่โดยธรรมชาติ

ไปทำให้เข้าใจสิ่งอื่นโดยผ่านเหตุผล เป็นที่ชัดเจนอยู่แล้วว่า

เหตุผลทางปรัชญาใช้ถกเถียงเรื่องทางปรัชญา เหตุผลทางจริยศาสตร์ใช้ถกเถียงเรื่องทางจริยศาสตร์

ดังนั้นธรรมชาติจึงให้มนุษย์ไม่เพียงมีหลักการเกี่ยวกับปรัชญา (speculative principles

หมายถึงหลักการเกี่ยวกับตรรกะและอภิปรัชญา - ผู้เขียน) เท่านั้น

แต่ยังมีหลักการทางจริยศาสตร์อีกด้วย หลักการแรกทางปรัชญาที่มนุษย์มีโดยธรรมชาติ

ไม่ใช่ความสามารถที่พิเศษ แต่เป็นการมีอยู่อย่างพิเศษ เรียกว่าความเข้าใจหลักการ

(เช่นความเข้าใจหลักตรรกะ - ผู้เขียน) ดังที่นักปรัชญาได้อธิบายไว้ใน *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* บทที่ 6

(นักปรัชญาหมายถึง อริสโตเติล - ผู้เขียน) เหตุใดหลักการแรกทางจริยศาสตร์

ซึ่งธรรมชาติให้มนุษย์มา จึงไม่เป็นความสามารถพิเศษ แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์มีเป็นพิเศษ

เรียกว่าซินเดอเรซิส เป็นเพราะว่าซินเดอเรซิสนั้นกล่าวกันว่าเป็นสิ่งที่นำพาความดี และดำเนินความชั่ว

เหมือนกับที่เราใช้หลักการแรกเพื่อค้นพบและตัดสินสิ่งต่างๆ จึงเป็นที่ชัดเจนว่า

ซินเดอเรซิสไม่ใช่เป็นความสามารถ แต่เป็นสิ่งที่เรามีอยู่ตามธรรมชาติ (ST I, Q79, A12)¹³¹

¹³¹ "Synderesis is not a power but a habit; though some held that it is a power higher than reason; (119) while others said that it is reason itself, not as reason, but as a nature. In order to make this clear we must observe that, as we have said above (A.8), man's act of reasoning, since it is a kind of movement, proceeds from the understanding of certain things - namely, those which are naturally known without any investigation on the part of reason, as from an immovable

และอไควนัสกล่าวถึงคอนเซียนเทียว่า

"สำหรับมโนธรรมเฉพาะ (conscience, *conscientia*) โดยธรรมชาติของคำ
 สื่อนัยถึงการโยงความรู้เข้ากับสิ่งอื่น เพราะมโนธรรมสามารถจะเป็น *cum alio scientia*
 คือความรู้ที่ประยุกต์ใช้กับสถานการณ์เฉพาะ แต่การใช้ความรู้กับสถานการณ์เฉพาะเป็นการกระทำ
 ดังนั้นจากคำอธิบายคำว่ามโนธรรมเฉพาะ จึงชัดเจนว่ามโนธรรมเฉพาะเป็นการกระทำ" (ST I, Q 79,
 A13)¹³²

จากคำอธิบายของอไควนัส เราจะเห็นว่า *synderesis* ต่างกับ *conscientia*
 เพราะสิ่งแรกเป็นความรู้ และมีมากับมนุษย์โดยธรรมชาติ ส่วนอย่างหลังเป็นการกระทำ
 เป็นการใช้ความรู้ที่ติดตัวมาโดยธรรมชาติ มาเข้าใจสถานการณ์เฉพาะ
 เออร์วินและแบรดลีย์อธิบายเพิ่มเติมดังนี้

เออร์วินกล่าวว่า "(ในอริสโตเติลที่มองผ่านอไควนัส)
 เป้าหมายที่ถูกต้องของชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งตายตัว และเป็นสิ่งที่เรามีแนวโน้มจะปรารถนา (natural
 inclination) แต่ถูกเข้าใจได้ (grasp) โดยปัญญาทางจริยธรรม
 ปัญญาทางจริยธรรมที่เข้าใจเป้าหมายของชีวิตมนุษย์นั้นต่างจากปัญญาทางจริยธรรมที่ตามความปรารถนาไปสู่เป้าหมายและหาหนทางไปสู่เป้าหมาย
 ปัญญาทางจริยธรรมแบบที่สองเท่านั้นที่เรียกว่าความรอบคอบ (prudence)
 หน้าที่ทั้งสองอย่างของปัญญาทางจริยธรรมนั้น อย่างแรกเกี่ยวกับหลักการสากล
 อย่างที่สองเกี่ยวกับหลักการเฉพาะ...อไควนัสจึงกล่าวว่าซินเดอเรซิสเป็นปัญญาแบบอริสโตเติล
 ซึ่งเข้าใจหลักการแรก อไควนัสเชื่อว่าอริสโตเติลเห็นแล้วว่าปัญญาทางจริยธรรมทำหน้าที่นี้
 ซินเดอเรซิสถูกเสมอเพราะมันเข้าใจหลักการแรก...เราเรียกซินเดอเรซิสว่ามโนธรรมสากล
 และคอนเซียนเทีย ว่ามโนธรรมเฉพาะ (particular conscience)"

principle, - and ends also at the understanding, inasmuch as by means of those principles naturally known, we judge of those things which we have discovered by reasoning. Now it is clear that, as the speculative reason argues about speculative things, so the practical reason argues about practical things. Therefore we must have, bestowed on us by nature, not only speculative principles, but also practical principles. Now the first speculative principles bestowed on us by nature do not belong to a special power, but to a special habit, which is called *the understanding principles*, as the Philosopher explains (*Ethic.* vi. 6). Wherefore the first practical principles, bestowed on us by nature, do not belong to a special power, but to a special natural habit, which we call *synderesis*. Whence *synderesis* is said to incite to good, and to murmur at evil, inasmuch as through first principles we proceed to discover, and judge of what we have discovered. It is therefore clear that *synderesis* is not a power, but a natural habit. (ST I, Q79, A12) From *The Summa Theologica* of St. Thomas Aquinas. Part I., Literally Translated by Fathers of the English Dominican Province. (London: Burns Oats & Washbourne LTD, 1922)

¹³² "For conscience, according to the very nature of the word, implies that relation of knowledge to something: for conscience maybe resolved into *cum alio scientia*, i.e., knowledge applied to an individual case. But the application of knowledge to something is done by some act. Wherefore from this explanation of the name it is clear that conscience is an act" (ST I, Q79, A12) From *The Summa Theologica* of St. Thomas Aquinas. Part I., Literally Translated by Fathers of the English Dominican Province. (London: Burns Oats & Washbourne LTD, 1922)

แบรดลีย์และเออร์วินอธิบายว่าสำหรับอโควนัสแล้วขั้นตอนการถอดรหัสจากมโนธรรมมาสู่ชุดของคุณธรรมมีดังนี้ แบรดลีย์อธิบายว่า มีสามขั้นตอนด้วยกันดังนี้

ขั้นแรกคือซินเดอเรลิสที่มนุษย์มีติดตัวมา ทำหน้าที่เข้าถึงหลักการสากลที่อธิบายเป็นตรรกะไม่ได้ (indemonstrable) ขั้นที่สองแบรดลีย์เรียกว่าเป็น "ข้อสรุปแรก" จากหลักการสากลคือปัญหาทางจริยธรรมสรุปหลักการสากลออกมาเป็นหลักการขั้นที่สอง

เหมือนบัญญัติสิบประการของศาสนาคริสต์ ซึ่งมนุษย์อาจไม่รู้ถึงหลักการขั้นนี้ได้ถ้ามีอารมณ์ (passion) เป็นอุปสรรค (หลักการในขั้นที่ว่านี้มีความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ เป็นต้น - ผู้เขียน)

กฎขั้นที่สองนี้ก็ผิดไม่ได้และเป็นสากลเช่นกัน ในขั้นที่สาม คือข้อสรุปถัดมาจากข้อสรุปแรกนี้เป็นขั้นของหลักการทั่วไปและไม่ใช่หลักการสากล หลักการนี้ผิดได้ แต่เป็นจริงโดยมาก

นี่เป็นหลักการทั่วไป (rules of thumb - ผู้เขียน) ของอริสโตเติล (ไม่โกหก เป็นต้น - ผู้เขียน)

แบรดลีย์ให้ความเห็นว่าสิ่งที่ควรสังเกตก็คือแทนที่หลักการทั่วไปขั้นที่สามจะมีรากฐานอยู่บนการสอนจนเป็นนิสัย เหมือนที่อริสโตเติลพูดไว้ใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

อโควนัสทำให้ชุดของคุณธรรมของอริสโตเติลมีรากฐานมั่นคงที่เป็นสากล

เออร์วินพูดถึงกระบวนการถอดรหัสนี้ว่า

เป็นอุปมาอุปมัยกับหลักการแรกของทฤษฎีวิทยาศาสตร์ (theoretical science) ซึ่งถูกเข้าใจโดยไม่ต้องอธิบาย (ในที่อื่น เออร์วินหมายถึงกฎแห่งความไม่ขัดแย้งตัวเอง law of non-contradiction ของอริสโตเติล

ซึ่งเออร์วินอธิบายว่าอริสโตเติลคิดว่ากฎเช่นนี้เป็นพื้นฐานของความรู้ทางทฤษฎี และเป็นสิ่งที่มนุษย์เข้าใจได้เอง)

ในข้อนี้ทั้งแบรดลีย์และเออร์วินเชื่อว่าอริสโตเติลไม่คิดว่ามีกฎเช่นเดียวกันนี้ในจริยศาสตร์

เออร์วินอธิบายกระบวนการถอดรหัสของอโควนัสว่า มนุษย์เข้าใจกฎธรรมชาติที่เป็นพื้นฐานที่สุด ที่ว่าความดีเป็นสิ่งที่ต้องทำ และความชั่วเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง (good is to be done and evil avoided) จากกฎนี้ซินเดอเรลิสทำหน้าที่เข้าใจว่าเราควรกล้าหาญ (ใจกว้าง ซื่อสัตย์ และอื่นๆ)

ต่อจากนั้นเป็นหน้าที่ของคอนเซียนเทียที่จะเข้าใจว่า ในสถานการณ์หนึ่งๆ การกระทำอะไรนับว่าเป็นการกระทำที่กล้าหาญ

อโควนัสคิดว่าซินเดอเรลิสและคอนเซียนเทียเป็นปัญญาเดียวกัน

"อโควนัสเชื่อว่าปัญญาทางจริยธรรมสากล (ซินเดอเรลิส - ผู้เขียน)

(คือการถอดเป้าหมายที่เป็นคุณธรรมออกมาจากเป้าหมายสุดท้าย)

เป็นความเป็นเลิศทางปัญญาเดียวกับปัญญาทางจริยธรรมเฉพาะ

(คือการถอดการกระทำที่ถูกจริยธรรมออกมาจากเป้าหมายที่เป็นคุณธรรม) ดังนั้นเขาเชื่อใน

"เอกภาพทางตั้ง" (vertical unity) ของปัญญาทางจริยธรรมที่เป็นสากลและเฉพาะ

นอกจากนั้นเขายังเชื่อว่าปัญญาทางจริยธรรมเดียวกันต้องใช้ในคุณธรรมแต่ละอย่าง เขาเชื่อใน "เอกภาพทางราบ" (horizontal unity) ของคุณธรรม

เราอาจเข้าใจกระบวนการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมของอโควินัสได้ดังนี้
 หลักการสากล → ถอดรหัสโดยซินเดอเรลีส ออกมาเป็น ชุดของคุณธรรมซึ่งเป็นสากล →
 ถอดรหัสโดยคอนเซียนเทีย → การกระทำที่ถูกต้องในสถานการณ์นี้ ซึ่งผิดได้

สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับซินเดอเรลีสก็คือ ซินเดอเรลีสเป็นการใช้ปัญญาที่ไม่เป็นตรรกะ เพราะแสดงออกมาทางตรรกะไม่ได้ เป็นมโนธรรมที่มนุษย์มีร่วมกัน โดยปกติเมื่อเราคิดถึงมโนธรรม เราจะจัดวางมโนธรรมไว้ในส่วนของความเป็นเลิศทางคุณธรรม

เพราะความเป็นเลิศทางคุณธรรมเป็นส่วนที่กำกับความรู้สึกและความเห็นที่เรามีต่อเรื่องต่างๆ ข้าพเจ้าเสนอว่าอโควินัสกำลังสะท้อนความคิดของอริสโตเติลที่ว่าความเป็นเลิศทางคุณธรรมถูกชี้แจงโดยปัญญา เนื้อความตรงนี้ไม่ถูกให้ความสนใจโดยแมคอินไทร์เลย

และสำหรับนุสบัมก็ไม่มี ความหมายเพราะอารมณ์ก็มีปัญญาอยู่แล้ว

ข้าพเจ้าเห็นว่าอโควินัสกำลังตีความอริสโตเติลอย่างซื่อสัตย์ต่อตัวบท

เมื่อเขาทำให้ซินเดอเรลีสเป็นมโนธรรมสำนึก อโควินัสกำลังบอกว่าการเห็นว่าคุณธรรมซื่อสัตย์เป็นสิ่งดี ความกล้าหาญ ความใจกว้างเป็นสิ่งดี เป็นการกระทำของปัญญา

แต่ไม่ใช่เป็นปัญญาที่หาคุณค่าที่เป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมาย แต่เป็นปัญญาที่เห็นว่าคุณธรรมดีเป็นสิ่งที่ดี (good is to be done) ซึ่งก็คือเห็นว่าคุณธรรมดีเป็นสิ่งดีนั่นเอง

ความคิดทำนองนี้สะท้อนอยู่ในวิธีอ่านปัญญาทางจริยธรรมของจอห์น แมคดาวล์ ใน "Deliberation and Moral Development in Aristotle's Ethics" แมคดาวล์พูดถึงการมี "the idea of nobility"

คือการมองเห็นของบางอย่างว่าสง่างาม มองเห็นของบางอย่างว่าไม่สง่างาม

อโควินัสยังสามารถจะตีความอริสโตเติลได้ตรงกับตัวบทในอีกแง่หนึ่งด้วยว่า

ปัญญาที่มองเห็นความดีว่าเป็นความดีนั้น

ไม่พอต่อการพิจารณาตัดสินการกระทำในแต่ละสถานการณ์

ปัญญาทำงานในอีกรูปแบบหนึ่งคือการพิจารณาการกระทำที่เหมาะสม

ในจุดนี้อโควินัสสามารถให้คำอธิบายได้ตรงกับตัวบทในส่วนที่นุสบัมอธิบายไม่ได้

(อโควินัสเข้าใจอย่างถูกต้องว่าผู้ที่มีปัญญาทางคุณธรรมในสายตาของอริสโตเติลคือนักการเมือง)

ค. การพิจารณาอโควินัส เปิดทางให้พิจารณารากฐานของจริยศาสตร์ของอริสโตเติล

แมคดาวล์คิดว่าอริสโตเติลเปิดทางให้เราสามารถเปลี่ยนรากฐานของความรู้ทางจริยศาสตร์ได้อย่างเป็นเรื่อยๆ ไป (piecemeal) จริยศาสตร์ของอริสโตเติลไม่มีพื้นฐาน (foundation)

อย่างทีมนักจริยศาสตร์สมัยใหม่อยากให้มี

แต่นั้นเป็นเพราะเรากำลังเอาความคิดในยุคของเราไปใส่ให้กับอริสโตเติล

ความเห็นของแมคคาวล์ที่ว่าคนในสมัยของอริสโตเติลต้องการพื้นฐานให้จริยศาสตร์หรือไม่ ไม่ได้อยู่ในขอบเขตของวิทยานิพนธ์นี้

(แต่เพียงมีข้อสงสัยว่าเพลโตก็พยายามหาพื้นฐานที่มั่นคงให้กับจริยศาสตร์เหมือนกัน)

แต่ความจริงก็คือว่าอริสโตเติลไม่ได้หวังจะให้จริยศาสตร์มีรากฐานที่มั่นคงเป็นสากล

เพราะอริสโตเติลกล่าวว่า "เราควรต้องพอใจแล้ว

ที่ได้พูดเรื่องจริยศาสตร์และมีข้ออ้างที่นำไปสู่ความจริงเพียงคร่าวๆและโดยโครงร่างเท่านั้น

เราต้องพอใจแล้วที่ได้พูดเรื่องที่เป็นจริงโดยมาก (for the most part true)" (1094b20-23)

ความพยายามของอไควนัสที่จะทำให้จริยศาสตร์มีรากฐานมั่นคงที่เป็นสากล มีข้อเสียสองประการ

คือหนึ่ง ไม่มีข้อความเช่นนั้นใน*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*

แม้เมื่อแมคคินไทร์พยายามอ้างว่านุสเป็นพื้นฐานของความรู้ทางจริยศาสตร์

ข้ออ้างเช่นนี้ก็ยังเป็นที่ยังสงสัย ในขณะที่อไควนัสพยายามอย่างมากที่จะชี้ชัดต่อดัวบท

นี้เป็นประเด็นหนึ่งที่อไควนัสตีความห่างออกไปจากอริสโตเติล

ข้อสองคือข้อเสนอเรื่องพื้นฐานที่มาจากพระเจ้า หรือมโนธรรมสากลที่ทำให้เข้าถึงความรู้พื้นฐานนั้น

เป็นข้อเสนอที่แพงมาก หมายถึงอไควนัสเรียกร้องให้ผู้อ่านเชื่อตามในเรื่องใหญ่ๆที่ไม่มีหลักฐานรองรับ

เช่นเชื่อว่ามโนธรรมของมนุษย์มีที่มั่นอันศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นจึงผิดไม่ได้ และกฎขั้นที่สอง

(ข้อสรุปขั้นแรกตามคำอธิบายของแบรดลีย์) เป็นกฎที่ผิดไม่ได้

ทั้งหมดนี้เพียงเพื่อทำให้อริสโตเติลมีรากฐานที่มั่นคง

ความเชื่อเหล่านี้ต้องแลกมาด้วยการมีสมมติฐานที่ใหญ่มาก คือเรื่องการเมืองพระเจ้า ซึ่งไม่คุ้มค่า

เพราะว่าอันที่จริงอริสโตเติลไม่ใช่ไม่มีรากฐานทางจริยธรรมเลย

(อริสโตเติลไม่ได้เชื่อว่ามนุษย์เห็นวาระไรดีเพราะสังคมหล่อหลอมมาเท่านั้น

เขาเสนอให้มีการสอบถามความรู้อยู่เสมอด้วยวิถีวิธี)

อริสโตเติลเชื่อว่าความรู้ทางจริยศาสตร์ที่ไม่มีรากฐานที่มั่นคง เป็นเรื่องดีมากกว่าจะไม่ดี

เพราะช่างหินชาวเลสโบส ใช้เครื่องวัดที่อ่อนไปตามหิน จึงทำงานได้สำเร็จ (1137b25-30)

ทั้งนี้ไม่ใช่ว่าจริยศาสตร์ของอริสโตเติลไม่มีหลักการแรก (first principles)

แต่หลักการแรกสามารถอธิบายได้ด้วยวิธีเชิงประจักษ์ ว่ามนุษย์นั้นได้ความคิดตั้งต้นมาด้วยวิธีดังนี้

"บ้างด้วยอุปนัย บ้างด้วยการมองเห็นหรือการอ่านสถานการณ์ (perception)

บ้างด้วยความคุ้นเคยเป็นนิสัย และยังมีทางอื่นๆอีก" (1098b1-5)

หลักการแรกสำหรับอริสโตเติลไม่ได้มาทางเดียวแต่มาหลายทาง

เพราะความรู้ทางจริยศาสตร์สะท้อนสิ่งที่มีความแตกต่างหลากหลาย

ไม่เหมือนกับความรู้ทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์

ข้อโต้แย้งประการสำคัญต่อความคิดของอโควนัสเรื่องซินเดอเรลลาก็คือ อริสโตเติลกล่าวว่าสัตว์ก็มีปัญญาทางจริยธรรมด้วย (1141a25-30) (จริยธรรมแบบกรีกเกี่ยวกับการมีชีวิตที่ดี อริสโตเติลกำลังบอกว่าสัตว์ก็รู้อะไรดีสำหรับตัวเอง) ถ้าปัญญาทางจริยธรรมคือมโนธรรมสากลที่เกี่ยวข้องกับกฎสากลของจักรวาล ก็ต้องนับว่าสัตว์มีมโนธรรมสากลด้วย ซึ่งไม่จริงเพราะเราไม่คิดว่าสัตว์มีคุณธรรม (แบบที่บ่มเพาะมาดีแล้ว แม้ว่าสัตว์บางตัวจะมีคุณธรรมบางอย่างโดยธรรมชาติ)

แบรดลีย์คิดว่าในการที่อโควนัสพยายามหารากฐานที่มั่นคงให้จริยศาสตร์ของอริสโตเติล อโควนัสไม่ผิดเสียทีเดียว เพราะอริสโตเติลก็คิดว่าการกระทำบางอย่างที่ผิดแน่นอน ผิดอย่างไม่นับกับบริบทและสถานการณ์ แบรดลีย์อ้างถึง 1107a10-25 ที่ว่าไม่ใช่ทุกการกระทำจะมีภาวะตรงกลาง (หมายถึงถ้าไม่มีภาวะตรงกลางระหว่างความสุดโต่งทั้งสองข้างก็ไม่อาจนับเป็นคุณธรรมได้เพราะคุณธรรมคือภาวะที่พอดีระหว่างความสุดโต่ง) ลำพังชื่อของการกระทำนั้นๆก็เลวร้ายแล้ว เช่นความเกลียดอาฆาต (spite) ความไม่ละอาย ความอิจฉา การมีชู้ การขโมย การฆาตกรรม (murder) แต่ข้อโต้แย้งของแบรดลีย์ไม่รอบคอบ เพราะอริสโตเติลกำลังกล่าวถึงการที่สังคมเข้าใจคำต่างๆเหล่านี้ ถ้าการใช้คำที่เกี่ยวกับคุณธรรมไม่สื่อความขัดแย้งในตัวเอง อริสโตเติลก็จะรับไว้ก่อน จนกว่าจะมีหลักฐานที่มาจากความจริงของชีวิตทำให้เราต้องคิดไปทางอื่น การที่อริสโตเติลบอกว่าการกระทำบางอย่างไม่มีภาวะตรงกลาง เพราะลำพังคำที่ใช้ก็สื่อความเลวแล้ว ไม่จำเป็นต้องหมายความถึงการมีรากฐานที่เป็นสากลเปลี่ยนแปลงไม่ได้ของจริยศาสตร์อริสโตเติล

อย่างไรก็ตาม การบอกว่าอโควนัสคิดว่ามีรากฐานทางจริยธรรมมั่นคง ไม่ได้หมายความว่าอโควนัสไม่ให้ความสำคัญกับอารมณ์ เออร์วินเตือนให้เห็นว่า อโควนัสไม่ได้เป็นปัญญานิยมสุดโต่ง (extreme intellectualist) คือพวกที่เชื่อว่าเหตุผลเป็นสาเหตุของการกระทำ แต่เป็นเพียงปัญญานิยม (rationalist) กล่าวคือเป็นพวกที่เชื่อว่าเหตุผลที่เป็นสากล ซึ่งมีความชอบธรรมอยู่นอกตัวมนุษย์ (external reason) หมายถึงออกไปจากความเห็นหรือความชอบของคนแต่ละคน และเหตุผลนี้เป็นความชอบธรรมให้กับเป้าหมายทางจริยธรรมส่วนตัว เออร์วินกล่าวว่าอโควนัสให้ความสำคัญกับตัวบทที่กล่าวว่า เหตุผลอย่างเดียวไม่เป็นสาเหตุของการกระทำ (reason alone moves nothing) นั้นหมายความว่าเหตุของการกระทำ (reason for action) คือความปรารถนา อโควนัสทำให้ความปรารถนาไม่เป็นเหมือนคำอธิบายของเดวิด ฮูม ที่คิดว่าความปรารถนาซึ่งเป็นฐานของความถูกต้องทางจริยธรรม ไม่มีฐานอื่นมารองรับ

แต่ไอคอนสันนาธรรมชาติของมนุษย์มาอธิบายในวิธีที่อันที่จริงแล้วใช้ภาษาของอริสโตเติลแต่ใกล้เคียงใ
นเนื้อหาสาระกับเพลโตมากกว่า คือบอกว่าธรรมชาติมนุษย์มุ่งไปทางเดียว

ไปสู่ความปรารถนาที่ถูกต้องอันเดียว

และเราจะเข้าใจสิ่งที่เราปรารถนาโดยธรรมชาตินั้นได้โดยใช้เหตุผลเข้าถึง

(หมายถึงคิดว่าคนมีความปรารถนาโดยธรรมชาติไปสู่ความดี

และเหตุผลทำความเข้าใจนั้นให้กระจ่างออกมาเป็นชุดของคุณธรรม)

ความคิดนี้ใกล้เคียงกับเพลโตที่คิดว่าความดีมีหนึ่งเดียวอยู่ในโลกของแบบ

และมนุษย์ใช้ปัญญาเพื่อเข้าถึงความดี

ความคิดเรื่องความดีหรือคุณค่ามีหนึ่งเดียวนี้อริสโตเติลกล่าวไว้โดยละเอียดในบทที่ 1 (1096b30-35)

อริสโตเติลกล่าวว่าความดีที่เราหาเป็นความดีของมนุษย์ ไม่ใช่ของพระเจ้า

เพราะความดีของพระเจ้าแม้จะมีอยู่จริงก็ไม่ได้อยู่ในขอบเขตของจริยศาสตร์

เพราะจริยศาสตร์เกี่ยวกับคุณค่าสำหรับชีวิตมนุษย์ที่มนุษย์เข้าถึงได้

เออร์วินกล่าวว่าไอคอนสปฏิเสธจุดยืนของฮัทชีสัน (Francis Hutcheson นักคิดสาย Moral Sense)

แต่ข้าพเจ้าคิดว่าฮัทชีสันเชื่อสัตย์ต่อตัวบท*จริยศาสตร์นิโคมาเคียน*มากกว่าอไวน์ส ซึ่งจะได้อีกต่อไป

โดยสรุป

ความคิดของไอคอนสเรื่องซินเดอเรลีสมีประโยชน์ต่อการเข้าใจปัญญาทางจริยธรรมมากตรงที่มันแสดง
ให้เห็นว่านักคิดอย่างไอคอนสเห็นว่าเราไม่อาจเข้าใจอริสโตเติลได้ถ้าไม่แยกปัญญาทางจริยธรรมออก
เป็นสองอย่าง หรืออย่างน้อยก็สองหน้าที่

ไอคอนสเห็นว่าปัญญาทางจริยธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับการเห็นหรือเข้าใจคุณธรรมนั้นเป็นอย่างหนึ่ง

คือเป็นการสังเกตเห็นความดีว่าเป็นความดี

ปัญญาทางจริยธรรมที่เกี่ยวกับการคิดอ่านกระทำการนั้นเป็นอีกอย่างหนึ่ง

แต่เราไม่อาจเอาความคิดเรื่องซินเดอเรลีสมาใช้ตีความอริสโตเติลได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว

ซินเดอเรลีสจึงยังมีประโยชน์ในแง่ที่ทำให้เราเห็นปัญหาว่าอริสโตเติลเองใช้คำเดียวกันในหลายความห
มาย

และทำให้ความเข้าใจของนักคิดในสายอริสโตเติลแบ่งออกเป็นสำนักที่ต่างกันเกี่ยวกับเรื่องปัญญาทาง

จริยธรรม ไอคอนสยังยืนยันว่าปัญญาทางจริยธรรมในสองระดับมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ในข้อนี้ นอกจากการที่อริสโตเติลใช้คำเดียวกันเรียกแล้วก็ไม่มีหลักฐานอื่นอีกที่จะสนับสนุนความเป็นอัน
หนึ่งอันเดียวกันของปัญญาทางจริยธรรม

(อริสโตเติลกล่าวถึงความดีอันหนึ่งอันเดียวกันของคุณธรรมเท่านั้น)

ข้อเสนอของผู้วิจัย

แผนภาพที่ได้เสนอไว้ตอนต้นของบทนี้แสดงการตีความการทำงานของปัญญาทางจริยธรรมของข้าพเจ้า และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเลิศทางปัญญาและความเป็นเลิศทางคุณธรรม จะขอกล่าวโดยสรุปเป็นเบื้องต้น และจะนำประเด็นสำคัญมาพิจารณาต่อไป

เบื้องต้น จากซ้ายไปขวา เราจะเห็นว่าความเป็นเลิศทางคุณธรรมเป็นผลมาจากการฝึกนิสัย แต่ไม่ได้เป็นการฝึกแบบ "ฝึกสัตว์ให้เชื่อง" ดังสำนวนของแมคคาวล์ (อ้างแล้ว)

เพราะมนุษย์มีความสามารถที่จะสอบทานสังคม สอบทานความเชื่อหลักในสังคมได้ ดังที่อริสโตเติลสอนให้ลูกศิษย์คิดแบบวิภาษวิธี ในขณะที่เดียวกันความเป็นเลิศทางปัญญา (ในที่นี้หมายถึงส่วนที่เกี่ยวกับจริยธรรม คือปัญญาทางจริยธรรม) ได้มาด้วยการสอน

ความเป็นเลิศทางคุณธรรมก่อให้เกิดการปรารถนาที่ถูกต้อง และการปรารถนาที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของอารมณ์ที่ไม่รู้จักคิด แต่เป็นอารมณ์ที่แยกแยะความพอเหมาะพอดีได้ เป้าหมายหรือสิ่งที่ถูกปรารถนา ไม่อาจเรียงลำดับลงมาเหมือนที่แมคคินไทร์เสนอได้ เพราะอริสโตเติลบอกว่าคุณธรรมดีในตัวเอง และมีของบางอย่างดีในตัวเอง เช่นมิตรภาพ ในสถานการณ์หนึ่ง ความต้องการของคนฉลาด หรือเป้าหมายของคนฉลาด (ซึ่งสำหรับอริสโตเติลแล้วต้องเป็นคนดีด้วย) ต่อสถานการณ์หนึ่งๆแตกต่างกันออกไป เช่นที่อริสโตเติลแสดงให้ดูถึงความขัดแย้งในความรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ในบทที่ 9 ในบางกรณีคนดีและคนฉลาดมุ่งที่จะแสดงความกตัญญู ในบางกรณีมุ่งจะคำนึงประโยชน์สาธารณะ ในบางกรณีมุ่งจะเชิดชูคุณธรรมข้อต่างๆ ซึ่งในหลายกรณีขัดกันเอง ไม่มีใครบอกได้ก่อนสถานการณ์นั้นว่าคนดีและคนฉลาดจะมุ่งหวังอะไร หรือจะเห็นอะไรว่าเป็นประโยชน์หรือคุณค่าที่สำคัญที่สุด คนดีและคนฉลาด "มีเหตุผล" (reasonable) ในแต่ละสถานการณ์ หมายถึงให้น้ำหนักแก่คุณค่าต่างๆอย่างพอเหมาะพอดี ไม่สุดโต่งจนไปละเมิดคุณธรรมหรือคุณค่าอื่นๆ

เมื่อได้เป้าหมายมาแล้ว หน้าที่ของปัญญาทางจริยธรรมคือคำนวณหนทางไปสู่เป้าหมาย เช่นถ้าในบางกรณี คุณค่าที่สำคัญที่สุดคือช่วยชีวิตสัตว์ ปัญญาทางจริยธรรมจะบอกว่าคนดีและคนฉลาดควรจะมีวิถีชีวิตแบบวีแกน คือไม่บริโภคและไม่เบียดเบียนสัตว์ในความเป็นอยู่ของตัวเอง การเป็นวีแกนจึงเป็นคำสั่งทางจริยธรรม เมื่อได้คำสั่งนี้มาแล้ว เราอาจจะอยากหรือไม่อยากทำตามคำสั่งก็ได้ (เช่นเราอาจจะอยากรับประทานเนื้อสัตว์มากกว่าจะเป็นวีแกน) การจะทำหรือไม่ทำตามปัญญาทางจริยธรรมภาคคำนวณหาเป้าหมาย ขึ้นอยู่กับความปรารถนาของเรา ความปรารถนาคือเป็นความปรารถนาที่รู้จักคิด

(เช่นถ้ารู้ว่าสัตว์ที่จะรับประทานนั้นเป็นสัตว์เลี้ยงของเราเองเราก็ไม่ยอมรับประทาน)
ความอยากตั้งอยู่บนความเชื่อ การรับประทานเนื้อสัตว์ตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่าชีวิตสัตว์ไม่สำคัญ
เมื่อเรามีความปรารถนาที่จะทำหรือไม่ทำสิ่งที่คำนวณออกมาได้แล้ว จึงเกิดการกระทำเป็นผลลัพธ์

การกระทำส่งผลแก่โลก และแก่ตัวเราเอง

เช่นเมื่อทำลงไปแล้วได้เห็นว่าการกระทำนั้นมีความหมาย มีน้ำหนักอย่างไร
เช่นเราอาจจะได้เห็นสัตว์ถูกฆ่ามาเพื่อเรา ได้สำนึกว่าเราได้สร้างความทุกข์แสนสาหัส
หรือในอีกกรณีหนึ่งเราอาจบริโภคสัตว์จนเป็นนิสัย เกิดการไม่ระวังไหวอีกต่อไป
และพร้อมจะเห็นสัตว์เป็นสิ่งที่สำคัญ ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม การกระทำของเรา
ก่อให้เกิดผลบางอย่างแก่เราและแก่โลก

อริสโตเติลสอนให้คิดสอบถามว่าความปรารถนาของเราถูกต้องหรือไม่
สิ่งที่เห็นเป็นคุณค่าเป็นคุณค่าจริงหรือไม่ เพราะสถานการณ์เฉพาะแต่ละสถานการณ์ให้มุมมองใหม่
ความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับโลก ความเข้าใจใหม่ย่อมเปลี่ยนความปรารถนา
เพราะความปรารถนามีลักษณะรู้คิด

กระบวนการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมข้างต้นนี้มีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญดังนี้

1. เราจำเป็นต้องเชื่อว่าความเป็นเลิศทางคุณธรรมและความเป็นเลิศทางปัญญาต่างกัน
ต่างกันในเรื่องอภิปรายหรือไม่ คือต่างกันในเรื่องแท้หรือไม่

อริสโตเติลมองว่าไม่ได้อยู่ในขอบเขตของการพิจารณาทางจริยศาสตร์

(อ้างถึงคำพูดของอริสโตเติลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัญญาและอารมณ์

ว่าอาจเป็นสองด้านของเส้นรอบวง) แต่ในจริยศาสตร์ของอริสโตเติล

ความเป็นเลิศสองอย่างนี้ต่างกันมากพอที่อริสโตเติลจะปฏิบัติต่อมันประหนึ่งว่ามันต่างกัน

อริสโตเติลบอกอย่างหนึ่งมาจากนิสัย อีกอย่างหนึ่งมาจากการเรียนรู้ (1103a10-20)

อริสโตเติลยังบอกว่าความเป็นเลิศทางปัญญามีหน้าที่ต่อความเป็นเลิศทางคุณธรรม

และความเป็นเลิศทางคุณธรรมมีหน้าที่ต่อความเป็นเลิศทางปัญญา

แสดงว่าอริสโตเติลคิดว่าความเป็นเลิศทั้งสองนี้ต่างกัน ในกระบวนการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรม

ความเป็นเลิศทั้งสองนี้ทำหน้าที่คนละอย่าง คือความเป็นเลิศทางคุณธรรมให้จุดหมาย

ส่วนความเป็นเลิศทางปัญญาหาหนทาง "คุณธรรมทำให้เราวางเป้าหมายอย่างถูกต้อง

และปัญญาทางจริยธรรมทำให้เราหาหนทางที่ถูกต้องไปสู่เป้าหมาย" (1144a5-10)¹³³

ข้อเสนอที่ว่า อริสโตเติลใช้มโนทัศน์เรื่องปัญญาทางจริยธรรมในสองความหมาย
เคยมีผู้เสนอมาแล้ว คือทอมัส อีควอนัส ดังที่ได้อภิปรายไปก่อนหน้านี้

¹³³ "Virtue makes us aim at the right mark, and practical wisdom makes us take the right means"

2. ชุติของคุณธรรมทำให้เรามีความปรารถนาที่ถูกต้อง

และความปรารถนาเท่านั้นที่เป็นเหตุแห่งการกระทำ ไม่ใช่เหตุผล อริสโตเติลใช้คำว่า ปัญญาอย่างเดียวไม่ทำให้เกิดอะไรขึ้น (intellect alone moves nothing) (1139a30-35) หมายความว่าไม่ใช่ว่าปัญญาไม่ถูกปรึกษา เพียงแต่ว่าปัญญาไม่เป็นเหตุของการกระทำ แต่อารมณ์เป็นเหตุของการกระทำ ดังที่อริสโตเติลบอกไว้ว่า
 คนเราทำดีหรือชั่วเพราะความรู้สึกมีความสุขและมีความสุข จึงควรสอนให้คนมีความสุขในการทำดี (1104b5-15)

3. ความปรารถนาในกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม (ของคนดี) ไม่เป็นอารมณ์ที่ไร้เหตุผล

เพราะคนดีเป็นคนที่มียุติธรรมที่เหมาะสม ไม่มากเกินไป (อริสโตเติลใช้คำว่า temperance) การจะมีอารมณ์ที่เหมาะสม แสดงถึงการทำงานของปัญญาทางจริยธรรม ที่ตัดสินใจว่าความสุขโต่งอยู่ที่ไหน และความพอดีอยู่ที่ไหน
 นี่เป็นความสัมพันธ์เปลวไฟหนึ่งของความเป็นเลิศทางปัญญาและความเป็นเลิศทางคุณธรรม ความปรารถนาทำให้เรามีเป้าหมายของการกระทำ เป็นที่ถกเถียงกันว่าเป้าหมายนี้เรียงเป็นลำดับชั้นลงมาหรือไม่ (ข้าพเจ้าเชื่อว่าไม่ ดังกล่าวแล้ว) และเป้าหมายนี้เป็นสากลหรือไม่ ที่เรารู้ได้แน่นอนก็คือ
 การคิดว่าคุณธรรมต่างๆนำไปสู่ประโยชน์สูงสุด (ตามแบบของเพลโตและแมคอินไทร์) นอกเหนือจากการนำไปสู่ชีวิตที่มีคุณธรรม (แม้จะเป็นการใคร่ครวญปรัชญาในบทที่ 10 ก็ตาม) ไม่เป็นการซื้อสัตย์ต่อตัวบท เพราะอริสโตเติลกล่าวว่าชีวิตที่ดี (มีความสุขหรือมีชีวิตที่เจริญงอกงามในความหมายของ *eudaimonia*) เป็นเป้าหมายสุดท้าย คุณค่าต่างๆเช่นเกียรติยศ ความสุข การมีเหตุผล และความเป็นเลิศทุกอย่าง เราเลือกเพื่อตัวมันเองด้วย และเพื่อชีวิตที่ดีด้วย เราคิดว่าถ้าเรามีสิ่งเหล่านี้แล้วเราจะมีชีวิตที่ดี (1097b1-10) ถัดมาในบทเดียวกันอริสโตเติลกล่าวว่า "สิ่งที่ดีสำหรับมนุษย์ (human good) ปรากฏว่าเป็น กิจกรรมของจิตที่แสดงคุณธรรม (activity of soul exhibiting virtues)" (1098a15-20) ดังนั้นเราจำเป็นต้องแปลว่า คุณธรรม (ความเป็นเลิศ) ประกอบขึ้นเป็นชีวิตที่ดี

ความปรารถนาในคุณธรรม ไม่ได้เป็นความปรารถนาที่ถูกครอบงำโดยสังคม ด้วยสองเหตุผลคือหนึ่ง อริสโตเติลคิดว่าหลักการแรกเปลี่ยนได้ "เราต้องสำรวจสิ่งที่เราได้พูดมาแล้ว นำมาทดสอบกับชีวิตจริง ถ้าสิ่งที่เราได้พูดมานั้นสอดคล้องกับความจริง (ของชีวิต) เราต้องยอมรับมัน ถ้าไม่ตรงกับความจริงเราต้องคิดว่าสิ่งที่พูดมาเป็นเพียงทฤษฎีเท่านั้น" (1179a20-25) อริสโตเติลพูดเช่นนี้ตอนจบของบทที่สิบซึ่งเป็นตอนจบของหนังสือ และในที่ต่างๆมากมายในตัวบท อริสโตเติลพูดว่าความจริงทางจริยศาสตร์เป็นจริงโดยมากเท่านั้น ไม่เหมือนกับความจริงทางปรัชญาและวิทยาศาสตร์

แปลว่าความปรารถนาของคนที่เกิดจากการพิจารณาสิ่งที่สังคมสอน
 ไม่ได้เชื่อตามสังคมเท่านั้น อีกเหตุผลหนึ่งก็คือ การบอกว่าคุณธรรมคืออารมณ์ที่เหมาะสม
 ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง เท่ากับเป็นการยอมรับว่าอารมณ์มีวิจรรย์ญาณ แม้ว่ารัฐจะหล่อหลอมคน
 แต่คนจำเป็นต้องมีความฉลาดของอารมณ์พอที่จะเข้าใจว่าสถานการณ์นี้ควรโกรธหรือไม่ โกรธเท่าไร
 โกรธใคร โกรธอย่างไร (ดังตัวอย่างของแบร์รี ชวอร์ตซ์
 เกี่ยวกับพนักงานทำความสะอาดในโรงพยาบาลที่ถูกญาติคนไข้ตำหนิ)
 และตัวอย่างของอริสโตเติลเองเรื่องนอพอโทลิมัสสงสารฟิลอกทิตัสที่ถูกงัด
 ในสถานการณ์เหล่านี้ไม่มีเหตุผลที่เป็นตรรกะที่จะบอกเราว่าการโกรธมากกว่านี้หรือน้อยกว่านี้เป็นสิ่ง
 ผิดตรรกะ หรือการไม่สงสารคนป่วยที่ถูกงัดและถูกทิ้งไว้เดียวดายเป็นเรื่องผิดตรรกะ
 เมื่ออริสโตเติลพูดถึงอารมณ์ "ที่มีเหตุผล" และถ้าเป้าหมายคือชีวิตที่มีคุณธรรม
 ความเข้าใจเหตุผลก็คือตรรกะใช้ไม่ได้ในสถานการณ์เหล่านี้ ซึ่งเป็นตัวอย่างของ "จิตที่แสดงคุณธรรม
 (ความเป็นเลิศ)" เราไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากจะต้องเข้าใจว่า จิตที่มีคุณธรรม (สื่อนัยว่ามีเหตุผล)
 คือจิตที่เข้าใจว่าความดีหรือคุณค่าสำหรับมนุษย์คืออะไร คือเข้าใจชุดของคุณธรรม (ผ่านวิชาวิธี)
 และสามารถนำคุณธรรมมาพิจารณาสถานการณ์เฉพาะอย่างมีเหตุผล (reasonable ไม่ใช่ rational)
 หมายความว่าไม่สุดโต่ง เช่นในกรณีของชวอร์ตซ์ ถ้าพ่อของคนไข้เพียงแต่ตำหนิ
 หรือหงุดหงิดต่อพนักงานทำความสะอาด
 สิ่งที่ต้องที่จะทำในสถานการณ์นั้นคือการมีเมตตาต่อพ่อคนไข้ และปล่อยให้เหตุการณ์ผ่านไป
 แต่ถ้าพ่อคนไข้ล่วงละเมิดทางเพศต่อคนทำความสะอาดโรงพยาบาล เพราะเครียดที่ลูกป่วย
 นี่ย่อมไม่ใช่สถานการณ์ที่จะให้อภัยและไม่โกรธ (อริสโตเติลบอกว่าเราต้องมีคุณธรรมคือความยุติธรรม
 และมีความนับถือตัวเอง) ความฉลาดที่จะรู้ว่าเส้นแบ่งอยู่ตรงไหน
 เป็นสิ่งที่เราเรียกว่าความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence)
 การที่นอพอโทลิมัสสงสารฟิลอกทิตัส (และเจ็บปวดที่ต้องผูกมิตรและหักหลังต่อมิตร)
 ไม่ได้มาจากปัญญา (intellect) เพราะถ้ามาจากปัญญา
 นอพอโทลิมัสย่อมเห็นความผิดหรือถูกของการกระทำตั้งแต่ตอนที่สนทนาเรื่องนี้กับโอดีซีอุสแล้ว
 ในโศกนาฏกรรมเรื่องนี้ของโซโฟคลีส นอพอโทลิมัส เชื่อตามเหตุผลของโอดีซีอุส
 แต่พ่อยุอยู่ในสถานการณ์จริง เมื่อผูกมิตรต่อฟิลอกทิตัสและได้ความเชื่อใจของฟิลอกทิตัสแล้ว
 เมื่อฟิลอกทิตัสเกิดความเจ็บปวดกำเริบ นอพอโทลิมัสไม่สามารถจะขโมยธนูปหนีมาได้
 เมื่ออริสโตเติลเอาเรื่องนี้มาสรรเสริญ และนำมาเป็นตัวอย่างของการตัดสินใจที่ถูกต้อง
 อริสโตเติลไม่ได้พูดถึงปัญญา (intellect) ที่แก้ไขปัญญา (intellect)
 เพราะการเห็นคนเจ็บลงไปดิ่งกับพื้นไม่ได้ให้ข้อมูลใหม่ทางปัญญา (intellect)
 แต่การเห็นคนเจ็บลงไปดิ่งกับพื้นให้ความรู้บางอย่างทางอารมณ์

เพราะมันทำให้ซอฟต์แวร์โพลีมีสเห็นถึงความหนักของสถานการณ์
เห็นถึงความรู้สึกและความสิ้นหวังของฟิสิกส์ที่ทาส นี่จึงเป็นการเห็นที่ถูกต้อง
เราไม่มีทางอื่นนอกจากจะเข้าใจว่าอริสโตเติลเห็นว่าอารมณ์มีความรู้สึก
ถ้าใครที่ไม่เห็นว่าฟิสิกส์ที่ทาสน่าสงสาร หรือไม่เห็นว่าการทรยศเพื่อนเป็นเรื่องที่น่าเกลียด
อริสโตเติลก็ไม่มีข้อโต้แย้งทางตรรกะใดที่จะแก้ไขความเห็นของคนๆนั้น
เพราะคนๆนั้นไม่ได้ถูกเลี้ยงมาอย่างดี (1095b1-10)
แต่การตีความว่าการถูกเลี้ยงมาอย่างดีคือการถูกรอบโดยสังคม และอารมณ์ไม่มีการรู้สึก
เราจะตอบไม่ได้ว่าในสถานการณ์ใดจะเห็นว่าประเด็นที่สำคัญหลักคืออะไร ควรใช้คุณธรรมข้อใด
และถ้าคุณธรรมขัดกันเราจะตัดสินใจอย่างไร
ในเมื่ออริสโตเติลตั้งใจพูดหลายครั้งว่าสถานการณ์ในโลกไม่มีสองสถานการณ์ที่เหมือนกัน
การคิดว่าอารมณ์ถูกรอบให้ทำตามเหตุผลทำให้อธิบายประเด็นเหล่านี้ไม่ได้เลย
แต่ถ้าเราเห็นว่าอารมณ์มีการรู้สึก ความคิดนี้จะสอดคล้องกับการที่อริสโตเติลพูดถึง
เหตุผลที่มีความปรารถนา และความปรารถนาที่มีเหตุผล (desiderative reason, ratiocinative
desire, 1139b1-5)

เหตุผลที่มีความปรารถนาหรือความปรารถนาที่มีเหตุผลช่วยตั้งโจทย์ให้กับการพิจารณาตัดสิน
ทางจริยธรรม เพราะบอกให้เราเห็นว่าเราควรต้องการอะไร
หน้าที่ลำดับที่สองของปัญญาทางจริยธรรมคือหาหนทางไปสู่เป้าหมาย
"ปัญญาทางจริยธรรมต้องเป็นความสามารถที่จะกระทำอย่างมีเหตุผลและสามารถกระทำอย่าง
แท้จริง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าสำหรับมนุษย์"¹³⁴ (1140b20-25)
"ความเข้าใจและปัญญาทางจริยธรรมไม่เหมือนกัน เพราะปัญญาทางจริยธรรมสั่งให้เราทำการ
เนื่องจากเป้าหมายของปัญญาทางจริยธรรมคือพิจารณาว่าการกระทำที่ควรทำและไม่ควรทำคืออะไร
แต่ความเข้าใจเพียงแค่นั้น"¹³⁵ (1142b30-1143a10)
"การพิจารณาตัดสินนั้นเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำโดยผู้ตัดสินกระทำ...เพราะเป้าหมายไม่อาจเป็นสิ่งที่เรา
พิจารณาตัดสินได้ เราพิจารณาตัดสินหนทางไปสู่เป้าหมายเท่านั้น
ข้อเท็จจริงในสถานการณ์เฉพาะก็พิจารณาตัดสินไม่ได้...เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของการเห็น
(perception)"¹³⁶ (1112b30-1113a5) เราควรจะเห็นด้วยกับอโควินัส ว่าหนทางไปสู่เป้าหมาย

¹³⁴ "Practical wisdom, then, must be a reasoned and true state of capacity to act with regard to human good"

¹³⁵ "...understanding and practical wisdom are not the same. For practical wisdom issues commands, since its end is what ought to be done or not to be done; but understanding only judges"

¹³⁶ "Deliberation is about the things to be done by the agent himself...for the end cannot be subject of deliberation, but only the means, nor indeed can the particular facts of it, e.g. whether this is bread or has been baked as it should, for these are matters of perception"

ควรจะตีความให้ครอบคลุม การกระทำที่เป็นตัวอย่างหรือเป็นการแสดงออกของเป้าหมาย (คุณธรรม) หรือเป็นส่วนประกอบของเป้าหมาย

ดังที่แมคดอว์เวลล์พูดว่าการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรมไม่เหมือนกับการใช้เหตุผลในการได้มาซึ่งเสื้อผ้า หน้าหนาว เพราะการได้มาซึ่งเสื้อผ้าหน้าหนาว

เราพิจารณาประสิทธิภาพของหนทางหรือของเครื่องมือ¹³⁷ (ร้านใดราคาถูก ได้สินค้ามีคุณภาพ ส่งถึงบ้าน มีบริการหลังการขาย เป็นต้น)

แต่จริยศาสตร์ของอริสโตเติลเป็นเรื่องของการกระทำที่ถูกต้องต่อโลก

เราไม่พิจารณาเพียงความมีประสิทธิภาพของเครื่องมือ

แต่เราพิจารณาว่าคนที่มีคุณธรรมจะทำอะไรให้เกิดผลดีตามที่ต้องการ

อริสโตเติลบอกว่าผู้มีปัญญาทางจริยธรรมเป็นคนที่มีความรอบคอบ แต่ไม่ได้มีความรอบคอบอย่างเดียว

เป็นการมีไหวพริบของคนที่มีคุณธรรม หมายความว่าทางเลือกบางทางเลือกเราเลือกไม่ได้

เช่นแมคคอินไทร์กล่าวถึงเด็กหนุ่มที่อยากเป็นทหาร

เพราะการเป็นทหารนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งเป็นเป้าหมาย

แต่แมคคอินไทร์ไม่ได้พิจารณาว่า ซิลลोजิซิมอย่างปกติไม่อาจคำนวณในเรื่องนี้ได้

เพราะซิลลोजิซิมแบบธรรมดาไม่อาจแยกแยะหนทางที่ดีและหนทางที่เลว

(การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการเป็นทหาร

และการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการซื้อเสียงเลือกตั้ง) คนดีเลือกหนทางหรือเครื่องมือที่ดี

ดังนั้นแม้ว่าอริสโตเติลกล่าวว่าความเป็นเลิศทางปัญญามีส่วนร่วมในความเป็นเลิศทางคุณธรรม

เราจะเห็นได้ว่าความคิดเรื่องคุณธรรมทำให้เราต้องสรุปว่าความเป็นเลิศทางคุณธรรมก็มีส่วนร่วมในปัญญาทางจริยธรรมด้วย และไม่ใช่เฉพาะในส่วนที่ให้เป้าหมายสำหรับพิจารณาตัดสิน

4. เมื่อพิจารณาการกระทำที่เหมาะสมได้แล้ว

เนื่องจากอริสโตเติลบอกว่าปัญญาไม่เป็นสาเหตุของการกระทำ

เราต้องสรุปว่าเราไม่ได้ถูกบังคับให้กระทำการโดยเหตุผล แต่เรามีความต้องการจะกระทำการ

ดังนั้นความปรารถนาหรืออารมณ์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชื่อผลการพิจารณาของปัญญาทางจริยธรรม

(จุดนี้เป็นจุดที่อริสโตเติลกล่าวว่าอาคราเซีย หรือความอ่อนแอในเจตจำนง หรือ weakness of will

เกิดขึ้น) แมคคอินไทร์กล่าวว่าความอ่อนแอในเจตจำนงเป็นความไร้เหตุผล (irrational)

แต่ถ้าเหตุผลทางตรรกะไม่ได้เป็นสาเหตุของการกระทำการตั้งแต่นั้น (ตามคำอธิบายของอริสโตเติล)

การบอกว่าการไม่ทำตามผลของการพิจารณาตัดสินทางจริยธรรม

เป็นอาการของการไร้เหตุผลจะไม่มีเหตุผล

¹³⁷ McDowell., 20

เราต้องคิดว่า การที่เราตัดสินใจกระทำตามการพิจารณาตัดสินของปัญญาทางจริยธรรม เพราะเราอยากได้ผลของการกระทำมากกว่าที่จะไม่อยากทำการ เช่น ถ้าเราส่งสารสัตว์เราจะไม่บริโภคสัตว์ เพราะการขาดความสำราญจากการไม่ได้เสพบริโภค เป็นสิ่งที่เราทนได้มากกว่าที่สัตว์จะถูกฆ่าและทรมาน ในประเด็นนี้ไม่มีใครตั้งข้อสงสัยกับข้อเสนอของนุสบั้มได้ ที่บอกว่าความอ่อนแอของเจตจำนงไม่ใช่เป็นความบกพร่องในความมีเหตุผล แต่เป็นการแสดงให้เห็นว่าเราเห็นหรือรู้สึกว่าจะอะไรสำคัญ

5. อริสโตเติลเตือนให้เราระลึกว่าความรู้ทางจริยธรรมต้องนำไปเทียบกับความจริงของชีวิต ดังนั้นผลกระทบจากสิ่งที่เราทำ ต้องนำกลับมาสอบทานความเชื่อทางจริยธรรมของเรา โครงการทางจริยธรรมของอริสโตเติลเป็นการลองผิดลองถูก สอบทานความรู้ตั้งต้นอยู่เสมอ (อ้างแล้ว) ตลอดทั้งเล่มของ *จริยศาสตร์นิโคมาเคียน* อริสโตเติลแสดงการสอบทานความเชื่อทางจริยศาสตร์ให้เราดูเป็นตัวอย่าง และเมื่อยกสถานการณ์เฉพาะมาพิจารณาตัดสินให้ดู อริสโตเติลก็แสดงให้เห็นความยากของการตัดสินทางจริยธรรม และกล่าวว่าเรื่องเช่นนี้เป็นที่ยากที่จะตัดสินอย่างแม่นยำได้ นุสบั้มเชื่อว่าการตัดสินนั้นยาก แต่คิดว่ามีคำตอบที่ถูกคำตอบเดียว ความคิดเรื่องความแน่นอนทางจริยศาสตร์ในแบบนี้ถึงแม้ว่าอริสโตเติลไม่ได้ปฏิเสธโดยตรง แต่การที่อริสโตเติลเรียกร้องให้เราสอบทาน ปรับเปลี่ยน ความรู้ทางจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องที่แม้ถูกต้องก็จะถูกต้อง "โดยมาก" เท่านั้น ไม่เข้ากันกับภาพการตัดสินในสถานการณ์เฉพาะที่ตายตัว (เพราะถ้าความรู้ทั่วไปตายตัวไม่ได้ ข้อสรุปเกี่ยวกับสถานการณ์เฉพาะจะตายตัวได้อย่างไร) แต่อย่างไรก็ดี อริสโตเติลไม่ควรกังวลว่าจริยศาสตร์ของเขาจะกลายเป็นสัมพัทธนิยมหรือเป็นจริยศาสตร์ที่ถูกต้องเป็นสถานการณ์ๆไป (situational ethics) ข้าพเจ้าเสนอว่าปัญหานี้เปิดทางไปสู่การวิจัยและการถกเถียงในอนาคต ว่าด้วยเรื่องการที่จริยศาสตร์ของอริสโตเติลอยู่ระหว่างความเป็นภววิสัยและความเป็นอัตวิสัยหรือไม่ คือเป็นไปได้ว่าอริสโตเติลไม่อ้างถึงความรู้สากลที่เป็นอิสระต่อการรับรู้ของมนุษย์ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่คิดว่าไม่มีความถูกต้องทางจริยธรรมเอาเลย¹³⁸ ปัญหาเรื่องฐาน (foundation) ของจริยศาสตร์แบบอริสโตเติลอยู่นอกขอบเขตของวิทยานิพนธ์นี้

¹³⁸ งานของนักจริยศาสตร์แบบอริสโตเติลกลุ่มหนึ่งควรจะถูกให้ความสนใจในฐานะที่เป็นทางออกในเรื่องฐาน (foundation) ของจริยศาสตร์แบบอริสโตเติลได้ และความคิดในเรื่องฐานของคนที่สอคล้องกับสิ่งที่อริสโตเติลพูดหรือสอนไว้

วิทยานิพนธ์นี้แสดงให้เห็นแล้วว่า

ความไม่ลงรอยกันในการตีความปัญหาทางจริยธรรมคืออะไร มีสาเหตุจากอะไร และควรแก้ไขความเข้าใจในเรื่องนี้อย่างไร เมื่อเราได้แก้ไขความเข้าใจเรื่องปัญหาทางจริยธรรมแล้ว เราจึงเห็นภาพของความเป็นเลิศทางปัญญาและความเป็นเลิศทางคุณธรรมที่สอดคล้องกับสิ่งที่อริสโตเติลกล่าวไว้ในจริยศาสตร์นิโคมาเคียน

นักจิตศาสตร์กลุ่มนี้คือนักคิดสาย "ความรู้สึกทางจริยธรรม" (Moral Sense) ฟรานซิส ฮัทชีสัน (Francis Hutcheson) กล่าวซ้ำในสิ่งที่อริสโตเติลกล่าวว่า เหตุผลไม่เป็นสาเหตุของการกระทำ แต่อารมณ์เป็นสาเหตุของการกระทำ ฮัทชีสันเชื่อว่าความรู้สึกทางจริยธรรมเป็นลัทธิธรรมชาติสำหรับมนุษย์ มนุษย์เห็นการกระทำบางอย่างว่างดงาม การกระทำบางอย่างน่าเกลียด ฮัทชีสันกล่าวว่า

"มนุษย์ต้องการจะเห็นความงามในการกระทำของคนอื่น และต้องการจะรักผู้ที่กระทำนั้น โดยไม่คำนึงว่าเราจะได้ผลประโยชน์อะไรจากการกระทำนั้น"

"มนุษย์ต้องดูภายในใจตัวเอง เราารู้สึกอย่างไรต่อคนที่เรารู้สึกว่ามีความซื่อสัตย์ ความศรัทธา ความเอื้อเฟื้อ ความใจดี แม้เราไม่ได้ประโยชน์จากคุณสมบัติเหล่านั้นเลย เทียบกับคนที่ไม่มีสิ่งมีค่าสำหรับสิ่งมีชีวิตทั่วไป เช่นบ้าน ที่ดิน สวน ไร่ทุ่ง สุขภาพ กำลัง ความหนักหน่วงมีไหวพริบ เราจะพบว่าเรารักและเห็นชอบคนกลุ่มแรก แต่ไม่รักและเห็นชอบคนกลุ่มหลัง แต่อาจอิจฉาหรือเกลียด ในทางเดียวกัน เราเห็นว่าคุณสมบัติอย่างไรเป็นสิ่งเลว เราจะเกลียดคนที่เป็นอย่างนั้น เช่นความคด ความโหดเหี้ยม การไม่เห็นบุญคุณของคนอื่น แม้เราไม่ได้รับผลกระทบอะไรแต่เราก็กเกลียด ในขณะเดียวกัน เรารัก นิยม สงสาร คนที่ประสบความสำเร็จในธรรมชาติ เช่นเจ็บบวด ชนแค้น หิวโหย ป่วยไข้ ตาย แม้ความสำเร็จเหล่านั้นเราไม่ได้ประสบเอง" แมคอินไทร์อธิบายว่านักคิดสายความรู้สึกทางจริยธรรม (moral sense) คิดว่าความรู้สึกนี้แก้ไขได้ และปรับปรุงได้ แต่ไม่ปรับปรุงได้ด้วยเหตุผล แต่ปรับปรุงได้ด้วยตัวความรู้สึกนั่นเอง ฮัทชีสันเทียบกับรสนิมทางดนตรีของเรา "เราเสพดนตรีเมื่อเราพบดนตรีที่ประณีตกว่า และซับซ้อนกว่า เรามีสมาธิมากกว่ามาก และเริ่มจะชังสิ่งดนตรีที่เราเคยชอบ" ความคิดของนักคิดสายความรู้สึกทางจริยธรรมให้คำตอบเรื่องฐานของจริยศาสตร์ได้ดีด้วยเหตุผลสองประการซึ่งตรงกับอริสโตเติลเอง คือหนึ่งคิดว่าฐานของจริยธรรมคืออารมณ์ และสองคิดว่าความรู้ทางจริยธรรมในแง่หนึ่งเป็นสากล (สำหรับมนุษย์ทั่วไป inter-personal ไม่ใช่สากลนอกตัวมนุษย์ universal) ในอีกแง่หนึ่งปรับปรุงแก้ไขได้ด้วยตัวเอง โดยไม่ใช่เป็นการแก้ไขโดยอ้างหลักการสากล นี่เป็นวิธีที่แมคคาล์เข้าใจจริยศาสตร์ของอริสโตเติลด้วย

รายการอ้างอิง

- Aristotle. *The Nicomachean Ethics*. Translated by Terence Irwin. Indianapolis, Ind.: Hackett Pub. Co., 1999.
- Aristotle. *The Nicomacheans Ethics*. Translated by David Ross. Oxford: Oxford University Press, 1998.
- Barnes, Jonathan. *The Cambridge Companion to Aristotle*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995.
- Bradley, Denis J. M. *Aquinas on the Twofold Human Good*. Washington, D.C.: The Catholic University of America Press, 1997.
- Hutcheson, Francis. *An Inquiry into the Original of Our Ideas of Beauty and Virtue: In Two Treatises*. Indianapolis, Ind.: Liberty Fund, 2008.
- Irwin, Terence. *Classical Thought: A History of Western Philosophy*. Oxford: Oxford University Press, 1989.
- Irwin, Terence. *The Development of Ethics: Three Volume Set*. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- MacIntyre, Alasdair C. *After Virtue*. Indiana: University of Notre Dame Press, 2003.
- MacIntyre, Alasdair C. *Whose Justice? Which Rationality?* Indiana: University of Notre Dame Press, 2003.
- McDowell, John. "Deliberation and Moral Development in Aristotle's Ethics." In *Aristotle, Kant and the Stoics: Rethinking Happiness and Duty*, edited by Stephen Engstrom and Jennifer Whiting, 19-35. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Nussbaum, Martha C. *The Fragility of Goodness: Luck and Ethics in Greek Tragedy and Philosophy*. New York: Cambridge University Press, 1986.
- Nussbaum, Martha C. *Love's Knowledge: Essays on Philosophy and Literature*. Oxford: Oxford University Press, 1990.
- Roochnik, David. *Retrieving the Ancients: An Introduction to Greek Philosophy*. MA: Blackwell Publishing, 2004.
- Ross, David. *Aristotle*. London: University Paperbacks, 1964.
- Russell, Bertrand. *History of Western Philosophy: Collectors Edition*. New York: A Touchstone Book, 1972.
- Schwartz, Barry, and Kenneth Sharpe. *Practical Wisdom: The Right Way to Do the Right Thing*. New York: Riverhead, 2011.
- Sorabji, Richard. "Aristotle on the Role of Intellect in Virtue." In *Essays on Aristotle's Ethics*, edited by Amelie Oksenberg Rorty. Berkeley: University of California Press, 1980.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

เหมือนมาต มุกข์ประดิษฐ์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาโทจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นอาจารย์ที่แผนกปรัชญา ภาควิชาประวัติศาสตร์ ปรัชญา และวรรณคดีอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

